ÖFVERSIGT

AF

FINSKA

VETENSKAPS-SOCIETETENS

FÖRHANDLINGAR.

I.

1838—1853.

ÖFVERSIGT

AF

FINSKA VETENSKAPS-SOCIETETENS FÖRHANDLINGAR.

I.

1838—1853.

HELSINGFORS.
Hos H. C. Friis.

1853.

IMPRIMATUR:

G. F. AMINOFF.

FÖRORD.

Sedan, i enlighet med Finska Vetenskaps-Societetens stadgar, Societetens så väl årsberättelser som öfriga för en större allmänhet egnade meddelanden hittills ingått endast uti ett offentligt blad, hvilket, såsom andra dylika, måste i en framtid blifva föga tillgängligt, har Societeten ansett sig böra samla och under närvarande titel å nyo allmängöra dessa spridda uppsatser, hvilka, såsom oumbärliga för bedömandet af det sätt hvarpå hon sökt uppfylla sin bestämmelse, synas icke böra hemfalla åt glömskan. Af samma skäl komma att uti fortsättningar af denna samling upptagas de årsberättelser och andra meddelanden af allmännare intresse Societeten kan önska framdeles offentliggöra. Den öfversigt af Societetens verksamhet som nu meddelas, omfattar de femton första åren af hennes tillvaro. Helsingfors den 20 December 1853.

N. G. af Schultén.
Vet. Soc. Sekreterare.

Anmälan om Vetenskaps-Societetens stiftelse.

(Införd i Finl. Allm. Tidn. för d. 19 Junii 1838.)

Helsingfors.

Ehuru Finland, allt ifrån den tid vetenskapens ljus begynte deröfver uppgå, icke saknat män, som dels varmt nitälskat för vetenskapliga och litterära forskningar, dels ock genom egna lyckliga bemödanden i denna väg förvärfvat sig en förtjent ryktbarhet, har detta vårt fädernesland likväl hitintills varit i saknad af ett ibland de förnämsta medel till befrämjande af vetenskapernas så väl theoretiska utveckling som praktiska användning, nemligen så kallade Lärda Samfund eller Föreningar af allmännare omfattning emellan vetenskapsmän till inbördes så väl biträde som täflan vid sträfvandet åt deras vigtiga syftemål. För att efter förmåga afhjelpa denna brist, hvilken varit så mycket känbarare, som Finlands isolerade läge icke tillåter dess vetenskapsidkare någon lifligare förbindelse med andra länders, förenade sig för en tid sedan åtskillige här bosatte vetenskapsmän till bildande af ett samfund under namn af Finska Vetenskaps-Societeten, hvars ändamål skulle blifva dels att framkalla sjelfständiga vetenskapliga forskningar, dels att, genom lemnadt tillfälle till ömsesidiga meddelanden af de framsteg vetenskaperna å andra orter gjort, i allmänhet lifva och befordra vetenskaplig verksamhet. Det första, som härvid borde komma i fråga, var utarbetandet af ett lämpligt förslag till Stadgar för

Societeten. Då ett sådant blifvit uppgjordt och vunnit den mognad, att det kunde af Societetens medlemmar godkännas, ansågo desse för sin första pligt att hos Hans Majestät Kejsaren i underdånighet anmäla den tillämnade föreningen, samt, med bifogande af de uppgjorda, ännu blott provisoriska, stadgarna, till dess inrättande utbedja sig Hans Majestäts Nådiga tillåtelse. I anledning häraf täcktes Hans Kejserliga Majestät under den $\frac{14}{26}$ sistl. April i Nåder bifalla till Societetens stiftande, samt, under den 21 sistl. Maji, i Nåder meddela de till hennes efterrättelse uppgjorda provisoriska Stadgar jemte Nådigt Stadfästelse-Bref, hvaruti Societeten försäkras om Hans Kejserliga Majestäts Nådiga hägn.

Då, i grund af denna Nådiga Stadfästelse, Finska Vetenskaps-Societeten kunde träda i verksamhet, hölls dess första sammanträde den 28 sistl. Maji, dervid, i den ordning stadgarna föreskrifva, val anställdes för att utse Societetens Ordförande och Vice Ordförande för första året, samt dess ständige Sekreterare. Dessa val utföllo sålunda, att Professoren och Ordens-Ledamoten Doktor Hällström kallades till Societetens Ordförande, Professoren och Riddaren Doktor Sahlberg till dess Vice Ordförande och Professoren och Riddaren af Schultén till dess Sekreterare.

Societetens sammanträden hösten 1838.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 21 Dec. s. å.)

Vid sammanträdet den 5 November meddelade Professoren af Schultén åtskilliga af dess Fader, framl. Verkl. Stats-Rådet af Schultén, samlade beskrifningar öfver vid Östersjöns kuster anbragta *Vattenmärken* och anteckningar öfver de resultater i afseende å vattenminskningen, hvilka deraf, genom tid efter annan gjorda uppmätningar, erhållits. Det äldsta af dessa märken finnes vid Bottniska Vikens östra kust och är observeradt ifrån år 1697: de öfriga äro af åren 1700, 1731, 1749, 1751, 1754, 1755, 1756 och 1774, och för det mesta belägna vid Bottenhafvets vestra kuster. De nämnda anteckningarna rörande vattenminskningen grunda sig i synnerhet på sådana uppmätningar af dessa märken, som skett mot slutet af förlidet århundrade, och leda till det förut kända resultatet, att Bottniska Vikens apparenta sänkning under sistförflutet sekel varit temligen lika öfver allt samt omkring 4 fot.

I samma session föredrog Prof. af Schultén en uppsats, hvars föremål var en *Förbättring af den hittills begagnade methoden att beräkna en händelse i plana trigonometrien* [1]).

Vid denna sammankomst framställde äfven Professoren Hällström de resultater han, medelst beräkning efter sannolikhets-grunder, erhållit af de sednaste årens uti S:t Petersburg gjorda magnetiska deklinations-, inklinations- och intensitets-observationer.

---

[1]) Införd i Societetens akter, under titel: *Note sur la détermination du troisième côté d'un triangle rectiligne au moyen des deux autres et de l'angle compris* (Tom. I, sid. 151).

Vid sammanträdet den 3 December uppläste Professoren Nervander följande uppsats:

"Uppmärksamheten har i sednare tider blifvit fästad vid det, natten emellan den 12 och 13, eller 13 och 14, November hvarje år, regelbundet återkommande *Stjernfalls-regnet.* Vår vanliga mulna November-väderlek har de sistförflutna åren ej tillåtit att genom observationer bekräfta detta fenomens synlighet äfven för Helsingfors horisont. Detta år lemnade dertill ett mera gynnsamt tillfälle af några stjernklara timmar, ehuru äfven nu en skåftals molnbetäckt himmel hindrade en fullständig iakttagelse af fenomenets början, fortgång och slutliga upphörande. Ett sådant fullständigt iakttagande hade väl dessutom varit i alla fall omöjligt för mig ensam utan flere medhjelpare. Den likaså intressanta, som ännu outredda företeelsen blir dock genom de af mig gjorda observationerna bestämdt konstaterad äfven för vår synkrets. Af denna anledning, och i förhoppning att derigenom uppmuntra andra att följande år förena sig till anställande af observationer i större skala, torde resultatet af dem förtjena att offentliggöras. Detta resultat är i korthet följande."

"Natten emellan den 12 och 13 November var stjernklar från kl. 10 till 11' 30', då himlen mulnade. Tvenne observatorer betraktade hvardera en sjettedel af himlahvalfvet och räknade under denna tid tillsammans 11 stjernfall, som, under förutsättning att stjernfallen voro till lika antal fördelta öfver hela himlahvalfvet, skulle utgöra 33 för hela hemisferen, eller 22 i timmen. Bland stjernfallen var ett med större glans än Venus och ett hvilket visade en våglik eller ormande rörelse."

"Natten emellan den 13 och 14 November: Stjernklart från kl. 10' 30' till 11' 45'. Till observationsfält valdes den fjerdedel af himlen der de flesta stjernfall voro till förväntande, d. v. s. kring Stora Björnen och Lejonet. Under denna tid observerades 5 stjernfall, enligt hvilken måttstock 20 bordt vara synliga öfver

hela hemisferen och alltså 16 i timmen. Derefter öfverdrogs himlen hastigt med moln och observationerna måste afbrytas till kl. 3ᵗ 30′, då det åter hunnit blifvit temligen stjernklart."

"Från kl. 3ᵗ 45′ till 4ᵗ 15′ betraktades ¼ af hvalfvet åt Lejonet, under hvilken tid 23 stjernfall bemärktes. Alltså blefve för hela hvalfvet 92, eller 184 i timmen."

"Från kl. 4ᵗ 15′ till 4ᵗ 30′ observerades ¼ af den Lejonets tecken motsatta delen af hvalfvet. Antalet af stjernfallen uppgick till 9, som ger 36 öfver hela hvalfvet eller 144 i timmen."

"Från kl. 4ᵗ 30′ till 5ᵗ 30′: En person till mig observerade nu samma synfält, som mellan kl. 3ᵗ 45′ och 4ᵗ 15′ betraktades af mig ensam. Stjernfallen räknades till 40. Alltså 160 i timmen."

"Från kl. 5ᵗ 30′ till 6ᵗ 0′: Samma synfält visade 15 stjernfall, hvilket gåfve 120 i timmen för hela hvalfvet."

"Natten emellan den 14 och 15 November: Från kl. 9 till 10ᵗ 30′ lyste ett klart norrsken bakom och öfver en del af en molnbädd, som betäckte äfven Lejonets tecken. Från kl. 10ᵗ 30′ till 11ᵗ 30′ stjernklart. Synfält: en fjerdedel af hvalfvet åt Lejonet. Tre stjernfall syntes, hvilket gåfve 12 i timmen öfver hela hvalfvet. Härunder inträffade det största och klaraste stjernfall, som dessa nätter observerats. Det gick från Stora Björnens stjernfyrkant till Drakens hufvud. Detta, likasom en större mängd af de under dessa nätter observerade stjernfallen, lemnade efter sig en gnistrande, något dröjande svans eller eldqvast, olik den snabba eldstrimma, som stjernfallen vanligen bilda."

"Af dessa observationer torde nu följande slutsatser kunna göras. Att stjernfallens antal var ovanligt är tydligt, då man erinrar sig att deras medelantal uppgifves af Benzenberg till 8 i timmen öfver hela hvalfvet. Dessutom är af mig uppgifvet att mitt synfält vanligen upptagit ¼ af himmelen; men svårligen

torde man en längre tid kunna observera med nöjaktig fullständighet en så vidsträckt rymd. Vida sannolikare är, att det utgjorde blott en sjettedel, eller högst en femtedel, af hvalfvet. Under denna förutsättning finge man för hela hvalfvet

Natten emell. d. 12 o. 13 fr. 10' t. 11' 30' — 33 stjernfall el. 22 i t.
—— —— d. 13 o. 14 fr. 10' 30' t. 11' 45' — 25 stjernfall el. 20 i t.
—— —— d. 13 o. 14 fr. 3' 45' t. 4' 15' — 115 stjernfall el. 230 i t.
—— —— d. 13 o. 14 fr. 4' 15' t. 4' 30' — 45 stjernfall el. 180 i t.
—— —— d. 13 o. 14 fr. 4' 30' t. 5' 30' — 200 stjernfall el. 200 i t.
—— —— d. 13 o. 14 fr. 5' 30' t. 6' 0' — 75 stjernfall el. 150 i t.
—— —— d. 14 o. 15 fr. 10' 30' t. 11' 30' — 15 stjernfall el. 15 i t.

Enligt denna öfversigt begynte, såsom man redan flerstädes föregående år observerat, antalet af stjernfall ovanligen ökas natten emellan den 13 och 14 Nov. efter midnatt. Från kl. 3' 45' till 5' 30' skulle, enligt ofvanstående beräkning, medeltalet af stjernfall hafva utgjort ungefär 200 i t., efter hvilken tid deras antal lika hastigt aftog som det tilltagit. Dock bör märkas att månens växande sken, en lätt morgondimma och det första spåret af gryning förtog allt mer och mer stjernornas glans från kl. 5' 30' till 6' 0', så att det är troligt att flere stjernfall ej mera kunde observeras. Stjernfallens maximum tyckes dock hafva inträffat från 3' 45' till 4' 15'; ty deras antal var då bestämdt större än från 4' 30' till 5' 30'. Under den förra tidsafdelningen, syntes äfven, utom de uppgifna 23, troligen ännu tvenne; ehuru de såsom osäkert observerade uteslutits från antalet. Detta bekräftas deraf att under den sednare tidsafdelningen, då tvenne gemensamt observerade synfältet, förekommo 5 stjernfall, som ej af begge varseblefvos."

"Med allt detta finner man att fenomenet detta år, ehuru obestridligt, dock ej visat sig, åtminstone öfver vår horisont, i sin fulla prakt, sådant det några gånger förut annorstädes observerats. Äfven voro stjernfallen i allmänhet svaga till sitt

sken, och beskrefvo banor af få grader. Troligtvis har således denna gång största antalet af de förbifarande kroppar, som anses förorsaka stjernfallen, ej hunnit inom jordens atmosfer, så att de kunnat antändas och lysa. — Att för öfrigt nästan alla stjernfall utan undantag utgingo i riktningar som sammanstötte i Lejonets konstellation, behöfver knappt nämnas. Då denna visar sig hos oss temligen lågt på himlen, så återstår den möjlighet att fenomenet i de nordliga länderna visar sig svagare än i de sydliga. För framtida observationer blir detta en vigtig omständighet att afgöra; emedan derigenom stjernfallens kosmiska ursprung skulle bekräftas. Bland stjernfallen fästade tvenne specielt min uppmärksamhet. De syntes liktidigt och deras banor voro parallela samt ungefär 5 grader skilda från hvarandra. De försvunno åter liktidigt, och det så, att den glänsande strimma, som den enas bana bildade, började och slutades litet lägre än den andras, d. v. s. ungefär som de motstående sidorna i en rhomboid (⏥). Är väl denna likstämmighet tillfällig eller stodo begge dessa stjernfall i någon närmare förbindelse sig emellan än de öfriga? Kunde man redan antaga att sjernfallen, såsom man förmodar, äro förorsakade af små planeter, så vore man äfven nästan frestad att tro det dessa begge stjernfall stodo i samma förhållande sig emellan, som ett par dubbelstjernor, eller jorden och månen."

"Att ett klart, ehuru ej högt, Norrsken natten mellan den 14 och 15 Nov. inträffade, bör så mycket hellre anmärkas, som förlidet år och kanske således äfven detta, magnetiska observationer blifvit anställda för att utröna, huruvida något sammanhang mellan stjernfallen och magnetnålens missvisning kunde vara förhanden. De deklinations-förändringar detta norrsken säkert föranledt hos magnetnålarna, kunna nemligen lätt på orter der det ej var synligt föranleda till förhastade slutsatser om ett samband mellan stjernfallen och nämnda deklinations-oscillationer."

Vid sammanträdet den 3 December framställde äfven Professoren af Schultén *Nyttan af en särskild gradering å de qvicksilfver-thermometrar, som användas till anställande af den bekanta temperatur-korrektionen vid bränvinsprofning.* Den föreslagna graderingen består deruti, att den punkt af thermometerskalan, som motsvarar + 20° Cels., betecknas med 0, och hvar sjunde centesimalgrad ifrån denna nollpunkt, så väl uppåt som nedåt, successift utmärkes med 1, 2, 3 etc. En sålunda graderad Thermometer, nedsänkt i brånvin jemte Profvaren, utvisar omedelbart, genom sitt gradtal, den nödiga tillökningen eller minskningen i den observerade profvaregraden, då man fäster uppmärksamhet dervid, att de thermometergrader som äro under nollpunkten verka tillökning, och de andra deremot förminskning. Riktigheten af detta enkla sätt att korrigera profvaregraderna ådagalägges af följande tabell, deruti öfre talet i hvarje ruta uttrycker det rätta, medelst den bekanta hjelptabellen*) erhållna, tillägget till motsvarande observerade profvaregrad, och undre talet det tillägg dertill, som vid samma temperatur erhålles genom ifrågavarande gradering.

*) Se 3:dje Delen af Berzelii Kemi, Tab. IV.

Observerade Pröfvaregrader.	Observerade Thermometergrader.									
	0	2	4	6	8	10	12	14	16	18
8	2,7 2,9	2,4 2,6	2,1 2,3	1,9 2,0	1,6 1,7	1,3 1,4	1,0 1,1	0,7 0,9	0,5 0,6	0,2 0,3
7	2,7 2,9	2,5 2,6	2,2 2,3	1,9 2,0	1,6 1,7	1,4 1,4	1,1 1,1	0,8 0,9	0,5 0,6	0,2 0,3
6	2,7 2,9	2,5 2,6	2,2 2,3	2,0 2,0	1,7 1,7	1,4 1,4	1,1 1,1	0,8 0,9	0,5 0,6	0,3 0,3
5	2,9 2,9	2,5 2,6	2,2 2,3	2,0 2,0	1,7 1,7	1,4 1,4	1,2 1,1	0,9 0,9	0,6 0,6	0,3 0,3
4	2,9 2,9	2,6 2,6	2,3 2,3	2,0 2,0	1,7 1,7	1,5 1,4	1,2 1,1	0,9 0,9	0,6 0,6	0,2 0,3
3	3,0 2,9	2,7 2,6	2,4 2,3	2,1 2,0	1,8 1,7	1,5 1,4	1,2 1,1	0,9 0,9	0,6 0,6	0,3 0,3
2	3,0 2,9	2,7 2,6	2,4 2,3	2,1 2,0	1,8 1,7	1,5 1,4	1,2 1,1	0,9 0,9	0,5 0,6	0,2 0,3
1	3,1 2,9	2,7 2,6	2,4 2,3	2,1 2,0	1,7 1,7	1,5 1,4	1,2 1,1	0,9 0,9	0,5 0,6	0,2 0,3
0	3,0 2,9	2,7 2,6	2,4 2,3	2,0 2,0	1,7 1,7	1,4 1,4	1,1 1,1	0,8 0,9	0,5 0,6	0,2 0,3

De öfre och undre talen i denna tabell öfverensstämma, såsom man ser, ofta helt och hållet, och, der skillnader finnas, uppgå dessa endast till $\frac{1}{10}$, sällan $\frac{2}{10}$, profvaregrad, samt kunna således anses icke öfverstiga de oundvikliga observationsfelen i dessa grader.

Genom denna i alla vanliga fall tillräckligt noggranna method att vid brånvinsprofningen intaga temperatur-korrektionen, vinnes i synnerhet den fördel, att denna nödiga korrektion, på hvilken mindre kunnige personer hittills icke förstått sig, torde kunna komma i allmännare bruk, till större reda och säkerhet vid brånvinshandeln, så mycket mera som den föreslagna graderingen är af den beskaffenhet, att de thermometrar, som förses med endast denna, måste blifva billigare till priset och lättare begagnade af den mindre kunnige, än de vanliga i centesimal-grader indelade.

Årssammanträdet 1839.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 6 Maji s. år.)

Den 29 April, **Hans Kejserliga Höghet Thronföljaren, Cesarewitsch och Stor-Fursten** ALEXANDER NICOLAJEWITSCH'S Födelsedag, firade Finska Vetenskaps-Societeten, i enlighet med dess stadgar, sin Års- och Högtidsdag. Sedan sammanträdet blifvit öppnadt med några ord af Ordföranden Professoren Hällström, samt Årsberättelsen uppläst af Sekreteraren Professoren af Schultén, hölls af Professoren Nervander ett *Minnestal* öfver Societetens den 11 nästföreg. Januarii med döden afgångne ledamot Chemiæ Professoren von Bonsdorff, hvarefter en ledamot af hvarje Sektion inom Societeten föredrog en vetenskaplig uppsats, nemligen Professoren Hällström en afhandling under titel: *Klimater, bedömde efter islossningstider*, Professoren Sahlberg *Några anmärkningar om en utmärkt sällsynt insekt: Xylophagus Maculatus* och Professoren Nordström en *Teckning af de äldre Nordiska Fattiglagarnes hufvudmomenter.* — Årsberättelsen lydde som följer:

"Ibland de orsaker, hvilka kraftigt bidragit att bringa vetenskaperna till den höjd hvarpå de sig nu befinna, intaga de så kalla Lärda Samfunden, eller Vetenskapliga Föreningarne, otvifvelaktigt ett utmärkt rum. Den välgörande inflytelse dessa inrättningar både hittills haft och allt framgent måste yttra på vetenskapernas fortgående utveckling, är till den grad afgjord och otvifvelaktig, att ett utförligare ådagaläggande deraf med skäl kan anses öfverflödigt. Utan att i detta afseende åberopa erfarenheten, hvars vittnesbörd på det mest öfvertygande sätt bekräftar denna sanning, åtnöje vi oss med den anmärkning, att vetandets

och upplysningens sak, liksom hvarje annan, måste verksammast befordras genom en ändamålsenlig förening af fleres krafter, helst en sådan, såsom lätt kunde bevisas, i detta fall blir särdeles egnad att så utom som inom sig till verksamhet väcka nya, eljest möjligen för alltid slumrande, krafter till befordrande af dess vigtiga ändamål. Vid ett sådant förhållande kan det i sanning anses hafva utgjort en verklig brist för Finland att så länge hafva saknat ett vetenskapligt samfund af allmännare omfattning, — en brist, så mycket känbarare, som, å ena sidan, vetenskapernas framsteg å andra orter måste föröka behofvet af en lifligare dem egnad verksamhet äfven hos oss, och, å den andra, vårt lands afskilda läge icke medgifver dess vetenskapsidkare den jemna och oafbrutna förbindelse med andra länders, som för vinnandet af ett sådant ändamål vore nödvändig.

Ledde af dessa åsigter, förenade sig för något mer än ett år sedan åtskillige i Helsingfors bosatte vetenskapsidkare till bildande af detta Samfund. Sedan desse vetenskapsmän, hvilka voro

Kammar-Rådet och Ridd. Doktor von Bonsdorff,
Professoren och Ridd. von Bonsdorff,
General-Direktören och Ridd. Doktor von Haartman,
Professoren och Ordens-Ledam. Doktor Hällström,
Professoren Doktor Ilmoni,
Professoren och Ridd. Doktor Lagus,
Professoren och Ridd. Linsén,
Professoren Nervander,
Öfver-Intendenten och Ridd. Nordenskiöld,
Professoren Nordström,
Kollegii-Rådet och Ridd. Pipping,
Professoren Rein,
Professoren och Ridd. Doktor Sahlberg,
Professoren och Ridd. af Schultén och
Professoren och Ridd. Doktor Ursin,

uti några preliminära sammanträden uppgjort ett Förslag till provisoriska Stadgar för den tillämnade Föreningen, ansågo de för sin första pligt, att hos Hans Majestät Kejsaren, Vetenskapernes Höge Beskyddare, i underdånighet anmäla sitt företag, och till dess verkställande utbedja sig Hans Majestäts Nådiga tillstånd. I anledning häraf täcktes Hans Kejserliga Majestät under den 14 (26) April förlidet år i Nåder bifalla till stiftandet af detta Vetenskapliga Samfund, under namn af Finska Vetenskaps-Societeten, samt den 21 i nästföljande månad detsamma i Nåder meddela ofvannämnde provisoriska Stadgar jemte Nådigt Stadfästelse-Bref, deruti Societeten försäkras om Hans Kejserliga Majestäts Höga hägn.

Då, i grund af denna Nådiga stadfästelse, Finska Vetenskaps-Societeten kunde träda i verksamhet, hölls dess första sammanträde den 28 Maji förlidet år, dervid, på sätt Stadgarna bjuda, Societeten utsåg sin Ordförande och Vice Ordförande för första året, samt sin ständige Secreterare. Den första af dessa befattningar uppdrogs åt Professoren Doktor Hällström, den andra åt Professoren Doktor Sahlberg och den tredje åt Professoren af Schultén.

Vetenskaps-Societetens ordinarie Ledamöter, hvilka till en början voro Femton, hafva under detta Societetens första år blifvit ökade med Fem nya, invalde i den ordning stadgarna föreskrifva, nemligen

Guvernören och Ridd. Grefve Mannerheim,
Professoren Doktor af Tengström,
Bergs-Kommissarien Hartwall,
Kollegii-Rådet och Ridd. Sjögren och
Provincial-Läkaren Doktor Lönnrot,

af hvilka de tvenne förstnämnde kallades till Ledamöter den 19 November förlidet år, och de trenne öfrige den 8 April. Men om, å ena sidan, Societeten fått fägna sig af flere tillkomne skicklige

medarbetare, har, å den andra, en lika oförmodad som betydlig förlust vederfarits henne genom dess förtjenstfulle Ledamots, Chemiæ Professoren von Bonsdorffs den 11 Januarii detta år timade dödsfall. Den hädangångnes vidtbekanta förtjenster af sin vetenskap, hans varma nit för upplysning och vetenskaplig forskning i allmänhet och det lifliga deltagande han i synnerhet egnade detta Samfund, hvilket hoppades i honom erhålla en af sina verksammaste medlemmar, göra denna förlust för Societeten särdeles smärtsam.

De vetenskapliga meddelanden Societeten under dess första år fått emottaga, äro följande:

Vid sammanträdet den 5 November förlidet år meddelade Professoren Hällström Societeten *de resultater han, medelst beräkning efter sannolikhetsgrunder, härledt af de sednaste årens i St. Petersburg gjorda magnetiska observationer.* Då dessa resultater, af hvilka en vetenskapsman i St. Petersburg enskildt erhållit del, sedermera blifvit uti 5:te Tomen N:o 4 af den utaf Petersburgska Vetenskaps-Akademien utgifna *Bulletin Scientifique* införda och der med några anmärkningar beledsagade, uppläste, vid Societetens sammankomst den 4 sistl. Mars, bemälde Professor, i sammanhang härmed, en ytterligare uppsats, hvilken innehöll dels allmänna betraktelser öfver probabilitets-räkningens användning till erhållande af resultater ur experiment-serier, dels särskilda anmärkningar öfver dessa grunders tillämpande till ofvannämnde Petersburgska observationer, hvartill Professoren tillagt en beräkning, som ådagalägger, att, ehuru äldre magnetiska observations-serier enhälligt visa allenast enkelt maximum och minimum i den magnetiska deklinationen inom dygnet, de nyaste uti Freiberg gjorda iakttagelser, lika med dem i St. Petersburg, dock tydligen röja en dubbel sådan period hvarje dygn. — I sessionen den 8 April meddelade Professo-

ren Hällström Societeten en afhandling under titel: *Samtidigheten af lika luftförhållande på skilda orter*[2]). I detta arbete ådagalägges genom grafiska konstruktioner af ett stort antal observationer på särskilda punkter af jordytan, att en bestämd öfverensstämmelse äger rum emellan Barometerförändringarne på långt ifrån hvarandra skilda orter. De begagnade observationerna sträcka sig i vester och öster ifrån London till Sitka, öfver St. Petersburg, Helsingfors och flere andra mellanpunkter, emellan 55 och 65 graders latitud, samt i norr och söder ifrån Stockholm till Rom, för orter under icke mycket skilda meridianer, och leda till det intressanta resultat, att perioderna af de högsta och lägsta barometerstånden å hvarje ort framskrida ifrån vester åt öster öfver hela verldsdelar med en hastighet af omkring 10 geografiska mil i timmen, samt dervid väl åt norr och söder något förändras, men så småningom, att de i den riktningen äro gemensamma för en hel verldsdel. -- Sluteligen har Professoren Hällström den 25 April för Societeten föredragit ett arbete under titel: *Klimatförändringar bedömde efter islossningstider*[3]), hvilket, efter beräkning medelst minsta qvadrat-methoden af 118 års observationer öfver islossningstiderna i St. Petersburg, 61 års i Åbo och 82 års i Westerås, lemnar det resultat att sannolikaste tiden för islossningen och dermed sammanhängande vårens början inom ett fortgående sekel fördröjes med 2 dygn i St. Petersburg och med 13 i Westerås, men deremot påskyndas med 9 dygn i Åbo. Detta, såsom det tyckes, oförmodade resultat härleder Författaren, hvad den fördröjda islossningen beträffar, af skogarnas uthuggning, hvarigenom vårarna blifvit torrare; men till den påskyndade an-

---

[2]) *Variationum pressionis Atmosphaerae terrestris in locis longe a se distantibus concordantium examen* (Tom. I, s. 1).

[3]) *Specimina mutati currente saeculo temporis, quo glacies fluminum annuae dissolutae sunt* (T. I, s. 129).

ser han sig icke kunna framställa nöjaktig orsak, innan han hunnit nogare granska de i Åbo anstälda meteorologiska observationer under sistförflutna sekel, och jemföra resultaterna deraf med hvad nutidens erfarenhet berättigar att antaga.

Professoren Ilmoni föredrog i Societetens session den 4 Mars en *Epidemiologisk iakttagelse i afseende å Koleran* [4]), meddelad af den bekante Sicilianske naturforskaren Mario Gemmellaro i Nicolosi uti en skrifvelse af den 8 Maji sistlidet år. Enligt denna uppgift hemsöktes mest alla orter på Sicilien, äfven de högländare eller bergstrakterna, af koleran, då denna farsot der rasade under sommaren och hösten 1837, men ett märkvärdigt undantag härifrån utgjordes af den lilla staden Nicolosi, vid foten af Ætna, och hela den öfversta delen af vulkanens södra sluttning, dit Nicolosi hörer, emedan denna trakt blef fullkomligen fredad, oaktadt all kommunikation med de näst intill belägna härjade orterna. Såsom förklaringsgrund till denna egenhet i sjukdomens framfart, uppgifver Gemmellaro det faktum, att, under den tid koleran hemsökte de östra delarna af Sicilien, en oupphörligt herrskande nordanvind dref de då ymnigt frambrytande vulkaniska rökmassorna närmast och tätast öfverom den af farsoten skonade delen af Ætnaiska södra bergstrakten, och att, der denna rökregion åt begge sidor upphörde, kolerans härjningar vidtogo. Denna isolerade iakttagelse leder väl ännu icke till någon säker erfarenhet, huruvida vulkaners rök motverkar ifrågavarande farsot, men den synes likväl förtjena uppmärksamhet. — Vid sammanträdet den 8 April meddelade bemälde Professor äfven Societeten tvenne bidrag till Acalephernas naturalhistoria, det förra *Om en sannolikt ännu icke beskrifven Acalephe-art* [5]), hvilken Professoren observerat i Adria-

---

[4]) *Miscellér om Vulkanen Ætna* (T. I, s. 749).

[5]) *Om en Medusæ-art i Adriatiska hafvet* (T. II, s. 761).

tiska hafvet i trakten af Trieste, det sednare om *Acalephernas förekommande i Finska Östersjö-skärgården*, hvaraf synes att det enda här befintliga species af detta djur, eller Linnés *Medusa Aurita*, inskränker sig nästan helt och hållet till den sydvestra delen af vår skärgård, samt att de nya individerna deraf alstras hvarje sommar, icke utvid hafvet, utan i det inre af skärgården.

Af Guvernören Grefve Mannerheim har Societeten fått emottaga beskrifning på ett nytt species af insektslägtet *Physodactylus*, hvilket han kallat *Physodactylus Besckii*, jemte anmärkningar så väl om den plats detta slägte bör intaga i Koleopter-systemet, som ock om den enda deraf förut kända, af Fischer beskrifna, arten *Physodactylus Henningii* [*]).

Vid Societetens sammanträde den 3 December sistlidet år föredrog Professoren Nervander de *iakttagelser af Stjernfall* han varit i tillfälle att anställa nätterna emellan den 12 och 15 November förlidet år, hvaraf visade sig att dessa till ojemförligt större antal än vanligt förekommo natten emellan den 13 och 14 November. Detta lika intressanta som ännu outredda fenomen är härigenom bestämdt konstateradt äfven för vår synkrets, och dessa Professoren Nervanders observationer erhålla ett ökadt värde derigenom, att mulen väderlek och andra orsaker, efter hvad det synes, förlidet år på flere andra ställen lade hinder i vägen för nämnde iakttagelser. — I Societetens session den 4 Februarii har bemälde Professor äfven meddelat Societeten några *preliminära notiser om resultaterna af en undersökning angående Magnetiska Deklinationens dagliga variation.*

---

[*]) Denna afhandling, som meddelades Societeten den 25 April, är införd i akterna under titel: *Description d'une nouvelle espèce du genre Physodactylus* (T. I, s. 93).

Uti en den 25 April Societeten meddelad afhandling om *Tantalitens förekommande i Finland, jemte undersökning om dess kristallform* [7]), har Öfver-Intendenten Nordenskiöld ådagalagt att detta sällsynta mineral, hvari Tantal-metallen i början af detta århundrade blef upptäckt, förekommer icke blott i Kimito socken, utan ock under de sednare åren funnits i Finland på ej mindre än sex särskilta orter, nemligen i Kuortane socken, å tre olika ställen af Tammela socken samt i Pojo och Somero socknar.

Vid Societetens sammankomst den 4 Mars uppläste Professoren Nordström en uppsats angående *Svenska Kyrkans organisation och friheter under Katholska tiden*, hvilken, såsom tillhörande ett större, ännu ej utgifvet, arbete, kommer att jemte detta offentliggöras.

Professoren Sahlberg meddelade Societeten vid sammanträdet den 4 Mars en beskrifning öfver tre å *Yläne Nygård i Pöyttis socken funna, ännu ej beskrifna, arter af insektslägtet Cicada* [8]), och har bemälde Professor äfven den 25 April inlemnat en annan uppsats, innehållande några anmärkningar om *en utmärkt sällsynt tvåvingad fluga: Xylophagus maculatus* [9]), beträffande nemligen dess hemvist och den plats der den undergår sina metamorfoser.

Societetens Sekreterare har meddelat henne några ibland dess Faders, framlidne Verkl. Stats-Rådet af Schulténs, efterlemnade papper funna beskrifningar öfver *äldre, vid Östersjöns kuster anbragta, vattenmärken*, jemte anteckningar öfver derå tid efter annan gjorda uppmätningar. Dessa märken, som äro till antalet 9, datera sig ifrån åren 1697, 1700, 1731, 1749, 1751,

---

[7]) *Quelques remarques sur la Tantalite in Finlande, et recherches sur sa cristallisation* (Tom. I, s. 119).

[8]) *Cicadæ tres novæ Fennicæ* (T. I, s. 85).

[9]) *Några anmärkningar om Xylophagus Maculatus* (T. I, s. 163).

1754, 1755, 1756 och 1774, och de derå anstälda uppmätningar, hvilka till det mesta skett mot slutet af sistförflutna sekel, ådagalägga att vattenminskningen omkring Bottniska Vikens kuster det sista århundradet varit temligen lika öfverallt och utgjort ungefär 4 fot. — Vid Societetens sammanträde den 3 December fästade bemälde Ledamot hennes uppmärksamhet på *nyttan af en särskild gradering å de Quicksilfver-Thermometrar, som användas vid Bränvinsprofning.* Genom denna gradering blir den hittills begagnade hjelp-tabellen öfverflödig, emedan thermometergraden omedelbart angifver den nödiga tillökningen eller minskningen i den observerade profvaregraden, och temperatur-korrectionen vid bränvinsprofning, på hvilken mindre kunnige personer hittills icke förstått sig, synes kunna härigenom komma i allmännare bruk, till större säkerhet och reda vid bränvinshandeln. — Den 5 Nov., 4 Febr., 8 och 25 April har samma Ledamot af Societeten dessutom föredragit 4 af honom författade afhandlingar, deraf en innehåller en *förbättring af den hittills begagnade methoden att beräkna en sida i en plan triangel, af de tvenne öfriga och deras mellanliggande vinkel såsom gifna* [10]); en annan framställer en strängare *geometrisk utveckling af solida vinklars egenskaper*, än den hvarmed man sig hittills åtnöjt [11]); en tredje har till föremål att *fullständigare än hittills grunda den Algebraiska Kalkylens giltighet*, i det afseende nemligen, att denna kalkyls reglor, som härtills blifvit härledda endast under förutsättning att de algebraiska bokstäfverna beteckna hela tal eller bråk, i denna afhandling bevisas äfven för det fall, att dessa bokstäfver föreställa irrationella tal [12]); och den fjerde är egnad åt *en strängt*

---

[10]) Se föregående not [1]).

[11]) *Mémoire sur la théorie géométrique des angles solides* (T. I, s. 101).

[12]) *Mémoire sur les principes fondamentaux de l'Algèbre* (T. I, s. 31).

vetenskaplig framställning af Differential-Kalkylens grunder[13]).

Af vetenskapsidkare utom Societeten hafva den 4 Febr. och 8 April tvenne uppsatser blifvit för Societeten föredragna. Den ena är af Docens i Mathematiken Lektor Borenius och har till föremål *en för begynnares behof afpassad härledning af de beqvämaste formler för beräkningen af en plan triangels vinklar af dess sidor såsom gifna.* Denna lilla uppsats kommer att erhålla ett rum i Societetens akter[14]). Den andra är af Medicinæ Licentiaten Crusell, och innehåller ett förslag till *Galvanismens användande emot Uretral-strikturer.*

Föregående öfversigt af Finska Vetenskaps-Societetens verksamhet under dess nyss förflutna första år, ådagalägger att Societeten derunder emottagit 21 vetenskapliga meddelanden, deribland flere torde komma att offentliggöras så snart sådant för Societeten, i ekonomiskt hänseende, blir möjligt."

---

[13]) *Considérations sur la manière la plus convenable d'établir les principes du Calcul Différentiel* (T. I, s. 413).

[14]) *Deductio tironum usui accommodata formularum commodissimarum ad computandos angulos trianguli rectilinei ex datis ejus lateribus* (T. I, s. 159).

Årssammanträdet 1840.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 6 Maji s. år.)

Den 29 April firade Finska Vetenskaps-Societeten, i enlighet med dess stadgar, sin andra Års- och Högtidsdag. Sedan Ordföranden, Professoren Sahlberg, underrättat de för tillfället samlade åhörarne om sammankomstens ändamål, upplästes af Sekreteraren en berättelse om det förflutna årets arbeten jemte annat som derunder inträffat af vigt för Societeten, hvarefter en Ledamot af hvarje Sektion föredrog en vetenskaplig uppsats, nemligen Professoren Linsén en afhandling öfver *Naturbetraktelsens förhållande till Historien*, Professoren Nervander en uppsats om *Syftningen af de sednaste forskningar angående Jordmagnetismen*, och Professoren Sahlberg: *Några allmänna anmärkningar om djurens instinkter.* — Årsberättelsen var följande:

"Vid en återblick på det som närmast rört Finska Vetenskaps-Societeten under dess nu förflutna andra år, bör vår uppmärksamhet framför allt fästas vid ett för Societeten särdeles vigtigt vedermäle af HANS KEJSERLIGA MAJESTÄTS Nåd. På underdånig framställning af Herr Minister Stats-Sekreteraren för Finland, angående denna Societets behof af något anslag af allmänna medel, hvarigenom henne kunde beredas utväg att ifrån trycket utgifva vetenskapliga arbeten, har HANS KEJSERLIGA MAJESTÄT täckts, under den 23 Oktober sistlidet år, i Nåder bevilja Societeten en summa af *Ett Tusende Femhundrade Rubel Banko Assignationer* om året, att, räknadt ifrån och med detta år, af Finska statsmedlen utgå. Lifvad af underdånig tacksamhet för denna HANS KEJSERLIGA MAJESTÄTS Nåd, — ett förnyadt vedermäle af vår

Höge Monarks aldrig hvilande omsorg för befordrandet af sann upplysning inom Dess vidsträckta Rike, — hämtar Finska Vetenskaps-Societeten deraf den kraftigaste uppmuntran till nya, allvarliga ansträngningar för dess vigtiga syftemål.

Sedan, i följd af förenämnde Nådiga understöd, Vetenskaps-Societeten kunnat företaga utgifvandet af dess Akter, har, efter nödiga förberedande åtgärder, dessas tryckning begynt och härtills så vida fortgått, att 18:de arket är under sättning. Det till en början utkommande första Häftet, hvilket blir emellan 20 och 30 ark, torde före sommaren lemna pressen, och kommer tryckningen att i höst återbörjas samt oafbrutet fortsättas tills akternas första Band ifrån trycket utkommit.

Med Vetenskaps-Societetens Embetsmän har, sedan sista Års- och Högtidsdag, det ombyte inträffat, att dåvarande Vice Ordföranden Professoren Sahlberg enligt stadgarnes föreskrift den 29 April förlidet år tillträdde Ordförandeskapet, och, i dess ställe, Kollegii-Rådet Pipping samma dag utsågs till Vice Ordförande.

Societetens ordinarie Ledamöter, hvilka vid sista årssammanträdet voro Nitton, hafva under det förflutna året blifvit ökade med En, nemligen Docens i Mathematiken vid Kejserl. Alexanders-Universitetet Lektor Borenius, hvilken den 11 Nov. sistlidet år blef till ledamot invald.

De vetenskapliga föredragningar, hvilka sedan sista årsberättelsens afgifvande ägt rum inom Societeten, äro följande:

Vid årsfesten sistlidet år uppläste Professoren Hällström ett utdrag ur dess den 25 April s. år föredragna arbete: *Klimatförändringar, bedömde efter islossningstider;* och den 13 Maji förärade bemälde Professor Societeten ett af dess Broder, framlidne Öfverste-Lieutenanten Hällström, för längre tid sedan författadt arbete under titel: *Triangelmätning ifrån Åbo,*

öfver Åland, till Stacksten, förrättad af Jacob Gadolin, uträknad af Carl Peter Hällström. Sistnämnde afhandling, som ådagalägger, att Biskop Gadolins i medlet af sistlidet århundrade verkstälda, länge nästan bortglömda, mätning ännu förtjenar uppmärksamhet för dess ovanliga noggrannhet, har utgjort en för Societeten af flere skäl välkommen gåfva. — I sessionen den 3 Junii underrättade Prof. Hällström Societeten, att han för någon tid sedan erhållit i uppdrag af Kejserl. Vetenskaps-Akademien i S:t Petersburg att redigera de Barometer-, Sympiezometer- och Thermometer-observationer, som dåvarande Kapten-Löjtnanten, numera Kaptenen af 1:sta Rangen von Schantz under dess åren 1834, 1835 och 1836 förrättade resa kring jorden anställt, af hvilken redaktion Professoren äfven meddelade några resultater, utdragna ur den afhandling, hvilken skulle i detta ämne till Kejserl. Vetenskaps-Akademien öfverlemnas. — Vid sammanträdet den 3 Febr. afgaf Prof. Hällström berättelse om ett till sina verkningar märkligt *Åskslag*, som den 17 Julii förlidet år inträffat å Kourla säteri i Wichtis Socken. Slaget hade träffat ett invid gården växande pilträd, hvars stam, af en half alns tjocklek, blifvit till hela sin längd i tu klufven, såsom tydligen syntes af den orsak, att den genomborrats med ett hål af $\frac{3}{4}$ tums diameter, så slätt och jemt som det kunnat af en borr åstadkommas. Likheten emellan detta hål och det som bildas då ett elektriskt slag genomtränger en pappskifva, var derjemte påtaglig genom de spår af en utåt drifvande kraft, som dess kanter å begge sidor företedde. — Vid sammankomsten den 6 April föredrog Professoren en afhandling om *Klimatet i Helsingfors, efter 11 års observationer* [15]), hvilket arbete ibland annat ådagalägger, att dygnets minsta värme inträffar emellan

---

[15]) *Clima Helsingforsiæ, ex observationibus undecim annorum erutum* (T. I, s. 177).

kl. $2\frac{1}{2}$ och $4\frac{1}{4}$ f. m., tidigare om sommaren och senare om vintern, samt således icke alltid kort före soluppgången såsom hittills varit antaget; att dygnets största värme infaller emellan kl. $1\frac{4}{5}$ och $2\frac{1}{5}$ e. m., tidigare om vintern och senare om sommaren; att årets medelvärme i Helsingfors är + $3\frac{7}{10}$ centesimalgrader, eller $1\frac{1}{10}$ grad mindre än i Åbo och $\frac{4}{5}$ grad större än i S:t Petersburg; att största värmen i Helsingfors varit emellan + $23\frac{1}{2}$ och + $30\frac{1}{2}$ centes. grader, och största kölden emellan — 22 och — 30 cent. grader; samt att största kölden här i allmänhet motsvarar den 24 Januarii, största värmen den 16 Julii och årets medelvärme den 30 April och 24 Oktober. Ifrågavarande afhandling innehåller derjemte en Tabell, ämnad att intagas i årliga Kalendern, öfver den värmegrad man sannolikast kan vänta såsom minst, störst och i medeltal för hvar 10:de dag i hvarje månad. — Sluteligen har Prof. Hällström den 25 April till Societeten inlemnat *Beräkningar af thermometer-observationer, som blifvit anställde nästan alla timmar under flere år i Madras, Rio-Janeiro, Plymouth, Salzuflen, Apenraade, Boothia, Carisch-Pfort och Matotschkin-Schar* [16]), uti hvilket arbete allmänna formler blifvit genom probabilitets-räkning härledda för dessa orters medeltemperaturer under hvarje timme af dygnet i hvar och en af årets månader.

Professoren Ilmoni föredrog vid Societetens sammanträde den 6 April ett *Bidrag till Phytozoërnas naturalhistoria*, innehållande en kort beskrifning på ett eget slags *Sjöpolyp* af sferoidisk form, gelatinös massa med centralkavitet, tydliga vitalfenomener, m. m., hvilken Professoren haft tillfälle att observera invid Livorno år 1829. Beskrifningen förtydligades genom en teckning.

---

[16]) *Observationum thermometricarum in Madras, Rio-Janeiro, Plymouth, Salzuflen, Apenroa, Boothia, Porta-Carica et Matotschkin-Schar per omnes fere horas anni institutarum, computus* (T. I, s. 263).

Professoren Nervander har vid flere Societetens sammanträden anställt experimenter med nyare fysiska apparater, såsom *Webers Magneto-elektriska Apparat*, en *Modell till Jacobis Elektro-magnetiska drifhjul*, ett *Instrument till förstorande af Magnetiska Inklinationens variationer*, en *Apparat till anställande af flere slags Magnetiska observationer på resor*, m. m. — Vid Societetens sammankomst den 14 Oktober framställde bemälde Professor ett förslag till *Sjelfregistrerande Barometrar*, *Thermometrar och Psychrometrar*, grundadt på användning af för ljuset känsligt papper, som af ett urverk vore satt i sakta rörelse och hvarpå qvicksilfver-kolumnens höjd skulle tillkännagifvas af en invid instrumentet anbragt Argands lampa, hvilken skulle svärta den del af papperet, som vore öfverom qvicksilfret. Då Professoren ej varit i tillfälle att praktiskt utföra denna idé, och således icke vore säker om dess användbarhet, ansåg han sig så mycket hellre böra underställa densamma Societetens bedömmande, som han derigenom skulle erhålla ledning för eget omdöme i denna fråga. Sedan Societeten öfver detta ämne inhämtat dess Mathematico-Fysiska Sektions utlåtande, utföll hennes yttrande deröfver sålunda, att förslagets utförbarhet icke tyckes böra betviflas, så vidt det rörer Barometrar och möjligen Thermometrar med större kaliber, så framt det vore afgjordt, hvilket här ännu ej kunnat erfaras, att skenet af en Argands lampa är nog starkt, att kunna, i likhet med dagsljuset, genom glas verka färgförändring på det fotogeniska papperet. — Vid sessionerna den 4 November och 9 December har Prof. Nervander derjemte meddelat Societeten 18 dagars observationer med ofvannämnda Apparat till förstorande af Magnetiska Inklinationens variationer, samt åtskilliga preliminära uppgifter öfver temperaturens dagliga förhållande å orter, hvarest observationer blifvit under en längre tid en gång i timmen an-

stälda, till hvilket sednare meddelande han uppgaf sig hafva erhållit anledning af förrättade undersökningar öfver en förmodad analogi emellan de så kallade oregelbundna undulationerna i Magnetiska Deklinationens och Temperaturens dagliga gång.

Vid sammanträdet den 2 Martii meddelade Öfver-Intendenten Nordenskiöld Societeten utdrag af en skrifvelse ifrån Baron Berzelius i Stockholm af den 4 Febr. detta år, innehållande, ibland annat, uppgift af en ny method att verificera Manganens oxidations-tillstånd, äfvensom underrättelse derom, att Epidoten befunnits tennhaltig. — Societeten har derjemte af Öfver-Intendenten Nordenskiöld emottagit 3:ne uppsatser under titlar: *Beskrifning af Gigantolith ifrån Tammela socken* [17]), — *Beskrifning af Xenolith, ett nytt mineral* [18]) — och *Beskrifning af en ovanligt stor Jättegryta, samt några dermed sammanhängande fenomener* [19]), deraf de 2:ne första föredrogos den 6 April, och den sista den 25 i samma månad. Ett af de mest öfvertygande bevis på en forntida högre hafsyta än den närvarande lemna otvifvelaktigt de runda utslipningar i berg, som få namn af jättegrytor och tydligen uppkommit genom nötningen af större eller mindre stenar, hvilka af vågorna kringvridits och derföre, jemte det de bildat en cirkelrund håla, sjelfva afrundats. Den håla af detta slag, som är föremålet för den sistnämnda uppsatsen, förtjenar uppmärksamhet så väl för sitt isolerade läge, som sin ovanliga storlek. Den ligger på en holme kallad Sallmen, $\frac{1}{8}$ mil sydost om Porkala båk, på 33 alnars afstånd ifrån holmens norra strand, och blef om hösten 1838 tömd ifrån vatten och en mängd stenar, hvaraf den var fylld och hvaribland flera företedde en vacker platt-tryckt spheroidisk form. Hålans mynning är omkring 9 fot öfver hafsytans nuvarande medelhöjd,

---

[17]) *Description du Gigantholite* (T. I, s. 377).
[18]) *Description du Xénolite, nouveau minéral* (T. I, s. 373).
[19]) T. I, s. 477.

och har i öster och vester 5 fots diameter, i norr och söder 5½ fots; sjelfva hålan är 15½ fot djup och utvidgar sig nedåt äggformigt, så att, vid 10 fots djup, dess diameter i öster och vester är 8 fot, och i norr och söder 6½ fot; i dess botten finnas tvenne ovala urgröpningar, skilda genom en mellanbalk om 1½ fots höjd. En anmärkningsvärd omständighet i afseende å denna jättegryta är äfven den, att klippans beskaffenhet vid dess bräddar tillkännagifver att den var fullt utbildad då den allmänna, af Prof. Säfström anmärkta, så kallade Rullstens-floden inträffade. — Öfver-Intendenten Nordenskiöld har slutligen för Societeten företett en af honom gjord förändring af Linds Anemometer, ämnad att göra detta instrument mera användbart derigenom, att det skulle genast antyda vindens medelhastighet: en förändring, som är fullkomligen analog med en af Öfver-Intendenten förut gjord förbättring af Siphon-Manometern.

Professoren Nordström föredrog vid årsfesten förlidet år en *Teckning af de äldre Nordiska Fattiglagarnas hufvudmomenter*.

Professoren Sahlberg uppläste vid samma tillfälle ett utdrag ur dess nyss förut meddelade uppsats om *Xylophagus maculatus*, samt afgaf vid sammankomsten den 4 November en beskrifning, förtydligad af en teckning, öfver den boning, som en arachnid, *Mygale Fodiens*, med synnerlig omsorg och konst tillreder åt sig, hvilken beskrifning Professoren hämtat dels ifrån Entomologiska Societetens i Paris Annaler, dels ifrån uppgifter erhållna genom enskild korrespondans. — Bemälde Professor har dessutom den 9 December till Societeten inlemnat beskrifning på *Ett nytt species af insekt-slägtet Phytocoris*[20]), och den 6 April föredragit en uppsats, åtföljd af en kolorerad teckning, öfver *Tvenne nya species af insekt-slägtet Lebia*. I den sed-

[20]) *Nova species generis Phytocoris* (*Fallén*), *ex ordine Hemipterorum* (T. I, s. 411).

nare sammankomsten meddelade Professoren tillika Societeten några uppgifter angående en *Kontagiös konferv-bildning på Vatten-Salamandern*, observerad af Doktor Hanover.

Societetens Sekreterare har den 3 Junii, 14 Oktober, 4 November, 9 December och 25 April föredragit 6 dels kortare, dels utförligare, mathematiska uppsatser. Till de förra höra en *Anmärkning rörande parallel-theorien* och en *Uppsats angående theorien om maxima och minima* [21]), uti hvilken sednare han sökt ådagalägga, att de vanliga analytiska vilkoren för maxima och minima i vissa fall icke äro tillräckliga, och att allmänna theorien i detta ämne fordrar ännu ett, hvarvid uppmärksamhet hittills icke varit fästad. Till de sednare kunna räknas en *Uppsats angående kroklineers så kallade andra krökning;* några *Anmärkningar rörande geometriska proportionsläran;* en *Allmän bestämning af de lineer, som i hvarje punkt hafva en tangering af gifven grad med en linea af gifvet slag;* och en *Framställning af de grunder, hvarigenom sådana satser i Geometrien, som till sitt innehåll icke bero af proportionalitets-begreppet, men härtills blifvit endast med användning af detta begrepp bevisade, kunna oberoende af detsamma till sin sanning ådagaläggas.*

Af Lektor Borenius har Societeten den 14 Oktober emottagit en uppsats angående *Bestämningen af den yta, hvilken tangeras af alla lineer af gifvet slag* [22]).

Föregående korta framställning af Finska Vetenskaps-Societetens verksamhet under dess andra år visar att Societeten derunder emottagit omkring 30 vetenskapliga meddelanden, deribland flera komma att uti hennes akter offentliggöras."

---

[21]) *Note sur la théorie analytique des maxima et minima* (T. I, s. 171).

[22]) *Determinatio superficiei, intersectione continua omnium generis dati linearum prodeuntis* (T. I, s. 381).

Årssammanträdet 1841.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 5 Maji s. år.)

Den 29 April firade Finska Vetenskaps-Societeten, i vanlig ordning, sin Års- och Högtidsdag. Sammankomsten öppnades af Societetens Ordförande, Kollegii-Rådet Pipping, med ett kort tal, deruti han, i anledning af den betydelsefulla dag, på hvilken Societeten med Nådig tillåtelse firar dess årshögtid, erinrade om det för vårt fädernesland särdeles vigtiga hägn vetenskaperna åtnjuta af **Hans Kejserl. Höghet Thronföljaren**, hvilken deraf lemnat Finland ett nytt, utmärkt vedermåle, då Han ej långesedan täckts **Sjelf** träda i utöfning af Kanslers-Embetet för landets Universitet. Societetens Sekreterare Professoren af Schultén uppläste derefter den vanliga Årsberättelsen, och en Ledamot af hvarje Sektion inom Societeten höll ett vetenskapligt föredrag, dervid Professoren Nervander lemnade en mundtlig, af experimenter åtföljd, framställning af *Galvanismens användande i technískt afseende*, Kollegii-Rådet Pipping uppläste ett *Utkast till en historisk afhandling om Almanachor och Kalendrar, författade och i tryck utgifne af Finnar, eller annars för Finland, samt i synnerhet på finska språket*, och Professoren af Tengström en uppsats om *Monströsa yttringar af bildningskraften hos fiskarne.* — Årsberättelsen var följande:

"Då Finska Vetenskaps-Societeten sednast firade sin Års- och Högtidsdag, yttrades, å Societetens vägnar, det hopp, att första Häftet af hennes Akter, hvilkas tryckning genom Allernådigst lemnadt understöd kunnat företagas och då hunnit till 18:de Arket, skulle till påföljande sommar lemna pressen. Detta

hopp har Societeten sett uppfylldt och derigenom njutit den dubbla tillfredsställelsen att, på en gång, träda i önskad förbindelse med den lärda verlden, och för sin del lemna en, om än ringa, gärd för den betydelsefulla Fest, som under sistförflutna sommar med så lifligt deltagande omfattades af vårt fosterland. Det nämnda Häftet, af omkring 26 ark, utkom i medlet af sistlidne Julii månad, och kunde, i följe deraf, vid en af Societeten den 20:de i samma månad hållen offentlig sammankomst, utdelas till de många Vetenskapernas gynnare och vänner, som under dessa minnesvärda dagar voro i Finlands Hufvudstad församlade. Societeten har sedermera haft tillfälle att ej allenast inom det stora Kejsare-Riket, utan äfven till Sverige, Tyskland, Frankrike och England, ytterligare sprida detta första, visserligen obetydliga, alster af dess verksamhet. Hvad fortsättningen af hennes akter beträffar, hafva sedan sistl. höst 27 ark deraf lemnat pressen, hvarföre Societeten kan hoppas att till instundande Junii månad, då tryckningen för sommarn upphör, af dess Handlingar se utgifvet ett nytt Häfte, till omfång större än det föregående.

Vetenskaps-Societetens Embetsmän hafva, sedan sista årssammanträdet, blifvit sålunda ombytte, att dåvarande Vice Ordföranden, Kollegii-Rådet Pipping, enligt stadgarnas föreskrift omedelbart derefter tillträdde Ordförandeskapet, och, i dess ställe, Öfver-Intendenten Nordenskiöld utsågs till Vice Ordförande. Societetens Ordinarie Ledamöter, tillförene Tjugu, hafva under det förflutna året ökats med Tre, invalde på sätt stadgarna bjuda, nemligen Stats-Rådet och Ridd. Steven i Symferopol, Professoren och Ridd. v. Nordmann i Odessa och Prosten i Wichtis samt Ordens-Ledam. Hipping, deraf de tvenne första utsågos till Ledamöter den 2 November förlidet år, och den sistnämnde den 5 April.

Följande vetenskapliga föredragningar hafva, sedan sista årsberättelsens afgifvande, inom Societeten ägt rum:

Vid sammanträdet den 20 Julii sistlidet år uppläste Professoren Hällström en afhandling om *Vindarnes förhållande i Finland*[23]), hvaruti ibland annat ådalägges att, i vårt land, ostliga och vestliga vindar under årets lopp nästan uti lika mängd förekomma, hvilket ej är förhållandet i vestra delen af Europa, eller sydligare i den östra, t. ex. i Moskwa, å hvilka orter de vestliga vindarna äro till den grad öfvervägande, att deras mängd under loppet af ett år anses vara till de ostligas, i förstnämnde del af vår verldsdel såsom 9: 5, och å sistnämnde ort såsom 8: 5. I samma arbete utredes ytterligare att vindarna uti Finland i allmänhet äro, under vintern, sydliga med betydlig afvikning åt öster, men deremot om sommarn mest vestliga. — Vid sessionen den 7 December föredrog Prof. Hällström ett arbete under titel: *Anmärkningar om vattenytans uti Östersjön och Medelhafvet tidtals skeende höjningar och sänkningar*[24]), hvaruti ådagalägges att orsaken till vattnets stigande och fallande vid våra kuster ännu ej är så tillförlitligt utredd, som man förmodat, då man af det vanligen inträffande samtidiga förhållandet af högt vatten och låg barometer, samt tvertom, dragit den, efter utseendet naturliga, slutsats att atmosferiska luftens ökade eller minskade tyngd på observations-stället lika omedelbart åstadkommer denna verkan på hafsytan, som den höjer och sänker qvicksilfret i barometern. Att verldshafvets ebb och flod på Östersjön och Medelhafvet ej kan utöfva någon märklig inflytelse, visar sig lätt af obetydligheten i det deraf härrörande till- och afloppet i Öresund och Sundet vid Gibraltar, i jemförelse med hvad som skulle erfordras, för att märkbart öka eller minska vattenmassan i dessa stora hafsvikar. Att ej heller *inom* dessa vikar någon märklig ebb och flod kan uppkomma, följer lätt af deras för alstrandet af

---

[23]) *De directionibus ventorum in Finlandia spirantium* (T. I, s. 571).

[24]) T. I, s. 401.

ett sådant fenomen otillräckliga vidd. Vid sådant förhållande är det otvifvelaktigt endast atmosferens inverkan, som ifrågavarande förändringar i vattenhöjden kunna tillskrifvas; men huru sådant sker, visas uti närvarande afhandling ännu icke vara riktigt utredt. Att den ofvannämnda, från äldre tider antagna, förklaringen är nöjaktig, måste betviflas i följd af den bättre kännedom man nu äger om lufttryckningens beskaffenhet. Uti en i denna Societets akter tryckt afhandling om *Samtidigheten af lika luftförhållande på skilda orter,* har Prof. Hällström ådagalagt att barometer-förändringarna ske liktidigt öfver större sträckor af jordytan, i synnerhet i riktningen från norr till söder, hvaraf måste slutas att, i samma tidsmoment, luftens tryckning t. ex. i Torneå är, åtminstone nära, densamma som den i södra delen af Östersjön, och att således vattenhöjdens förändringar å förstnämnde ort ej kunna förorsakas af skillnaden i luftens tyngd uti denna sjös nordliga och sydliga delar. Det blir häraf sannolikt att ifrågavarande fenomen ej är ett så enkelt resultat som man härtills trott af luftens och vattnets jemvigt, utan att äfven atmosferens rörelse, eller vindarna, måste till dess förklarande anlitas. Denna slutsats behöfver dock bekräftelse af erfarenheten, hvarföre Societeten redan gått i författning derom, att, under instundande sommar, dagliga observationer öfver vattnets höjd, vindens riktning och styrka samt, om möjligt, äfven barometerhöjden, blifva anstälda på åtskilliga punkter af Finlands kuster, uti hvilket vetenskapliga företag Societeten, på derom gjord begäran, hoppas få benägen medverkan äfven å en och annan punkt af Östersjöns öfriga stränder. — Vid Societetens sammankomst den 1 Februarii anmälte Prof. Hällström sig nyligen hafva genom Stats-Rådet Kupffer i St. Petersburg erhållit del af mer än 100-åriga i Archangel antecknade observationer öfver Dwina-flodens islossnings- och isläggningstider, hvilka observations-serier Professoren, enligt bemälde Stats-Råds önskan, underkastat beräkning, hvaraf

erhållits det resultat, att medeltiden för isläggningen, som år 1740 var den 1 November, år 1840 inträffade den 7 i samma månad, men tiden för islossningen, som för 100 år sedan var den 11 Maji, nu motsvarar den 13 i denna månad. Sekular-ändringen i denna orts klimatiska förhållande är således den, att sommaren nu begynner 2 dagar sednare än för 100 år tillbaka, men deremot fortfar 6 dagar längre, och att vinsten för sommarens längd alltså är 4 dagar. Detta Prof. Hällströms arbete är öfverlemnadt till Kejserl. Vetenskaps-Akademien i St. Petersburg. — En beräkning, analog med den nyssnämnda, har Prof. Hällström, uti ett den 1 sistl. Mars Societeten meddeladt arbete, anställt öfver *Tiden för islossningen och isläggningen uti Kyro elf i Wasa Län*[25]). I Åbo Tidningar för år 1810 förekomma anteckningar om denna elfs islossning ifrån och med år 1739 till 1810, hvilka, fortsatte intill närvarande tid af Vice-Pastor Reinius i Stor-Kyro, utgöra en nära fullständig serie för 100 år. Emedan nämnde elf är en af de betydligaste i landet och samlar vatten från en vidsträckt floddal, måste den genom sitt förhållande lemna upplysning om denna landsorts klimatiska beskaffenhet, och har densamma derföre blifvit föremål för ifrågavarande arbete. Man inhämtar deraf att elfvens islossning, som år 1740 skedde den 25 April, år 1840 inträffade den 24 i samma månad, hvilket ger en sekular-ändring af *en* dag, men, i brist af anteckningar öfver isläggningen, upplyses icke på samma gång den förändring som under ett århundrade ägt rum i sommarens längd. Af sednaste 10 årens erfarenhet vet man dock att nämnde elfs isläggning sker omkring den 15 November, hvaraf följer att sommarens längd i Stor-Kyro, vid 63° nordlig bredd, för närvarande är 205 dagar. Enligt ofvannämnde för-

[25]) *De tempore regelationis et congelationis aquarum fluminis Kyro* (T. I, s. 387).

hållande med Dwina, är den i Archangel, vid 64½° bredd, 178 dagar, och, enligt anställd beräkning öfver Newas islossnings- och isläggningstider, i St. Petersburg vid 60° bredd, 217; hvaraf följer att, vid samma bredd, sommaren är längre i Finland, än å orterna emellan St. Petersburg och Archangel. För öfrigt förtjenar omnämnas att, enligt en i närvarande arbete gjord anmärkning, de observerade islossningstiderna i Åbo, Borgå, St. Petersburg, Stor-Kyro och Archangel gifva det öfverensstämmande resultat, att under nästan hela 1750-talet i Norden inträffat en uthållande varm period, hvilken omständighet skulle tyckas äga något sammanhang med den jordbäfning, som år 1755 förstörde Lisabon, ehuru förhållandet härmed alltid måste förblifva outredt.

Vid Societetens sammanträde den 26 April föredrog Professoren Ilmoni åtskilliga *Fysiografiska anteckningar om Sicilien, särdeles med afseende å den organiska naturen derstädes*, hvilka Professoren samlat under dess vistelse på denna ö dels efter egna observationer, dels i grund af uppgifter meddelade af Sicilianske naturforskare, ur hvilket föredrag här endast må anföras det intressanta fenomenet af elektriska luftströmmar, som den bekante naturforskaren Gemmellaro observerat på Ætnas sluttningar och hvilka, ibland annat, skola förete den egenheten, att deruti anställda fläktningar framkalla ton-modulationer.

Professoren Linsén uppläste, vid Societetens sammanträde den 29 April förlidet år, en afhandling under titel: *Naturbetraktelsens förhållande till Historien*, och Presidenten Grefve Mannerheim föredrog, vid sammankomsten den 20 sistl. Julii, ett i nästa häfte af Societetens akter ingående arbete öfver *Hydrocanthar-Coleopterernas könsskillnad, och särskildt öfver Hydaticus Verrucifer*[26]).

[26]) *Observations relatives aux sexes des Coléoptères Hydrocanthares en général, et spécialement de l'Hydaticus Verrucifer* (T. I, s. 249).

Vid Societetens sammanträde den 29 April förl. år uppläste Professoren Nervander en uppsats öfver *Syftningen af de sednaste forskningar angående Jordmagnetismen.* — Vid sessionen den 20 Julii föreviste och beskref bemälde Professor en *Galvanometer* af ny konstruktion, användbar ej blott till noggrann mätning af en stapels elektrogalvaniska kraft, utan äfven till bestämmande af jordmagnetismens elementer. — Den 7 December meddelade Prof. Nervander Societeten några *grafiska afbildningar* af Prof. Hällströms i Helsingfors anställda thermometer-observationer, hvaraf synes följa att, emellan kl. 7 och 10 f. m., särdeles under vintermånaderna, en undulation äger rum i temperaturen, analog med den Professoren sökt ådagalägga i afseende å magnetiska deklinationen uti en till Kejserl. Vetenskaps-Akademien i St. Petersburg inlemnad och redan utgifven afhandling. — Vid sammanträdet den 1 Mars företedde Professoren Nervander en Thermometer med rörformig qvicksilfver-reservoir, ämnad att mäta *Elektricitetens* styrka medelst den uppvärmning dess ledning genom nämnde reservoir åstadkommer, hvilken uppfinning ej allenast är af nytta vid sådana tillfällen, der en multiplikator ej är användbar, utan äfven, i theoretiskt hänseende, kan leda till intressanta jemförelser emellan elektriska strömmars thermiska och elektromagnetiska styrka. — Slutligen har Prof. Nervander, vid sammanträdet den 26 April, förevisat åtskilliga utmärkt lyckade *galvanoplastiska aftryck*, erhållna af Galvanoplastikens uppfinnare Hof-Rådet Jacobi i St. Petersburg, och äfvenledes inför Societeten anställt det intressanta och ej lätta experimentet med det från 2:ne planspeglar reflekterade ljusets *interferens.*

Öfver-Intendenten Nordenskiöld har, vid sammanträdet den 19 October, meddelat Societeten några uppgifter angående ett af honom uppfunnet *Examinations-System för Mineralier*, och, vid sammankomsten den 1 Februarii, förevisat tvenne i

Tammela och Kalvola socknar funna *antika stenar*, huggna i oval form nära liknande ett blockhus, och alldeles dylika med en på Öland i Långlöts socken hittad, hvilken finnes beskrifven i "Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed," Första bandets första häfte, sid. 230. — Vid Societetens sammanträden den 5 och 26 April har Öfver-Intendenten Nordenskiöld föredragit 3:ne afhandlingar under titlar: *Beskrifning af Kæmmererit, ett nytt mineral ifrån Siberien*[27]), *Uppgift af de ställen i Finland der Kiselgur blifvit funnen* och *Beskrifning af Amphodelith*, samt, vid samma tillfällen, i anledning af den förutnämnda, af Societeten beslutna, dagliga mätningen af vattenytans höjd, företett ritningar å tvenne af honom för längre tid sedan uttänkta *instrumenter* till en sådan mätning, det ena för omedelbara observationer vid sjöstranden, det andra, mera sammansatt, för anställande af sådana rön inom boningsrum belägna ej långt ifrån sjöstränder. I sammanhang härmed inberättade Öfver-Intendenten att vid Jussarö, som utgör en af de punkter der daglig mätning af vattenhöjden kommer att i sommar anställas, märken å *vattnets medelhöjd* finnas i en klippa inhuggna för åren 1754, 1800 och 1821, samt att den af lotsarna nu uppgifna medelhöjden befinnes 20 verktum under märket af år 1754, 9 under det af 1800 och 5 under det af 1821. Om af dessa, visserligen högst ofullkomliga, data beräknas huru mycket klippan under 100 år höjt sig öfver vattenytan, finnes 1754 års märke lemna en höjning af $24\frac{1}{10}$, 1800 års en af $24\frac{8}{10}$ och 1821 års en af $31\frac{1}{10}$ verktum, hvarvid således de tvenne äldsta märkenas öfverensstämmelse är större än man kunnat vänta, men det sista ger ett resultat som nog afviker från de andras, hvilket dock lätt torde förklaras af den obetydliga skillnaden emellan vattnets nuvarande medelhöjd och den af år 1821.

[27]) T. I, s. 483.

Societetens Ordförande Kollegii-Rådet Pipping uppläste den 20 Julii sistlidet år *Första stycket* af *Några historiska underrättelser om Boktryckeriet i Finland*[28]), och Professoren Rein, vid samma tillfälle, inledningen till ett af honom författadt arbete öfver *Finnarnes urtillstånd.*

Professoren Sahlberg föredrog den 29 April förl. år *Några allmänna anmärkningar om djurens instinkter*, hvarjemte Professoren vid sammankomsten den 20 Julii anmälte sig hafva under arbete en öfversigt af *Finlands Cimex-arter.*

Societetens Sekreterare har, vid sammanträdena den 20 Julii, 7 December, 5 och 26 April, föredragit fyra afhandlingar, den första öfver *Geometriens nytta till upplysande af Analysens grunder,* den andra öfver *Analytiska theorien om maxima och minima*, den tredje om *Orsaken till den otydlighet, som äger rum i afseende å vissa satser i Algebran*[29]) och den fjerde öfver *Elastiska fjädrars jemvigt, då på dem verka krafter, som upphäfva de deraf bildade lineers kontinuitet.*

Af Öfver-Direktören för General Landtmäteri-Kontoiret Tavaststjerna har Societeten den 5 April emottagit en geometrisk afhandling *om Proportional-Axlar,* öfver hvilken hon ännu icke hunnit bekomma det yttrande tvenne hennes Ledamöter anmodats afgifva.

Föregående uppgifter utvisa att Finska Vetenskaps-Societeten under sitt sistförflutna tredje år emottagit 28 vetenskapliga meddelanden, deraf flera komma att i hennes akter införas.

---

[28]) T. I, s. 527.

[29]) *Note sur les premiers principes de l'Algèbre* (T. I, s. 395).

Årssammanträdet 1842.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 13 Maji s. år.)

Den 29 sistlidne April firade Finska Vetenskaps-Societeten sin fjerde Års- och Högtidsdag. Sedan, i följd af Ordförandens, Öfver-Intendenten Nordenskiölds frånvaro, Societetens Vice Ordförande Professoren Ursin öppnat sammankomsten, upplästes af Societetens Sekreterare den vanliga Årsberättelsen, och framställde derefter Professoren Ilmoni en skildring af *Digerdödens härjningar,* samt Professoren Lagus en *Undersökning rörande Riks-Marsken m. m., Frih. till Wik Claës Flemings dödsdag.* — Årsberättelsen var af följande lydelse:

"Vid den öfversigt, som, enligt Finska Vetenskaps-Societetens stadgar, bör årligen på denna dag lemnas öfver hennes verksamhet och öfriga förhållanden under det förflutna tidskiftet, måste det för Societeten alltid vara tillfredsställande att finna sig, om äfven med långsammare steg, likväl jemnt och oafbrutet, utan motgångar eller förluster, hafva fortgått på den bana hon för sina sträfvanden utvalt. Denna tillfredsställelse kan dock ej annat än ökas, om, under i öfrigt lyckliga och gynnsamma förhållanden, Societeten derjemte sett sig i tillfälle att, uti ett eller annat afseende, i betydligare mån än vanligt verka för sitt föresatta syftemål. En sådan fägnad njuter Societeten i dag, då, vid återblicken på det förflutna året, hon finner sig, under i öfrigt orubbade förhållanden, hafva i högre grad än hittills förmått uppfylla ett af sina förnämsta åligganden, nemligen utgifvandet af sådana vetenskapliga arbeten, hvarigenom hon, äfven för sin del, sträfvar att befordra sanna och verkliga kunskaper. Sedan Societeten genom en Högtupplyst MONARKS Nådiga frikostighet försattes i

tillfälle att hösten år 1839 begynna utgifvandet af arbeten i denna syftning, fortgick, enligt redan offentliggjorda berättelser om Societetens verksamhet, detta hennes företag sålunda, att, vid årshögtiden 1840 Aderton, och, vid den år 1841, Femtiotre ark af hennes Handlingar hade lemnat pressen. Första Bandet af dessa Handlingar, till omfång 105 ark, är nu fullständigt utgifvet, och har Societeten sålunda den tillfredsställelsen att sedan sista årssammanträdet hafva ökat vidden af dess offentliggjorda arbeten med 52 ark. Det första af de 3:ne särskildt utgifna Häften, hvaraf nämnde Band består, utkom, såsom kändt är, vid Kejserl. Alexanders-Universitetets Jubelfest år 1840; det andra, som vid Societetens sednaste årsfest ännu ej var fullbordadt, lemnade pressen sistlidne sommar, och det tredje, hvarigenom akternas första Tom nu blifvit kompletterad, är i dessa dagar färdigtryckt. Hvad dessa Häftens vidd beträffar, torde kunna tilläggas att det första innehåller 26, det andra 36 och det tredje 43 ark.

Vetenskaps-Societetens Embetsmän hafva, sedan sista årssammanträdet, blifvit sålunda ombytte, att Vice Ordföranden, Öfver-Intendenten Nordenskiöld, genast derefter tillträdde Ordförandeskapet, och, i hans ställe, Professoren Ursin utsågs till Vice Ordförande. Societetens Ordinarie Ledamöter, hvilka vid sista årsdagen voro Tjugutre, hafva ökats med Öfver-Direktören för Landtmäteriet och Ridd. Tavaststjerna, hvilken den 8 sistl. November invaldes.

Ibland de flere föräringar af vetenskapliga och litterära arbeten, dem Societeten sedan sin stiftelse fått emottaga och hvilka för henne utgöra en förhoppningsfull början till ett blifvande Bibliothek, fordrar en skyldig erkänsla att här ej lemna obemäld den betydliga gåfva af närmare 2000, mest äldre, Akademiska Disputationer, hvarmed General-Consuln och Ridd. Lavonius sistlidne sommar benäget henne ihågkom.

De vetenskapliga meddelanden Societeten sedan sista års-sammanträdet bekommit, äro följande:

Den 14 sistl. Februarii föredrogs en af Prosten Hipping författad historisk afhandling under titel: *Utkast till en undersökning om Tyska Landet i Finland* [30]), hvilket arbete kommer att i förstutkommande häfte af Societetens akter intagas. Såsom ett resultat af denna undersökning må här nämnas, att den trakt af Finland, som i gamla Ryska Krönikor bär ofvanstående namn och om hvars läge stridiga åsigter ägt rum, enligt Författarens utredning utgör den del af landets södra kust, som innefattas emellan Haliko socken och Kymmene elf och der Svenska språket nu utgör modersmål.

Vid sammankomsten den 25 sistl. Oktober uppläste Professoren Hällström en i Societetens akter numera tryckt afhandling under titel: *Ny mätning af Åbo Slotts höjd öfver hafsytan, jemte slutsatser om södra Finlands höjning öfver hafvet* [31]), hvilken ådagalägger att Åbo Slotts grundvals höjd öfver vattnets medelstånd, som år 1750 af dåvarande Extraordinarie Professoren, sedermera Biskopen, Gadolin var befunnen $24\frac{2}{10}$ Svenska fot, i September månad förlidet år fanns utgöra $25\frac{95}{100}$ Sv. fot, hvaraf bör slutas att det berg, hvarpå Slottet hvilar, på 100 år höjt sig vid pass $1\frac{9}{10}$ fot: ett resultat, som Författaren i samma arbete visar fullkomligen öfverensstämma med dem 3:ne andra vid Finlands södra kust anbragta gamla vattenmärken å särskilda tider lemnat, och hvaraf han med skäl drager den slutsats, att Finlands södra kust, ifrån Åbo till Sveaborg, under sistförflutna 100 år höjt sig omkring 2 Svenska fot, samt att denna höjning skett likformigt, eller i jemnt förhållande till tidslängden. Då, efter hvad bekant är, de i Wasa skärgård befintliga gamla

[30]) T. II, s. 3.
[31]) T. I, s. 519.

vattenmärken utvisa att sekular-höjningen å denna ort öfverstiger 4 fot, följer häraf tillika, att det i Sverige längesedan anmärkta förhållandet angående sekular-höjningens aftagande mot söder äfven gäller för Finland, ehuru vårt fäderneslands mindre utsträckning i denna riktning måste göra skillnaden i detta afseende mindre märkbar. — Vid Societetens sammanträde den 6 December föredrog Prof. Hällström ett arbete benämndt: *Undersökning om ett i Finska Lappmarken gjordt fynd af gamla Vigter och Mynt, m. m.*[32]), hvilket blifvit offentliggjordt i det nyss-utkomna 3:dje häftet af Societetens akter. Ifrågavarande fynd, som förlidet år förärades till härvarande Kejserl. Universitets Antiqvitets-samling, var påträffadt hösten 1839 under en större sten på gränsen emellan Kuolajärvi och Sodankylä Lappförsamlingar (således vid 67° nordlig bredd), och innehöll, jemte några andra fornlemningar, 174 st. små Silfvermynt, en liten Vågbalans af metall med leder att hopvikas, 2:ne dertill hörande Vågskålar samt 12 st. större och mindre Vigter af metall (se Helsingfors Tidningar för den 10 April förl. år). I förmodan att någon upplysning om detta fynds ursprung derigenom kunde vinnas, har Prof. Hällström närmare undersökt nämnde vigter, och, i grund af deras förhållanden sinsemellan, funnit att deras enhet, hvilken saknas, varit närmast $4\frac{22}{100}$ Franska grammer, eller icke fullt $\frac{1}{3}$ Svenskt lod, hvaraf han slutar att denna ej kan vara någon annan än den urgamla, ännu brukliga, Ryska vigten Solotnik, som motsvarar $4\frac{27}{100}$ grammer, och alltså skiljer sig så litet ifrån förenämnde resultat, att den lilla olikheten lätt kan förklaras genom vigternas i tidens längd undergångna nötning. — Vid Societetens session den 24 Januarii detta år har ändtligen Prof. Hällström föredragit ett på sednare observationer grundadt

[32]) T. I, s. 731.

tillägg till dess den 20 Julii 1840 meddelade afhandling *om Vindarnes förhållande i Finland,* hvilket arbete, efter härigenom vunnen betydlig tillökning, blifvit i Societetens nyssutkomna 3:e häfte intaget [33]). Uti denna afhandling, hvilken Författaren, med begagnande af öfver 167000 observationer, grundat på förhållandet å 14 särskilda orter i Finland, och deruti han, till jemförelse, äfven intagit observationerna uti ifrågavarande afseende i St. Petersburg, Moskwa och Archangel, ådagalägges att vidarnas medelriktning för hela året är i Finland ifrån Sydvest, likasom i St. Petersburg och Moskwa, men att detta förhållande betydligt ändras för särskilda årstider, emedan vindarna under vintern i allmänhet här äro sydliga, med smärre afvikelser åt öster eller vester, men till våren blifva mer och mer vestliga, och om sommaren på flera orter äfven nordliga, hvarifrån de mot hösten återgå till vestliga, för att åter till vintern blifva sydliga. Prof. Hällströms ifrågavarande arbete åtföljes af en grafisk framställning af vindförhållandet under hvarje månad, och året öfver, å de betraktade 17 orterna, hvarigenom afhandlingens resultater kunna med ett ögonkast öfverses.

Professoren Ilmoni föredrog vid Societetens sammankomst den 4 April några anmärkningar rörande ett nytt *Stråldjurs-slägte,* tillhörande Actinioidernas familj och af Oken benämndt *Cereus,* hvilket Professoren förut beskrifvit i den af Oken utgifna Tidskriften Isis för år 1831, men hvars naturalhistorie han nu ytterligare upplyste, med bifogande af en kolorerad teckning af dess utseende.

Vid sammanträdet den 14 Mars meddelade Professoren Linsén Societeten åtskilliga uppgifter angående de *Silfvermynt,* som åtföljde ofvannämnda, af Prof. Hällström undersökta,

---

[33]) Se föreg. not [21]).

gamla vigter. Till följe häraf äro, ibland dessa mynt, 75 st. Anglosaxiska, präglade mellan åren 800 och 1272, 10 st. Tyska Regenters, slagna mellan 919 och 1125, samt 65 st. Tyska Biskopliga, från samma tider som de Tyska Regenternas. De öfriga 24 st. äro så otydliga, att på dem endast kan ses att de äfven äro Tyska, ifrån medeltiden. Af dessa upplysningar kan, såsom man finner, med sannolikhet slutas att det ifrågavarande fyndet är af högre ålder.

Professoren Nervander lemnade, vid Societetens sista årssammanträde, en af experimenter upplyst framställning af *Galvanismens användande i techniskt afseende;* och har Professorn den 8 sistl. November meddelat Societeten att han anmärkt en *sjuårig period* för islossningen och isläggningen af floderna Newa och Dwina, äfvensom Borgå, Åbo och Kyro åar samt Mälaren vid Westerås. — Den 14 Mars detta år har Prof. Nervander uppläst en afhandling öfver tillvaron af *En härtills ej anmärkt vågformighet i dagliga temperaturlineens lopp,* genom hvilket arbete, som ingått i Societetens nyss utgifna 3:e häfte [34]), Professoren, i öfverensstämmelse med dess förut utvecklade åsigter rörande magnetiska deklinationen, söker ådagalägga att äfven dagliga temperaturen företer ett större antal maxima och minima.

Societetens Ordförande, Öfver-Intendenten Nordenskiöld förevisade, vid sammanträdet den 8 November, en ytterligare förändring af *Linds Anemometer,* hvarigenom detta instrument torde blifva mera användbart. — Öfver-Intendenten har äfven den 24 Jan. uppläst en afhandling under titel: *Utkast till ett Examinations-System för Mineralierne,* hvilken är införd uti 3:e häftet af Societetens akter [35]) och har till föremål att medelst mine-

---

[34]) *Ueber das Vorkommen einer bisher uebersehenen Undulation im Gange der täglichen Temperatur-Curve* (T. I, s. 755).

[35]) T. I, s. 627.

raliernas ordnande uti Afdelningar efter deras kristallisation, Under-afdelningar efter deras hårdhet och Grupper efter deras specifika vigt, jemte uppgifter af några öfriga deras yttre förhållanden, skilja och igenkänna dem, såsom uti Botaniken och Zoologien sker med den organiska naturens alster.

Kollegii-Rådet Pipping uppläste, vid Societetens sammanträde den 29 April förlidet år, ett *Utkast till en historisk afhandling om Almanachor och Kalendrar, författade och i tryck utgifne af Finnar, eller annars för Finland, samt i synnerhet på finska språket.*

Societetens Sekreterare föredrog den 6 Dec. en uppsats öfver *Klarheten af lysande föremål, hvilkas strålar blifvit brutna eller reflecterade under mycket små anfallsvinklar* [36]); den 24 Januarii en *Ytterligare utveckling af Differential-Kalkylens grunder* [37]), utgörande supplement till en i Societetens akter förut tryckt afhandling [38]); samt den 14 Mars en uppsats öfver *Värdet af formeln* $\frac{lx}{x^n}$ *då* x *är oändligt stor, dervid* lx *betecknar Neperska logarithmen af* x *och* n *hvilken jakad exponent som helst* [39]): hvilka afhandlingar, alla tre, blifvit tryckta i det oftanämnda 3:e häftet. — Vid sammanträdet den 25 April har bemälde ledamot derjemte föredragit *Anmärkningar öfver Geome-*

---

36) *Note sur la clarté mathématique des objets lumineux dont les rayons ont été réfractés on réflechis sous des angles d'incidence très-petits* (T. I, s. 505).

37) *Considérations ultérieures sur les principes du Calcul Différentiel* (T. I, s. 687).

38) Se noten 33).

39) *Remarque sur la détermination de la valeur de* $\frac{lx}{x^n}$ *pour* $x = \infty$, lx *étant le logarithme Népérien de* x *et* n *un exposant quelconque positif indépendant de* x (T. I, s. 741).

triens axiomer, hvaruti ådagalägges att dessa äro långt flera än vanligen antages, äfvensom *Bidrag till parallel-theorien* [40]), deruti denna del af Geometrien blifvit från en ny sida betraktad.

Den afhandling om *Proportional-Axlar,* hvilken Öfver-Direktören Tavaststjerna enligt sista årsberättelsen till Societeten inlemnat, pröfvades sistlidne höst, i anledning af derom meddeladt utlåtande, böra uti Societetens akter ingå och har till följe häraf blifvit i det sistutkomna häftet intagen [41]).

Vid Societetens sammanträde den 29 April förlidet år föredrog Professoren af Tengström en uppsats om *Monströsa yttringar af bildnings-kraften hos fiskarne,* och har bemälde Professor den 4 sistl. Februarii, jemte meddelande af en uti St. Petersburgische Zeitung N:o 22 för detta år införd uppsats om den så kallade *Konfervfilten,* för Societeten framvisat ett stycke af samma naturprodukt, funnet i Tuulois kapell af Hauho socken, vid stranden af Juttila å, der densamma, enligt uppgift, skall intaga en betydlig sträcka.

Af tvenne vetenskapsidkare utom Societeten, Protokolls-Sekreteraren i Kejserl. Senatens för Finland Ecclesiastik-Expedition Falck och Philosophiæ Magistern Arppe, hafva till Societeten inlemnats afhandlingar, nemligen af den förre, den 14 Mars, *Beskrifning af en förut okänd drägt af Stellers And, enligt individer deraf som blifvit fällde i trakten af Helsingfors sistlidne vår* [42]), och af den sednare, den 25 April, en uppsats *om*

---

[40]) *Déduction de la théorie des parallèles d'un principe nouveau* (T. III, s. 351).

[41]) T. I, s. 489.

[42]) *Description d'une livrée inconnue de l'Anas Stelleri, supposé dans sa deuxième année, d'après des individus tués aux environs d'Helsingfors le* 29 *Mai* 1841 (T. II, s. 61).

Babingtonitens kemiska sammansättning. Det förra af dessa arbeten kommer, enligt Societetens beslut, att ingå i hennes akter: i afseende å det sednare har Societeten ännu ej erhållit infordradt utlåtande.

De vetenskapliga meddelanden Societeten under sista årets lopp emottagit hafva, enligt det föregående, uppgått till 21, deraf flera dels redan ingått, dels framdeles torde ingå, i hennes akter."

Årssammanträdet 1843.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 5 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societeten firade den 29 April sin femte Års- och Högtidsdag. Sammankomsten öppnades af Ordföranden, Kollegii-Rådet Ursin, med några ord till de församlade åhörarne, hvarefter Societetens Sekreterare Professoren af Schultén uppläste den vanliga Årsberättelsen och en Ledamot af hvarje Sektion föredrog en vetenskaplig uppsats, nemligen Professoren Nervander en framställning af *Månens inflytande på temperaturen,* Kollegii-Rådet Ursin en granskning af *Grunderna för Ansvarighet hos en af starka drycker öfverlastad, vid företagen eller uraktlåten handling,* samt Professoren Lagus en *Skildring af de öden Finlands Adelige Slägter undergingo till följd af oroligheterne i Konung Sigismunds och Hertig Carls tid.* — Årsberättelsen var följande:

"Vid den öfversigt, som i dag bör lemnas af det som närmast rört Finska Vetenskaps-Societeten under dess tilländalupna femte år, bör i främsta rummet omförmälas den af HANS KEJSERLIGA MAJESTÄT, medelst Reskript af den 8 sistl. November, Societeten Nådigst förunnade *Portofrihet* inom Finland för ej mindre de bref och paketer, hvilka Societeten i vetenskapligt afseende med posten tillsändas, än dem, hvilka ifrån Societeten med posten afgå: en förmån, hvilken Societeten med så mycket lifligare underdånig tacksamhet emottagit, som de föregående årens erfarenhet nogsamt för henne ådagalagt dess stora vigt. Ännu ett annat vedermäle af HANS MAJESTÄT KEJSARENS Huldhet och Nåd, hvilket Societeten ej längesedan haft lyckan emottaga, bör vid detta tillfälle ej lemnas obemäldt. Societeten har deraf erhållit del genom föl-

jande ifrån Herr Minister Stats-Sekreteraren för Finland Grefve Armfelt aflåtna Skrifvelse

"Memorial.

Vid det jag haft lyckan till HANS MAJESTÄT KEJSAREN öfverlemna Första Tomen af Vetenskaps-Societetens Akter, har HANS MAJESTÄT med Välvilja täckts emottaga denna gård af Societetens vördnad och tacksamhet, samt tillika förklarat SITT Höga Välbehag öfver den gagneliga verksamhet Societeten ådagalagt till Vetenskapernas fromma och Fäderneslandets heder: Om hvilka uttryck af Huldhet och Nåd jag anser för en angenäm pligt att Societeten underrätta. St. Petersburg den 6 (18) Martii 1843.

Alex. Armfelt."

Det för Societeten högst tillfredsställande innehållet af denna Skrifvelse utgör för henne tillika den kraftigaste uppmuntran till fortsatta, allvarliga ansträngningar på det fält hon för sin verksamhet utvalt.

Det sistförflutna året har för Societeten erhållit en särskild betydelse derigenom, att henne derunder förunnats att genom *Heders-Ledamöters* inväljande fullända sin i stadgarna föreskrifna organisation: en heder och förmån, hvilken hon ej vågat söka bereda sig, innan några års erfarenhet öfvertygat henne om möjligheten af oafbruten fortgång på sin beträdda bana. De vetenskapernas Gynnare och Idkare, med hvilka Societeten sålunda sökt hedern af en närmare förbindelse, äro, ibland *Finske* Embetsmän och Vetenskapsidkare:

Hans Durchlaucht, General-Guvernören öfver Finland, General-Adjutanten, m. m. Furst Menschikoff.

Tjenstförrättande Vice Kanslern för Kejserl. Alexanders-Universitetet, Generalen af Infanteriet, m. m. Thesleff.

Prokuratorn i Kejserl. Senaten för Finland, Geheime-Rådet och Riddaren Walleen.

Vice Ordföranden i Kejserl. Senatens Ekonomie-Departement, Geheime-Rådet, Riddaren och Kommendören von Haartman.

Minister Stats-Sekreteraren för Finland, Verkelige Stats-Rådet och Riddaren Grefve Armfelt, samt

Professor Emeritus och Riddaren Doktor Johan Gadolin;

Af *Ryske* Embetsmän och Vetenskapsidkare:

Ministern för Allmänna Undervisningen och Ordföranden för Kejserl. Vetenskaps-Akademien, Verkelige Geheime-Rådet, m. m. Ouvaroff.

Finans-Ministern, Generalen af Infanteriet, m. m. Grefve Cancrin.

Sekreteraren i Kejserl. Vetenskaps-Akademien, Verkelige Stats-Rådet och Riddaren Fuss, och

Direktorn för Central-Observatorium i Pulkova, Verkelige Stats-Rådet och Riddaren Struve;

Samt, ibland *Svenske* Vetenskapsidkare:

Sekreteraren i Kongl. Vetenskaps-Akademien i Stockholm, Professoren, Kommendören och Riddaren Friherre Berzelius.

Landshöfdingen och Kommendören Järta, och

Professoren vid Kongl. Universitetet i Upsala och Riddaren Doktor Wahlenberg.

Förenämnde Herrar Heders-Ledamöters inväljande skedde den 3 April.

Vetenskaps-Societetens Embetsmän hafva, sedan sista årssammanträdet, blifvit sålunda ombytte, att dåvarande Vice Ordföranden, Kollegii-Rådet Ursin, enligt stadgarnas föreskrift omedelbart derefter tillträdde Ordförandeskapet, och, i hans ställe, Professoren Lagus utsågs till Vice Ordförande.

Societetens Ordinarie Ledamöter, som vid sista årshögtiden voro Tjugufyra, hafva ökats med Adjunkten i Fysiologien och

Anatomien vid Kejserl. Alexanders-Universitetet, Professoren Doktor Bonsdorff, hvilken den 3 April invaldes.

Societetens Boksamling har under detta år, liksom de föregående, ökats genom åtskilliga föräringar ifrån andra vetenskapliga inrättningar och samfund, äfvensom af enskilda personer, ibland hvilka sistnämnde bör omförmälas Kyrkoherden i Hammarland, Prosten m. m. Sadelin, hvilken sistlidne sommar benäget förärade Societeten 63 tryckta arbeten i särskilta ämnen.

I afseende å Societetens verksamhet under det sistförflutna året, må först nämnas, att tryckningen af Andra Tomen af hennes akter fortgått så vida, att 28 ark deraf lemnat pressen, samt att första Häftet af denna Tom, hvilket torde blifva omkring 40 ark, kommer att med det första utgifvas.

De vetenskapliga föredragningar, hvilka ägt rum inom Societeten sedan dess sista årshögtid, äro följande:

Vid sammanträdet den 6 Februarii uppläste Professoren Hällström en i det utkommande häftet numera tryckt afhandling under titel: *Bidrag till kännedomen om Finska orters klimatförhållande: Om luftvarmen på Carlö*[43]), och vid sessionen den 6 Mars ett, äfvenledes sedermera tryckt, arbete benämndt: *Bidrag till kännedomen om Finska orters klimatförhållande: Om luftvarmen i Wöro*[44]). Den förra af dessa afhandlingar grundar sig på ett ifrån Kejserl. Finska Hushållnings-Sällskapet erhållet sammandrag af 20 års observationer, anställda 3 gånger om dagen af dåvarande Kyrkoherden på Carlö, numera Pastorn i Ijä, Prosten m. m. Frosterus. Den sednare stöder sig på en likaledes ifrån Kejserl. Finska Hushållnings-Sällskapet bekommen samling af observationer som i en oafbruten tidsföljd af 25 år blifvit 3 gånger dageligen förrättade af framlidne Sacel-

---

[43]) T. II, s. 119.
[44]) T. II, s. 131.

lanen i Wöro, Vice Pastorn Henrik Wegelius. Ur dessa arbeten, som lemna nyttiga bidrag, det förra till upplysande af norra Finlands littoral-klimat, det sednare till kännedom af kontinental-klimatet i medlersta Finlands vestra del, må här endast anföras den jemförelse Författaren anställt emellan klimatförhållandet å dessa orter och Helsingfors, hvilken ledt till det resultat, att varmen i medeltal här är $3\frac{1}{2}$' större än på Carlö, eller om sommaren 2,° och om vintern öfver 4,° men att densamma endast om vintern är här något större än i Wöro, hvaremot den om sommaren är nära 4° mindre, hvilket sednare endast kan vara en följd af vår hufvudstads littoral-läge, som, enligt hvad bekant är, medför mildare vinter, men äfven svalare sommar, än vid i öfrigt lika omständigheter äger rum i det inre af landet. Wöro moderkyrka, invid hvilken observationerna varit anställda, ligger endast omkring 2 mil ifrån hafvet; men erfarenheten lärer att detta afstånd redan är tillräckligt att förändra klimatets egenskap till kontinentalt. — Vid sammankomsten den 6 Mars föredrog Prof. Hällström en annan afhandling, kallad: *Ytterligare bidrag till kännedomen af de i Lappland funna gamla Vigterne*[45]), hvilken kommer att ingå i det först utkommande häftet af Societetens akter. Nära vid samma tid, då Författaren företade den granskning af åtskilliga i Finska Lappmarken funna gamla vigter med åtföljande våg, hvars resultater redan blifvit Societeten meddelade, hade Professoren vid Universitetet i Dorpat Stats-Rådet Kruse uti ett numera i tryck utkommet arbete med titel: *Necrolivonica*, beskrifvit några i Estland, Lifland och Kurland nyligen funna gamla vigter med tillhörande vågar, å hvilka ock i samma arbete meddelades en afteckning, hvilken, jemförd med det Lappska fyndet, visar påtaglig likhet emellan dessa från så skillda orter erhållna antiqviteter. Då Prof. Hällström fann att, oaktadt denna synbara öfverensstämmelse, den

---

[45]) T. II, s. 107.

i nyssnämnde arbete framställda åsigten af den hufvudsakligaste omständigheten vid dessa fynd, nemligen de funna vigternas enhet, ej allenast betydligen afvek från hans egen om det Lappska fyndet förut uttalade, utan äfven var i så måtto obestämd, att nämnde enhet af Stats-Rådet Kruse antogs vara en Romersk Denarius, vägande 52 Nürnberger medicinalgran, men deremot af framlidne Stats-Rådet Parrot, hvilken äfven varit härom rådfrågad, bestämdes till 31 medicinalgran, ansåg han sig, till utredande af detta ämne, böra underkasta så väl de nyssnämnda, som de härvarande Lappska, vigterna en ny, gemensam granskning, hvilken blef honom möjlig med tillhjelp af ofvannämnde arbete, och snart ådagalade så väl den fullkomliga öfverensstämmelsen af begge samlingarnas vigts-enheter, som att denna, hvilken i dem båda saknas, ej är någon annan än den i afseende å det Lappska fyndet redan uppgifna, nemligen Rysslands ännu allmänt brukliga Solotnik, hvilken, såsom bekant, är den fordna Byzantinska Solidus Aureus och väger $67\frac{2}{3}$ Nürnberger medicinalgran. Det är denna intressanta undersökning som utgör hufvudföremålet för Professoren Hällströms ofvannämnde arbete, deruti ej allenast sistnämnde resultat synes satt utom allt tvifvel, utan äfven en naturlig orsak angifves till de derifrån afvikande åsigter, som af ofvannämnde tvenne förtjente vetenskapsmän blifvit hyste — Vid Societetens session den 3 April har ändtligen Prof. Hällström meddelat Societeten ett arbete: *Om Norrskenens synlighet i Nordligaste delen af Europa* [46]). Författaren fäster, i denna afhandling, uppmärksamhet vid det redan kända förhållandet, att tvenne perioder vid Norrskens-apparitionerna sig förete, den ena årligen återkommande, den andra märkbar endast genom fleråriga observationer. Den förra, som har sina lokalorsaker, beroende af olika ljusa nätter om somrarna och mer el-

[46]) *De apparitionibus Auroræ borealis in Septentrionalibus Europæ partibus* (T. II, s. 363).

ler mindre mulen luft om vintrarna, förtjenar att för skillda orter särskildt granskas. Till utredande af den sednare har man åter härtills varit i fullkomlig saknad af sammanhängande iakttagelser, så att derom föga eller intet tillförlitligt förekommer i naturforskares skrifter. Af begge dessa anledningar har Prof. Hällström i närvarande arbete sammanställt och efter sannolikhetsgrunder beräknat 95 års för honom tillgängliga observationer i Åbo och Helsingfors, deraf de sednast förflutna 40 årens äro hans egna, och derigenom kommit till det resultat, att Norrskenen i södra Finland, liksom i det öfriga Europa, årligen förete 2:ne maxima och 2:ne minima sålunda, att de förekomma till största antal om våren och hösten, men minst om sommaren och vintern, dervid dock maxima, som i medlersta och södra Europa inträffa närmast vår- och höstdagjemningarna, hos oss äga rum om våren 20 dagar tidigare och om hösten 19 dagar sednare, hvaremot minima här, liksom annorstädes, infalla närmast solståndstiderna. Hvad den långvariga periodiciteten beträffar, synas de ofvannämnda 95 årens observationer ännu ej förslå till dess behöriga utredande. Ifrån år 1748 till 1754 voro Norrsken i betydlig mängd synliga; sedermera, åren 1755—1757, ganska sällsynta; derefter, åren 1758—1779, ymniga och mest 1774; sedan, 1780—1785, nästan försvunna, derefter åter 1786—1793 ovanligt täta, i synnerhet 1787; men derefter upphörde de nästan alldeles ända till 1823, ej allenast hos oss, utan äfven i hela Europa. Ifrån 1824 till 1832 voro de åter hos oss ganska ymniga, och mest år 1830, men hafva sedan till mindre mängd visat sig; hvilken öfversigt nogsamt ådagalägger att ett sekels iakttagelser icke förslå till uppdagande af någon regel för dessa föränderligheter.

Professoren Ilmoni framställde, vid Societetens sammanträde den 29 April förlidet år, en skildring af *Digerdödens härjningar*, och Professoren Lagus, vid samma tillfälle, en

Kritisk undersökning om Riks-Marsken Clas Flemings dödsdag[47]), uti hvilken afhandling Författaren bevisar att den hos **Messenius** och flere andra historieskrifvare förekommande uppgiften det **Fleming** aflidit den 12 Maji, år oriktig, samt att berörde dödsfall inträffat den 12 eller 13 April, hvarjemte Författaren, i samma arbete, meddelar åtskilliga detaljer rörande stället der **Fleming** aflidit och hvarest han ligger begrafven.

Societetens Sekreterare har, vid sammankomsterna den 7 November, 6 Februarii, 6 Mars och 3 April, föredragit följande arbeten: *Om bestämningen af formelns* $(1+u)^{\frac{1}{u}}$ *värde för* $u=o$[48]). — *Anmärkning öfver bevisen på tvenne i Liouville's Mathematiska Journal T. III, s.* 477, 478, *förekommande theoremer*[49]). — *Anmärkning rörande en punkt af theorien om kontinuerliga bråk.* — *Bestämning af de, i en gifven cirkel inskrifna, reguliera månghörningar, hvilkas areer äro kommensurabla med quadraten å cirkelns radie*[50]). — *Anmärkning öfver det sammanhang, som, i vissa fall, äger rum emellan värdet af hvarje funktion af en enda variabel, och dess differential-koefficient af första graden*[51]). — *Bestämning af vilkoren för realiteten af termerna i funktioners upp- och nedgående utvecklingar*[52]). — *Försök till ytterligare upp-*

---

[47]) T. II, s. 285.

[48]) *Note sur la déduction de la valeur de* $(1+u)^{\frac{1}{u}}$ *pour* $u=o$ (T. II, s. 81).

[49]) *Remarque sur les démonstrations de deux théorèmes insérés dans le Journal de Mathématiques de M. Liouville, T. III p.* 477, 478 (T. II, s. 99).

[50]) *Détermination des polygones réguliers commensurables avec le carré du rayon du cercle y circonscrit* (T. II, s. 103).

[51]) *Considérations sur la relation qui existe, dans quelques cas particuliers, entre la valeur d'une fonction uniforme d'une seule variable et celle de son coefficient différentiel du premier ordre* (T. II, s. 317).

[52]) *Note sur les conditions de réalité du développement ascendant ou descendant des fonctions uniformes d'un nombre quelconque de variables* (T. II, s. 347).

lysande af några ämnen i analysen, betraktade i Första Tomen af Societetens akter.

Professoren Bonsdorff föredrog den 6 Februarii en *Anatomisk beskrifning af Cerebral-Nerverne hos Fåret (Ovis Aries)*, hvilket arbete för närvarande år under tryckning [53]). I denna afhandling, som är af betydligt omfång och åtföljes af flere teckningar, har Författaren till sitt egentliga föremål att, så specielt som möjligt, anatomiskt beskrifva Fårets cerebral-nerver och pars cephalica nervi sympathici, hvarföre i densamma blott här och der gifvas några fysiologiska vinkar i noter, då, enligt Författarens tanke, forskningar i dessa nervers anatomi hos flera djur erfordras, innan fysiologiska resultater kunna deraf med fördel dragas. Det må vid detta tillfälle, som ej är egnadt för detaljer ur ifrågavarande förtjenstfulla arbete, endast tilläggas, att detsamma torde fylla en väsendtlig brist i den jemförande anatomien, då, med undantag af mennisko-organismen, ej å någon enda af de vertebrerade djurarterna *hela* cerebral-nerv-dispositionen härtills lårer varit uti ett sammanhang undersökt, utan endast särskilda nerver och nervutgreningar betraktade för sig.

Af vetenskapsidkare utom Societeten hafva, under detta år, följande arbeten blifvit meddelade:

Vid sammanträdet den 6 Junii sistlidet år inlemnades af Docenten i Kemien vid Kejserl. Alexanders-Universitetet Doktor Moberg, en afhandling under titel: *Analys af tvenne i Finland förekommande varieteter af Smaragd* [54]), hvilken, i anledning af deröfver afgifvet utlåtande, kommer att erhålla ett rum i Societetens akter.

Protokolls-Sekreteraren i Kejserl. Senaten för Finland Falck har den 10 Oktober, 7 November och 3 April föredragit följande

[53]) T. II, s. 145.
[54]) T. II, s. 71.

arbeten: *Anteckningar om Mustela Lutreola*[55]). — *Uppgifter angående en i trakten af Kautua Bruk skjuten Björnhona.* — *Märkvärdigt exempel på fromhet hos en Björn.* — *Beskrifning af en Fågel, ansedd för Fabers Larus Leucopterus, hvilken blifvit skjuten nära Helsingfors om vintern* 1836. — *Uppgifter rörande Larus Glaucus, funnen i Finska Viken.* Den första af dessa afhandlingar kommer att införas i Societetens akter; den andra och tredje hafva endast blifvit inlemnade till Societetens arkif, och öfver de tvenne sista har Societeten ännu icke erhållit infordrade yttranden.

Professoren i Filosofien vid Kejserl. Alexanders-Universitetet, m. m. Tengström har den 10 Oktober till Societeten öfverlemnat ett arbete med titel: *Lectiones Plotinianæ*[56]), hvilket, jemte ett sedermera aflemnadt tillägg, enligt Societetens beslut kommer att i akterna införas.

Vid sessionen den 5 December har Studeranden Joh. Henr. Eklöf föredragit 2:ne af honom författade afhandlingar under titlar: *Beräkning af i Plymouth alla timmar på året anställda Thermometer-observationer*[57]) och *Försök att för åtskilliga orter i Europa bestämma Norrskenets årliga periodicitet*[58]), hvilka arbeten, i följd af derom meddelade utlåtanden, komma att i Societetens akter ingå. Det förra af dem är egnadt åt en noggrannare bestämning af Plymouths medeltemperatur, än som kunde ske i den afhandling Professoren Hällström offentliggjort i Första Tomen af Societetens akter (sid. 263 och följ.), deruti han väl äfven begagnat observationer, som varit alla timmar på året anställda, men endast för 2:ne år, hvaremot sednare

---

55) T. II, s. 523.

56) T. II, s. 533.

57) *Observationum thermometricarum in Plymouth per omnes horas anni institutarum computus* (T. II, s. 449).

58) T. II, s. 299

arbeten i denna väg satt Studeranden Eklöf i tillfälle att i sin afhandling använda 5 års dylika uppgifter. Herr Eklöfs sednare arbete grundar sig på iakttagelser af Norrskenens antal i hvarje månad af året, anställda af 12 observatorer å skillda punkter af Europa, och deraf bekräftas till alla delar det för mer än 100 år sedan kända förhållandet med Norrskenens årliga apparitioner, hvilket, i anledning af Prof. Hällströms arbete i samma väg, blifvit ofvanföre anmärkt.

Magister Arppe, hvars i sista årsberättelsen omnämnda uppsats *om Babingtonitens kemiska sammansättning* enligt Societetens beslut ingått i dess akter [59]), har den 3 April lemnat henne del af ett arbete: *Om Wismut-Chloridens föreningar med Natrium-, Kalium- och Ammonium-Chloriderna.*

Ingeniören vid Landtmäteri-Kontoiret v. Wright har, åfvenledes den 3 April, inlemnat en uppsats benämnd: *Bidrag till Prakteiderns (Fuligula Spectabilis, Bonap.) naturalhistoria.*

Slutligen har Societeten, den 24 April, af en vetenskapsidkare C. R. Holst i Wolmar bekommit en skriftlig uppsats med titel: *Ethnographische Skizze.*

De vetenskapliga meddelanden Societeten emottagit sedan sista årsberättelsens afgifvande äro således till antalet 26, deribland flera komma att i akterna offentliggöras."

[59]) T. II, s. 65.

Årssammanträdet 1844.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 4 och 6 Maji s. år.)

Den 29 April firade Finska Vetenskaps-Societeten sin sjette Års- och Högtidsdag. Sammankomsten öppnades af Societetens Ordförande, Professoren Lagus, med ett kort tal till de församlade åhörarne, deruti han, med anledning af dagens betydelse, tolkade den underdåniga glädje och de förhoppningar H. K. H. Stor-Fursten NICOLAI ALEXANDROWITSCH'S födelse uppväckt hos Finska Folket, ej mindre än hos de öfriga under Ryska spiran förenade Nationer. Societetens Sekreterare uppläste derefter Årsberättelsen och en Ledamot af hvarje Sektion höll ett vetenskapligt föredrag, dervid Docenten i Mathematiken Lektor Borenius afhandlade *Tiden för Påskens firande,* Professoren Bonsdorff *Menniskans frivilliga rörelse* samt Professoren Lagus *Karelska Lagsagans uppkomst.* — Årsberättelsen lydde som följer:

"Då det åligger Finska Vetenskaps-Societetens Sekreterare att i dag lemna en öfversigt af de omständigheter, som närmast rört Societeten under dess förflutna sjette år, är det med fägnad han ser sig i tillfälle att tillkännagifva den oafbrutna, af inga förluster eller motgångar störda, fortgången af Societetens verksamhet.

I Societetens inre förhållanden hafva, sedan sista årssammanträdet, få förändringar inträffat. Hennes Heders-Ledamöters antal har förökats med f. d. Professoren i Mathematiken vid Kongl. Universitetet i Upsala, m. m. Doktor Svanberg, hvilken den 6 November sistlidet år invaldes; antalet af hennes Ordinarie Ledamöter har under årets lopp ej undergått förändring, och hennes Embetsmän hafva blifvit sålunda ombytte, att Professoren Lagus,

som under sistlidet år var Vice Ordförande, enligt stadgarnas föreskrift tillträdt Ordförandeskapet, samt, i följd af Societetens val, efterträdts i förstnämnde befattning af Öfver-Direktören Tavaststjerna.

Societetens Boksamling, redan icke alldeles obetydlig, har under det förflutna året ökats genom flere föräringar af dels enskilda personer, dels vetenskapliga inrättningar och samfund.

I afseende å Societetens verksamhet må först anmärkas, att Första häftet af hennes akters Andra Tom, ehuru ämnadt att utgifvas under sommaren, likväl ej kunde utkomma förr än sistlidne höst i anseende till sig företeende svårigheter vid färgläggningen af dithörande naturalhistoriska plancher. Ifrågavarande häfte, af omkring 45 ark, hann dock ännu med öppet vatten afsändas till flere orter utomlands. Det följande Andra häftet är under tryckning, och kommer att under årets lopp utgifvas.

De vetenskapliga meddelanden Societeten sedan dess sista årshögtid emottagit, äro följande:

Vid sammanträdet den 9 Oktober förevisade Professoren Hällström en så kallad *Optometer,* bestämd att afmäta ögats rediga synafstånd. Detta lätt förfärdigade instrument består af ett svart tagel, spändt på hvit botten och betraktadt långsefter genom tvenne hvarandra så nära belägna fina hål, att afståndet dem emellan är mindre än pupillens diameter. Taglet visar sig härvid dubbelt på alla andra ställen, än den punkt som ögat ser fullkomligen redigt, hvilken sålunda kan med en flyttbar visare utmärkas. Utom den väsendtliga nyttan af berörde instrument vid urval eller beställning af glasögon och lorgnetter, är detsamma i allmänhet af gagn för undersökning af ögons optiska beskaffenhet. Sålunda har Prof. Hällström dermed funnit många personers begge ögon olika, samt olika begagnade, ofta utan ägarens medvetenhet. Det gifves ögon, hvilka i allmänna lifvet

göra hjelplig tjenst, men som till läsning och noga betraktande äro högst ofullkomliga. Med dem blir synen på intet afstånd rätt redig, och för dem passa inga glasögon eller lorgnetter, likasom de ej heller se redigt med kikare eller mikroskoper. Professoren Hällström har, medelst optometern, funnit sådana ögons rediga synafstånd olika i vertikal och horisontal riktning, och det förklaras häraf lätt, hvarföre med dem ej kan ses rätt redigt vid något förhållande. — Vid Societetens sammankomst den 5 sistl. Februarii företedde Prof. Hällström en afhandling om *Jordatmosferens tryckning,* grundad på femton års i Helsingfors anställda barometer-observationer [60]). Författaren börjar med att visa det nämnde observationer, som förrättats alla timmar från och med kl. 7 om morgonen till och med kl. 11 om aftonen, äro fullt tillräckliga för erhållande af riktiga uppgifter äfven för de återstående 7 natt-timmarna, hvarigenom den besvärliga uppassningen om nätterna, hvilken å några orter, t. ex. i England och Norrige, anförtrotts militär-poster, blir obehöflig. Sedan observationerna härigenom blifvit för hela dygnet kompletterade, har Prof. Hällström, i följd af den betydliga tidslängd hvarunder de blifvit fortsatta, kunnat derur härleda flera för meteorologien ganska vigtiga resultater, hvaraf här endast må omförmälas ett af de förnämsta, nemligen utredningen af det härtills ej fullkomligt kända förhållandet med barometerhöjdens dagliga variationer vid en högre latitud. Allt sedan Baron von Humboldt i början af detta sekel, under sina resor i Amerika, fann bekräftelse på det redan dessförinnan varseblifna förhållandet, att luftens tryckning undergår en regulier förändring i dubbla perioder inom hvarje dygn, så att barometerståndet visar ett maximum omkring kl. 10 f. m. och ett annat kl. 10 e. m., samt ett minimum omkring kl. 4 f. m. och likaså ett kl. 4 e. m., har hos naturforskare

[60]) *De pressione atmosphæræ telluris per quindecim annos Helsingforsiæ observata. Sectio I* (T. II, s. 393).

uppstått fråga, huruvida detta, uti eqvatorial-länderna i synnerhet märkbara, förhållande inträffar äfven under högre geografisk bredd. Man märkte härvid snart, att vidden af dessa barometer-oscillationer aftog med latitudernas tillväxt, och förmodade i följd deraf, att de möjligen kunde försvinna redan innan man hunnit till polar-trakterna. I grund af fortsatta forskningar i ämnet har man sedermera funnit sannolikt, att sådant skulle ske redan vid 63° latitud, ehuru förhållandet härmed icke kunnat genom direkta observationer afgöras. Ju mera man närmar sig berörde bredd, af desto större vigt blir således ett i detta afseende vunnet resultat, och det är af denna anledning Prof. Hällström redan i längre tid åt detta ämne egnat tid och möda. För omkring 18 år sedan meddelade han Vetenskaps-Akademien i Stockholm sin i Åbo samlade erfarenhet härom; men denna, inskränkt till endast 4 år, kunde icke tillräckligen upplysa förhållandet för skillda årstider, hvarföre han ansett nödigt att ytterligare utvidga den. Detta har skett genom ofvannämnda härstädes anställda observationer, hvilka ej allenast fullkomligen bekräfta den periodiska barometer-förändringen äfven hos oss, utan ock leda till en noggrann bestämning af densamma, hvarigenom Prof. Hällström kunnat, jemte flera andra hithörande omständigheter, uppgifva tiderna för barometerståndets dagliga maxima, minima och media, äfvensom sjelfva oscillationsvidderna, hvilka befunnits vara under vintern störst, men minst i Augusti månad. — Vid Societetens session den 1 April har slutligen Professoren Hällström anmält ett af honom i det närmaste afslutadt arbete: *Om orters klimatiska olikhet, bedömd efter tiden för Flyttfåglars ankomst och afgång, samt Växters blomning och mognad,* hvilket blifvit till en del föranledt af en utaf Direktorn för Astronomiska Observatorium i Brüssel, Professoren Quetelet så väl i en särskild skrift, som inför British Association for the advancement of science 1841, framställd önskan att, till utforskande af orters klimatiska

olikhet, måtte med de vanliga meteorologiska observationerna förenas, ibland annat, anteckning af ofvannämnda zoologiska och botaniska förhållanden. Då, enligt hvad allmänna blad omförmält, Prof. Quetelets uppmaning väckt en förtjent uppmärksamhet, samt i följe deraf större tillgång till nya iakttagelser af berörde slag är att förvänta, har Prof. Hällström ansett nyttigt att äfven för sin del samla och ändamålsenligt begagna ett betydligt antal honom tillgängliga observationer i denna väg, hvilka, under namn af Calendarium Floræ et Faunæ, allt ifrån von Linnés tid blifvit på icke få orter i Sverige och i synnerhet Finland gjorda. Så vida, enligt sakens natur, enskilda observationer af denna art ofta kunna vara föga ändamålsenliga, såsom beroende af olika lokalförhållanden eller skillda års olika beskaffenhet, erfordras här, om någonsin, sannolikhets-beräkning till vinnande af användbara resultater. Sådan beräkning är uti Prof. Hällströms ifrågavarande arbete företagen och utförd, med begagnande af iakttagelser å 47 särskilda orter, ifrån Brüssel ända till Utsjoki, och har deraf framstått det allmänna resultat, att man med mycken säkerhet kan uppgifva medeltiden för nämnde zoologiska och botaniska tilldragelser, och deraf bedöma om ett pågående år är att räknas till de tidiga eller sena. Ibland den mängd hithörande speciella förhållanden, hvilka i förevarande arbete utredas, må här nämnas *Lärkans, Svalans* och *Gökens* flyttningshastigheter vid olika latituder, hvilka Författaren funnit, vid deras färder norrut, sådana, att lärkan vid 50°, eller Brüssels latitud, fortskrider i dygnet 1⅔ Svensk mil, vid 60°, eller Helsingfors latitud, omkring 2 mil, och vid 70°, eller Utsjoki latitud, 2⅓ mil, hvaremot svalan hinner, i dygnet, vid 50° latitud 3⅕ mil, vid 60° 4⅕ mil och vid 70° 5¼ mil, samt göken vid 50° 4⅔ mil, vid 60° 5¼ mil och vid 70° 7 mil. Vid återfärderna till sydligare länder synas flyttfåglarnas hastigheter vara betydligt större, ehuru tvertom mer och mer minskade, enligt det resultat Författaren uppger för svalan,

hvilken befunnits, vid färden söderut, tillryggalägga på dygnet, vid 70° latitud, $11\frac{2}{3}$ Svenska mil, vid 60° $9\frac{1}{2}$ mil och vid 50° $8\frac{2}{5}$ mil. I allmänhet befinnas de stora fåglarnas flyttningshastigheter, såsom äfven kunde väntas, märkbart större än de mindres. Någon olikhet visar sig väl äfven i *vegetationens* framskridning, men den är dock så obetydlig, att man öfverhufvud kan antaga densamma fortgå på något öfver en månad ifrån Brüssel till Helsingfors, och en half månad härifrån till Torneå. Uti den omständighet öfverensstämma så väl dessa zoologiska och botaniska förändringar som äfven islossningstiderna, att de *lika mycket* påskyndas längre mot norden, så att framskridningshastigheten för dem alla är hos oss närmast 30, och i Utsjoki jemt 50, procent större än den i Brüssel, hvilket antyder någon universel och för dem alla gemensam orsak, den der sannolikt ej kan vara någon annan än dagarnas mot norden förökade längd. Professoren Hällström yttrar, i sammanhang med dessa undersökningar, den önskan, att äfven våra Landsmän ville instundande vår och sommar, samt framdeles, på så skillda orter som möjligt anteckna berörde fenomener och sina iakttagelser hitsända, på det ifrån Finland måtte framträda samtidiga bidrag till den samling af hithörande uppgifter som i andra länder för närvarande beredes, och anmärker i detta afseende att endast perenna växters förhållande här egenteligen kan afses, utom hvad sädesväxterna beträffar, hvilkas utvecklingsperioder förtjena en särskild forskning.

Professoren Lagus framställde, den 29 April sistlidet år, en *Skildring af de öden Finlands Adeliga Slägter undergingo till följd af oroligheterna i Konung Sigismunds och Hertig Carls tid*, och uppläste den 13 påföljande Junii en afhandling *om Finlands titel af Stor-Furstendöme och Hertig Johans Finska Förläningar* [61]). Flere historieskrifvare upp-

[61]) T. II, s. 637.

gifva att Finland redan år 1556 erhöll titel af Stor-Furstendöme; men Författaren har i närvarande arbete ådagalagt att sådant inträffade först emot slutet af år 1581, och det i anledning af kriget, som då påstod emellan Ryssland och Sverige, hvarjemte han anmärkt att titeln af Stor-Furste till Finland i början uteslutande tillkom Konungen, samt att Gustaf II Adolf var den förste, hvilken såsom Kronprins bar denna titel. Vidare förmälte Förf. att misstag i frågan om Hertig Johans Förläningar härflutit deraf, att behörig skillnad icke blifvit gjord emellan det dubbla förhållande af Förläningsman och Regerande, uti hvilket Hertigen förekommer i Finlands häfder, samt meddelade, i sammanhang härmed, bemälte Hertigs Förpliktelse emot Konungen, i anledning af den donation honom blifvit i Finland tillerkänd, af hvilken Förpliktelse, gifven den 27 Sept. 1557 och härtills otryckt, ibland annat inhämtas, att Kumogårds, men icke, såsom v. Stiernman uppgifver, Kymenegårds Län, hörde till den Förläning Hertigen erhöll. — Vid sammankomsten den 9 Oktober föredrogs af bemälte Professor ytterligare ett arbete under titel: *Geographisk undersökning rörande Gränserne emellan Savolax och Tavastland.* Porthan har meddelat 2:ne Handlingar beträffande råerne emellan Savolax och Tavastland, den ena af år 1415, den andra af 1452; men det gifves dessutom, enligt hvad Författaren uti nämnde afhandling upplyst, i samma ämne en af Porthan icke känd gammal Urkund, nemligen Carl Knutsons Bref, dat. Wiborg, Måndagen efter Quasimodogeniti 1446. Denna i Svenska Riksarkifvet förvarade, af Palmsköld vidimerade, urkund förmälte Förf. vara så mycket vigtigare, som derigenom ifrågavarande gränser närmare bestämmas än genom de förstnämnda Råbrefven; af hvilken orsak äfven Konung Fredrik I, vid en den 20 Nov. 1735 gifven befallning att rågången emellan berörde Provinser borde å nyo uppgås, lemnade den föreskrift att också 1446 års Bref skulle läggas

till grund. I sammanhang härmed uppgaf Förf. att resultatet af sistnämnde Förrättning består af 7 st. Rågångskartor och dessutom 1 Karta öfver de sjöar som stöta till rågången, af hvilka Kartor Landshöfdingen och Ridd. Sackleen godhetsfullt lemnat Förf. del. — Vid Societetens sammanträde den 6 November sistlidet år upplästes af Professoren Lagus en uppsats under titel: *Bidrag till kännedom om Läneindelningen i Finland,* deruti Förf. anmärkte att de Finska Länegränserne i många delar afvika icke mindre från dem, som bestämdes genom den i ämnet utkomna Kardinal-Författningen af den 20 Junii 1775, än ifrån dem, som uppgifvas i den af dåvarande Landtmäteri-Direktören Wetterstedt d. 12 Dec. samma år uppsatta officiella "Beskrifning på Länegränserne i Finland," hvilka sednare, efter hvad Förf. upplyste, icke fullkomligen öfverensstämma med de förra. Förf. utredde derjemte att den slutligen för sig gångna Läneregleringen grundar sig på åtskilliga otryckta Öfverhetliga föreskrifter, af hvilka Förf. ifrån Svenska Riksarkifvet förskaffat sig afskrifter, hvilka för Societeten föredrogos. — Vid sessionen den 8 Januarii framställde Professoren Lagus mundtligen några *Anmärkningar, föranledda af Kontrakts-Prosten m. m. Hippings undersökning om Tyska Landet i Finland,* hvilka hade till föremål åtskilliga af de lokalitetsbestämningar, som förekomma i Hr Hippings arbete. — Bemälte Professor har derjemte den 5 Febr. meddelat upplysning om en på 1580-talet vid Wiborgs Skola anställd Rektor *Gregorius Clementis,* och den 4 Mars några anmärkningar angående *Mäster Abrahamus Andreæ Angermannus.* — Slutligen har Prof. Lagus den 1 April innevarande år företett en *Undersökning om de Beskickningar, som i början af 1600-talet för sig gått ifrån Persien till Sverige,* hvilken innehåller åtskilliga ur förut ej begagnade källor hämtade upplysningar angående berörde Persiska Missioner, om hvilka Svenska

historieskrifvares underrättelser finnas i vissa delar mindre tillfredsställande.

Kollegii-Rådet Pipping föredrog den 8 Januarii *Andra Stycket* af den afhandling benämnd: *Några historiska underrättelser om Boktryckeriet i Finland* [62]), hvaraf Första Stycket finnes tryckt i 1:a Tomen af Societetens akter. Denna fortsättning innehåller universitets-boktryckeriets historie efter dess förste förvaltares tid intill efterträdarens död, eller ifrån år 1653 till 1679, jemte några tillägg till det redan utgifna Stycket, hämtade förnämligast ur sådane Consistorii Academici i Åbo protokoller, som förut saknats i Kejserl. Alexanders-Universitetets arkif, men sedermera blifvit återfunna ibland handlingar, som genom branden år 1827 tagit den skada, att de icke kunnat å nyo inbindas. — Vid sammanträdet den 5 Febr. meddelade Kollegii-Rådet Pipping Societeten mundtligen underrättelse om ett i flere hänseenden märkvärdigt litterärt Fynd, som icke längesedan blifvit gjordt i Kejserl. Senatens för Finland arkif, i så måtto, att ett betydligt antal pergamentsblad, hvilka utgjort omslag till derstädes förvarade äldre handlingar, befunnits tillhöra verkliga typografiska rariteter och i synnerhet en af ingen Finsk eller Svensk författare, Kollegii-Rådet veterligen, omnämnd Bok, hvars titel eller början lyder: *Manuale seu exequiale secundum ritum ac consuetudinem alme ecclesie Aboensis maxima cum diligentia correctum accuratissimeque revisum feliciter exorditur.* Med anledning af denna titel, som påminner om det i katholska länder ännu vanliga bruket af särskilda, efter olika omständigheter lämpade, Handböcker för presterliga tjenstgöringen, hvilka, efter deras bestämmelse, få namn af *Missale, Breviarium* eller *Manuale,* anmärkte Föredraganden hurusom äfven Finland fordom haft ett eget Missale, på Biskopen Conrad Bystz's, eller Bitzes, föranstaltande

[62]) T. II, s. 687.

tryckt i Lübeck år 1488 af Bartholom. Ghotan, hvilket hårtills ansetts för den enda till Finska Kyrkans tjenst under katholska tiden utgifna bok, äfvensom att ingen handbok af det slag som den nu upptäckte, eller rörande endast sådana presterliga förrättningar, som icke höra till den allmänna Gudstjensten, varit uti Nordiska församlingar känd, utom *Manuale secundum titulum ecclesiæ Lincopensis,* tryckt i Söderköping 1525. Ifrån denna skiljer sig *Manuale Aboense* föga till innehållet, utom hvad ordningen emellan de särskilda delarne af Ritualen beträffar, och synes det äfven kunna af åtskilliga omständigheter slutas, att de begge utgått ifrån samma officin, hvars alster äro ganska få och sällsynta, ehuru tryckningsorten icke finnes utsatt i den sistnämnde, vid hvars slut endast läsas orden: *Explicit Manuale anno Domini MDXXII.* Angående det yttre af Boken nämndes, att den är i qvartformat och består af 66 blad, af hvilka det första, eller titelbladet, är omgifvet af en vignett, hvaruti årtalet 1520 tycktes vara inskuret. Ifrågavarande upptäckt hade skett sålunda, att Amanuensen vid Kejserl. Alexanders-Universitetets Bibliothek Docenten Grönblad, vid en undersökning af äldre handlingar i Kejserl. Senatens arkif, derstädes varseblifvit tvenne såsom omslag till ett räkenskapshäfte begagnade tryckta pergamentsblad, hvilkas innehåll syntes honom förtjena uppmärksamhet, i anledning hvaraf han härom underrättat Kollegii-Rådet Pipping, hvilken, då det ena af dessa blad befanns förete ofvanuppgifna titel, häraf leddes till inseende af fyndets vigt samt att undersöka de öfriga omslagen, hvilka till en stor del voro lika beskaffade. Framgången häraf öfverträffade all förhoppning, i det att ej allenast de återstående bladen af Manuale Aboënse, med undantag af blott sex, snart påträffades, utan ock en betydlig mängd andra, ibland hvilka åtskilliga igenkänts såsom tillhörande ofvannämnde Missale Aboënse, hvaraf numera knapt något fullständigt exemplar, tryckt på papper, lärer finnas, och alldeles intet på

pergament varit kändt, samt de öfriga torde utgöra delar af andra, lika sällsynta, Messe-böcker, som under katholska tiden här i Norden begagnades. Uppå underdånig anmälan om detta förhållande, har Kejserl. Senaten täckts tillåta, att alla pergamentsblad af omförmälde beskaffenhet, hvilka utan vid dem häftade handlingars skadande kunna ifrån desamma afskiljas, varda till universitets-bibliotheket aflemnade; hvaraf ock den goda följd visat sig, att ytterligare fyra blad af oftanämnde bok påfunnits, samt således, af alla sextiosex, numera ej flera än två saknas. Att jemväl dessa skola vid fortsatt efterforskning upptäckas, har man så mycket större anledning att hoppas, som flera exemplar af åtskilliga bland de öfriga redan förekommit; äfvensom häruti en orsak till bokens sällsynthet företer sig. Utkommen på en tid, då ej allenast politiska oroligheter troligen lade många hinder i vägen för upplagans öfverförande till vårt fosterland och spridande derstädes, utan ock katholicismen redan kämpade med döden, synes nemligen denna Handbok alldrig hafva blifvit till bruk i församlingarne införd, utan till största delen stadnat på något ställe, troligen i Åbo, hvarest den sedan genom användande till andra behof blifvit förstöring underkastad. Emellertid, och då Räkenskaper från flere delar af Finland för en ganska lång följd af år, åtminstone ifrån 1573 till och med 1618, finnas i Kejserl. Senatens arkif försedda med omslag tagna från berörde bok, deraf således förråd varit att tillgå nära ett sekel efter dess tryckning, väcker det så mycket mera förvåning, att den blifvit hos oss alldeles okänd, som åtminstone *ett* exemplar deraf kommit utom landet, enligt hvad Kollegii-Rådet Pipping först efter ifrågavarande upptäckt inhämtat ur *Panzers Annales Typographici, Vol. IX pag.* 131, hvarest *Bibl. Hoerner. Gmundæ* uppgifves under titeln, hvilken dock är af ett tryckfel så vanställd, att den svårligen kunnat fästa uppmärksamhet.

Professoren Nervander föredrog, vid Societetens sammanträde den 29 April sistlidet år, en framställning af *Månens inflytande på temperaturen,* samt Kollegii-Rådet Ursin, vid samma tillfälle, en granskning af *Grunderne för ansvarighet hos en af starka drycker öfverlastad, vid företagen eller uraktlåten handling* [63]).

Societetens Sekreterare har den 6 November, 8 Januarii, 5 Februarii, 4 Mars och 1 April föredragit följande arbeten: *Om bestämningen af plana lineers krökningsriktning i polära koordinatsystemet.* — *Om upplösningen af eqvationen $y = \mathrm{Cos}\, \pi x$ i rationella tal* [64]). — *Anmärkningar öfver ett obegränsadt kontinuerligt bråk* [65]). — *Uppsats angående sådana obegränsade kontinuerliga bråk, hvilkas partiella täljare och nämnare äro hela tal, samt partialbråk mindre än enheten* [66]). — *Anmärkningar rörande ytors så kallade särskilda punkter.* — *Bevis på trigonometriska lineernas irrationalitet i några sådana fall, då deras motsvarande bågar äro rationella.* — Bemälte Societetens ledamot har derjemte den 8 Januarii meddelat henne några uppgifter rörande en inför Kongl. Vetenskaps-Akademien i Paris ej längesedan framställd idé till *Natt-Telegraf.*

I afseende å sådana arbeten som vetenskapsidkare utom Societeten till henne aflemnat, bör först nämnas, att Protokolls-Sekreteraren Falcks i sednaste årsberättelsen omförmälda tvenne

---

[63]) T. II, s. 377.

[64]) *Résolution de l'équation indéterminée $y = \mathrm{Cos}\, \pi x$ en nombres rationnels* (T. II, s. 617).

[65]) *Note sur la fraction continue prolongée à l'infini $m:(m+1) - m':(m'+1) - m'':(m''+1) - \ldots$, où $m, m', m'', \ldots$ désignent des entiers positifs quelconques* (T. II, s. 629).

[66]) *Considérations sur les fractions continues infinies à numérateurs et dénominateurs entiers et fractions composantes moindres que l'unité* (T. II, s. 661).

uppsatser: *Beskrifning af en Fågel, ansedd för Fabers Larus Leucopterus, hvilken blifvit skjuten nära Helsingfors om vintern* 1836 [67]), och *Uppgifter rörande Larus Glaucus, funnen i Finska Viken* [68]), till följd af deröfver afgifna utlåtanden komma att införas i Societetens akter, och att samma förhållande äger rum med Ingeniören von Wrights, äfvenledes i sista årsberättelsen omnämnda, *Bidrag till Prakteiderns (Fuligula Spectabilis) naturalhistoria* [69]).

Vid Societetens sammanträde den 5 Februarii föredrog Lektorn i Finska Språket Gottlund en uppsats benämnd: *Resultatet af några botaniska exkursioner om sommaren* 1843 *på Mjölön, eller ett litet bidrag till Svamparnas historia,* och uppvisade derefter åtskilliga svampar, konserverade genom en i samma arbete omnämnd, ehuru ej beskrifven, method, hvarjemte han anhöll om Societetens intygande öfver samma methods ändamålsenlighet i vetenskapligt afseende, med yttrande af den önskan att Societeten ville för sådant ändamål taga närmare kännedom af en större samling ifrågavarande växter, på hvilken han varit i tillfälle att sin förvaringsmethod använda. Denna Lektor Gottlunds anhållan har Societeten ansett sig böra uppfylla, och till följe deraf, efter inhämtande af sin naturalhistoriska sektions utlåtande, meddelat Lektorn sitt af sakens beskaffenhet påkallade yttrande i ämnet.

Vid sessionen den 4 Mars föredrog tjenstförrättande Inspektorn för Kejs. Alexanders-Universitetets Museum Doktor Sahlberg ett arbete under titel: *Coleopterer, samlade af Reinh. Ferdin. Sahlberg i granskapet af Rio Janeiro ifrån den* 15

---

[67]) *Description d'un exemplaire du Larus Leucopterus de Faber, tué près de la ville d'Helsingfors en hiver* 1836 (T. II, s. 529).

[68]) *Notices sur le Larus Glaucus rencontré dans le Golfe de Finlande* (T. II, s. 655).

[69]) T. II, s. 751.

till den 27 December 1839 [70]), hvilken, enligt deröfver af naturalhistoriska sektionen afgifvet utlåtande, kommer att i Societetens akter införas. Enligt hvad Författaren i nämnde arbete förmäler, hade han under ofvannämnde korta tid hunnit samla omkring 8000 Insekter, deraf 7000 genast blefvo med sig företeende lägenhet till Finland afsände. Öfver denna rika skörd, hvaruti skola ingå minst 400 arter, som hvarken finnas beskrifna uti här tillgängliga entomologiska arbeten, eller förekomma i Alexanders-Universitetets Museum eller Presidenten Grefve Mannerheims väl försedda insektsamling, har Författaren ansett sig böra uppgöra en fullständig *Förteckning*, ordnad efter det af Grefve Dejean i katalogen öfver dess rika Coleoptersamling följda system; och det är början af denna förteckning, hvilken i ofvannämnde arbete innehålles.

Den 1 April har slutligen Adjunkten i Kemien vid Kejserl. Alexanders-Universitetet Doktor Moberg företett tvenne af honom författade afhandlingar, den ena rörande ett i *Kimito* funnet mineral, och den andra benämnd: *Några uppgifter om en ny basisk oxidationsgrad af Chrom*, hvaraf den förra blifvit anmäld till erhållande af rum i Societetens akter och till följe deraf remitterad till mathematico-fysiska sektionen.

Föregående framställning utvisar att Finska Vetenskaps-Societeten under dess sistförflutna år emottagit 25 vetenskapliga meddelanden, deraf ett större antal torde komma att i hennes akter införas."

---

[70]) *Coleoptera diebus XV—XXVII Decembris anni MDCCCXXXIX ad Rio Janeiro lecta a R. F. Sahlberg* (T. II, s. 499 o. 787).

Årssammanträdet 1845.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 5 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societetens sjunde årshögtid firades den 29 sistl. April i Kejs. Alexanders-Universitetets solennitets-sal. Sedan Ordföranden, Öfver-Direktören Tavaststjerna öppnat sammankomsten och dervid framställt, ibland annat, den omvexling af glada och sorgliga tilldragelser, som mött Societeten under det sistförflutna tidskiftet, upplästes af Societetens Sekreterare den vanliga Årsberättelsen; af Stats-Rådet von Haartman en afhandling under titel: *Försök att bestämma hvilken stam af de i Finland bosatte folken kan anses för den rätta s. k. Finska stammen;* af Professoren Rein ett arbete: *Om Hierarchien i allmänhet och den Romersk-katholska i synnerhet, samt denna sednares inflytande på Finland;* samt af Professoren Nervander ett *Minnestal* öfver Societetens den 2 Junii sistlidet år med döden afgångne ledamot, Professoren i Fysiken vid Kejserl. Alexanders-Universitetet, Ordens-Ledamoten Doktor Gustaf Gabriel Hällström. — Årsberättelsen var följande:

"Uti den framställning, som vid detta tillfälle bör å Finska Vetenskaps-Societetens vägnar lemnas ej allenast af Societetens under det förflutna tidskiftet ådagalagda verksamhet, utan äfven af öfriga henne nära rörande omständigheter, bör i första rummet omförmälas den djupa underdåniga tacksamhet, hvarmed Societeten sett sig redan för andra gången under den korta tiden af sin tillvaro kraftigt understödd af en Högtupplyst Monarks Nådiga frikostighet. Sedan nemligen Societeten genom det af Hans Kejserliga Majestät den 23 Okt. 1839 Allernådigst henne beviljade årliga anslag af Ett tusende Femhundrade rubel b:ko ass:r,

försattes i tillfälle att begynna och fortsätta utgifvandet af sina akter, hade hon, under fullföljandet af detta vetenskapliga företag, ådragit sig en nästan årligen ökad skuld, hvilken så mycket mer måste väcka hennes bekymmer, som antalet af sådana henne gjorda vetenskapliga meddelanden som lämpa sig för offentliggörande i hennes handlingar, under sednare tider betydligt tilltagit. Vid sådant förhållande, och då Societeten såg sig af ekonomiska hinder hotad med en mer och mer tilltagande inskränkning uti sin verksamhet, kunde hon icke tveka att, till skingrande af denna för henne mörka utsigt, i djupaste underdånighet taga sin tillflykt till HANS KEJSERLIGA MAJESTÄTS alldrig hvilande omsorg för vetenskapernas och en sann upplysnings befordrande. Den förhoppning åt hvilken Societeten sålunda vågade öfverlemna sig, besvek henne icke. Genom Reskript af den 10 Julii sistlidet år har HANS KEJSERLIGA MAJESTÄT, i anledning af förenämnde underdåniga hemställan, icke allenast täckts i Nåder bevilja en summa af *Ett tusende Rubel Silfver* af Finska Statsmedlen, att användas till betäckande af den skuld Societeten genom utgifvandet af sina akter sig åsamkat, utan ock Nådigst funnit godt hugna Societeten med ett ytterligare årligt anslag af *Femhundrade Sjuttio Rubel* sagde mynt, att uti Tio års tid, räknadt ifrån och med sistlidet år, af Finska Statsverket utbetalas. Finska Vetenskaps-Societeten, som genom detta dyrbara vedermäle af HANS KEJSERLIGA MAJESTÄTS Nåd blifvit försatt i den lyckliga ställning, att kunna, utan ekonomiska hinder, fortgå på sin bana, finner sig häraf på det kraftigaste uppmuntrad att genom troget uppfyllande af sin bestämmelse, — allvarlig verksamhet för vetenskapernas och upplysningens förkofran, — så vidt på henne ankommer motsvara en Huld och Högtupplyst Öfverhets välgerningar.

Den lifliga tillfredsställelse Societeten erfarit af förenämnde lyckliga förhållande har, ty vårr! ej fått af henne njutas oblan-

dad. Det sistförflutna året har för henne medfört den beklagligaste förlust genom hennes högtförtjente ledamots, Professoren och Ordens-Ledamoten Doktor Hällströms den 2 Junii sistlidet år skedda bortgång ifrån detta timliga. Den vördade hädangångne, på en gång Societetens prydnad och stöd, omfattade, såsom allmänt kändt är, med ett särdeles lifligt, man kunde säga ungdomligt, intresse denna under hans sista lefnadsår bildade förening af en del af fosterlandets vetenskapsmän. Kallad af den allmänna och djupa aktningen för hans vetenskapliga och embetsmanna förtjenster till Societetens förste så väl Provisionella som Ordinarie Ordförande, och derigenom redan ifrån hennes första stiftelse närmare än någon annan med henne förenad, tröttnade han icke, äfven sedan han lemnat dessa till särskild verksamhet manande befattningar, att med samma ihärdiga nit, samma alldrig kallnande intresse, följa den nyfödda stiftelsen och kraftfullt stöda dess ännu osäkra steg. Tjugufyra Societeten gjorda vetenskapliga meddelanden, deraf 15 i dess akter ingångna, de sednare i synnerhet af utmärkt värde, bära härom tillräckligt vittne. Dock, det är ej här stället att fullständigt teckna den hädangångnes utmärkta förtjenster af detta vetenskapliga samfund, än mindre att vidröra den särdeles betydliga förlust den lärda verlden i allmänhet, fäderneslandet och Alexanders-Universitetet lidit genom hans bortgång. En lycklig hand, dertill i alla afseenden egnad, kommer att vid detta tillfälle häruti uppfylla allas önskningar.

Societetens Heders-Ledamöters antal har förökats med f. d. Professoren i Astronomien vid härvarande Kejserl. Universitet, nu mera Professoren i samma vetenskap vid Kongl. Universitetet i Bonn, Argelander, hvilken den 7 April blef i sådan egenskap invald. Dess Embetsmän hafva blifvit sålunda ombytte, att Öfver-Direktören Tavaststjerna, som under sistlidet år var Vice Ordförande, enligt stadgarnas föreskrift tillträdt Ordförande-

skapet, samt, i följd af Societetens val, efterträdts i förstnämnde befattning af Stats-Rådet von Haartman.

I afseende å Societetens verksamhet under det sistförflutna året må först nämnas, att det i sednaste årsberättelsen omförmälda Andra häftet af hennes akters Andra Tom mot slutet af sistlidet år utkom, samt att nämnde Tom, ehuru härigenom ökad med 48 ark, likväl ännu icke är afslutad.

De vetenskapliga föredrag, hvilka sedan sista årsberättelsens afgifvande ägt rum inom Societeten, äro följande:

Vid sammanträdet den 3 Mars meddelade Professoren Ilmoni några anmärkningar öfver *Dicephala Monstrers* kroppsliga och psychiska förhållanden, föranledda af ett för någon tid sedan i Frankrike förevisadt lefvande exemplar af detta märkvärdiga slag af missfoster; och den 7 dennes föredrogos af bemälte Professor några omständigheter rörande *Jordåsarne i Kangasala,* deras sträckning, formation, gestalt, ibland annat med besynnerliga urgröpningar flerestädes, m. m., hvilka förhållanden, enligt Föredragandens åsigt, tydligen ådagalade, att dessa åsar uppkommit genom stora hafsströmmar i de tider, då ännu större delen af vårt land stod under vatten.

Professoren Lagus uppläste, vid Societetens sammanträde den 29 April sistl. år, en *Undersökning om Karelska Lagsagans uppkomst* [71]). I von Stiernmans Svea och Götha Höfdinga Minne äro underrättelser meddelade rörande lagsagorna i Finland, men inrättningen af *Karelska Lagmansdömet* är dock i nämnde arbete icke med ett ord omförmäld. Ifrågavarande ämne har icke heller af någon annan författare blifvit utredt. Prof. Lagus anmärkte att sistnämnde lagsaga blifvit afskilld från den fordna Södra Finska, utan att dock en sådan delning skulle hafva grundat sig på någon i behåll varande Öfverhetlig Författning:

[71]) T. III, s. 355.

och synes det i följd af åtskilliga bevis, dem Professoren framställde, obestridligt att omförmälde Jurisdiktions reglering för sig gått i Konung Johan III:s tid, i afseende hvarå Professoren äfven yttrade den mening att Karelska Lagsagan uppkommit år 1578. Den vidtagna anstalten synes dock en tid bortåt hafva varit endast provisionel, af hvilken orsak uti handlingar från början af 17:de seklet endast 2:ne lagsagor i Finland omförmälas, nemligen Norr-Finne och Söder-Finne; samt vore det, så vidt Professoren kunnat uppdaga, först genom 1634 års Regeringsform Karelska Lagsagan blifvit definitift inrättad. Professoren meddelade derjemte förteckning öfver Karelska Lagmännen ifrån Clas Åkesson Tott till och med Samuel Blomfelt. — Den 3 Junii sistl. år meddelade Prof. Lagus Societeten en uppsats rörande *Namnteckningen under Konung Carl X Gustafs Testamente.* Fryxell i 12:te Delen af sitt intressanta arbete: *Berättelser ur Svenska Historien* förtäljer att Konung Carl X Gustaf ögonblicken före sitt frånfälle varit så svag, att han under sitt Testamente icke förmått teckna vidare af sitt namn än *Car:* en uppgift, hvilken ock förekommer i så väl Fants, som Silfverstolpes Svenska Historia. Källan till berörde uppgift är uppdagad i Åbo Hof-Rätts Historia, deruti äfven ådagalägges att densamma så till vida saknar all grund, att den alldeles icke förekommer uti Rosenhanes i detta afseende åberopade Diarium; och har Professoren i närvarande uppsats framställt flera omständigheter, deribland t. ex. ett i *de la Gardieska Arkivet* meddeladt fac simile af en annan utaf Konungen samma natt han afled gjord namnteckning, hvilka ytterligare bestyrka grundlösheten af detta rykte, som Professoren anser uppkommet deraf, att det parti, som önskade att Konungens Testamente skulle ogillas, äfven begagnade detta medel att verka på menighetens sinnen.

Professoren Nervander har, vid Societetens sammankomst den 7 April, föredragit en afhandling om *De oregelbundna va-*

riationerna i Magnetiska Deklinationens dagliga gång; och har bemälte Professor, vid samma tillfälle, fästat Societetens uppmärksamhet på nyttan af i större mängd utdelade Formulärer för de uti Societetens sednaste årsberättelse omförmälda naturalhistoriska observationer, med intagande, i samma formulärer, af några lättare iakttagna, i klimatologiskt hänseende äfven vigtiga, fysiska omständigheter, såsom floders och sjöars isläggnings- och islossnings-tider, vindars beskaffenhet, m. m. Till de fenomener, som på sednare tider fästat meteorologernas uppmärksamhet och af dem ifrigt studeras, bör man räkna flera naturalhistoriska, i synnerhet botaniska, företeelser, såsom trädens löfsprickning och löffällning, växters blomning och utblomning, m. m. Deras tidigare eller sednare inträffande i ett land bör nemligen anses som en följd af temperaturens, ljusets, luftfuktighetens och luftelektricitetens sammansatta verkningar, och måste således bidraga att lemna en bild af landets klimat. För att likväl några säkra resultater af dessa slags observationer skola kunna dragas, måste iakttagelserna utsträckas till så många orter som möjligt i landet, och fortsättas ett antal år. Man har derföre utomlands för detta ändamål bildat meteorologiska föreningar, hvilka blifvit omfattade med så mycket allmännare intresse, som dessa observationer kunna af naturforskningens vänner anställas utan instrumenter och tidspillan. Då Finland för sitt nordliga läge, sin stora vidd och sina många insjöar och vattendrag måste lemna högst intressanta resultater, i fall dylika forskningar härstädes i större skala företagas, har Vetenskaps-Societeten, som anser för ett af sina vigtigaste åligganden att använda den vetenskapliga forskningen på föremål som specielt angå fäderneslandet, så mycket hellre delat Prof. Nervanders åsigt i detta ämne, som hon är öfvertygad att öfverallt inom landet finnas bildade och upplysta vänner af vetenskap och forskning, hvilka skola gerna omfatta detta och hvarje tillfälle att bidraga till fosterlandets kännedom och vetenskapens

framsteg; och har Societeten, i anledning håraf, beslutit att formulärer af ifrågavarande beskaffenhet skola med första uppgöras, tryckas och spridas i landsorterna, dervid hon så mycket säkrare tillförser sig Lansmåns benägna biträde i afseende å dessa enkla och lätt anställda iakttagelser samt deras meddelande åt Societeten, som, enligt hvad hon redan för tvenne år sedan tillkännagifvit, den henne Allernådigst beviljade portofrihet för de bref och paketer hvilka henne med posten tillsändas, lemnar hennes korrespondenter tillfälle att kostnadsfritt göra henne vetenskapliga meddelanden. Societeten får härvid tillika anhålla, att de Landsmän, hvilka icke få sig nämnde formulär tillsändt, men vore hugade att ifrågavarande observationer anställa, ville, med uppgifvande af deras adresser, härom underrätta henne, då hon med nöje skall detsamma till dem öfversända.

Öfver-Intendenten Nordenskiöld har, vid Societetens sammanträde den 3 Junii sistlidet år, utur ett bref från Baron Berzelius meddelat underrättelse om en ibland Grefve Brahes samlingar å Skokloster i Sverige befintelig, på eget sätt anbragt teckning på polerad metall. — Vid sammankomsten den 3 Februarii föredrog Öfver-Intendenten Nordenskiöld ett arbete under titel: *Beskrifning af Lindseit, ett mineral från Orrijervi Koppargrufva;* och meddelade, vid samma tillfälle, Öfver-Intendenten en ur ett bref från Professor Henrik Rose i Berlin hämtad underrättelse om tvenne nya metaller *Pelopium* och *Niobium,* dem bemälte Professor upptäckt i den så kallade Tantaliten från Bodenmais i Bayern. — Den 3 Mars föredrogos af Öfver-Intendenten Nordenskiöld *Några anmärkningar rörande Phenakitens kristallisation,* hvarigenom detta mineral, hvilket Öfver-Intendenten beskrifvit i Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handlingar för år 1833, blifvit till grundformens vinkelförhållanden närmare bestämdt genom en från St. Petersburg meddelad mindre, mycket regulier kristall; och lemnade Öfver-Inten-

denten, vid samma tillfälle, Societeten del af ännu ett annat arbete, benämndt: *Försök att bestämma det relativa värdet af Råg från särskilta ställen.* Ifrågavarande försök, anställda enligt uppdrag af Geheime-Rådet m. m. von Haartman, hvilken för detta ändamål låtit anskaffa prof af råg från särskilta ställen utom och inom Finland, hafva lemnat flere hithörande vigtiga upplysningar, deribland den i afseende å vårt land ganska tillfredsställande, att den riade säden under samma volym innehåller mera mjöl och näringsämne än den oriade, äfven om den befinnes denna sednare till vigten betydligt underlägsen, till bevis hvarå kan anföras, att en tunna Nylands råg af 1843 års skörd, som vägde 13 lisp. 12 skålp., efter uttorkning reducerades till 13 lisp. $5\frac{4}{10}$ skålp., då deremot en tunna Kurländsk råg af 14 lisp. $1\frac{8}{10}$ skålp. vigt icke lemnade mer än 13 lisp. 3 skålp. uttorkad säd. Såsom ett ytterligare intressant resultat af förenämnde arbete må tilläggas, att i synnerhet den riade säden befunnits vid transporter och flyttningar, samt förvaring i mindre partier å fuktiga ställen, återtaga betydligt af sin vattenhalt, sålunda, att dess vigt ökas utan att volymen märkbart ändras, hvaremot en alltför stor upptagen vattenmängd funnits öka endast sädens volym, utan att dess vigt tilltagit utöfver ett vid mindre fuktighetstillstånd redan uppnådt maximum. — Sluteligen har Öfver-Intendenten Nordenskiöld den 7 April för Societeten uppläst en *Beskrifning af Adelpholith, ett nytt mineral från Tammela socken,* hvilket förekommer i mycket små kristaller jemte kristaller af Tantalit, uppå och nära intill Smaragdkristaller från Laurimäki i Tammela socken. Ifrågavarande mineral är kristalliseradt i reguliera fyrsidiga prismer, och innehåller icke Tantalsyra, men något Uranoxid, jemte de vanliga jordarterna kisel, lerjord m. fl., möjligen äfven något berylljord.

Vetenskaps-Societetens Sekreterare har den 7 Oktober, 2 December, 3 Mars och 7 April föredragit följande arbeten:

Bevis, att quadratrötterna af talen 2 och 3 icke kunna vara Neperska logarithmer af rationella tal [72]). — *Uppsats angående theorien om seriers konvergens* [73]). — *Bevis på ett arithmetiskt theorem* [74]) (det af den berömde mathematikern Lamé Kongl. Vetenskaps-Akademien i Paris sistlidne höst meddelade, att, vid uppsökandet af största gemensamma divisorn till 2:ne hela tal, antalet af divisioner ej kan öfverstiga 5 gånger antalet af det mindre talets siffror). — *Ytterligare uppsats angående seriers konvergens.* — *Bevis på några theoremer rörande funktioners af en variabel utveckling i konvergenta serier.* — *Anmärkningar rörande utvecklingen af funktionen* $(a + bx + cx^2)^m$ *efter uppgående digniteterna af* x. — *Uppsats angående seriers konvergens och deras termers aftagande, i ett vidsträckt fall.* — *Uppsats rörande seriers konvergens i de fall, då deras termer icke sluteligen få samma tecken.*

Professoren af Tengström har den 3 Mars anmält ett arbete under titel: *Uppgifter angående Emys histrio, en ny Sköldpaddeart från Norra Amerika,* hvilket djur, hämtadt ifrån Juniata floden i Norra Amerika, blifvit under fyra månader af Professoren observeradt lefvande, och kommer att i tvenne afhandlingen åtföljande kolorerade plancher afbildas. — Vid Societetens sammankomst den 21 April har bemälte Professor derjemte meddelat ett förslag till förenämnde af Societeten beslutna *Formulär* för sådana naturalhistoriska iakttagelser, som i klimatologiskt hänseende blifva upplysande; hvilket förslag, omfattande de hos oss allmännast befintliga träds och växters löfsprickning och löffällning samt blomning och utblomning, allmännare

---

72) *Démonstration de ce que les irrationnels* $\sqrt{2}$ *et* $\sqrt{3}$ *ne sauraient être les logarithmes Népériens de nombres rationnels* (T. II, s. 681).

73) *Note sur la théorie de la convergence des suites* (T. II, s. 733).

74) *Démonstration d'un théorème d'Arithmétique* (T. II, s. 745).

flyttfåglars ankomst och bortfärd m. m., blifvit af Societeten godkändt och kommer att, ökadt med redan omförmälda fysiska omständigheter, för ändamålet användas.

Docenten i Mathematiken Lektor Borenius har den 29 April sistlidet år uppläst en afhandling om *Tiden för Påskens firande,* och vid den derpå följande sessionen den 13 Maji uppgifvit några formler, som med en af Måntabeller oberoende, ganska enkel, kalkyl lemna en för längre tider gällande, tillräckligt noggrann bestämning af tiden för sanna Påsk-fullmånen.

Societetens Ordförande Öfver-Direktören Tavaststjerna har, vid sammanträdet den 7 Oktober, anmält sig hafva författat en afhandling om *Proportional-Planer,* hvilken, till ämnet analog med Öfver-Direktörens i Societetens akter förut offentliggjorda arbete om Proportional-Axlar, likaledes kommer att i akterna ingå [75]).

Professoren Bonsdorff har den 29 April sistlidet år uppläst en afhandling om *Menniskans frivilliga rörelse.*

Adjunkten Mobergs i sednaste årsberättelsen omförmälda arbete om ett mineral från Kimito kommer, på grund af mathematico-fysiska sektionens deröfver meddelade yttrande, att ingå i Societetens handlingar under benämning: *Analys af Hornblende från Engsö i Kimito* [76]).

Af vetenskapsidkare utom Societeten hafva, sedan sista årsdagen, inkommit tvenne skriftliga meddelanden, det ena af Kyrkoherden i Lappajärvi, Prosten Fellman, benämndt: *Tankar till bedömmande af orters klimatiska olikhet efter tiden för flyttfåglars ankomst, växters blomnings- och fiskars lektid, m. m.,* det andra af Kyrkoherden i Finnström, Prosten m. m.

[75]) T. II, s. 777.
[76]) T. II, s. 807.

von Knorring, med titel: *Anteckningar rörande Väderlek, Vindar, Temperatur och Landtmanna-arbeten, jemte åtskilliga andra observationer anställda å Godby Provincial-Läkare boställe i Finströms socken på Åland.* Prosten Fellmans arbete innehåller ej allenast en samling af resultater rörande nämnde klimatologiska förhållanden, härledda ur iakttagelser, dem Författaren dels sjelf anställt å åtskilliga orter i Finland, dels ifrån Kejserl. Finska Hushållnings-Sällskapets arkif erhållit, utan äfven flera på egen erfarenhet grundade uppgifter angående de växter, foglar m. m., som för ifrågavarande ändamål säkrast kunna begagnas; och har Societeten med erkänsla emottagit dessa anteckningar, för att framdeles begagnas i sammanhang dels med Professoren Hällströms i samma ämne författade, uti sista årsberättelsen omnämnda arbete, dels med de ytterligare uppgifter i denna väg hon genom redan meddelade åtgärder hoppas erhålla. De af Prosten von Knorring insända anteckningar äro gjorda åren 1817—42 af framlidne Provincial-Läkaren Assessoren Doktor Granberg, hvars Sterbhus benäget förärat dem till Societeten, som med nöje emottagit denna observations-samling till det bruk, hvartill framdeles anledning kan förekomma.

Det föregående utvisar att Finska Vetenskaps-Societeten under dess sistförflutna år emottagit 28 vetenskapliga meddelanden, deraf flera komma att af henne offentliggöras."

Årssammanträdet 1846.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 9 Maji s. år.)

Den 29 sistl. April firade Finska Vetenskaps-Societeten, uti Kejserl. Universitetets solennitets-sal, sin åttonde årsfest. Societetens Ordförande Stats-Rådet von Haartman öppnade sammanträdet med några ord till de för tillfället samlade åhörarne, hvarefter Societetens ständige Sekreterare uppläste Årsberättelsen och vetenskapliga uppsatser föredrogos af åtskilliga Societetens Ledamöter, nemligen af Professoren Nervander ett arbete om *Variabla stjernor*, af Professoren Bonsdorff *Hufvudmomenterna af Menniskans naturalhistorie*, af Professoren Rein *Statistiska notiser om Kuopio Läns ekonomiska förhållanden* och af Prosten Hipping en lingvistisk-historisk undersökning om *Nyländska språkdialekten i Finland*. — Årsberättelsen lydde sålunda:

"Vid framställningen af det som närmast rört Vetenskaps-Societeten under dess nu förflutna tidskifte, böra, efter vanligheten, först omförmälas de förändringar, hvilka, sedan sista årssammanträdet, ägt rum ibland hennes Ledamöter och Embetsmän.

Societeten har, ty värr! under detta år sett sig genom döden beröfvad en af sina Heders-Ledamöter, f. d. Finans-Ministern i Ryssland, Generalen af Infanteriet, Ledamoten i Riks-Konseljen och Riddaren af Kejsaredömets högsta Ordnar, Grefve Georg Cancrin, hvilken, efter flerårig sjuklighet, lemnade detta jordiska den 22 September sistlidet år. Det är ej här stället att närmare utveckla denne Statsmans förtjenster af staten och vetenskapen, samt det vigtiga inflytande hans utmärkta och långvariga embetsmannaverksamhet utöfvat ej allenast på det stora Kejsare-Rikets, utan äfven, till någon del, på Finlands

förhållanden. Endast den anmärkning må, å Finska Vetenskaps-Societetens vägnar, här finna ett rum, att Societeten visste högt uppskatta äran och värdet af en närmare förbindelse med en sådan Man.

Till Heders-Ledamot af Societeten invaldes den 24 April Professoren i Theoretiska och Praktiska Medicinen vid Kongl. Universitetet i Upsala, Riddaren Doktor Hvasser; samt till Ordinarie Ledamöter, likaledes den 24 April, Professoren i Kirurgien och Barnförlossningskonsten, Arkiatern Doktor Törnroth, Professoren i Orientaliska Litteraturen och Riddaren Geitlin samt Adjunkten i Grekiska och Romerska Litteraturen, Professoren Gyldén. Societetens Embetsmän hafva, sedan sista årssammanträdet, blifvit sålunda ombytte, att dåvarande Vice Ordföranden, Stats-Rådet von Haartman, enligt stadgarnas föreskrift tillträdt Ordförandeskapet, samt, i följd af Societetens val, efterträdts i förstnämnde befattning af Professoren Rein.

I afseende å Societetens verksamhet under det sistförflutna året bör först nämnas, att hon haft fägnaden derunder uppfylla ett af sina vigtigaste åligganden, nemligen beredandet af framtida vetenskaplig utredning af åtskilliga fosterländska förhållanden. De af henne, i sådant hänseende, vidtagna åtgärder äro tvenne, deraf den ena bestått i verkställandet af hennes i sednaste årsberättelsen omförmälda beslut angående uppgörande och utspridande af formulärer för enklare, i klimatologiskt afseende nyttiga, naturalhistoriska och fysiska iakttagelser; den andra i besörjandet af en oafbruten följd af noggranna Thermometer- och Barometer-observationer på åtskilliga till läget vidt skillda punkter af Finland. Nyssnämnde formulärer, hvilka genom intagande af en större mängd hithörande omständigheter vuxit till ett häfte af omkring 70 sidor, hafva blifvit i landsorterna spridda derigenom, att Societeten tagit sig friheten besvära samtelige Herrar Kontrakts-Prostar med utdelning deraf till de Landsmän,

hvilka, lifvade af intresse för nämnde forskningar, finnas hugade att med deras anställande gå Societetens önskan till mötes. Då härigenom till alla delar af landet försändts af ifrågavarande observations-böcker omkring 1000 exemplar, hvilka, efter sig företeende framtida behof, af Societeten förnyas, samt all anledning år att hoppas bildade och upplysta Landsmäns beredvilliga medverkan till dessa lätt anställda och redan i och för sig intressanta iakttagelser, kan Societeten ej annat än hysa det glada hopp, att den af henne nu vidtagna åtgärden skall i framtiden, så väl för vetenskapen i allmänhet, som särskildt för kännedomen om fosterlandets ännu så föga utredda klimatiska förhållanden, båra mångfaldig frukt. — Hvad de förenämnde Thermometer- och Barometer-observationerna beträffar, så har Societeten ansett sig, i afseende å dem, böra för närvarande inskränka sig till de 5 punkterna: *Sordavala*, *Kuopio*, *Wiitasaari*, *Kajana* och *Uleåborg*, samt till hvarje af dessa orter, genom dertill utsedt ombud, med vinterföre försändt en med thermometer försedd noggrann barometer, tvenne qvicksilfver- och en sprit-thermometer de Landsmän tillhanda, hvilka observationerna benägit sig åtagit. Ifrågavarande observationer anställas minst tre gånger om dagen, nemligen kl. 7 f. m. samt 2 och 9 e. m.; och har Societeten, oaktadt det nog långa afståndet emellan observationstiderna, dock all anledning att af detta sitt företag hoppas intressanta resultater, så väl i allmänt vetenskapligt afseende, som särskildt rörande de ifrågavarande orternas klimat och medelbarometerhöjd. I förra hänseendet må endast nämnas den vigtiga utredningen af det förhållande, hvaruti Finland, i afseende å klimat och barometerns dagliga variation, står till öfriga delar af jordens yta. För bestämningen af barometerns dagliga variation äro dessa observationer af så mycket större vigt, som man trott sig hafva skäl att förmoda det ifrågavarande variation vid en viss högre nordlig bredd alldeles upphör, utan att förhållandet härmed ännu kun-

nat med säkerhet utredas. Genom förenämnde observationer bringas denna fråga åtminstone närmare sin slutliga lösning; och vågar Vetenskaps-Societeten hoppas att äfven denna ej skall länge uteblifva, derest det lyckas Societeten att verkställa ett redan påtänkt förslag att utsträcka ifrågavarande observationer ända till Lappmarken förmedelst Kreils sjelfregistrerande baro- och thermometrar, hvilka på ett papper, regleradt af ett ur, sjelfva upprita de kroklinier, som utvisa temperaturens och barometerhöjdens dagliga förändringar.

Det under tryckning varande Tredje häftet af Societetens akters andra Tom, hvilket blir af ungefär samma vidd med det sist utgifna, torde i sommar lemna prässen. Societetens akter komma för öfrigt att vinna en intressant tillökning, i följd af Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica hos Societeten gjorda och med nöje bifallna anhållan att, såsom Bihang till nämnde akter, få med särskild paginering och under rubrik af *Notiser ur Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Förhandlingar*, på Societetens bekostnad och efter hennes pröfning i hvarje särskildt fall utgifva sådana af Sällskapets medlemmar inlemnade uppsatser, som kunna vara för Finlands Fauna och Flora upplysande.

Följande vetenskapliga föredrag hafva hållits inom Societeten sedan sista årsberättelsens afgifvande:

Den 29 April sistl. år upplästes af Stats-Rådet von Haartman en i nästa häfte af Societetens handlingar ingående afhandling med titel: *Försök att bestämma den genuina racen af de i Finland boende Folk, som tala Finska*[77]), utur hvilken, såsom redan meddelad en större samling åhörare, här endast må anföras det hufvudsakliga resultat, att Författaren ur kraneoskopiska grunder finner Tavastländningarne, Savolaxarne

[77]) T. II, s. 845.

och Karelarne härstamma ifrån särskilda urracer, samt olikheten i synnerhet påtaglig i afseende å de sistnämnde. — Vid sammanträdet den 2 Junii har derjemte Stats-Rådet von Haartman framställt det förslag till meteorologiska observationer å åtskilliga punkter af Finland, hvilket, enligt hvad ofvanföre blifvit omförmäldt, redan är af Societeten verkställdt.

Den 24 April föredrogs af Professoren Ilmoni mundtligen en af Baron v. Reichenbach nyligen framställd idé om en *Specifik kraft eller förmåga hos Kristaller att inverka på den lefvande menniskokroppen*, hvilken kraft skulle på nerfsystemet utöfva verkningar i viss mån analoga med mineralmagnetismens, olika för de särskilda polerna af kristallen, ej sällan ganska våldsamma och röjande sig, för behörigen känsliga synorganer, genom ljusutveckling ur nämnde poler, m. m.; och förmälte Professoren sig hafva funnit denna idé icke ogrundad.

Professoren Nervander höll, den 29 April sistlidet år, ett *Minnestal* öfver Societetens den 2 Junii 1844 med döden afgångne ledamot, Professoren i Fysiken m. m. Doktor Gustaf Gabriel Hällström; och har Prof. Nervander den 1 December inlemnat det af honom författade manuskript till ofvannämnda, sedermera tryckta och i landet kringspridda, *Observations-bok* för enklare naturalhistoriska och fysiska iakttagelser, äfvensom den 24 April föredragit en af honom uppgjord *Instruktion* för de observatorer, som, på Societetens anmodan, anställa förenämnda thermometer- och barometer-observationer. Vid sistnämnde tillfälle föredrogos äfven af Prof. Nervander tvenne af honom författade arbeten, det ena öfver *Temperaturens dagliga gång å åtskilliga nordliga orter*[78]), och det andra öfver *Minsta quadrat-methodens användning till beräknande af observationer öfver temperaturens dagliga variation.*

[78]) *Berechnung von Beobachtungen des täglichen Ganges der Temperatur in einigen arctischen Gegenden* (T. II, s. 945).

Stats-Rådet **Pipping** meddelade, vid sammankomsten den 24 April, en fortsättning af dess i föregående häften af Societetens akter till en del offentliggjorda afhandling: *Några historiska underrättelser om Boktryckeriet i Finland,* hvilken fortsättning kommer att utgöra *Tredje Stycket* af ifrågavarande arbete, samt omfattar historien om Åbo Universitets boktryckeri ifrån dess andre föreståndares Peter Hansons död våren 1679, till nära slutet af år 1710, då hans efterträdare, Johan Larsson Wall, afled [79]).

Professoren Rein uppläste den 29 April sistlidet år en afhandling om *Hierarchien i allmänhet och den Romersk-katholska i synnerhet, samt denna sednares inflytande på Finland,* deraf sednare delen, under titel: *Anmärkningar om den Romersk-katholska Hierarchiens inflytande på Finland,* kommer att i Societetens akter ingå [80]).

Societetens Sekreterare har den 10 November, 1 December, 2 Mars och 24 April anmält följande arbeten: *Härledning af några allmänna resultater i läran om kontinuerliga bråk* [81]). — *Nytt bevis på den allmänna irrationaliteten af summan utaf sådana obegränsade kontinuerliga bråk, hvilkas partiella täljare och nämnare äro hela tal samt partialbråk mindre än enheten.* — *Härledning af några obegränsade kontinuerliga bråk, hvilkas summor icke kunna vara rötter i algebraiska eqvationer med rationella koefficienter och af gifna grader* [82]). — *Några anmärkningar rörande sferiska geometrien.* — *Om konvergensen af obegränsade kontinuerliga bråk med jakade*

---

[79]) T. III, s. 653.

[80]) T. II, s. 813.

[81]) *Déduction de quelques résultats généraux relatifs à la théorie des fractions continues* (T. II, s. 861).

[82]) *Déduction de quelques fractions continues dont les sommes ne sauraient être des nombres d'espèces données* (T. II, s. 1009).

partiella täljare och nämnare [83]). — *Bevis på ett theorem rörande sådana obegränsade kontinuerliga bråk, som uttrycka rötter af eqvationer af andra graden med rationella koefficienter* [84]). — *Anmärkningar angående algebraiska expressioners utveckling.*

Vid Societetens sammanträde den 1 December föredrog Professoren Bonsdorff en *Speciel jemförande beskrifning af Hufvudskålsbenen hos Laken, Gadus Lota* Linn. [85]), genom hvilket arbete Professoren, jemte den särskilda beskrifningen af ifrågavarande ben, söker dels fastställa bestämda benämningar å de hos laken och fiskarna i allmänhet förekommande många hufvudskålsben, dels ådagalägga det faktum, att flera ibland dessa, som hos fiskarna åtskiljas genom suturer hela lifvet igenom, äfven hos menniskan, i en tidigare period före och efter födelsen, skiljas genom suturer, ehuru dessa småningom försvinna och de förut skilda benen förenas till ett enda, hvilket synes utvisa att fiskarnas hufvudskålsben, jemförda med menniskans, qvarstadna på en lägre utvecklingsgrad.

Af vetenskapsidkare utom Societeten hafva den 9 Febr. inlemnats tvenne arbeten, det ena af Magister William Nylander under titel: *Anteckningar rörande Myrornas i det nordliga Europa monografi,* det andra af Magister Jacob Joh. Wilh. Lagus, benämndt: *Bidrag, förnämligast ur Plutarchus, till Språkforskningens historie;* deraf det förra kommer att i Societetens nästa häfte offentliggöras [86]), och det sednare, på

[83]) *Note sur la convergence des fractions continues infinies à numérateurs et dénominateurs positifs* (T. III, s. 397).

[84]) *Démonstration d'un théorème relatif aux fractions continues dont les sommes sont racines d'équations du second degré à coefficients rationnels* (T. II, s. 1023).

[85]) T. II, s. 1177.

[86]) *Adnotationes in monographiam Formicarum borealium Europæ* (T. II, s. 875).

grund af vederbörande sektions deröfver meddelade yttrande, åfvenledes kan uti akterna ingå. Angående det förra af dessa arbeten må nämnas, att Författaren söker deruti, hufvudsakligen i grund af egna iakttagelser, mera kritiskt än härtills skett bearbeta de finska och skandinaviska myrornas naturalhistorie, i hvilket afseende han först framställer deras metamorfoser och ekonomi, samt derefter uppställer och beskrifver deras särskilda arter, med utredning af dithörande synonymier, indelande dervid nämnde insekter i 25 skilda arter, deraf 21 gemensamma för Skandinavien och Finland, 1 egentligen finsk och 3 egentligen skandinaviska.

Vetenskaps-Societeten har således under sistförflutet år emottagit 20 vetenskapliga meddelanden, deraf flera komma att af Societeten offentliggöras."

Årssammanträdet 1847.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 18 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societeten firade sin nionde årshögtid den 29 sistl. April, Hans Kejserl. Höghet Thronföljaren, Cesarewitsch och Stor-Fursten ALEXANDER NICOLAJEWITSCH'S Födelsedag. Societetens Ordförande, Professoren Rein öppnade sammankomsten med några antydningar "om tidsandans allmänna syfte att, med upphäfvande af den fordna isoleringen, bringa vetenskapen i närmare samband med lifvet och göra forskningens resultater tillgängligare för en större allmänhet," samt sökte visa huruledes detta syfte jemväl hos oss vunnit insteg och, hvad särskildt Vetenskaps-Societeten vidkommer, uttalat sig uti åtskilliga förlidet år af Societeten vidtagna åtgärder. Årsberättelsen upplästes derefter af Societetens Sekreterare, och vetenskapliga föredrag höllos af hennes Ledamöter Arkiatern Törnroth samt Prosten Hipping, dervid den förre framställde *Hufvuddragen af den medfödda Blindheten och Döfheten, samt hvilken af dem bör anses svårare och menligare för menniskans andliga kultur,* och den sednare ett *Försök till utredande af den ursprungliga bemärkelsen på ordet нѣмецъ.* — Årsberättelsen var följande:

"Vid den öfversigt af Vetenskaps-Societetens verksamhet och öfriga förhållanden under dess sistförflutna tidskifte, hvilken bör af Societetens Sekreterare i dag meddelas, åligger honom, likasom för ett år sedan, den bedröfliga skyldigheten att tillkännagifva en af Societeten erfaren förlust. Af nyligen ankomna Svenska Tidningar har nemligen inhemtats, att Societetens Heders-Ledamot, f. d. Landshöfdingen och Stats-Sekreteraren, Kom-

mendören med Stora Korset af Kongl. Nordstjerne Orden, En af de Aderton i Svenska Akademien, m. m. Hans Järta, efter en långvarig sjukdom aflidit i Upsala den 6 April, i en ålder af 73 år. En framställning af denne utmärkte mans förtjenster ej mindre såsom historisk forskare och skriftställare, än embetsman och lagstiftare, tillhör ej detta tillfälle: det må här endast anmärkas, att Vetenskaps-Societeten, som, med afseende å den förstnämnde af dessa förtjenster, sökt med honom vinna en närmare förbindelse, med allt skäl beklagar att denna blifvit af så kort varaktighet.

Antalet af Societetens Ledamöter har, under det förflutna året, i öfrigt ej undergått förändring, och hennes Embetsmän hafva, sedan sista årssammanträdet, blifvit sålunda ombytte, att dåvarande Vice Ordföranden, Professoren Rein, enligt stadgarnas föreskrift tillträdt Ordförandeskapet, samt, i följd af Societetens val, efterträdts i förstnämnde befattning af Professoren Nervander.

Societetens vetenskapliga relationer, som nästan årligen mer och mer utvidgats, sträcka sig för närvarande ej allenast till de förnämsta vetenskapliga och bildningsinstituter i Finland och Ryssland, utan äfven till åtskilliga dylika inrättningar i Sverige och Norige, Danmark, Tyskland, Frankrike och England, hvarigenom Societetens vetenskapliga sträfvanden vunnit en allmännare spridning. I bokhandelsväg synes deremot, enligt hvad erfarenheten hittills ådagalagt, så inom som utom fosterlandet ej kunna i detta hänseende påräknas särdeles framgång, hvilket med arbeten af denna beskaffenhet ej heller kan vara oväntadt. Med afyttrandet af Societetens akter i Tyskland har derjemte den särskilda otur ägt rum, att, ehuru redan hösten 1842 för detta ändamål till Leipzig afsändes 15 exemplar af de 3 Häften, som utgöra nämnde akters Första Tom, ett missförstånd i bokhandeln, lika besyn-

nerligt som omöjligt att förutse, vållat att af hela denna försändning härtills ingenting blifvit försåldt.

Genom ofvannämnde förbindelser med in- och utländska vetenskapliga inrättningar, har Societetens boksamling, särdeles de sednare åren, vunnit betydlig tillväxt. Ibland de föräringar, hvilka härtill bidragit, förtjenar att vid detta tillfälle särskildt nämnas en under sistlidne sommar Societeten tillsänd samling af Kongl. Vetenskaps-Akademiens i München akter, utgörande tillsammans 41 Band.

I afseende å Societetens verksamhet må först anmärkas, att Tredje häftet af hennes akters Andra Tom, utgörande omkring 42 ark, lemnade pressen vid slutet af sistlidet år.

Societetens i sednaste årsberättelsen omförmälda åtgärder till erhållande af klimatologiska iakttagelser från alla delar af Finland och tillförlitliga thermometer- och barometer-observationer från åtskilliga vidt skilda orter af samma vårt fosterland, hafva haft önskelig framgång. Af de genom Herrar Kontrakts-Prostars benägna försorg utdelade Formulärer för förstnämnde slag af iakttagelser, hafva till Societeten återkommit 92, försedda med erforderliga anteckningar för sistlidet år. Jemte betygande af sin synnerliga erkänsla för de ärade Landsmän som berörde anteckningar förrättat och Vetenskaps-Societeten meddelat, anser sig Societeten böra begagna detta tillfälle att anhålla, det de klimatologiska anteckningarna för hvarje år måtte, om möjligt, tillsändas henne under loppet af påföljande Januarii månad, hvarigenom hon kunde iståndsättas att, om skäl dertill förefinnes, desamma för nästföljande årsberättelse begagna. — I afseende å de af Societeten föranstaltade Thermometer- och Barometer-observationer bör nämnas, att hon fått emottaga sådana för sednare hälften af sistlidet år ifrån Apothekaren Westerlund i Uleåborg, Kyrkoherden Dahlström i Wiitasaari, Majoren Karsten i Kuopio och Kollegii-Assessoren Doktor Maconi i Sordavala. Till ännu en

ort i Finland, hvarest Societeten anser meteorologiska observationer böra efter samma plan anställas, nemligen Hammarland, hoppas hon få tillfälle att under årets lopp försända de nödiga instrumenterna.

Sedan sista årsberättelsens afgifvande hafva inom Societeten hållits följande föredrag:

Den 9 November meddelades af Professoren Ilmoni ett honom tillsändt bref ifrån Stats-Rådet v. Nordmann i Odessa, dateradt den 16 (28) Sept. 1846, hvaraf, i anseende till ämnets intresse, följande utdrag må här intagas:

""Under loppet af sistlidne sommar har jag haft lyckan göra ett fynd, hvilket på en gång förskaffat mig ett rikt palæontologiskt material. I sjelfva staden Odessa, nemligen i hålvägen till quarantainen, under ett mäktigt lager af den här befintliga musselkalken, har jag funnit, i diluvialsanden, ett rikt lager af fossila djurben. Intill denna dag har man uppgräfvit benlemningarne af följande djur: 6 större och mindre *Elefanter,* 1 *Rhinoceros,* 1 *Lophiodon,* 2 arter *Bos,* 4 till 5 arter af *Cervus, Antilope* och *Ovis,* 50 till 60 individer af slägtet *Ursus,* 2 till 3 af *Hyæna,* 2 af *Canis,* 3 mycket stora arter af *Felis* och *Mustela,* ett obekant idislande djur *mellan slägtena Bos och Cervus* och 1 genus närmande sig till *Castor.* Antalet af de funna tänderna uppgår ensamt till mer än 700, och enskilta ben, som hittills blifvit hopsamlade, beräknas till vida öfver 800, hvaribland äfven några hörande till fågelskeletter. Det är första gången man i Ryssland funnit ett så rikt lager af antediluvianska djur hörande till de vertebrerade klasserna. Gräfningarne äro tills vidare inställda, men skola åter fortsättas på befallning af H. M. KEJSAREN, till Hvilken Ministern Grefve Uvaroff i underdånighet inberättat om berörde fynd."" — Prof. Ilmoni har derjemte, vid Societetens sammankomst den 12 April, uppläst en historiskt-

pathologisk skildring af *Hungersnöd i Finland, särdeles den under missväxtåren* 1695, 1696 *och* 1697, *jemte dess närmaste förskräckliga verkningar,* hvilken uppsats kommer att ingå i Andra delen af det större arbete, under titel: *Bidrag till Nordens Sjukdoms-historia,* hvaraf Första delen ej långesedan blifvit af Professoren utgifven.

Professoren Nervander uppläste den 29 April sistlidet år en afhandling om *Variabla stjernor,* hvarjemte Professoren den 12 April d. år föredragit tvenne arbeten, det ena innehållande *Beräkning af observationer å Magnetiska Deklinationens variation, anställda i Helsingfors hvar* 10:*de minut ifrån* 1 *Julii* 1844 *till samma dag året derpå,* och det andra en framställning af *Några ovanliga meteorologiska fenomener, observerade i Helsingfors år* 1846.

Stats-Rådet Nordenskiöld har den 9 Nov. förevisat ett mineral, som funnits vid de Siberiska guldvaskerierna vid Nischnej Tagilsk i små isolerade kristaller, hvilka äga en så påtaglig likhet med Demant, att de äfven för ett vant öga kunna dermed förblandas. Specifika vigten är något mindre än Demantens, hårdheten åter något större än Granatens. Mineralet, som är ytterst sällsynt, består af silikater af flere jordarter, men någon ordentlig analys har deraf ännu ej kunnat företagas. Med afseende å dess yttre likhet med Demant, har Stats-Rådet för detsamma föreslagit namnet *Demanthoid.* — Vid samma tillfälle företedde Stats-Rådet Nordenskiöld äfven en hvit, mycket hård *Metallblandning* af den märkvärdiga egenskap, att den, upphettad till glödgning, fortfar att af sig sjelf glödga, förglimma som fnöske och sönderfalla till ett svart, mycket voluminöst pulfver. Nämnde metallblandning, som är uppfunnen af Öfverste-Löjtnanten vid Berg-Korpsen i St. Petersburg Jewreinoff, består af 32 delar koppar, 8 delar bly, 48 delar tenn och 10 del. platina. — Vid nämnde session anställdes af Stats-Rådet Nor-

denskiöld några experimenter med det så kallade *Bomulls-krutet,* hvarvid, ibland annat, uppmärksamheten fästades derpå, att dess exploderande kraft förminskades i samma mån det blef hoppressadt och äfven alldeles upphörde, då tryckningen steg till en viss grad.

Af Professoren Rein föredrogos den 29 April sistl. år *Statistiska Notiser om Kuopio Läns ekonomiska förhållanden;* och af Prosten Hipping, vid samma tillfälle, ett lingvistiskt-historiskt arbete om *Svenska Språkdialekten i Nyland,* hvilket numera lemnat pressen såsom tillhörande den snart utkommande Fjerde fascikeln af Andra Tomen af Societetens handlingar [87]).

Af Societetens Sekreterare äro den 9 November, 8 Februarii och 12 April följande arbeten anmälda: *Bevis på periodiciteten af kontinuerliga bråket* $1 : m - 1 : m' - 1 : m'' - \ldots$, *hvars nämnare äro hela positiva tal större än* 1, *då dess summa utgör en irrationell rot af en eqvation af andra graden med rationella koefficienter* [88]). — *Härledning af några allmänna resultater rörande hvilka kontinuerliga bråk som helst, som utgöra rötter af eqvationer af andra graden* [89]). — *Härledning af periodiciteten af flere slags kontinuerliga bråk, då de uttrycka rötter af eqvationer af andra graden med rationella koefficienter.* — *Anmärkning öfver en punkt af Differential-Kalkylen.*

Den 29 April sistl. år föredrog Professoren Bonsdorff *Hufvudmomenterne af Menniskans naturalhistorie,* och, den 19 Oktober, en *Beskrifning af ett missbildadt Cranium hos en*

---

[87]) T. II, s. 1077.

[88]) *Démonstration de la périodicité de la fraction continue* $1 : m - 1 : m' - 1 : m'' - \ldots$ *à dénominateurs entiers positifs* > 1, *lorsqu'elle représente une racine irrationnelle d'une équation du* 2[d] *degré à coefficients rationnels* (T. II, s. 1063).

[89]) *Déduction de quelques résultats généraux relatifs aux fractions continues dont les sommes sont racines d'équations du second degré* (T. III, s. 435).

Man, jemte några anmärkningar öfver uppkomsten och betydelsen af de så kallade Ossicula Vormiana [90]), hvilket sednare arbete framställer flere sig företeende egenheter i hufvudskålen af en 59 års gammal man från Wiitasaari socken, ibland andra t. ex. den, att flere fontaneller å samma hufvudskål befunnits öppna såsom under spädaste barnåldern, samt att i öfre och nedre käken visat sig en för tredje gången inträdd dentition. — Vid Societetens sammankomst den 12 April har Prof. Bonsdorff derjemte föredragit en *Anatomisk undersökning af arteriella kärlsystemet hos Laken,* hvaruti ådagalägges att de för den organiska metamorfosen nödiga arteriella kärlen i förevarande fall utgå från tvenne kärl-cirklar, eller så kallade circuli arteriosi, hvilka med hvarandra förbindas genom de så kallade venæ branchiales, och i sammanhang hvarmed lemnas en speciel beskrifning öfver de arteriella grenarna hos Laken, dem Förf. finner på ett förvånande sätt öfverensstämma med däggdjurens.

Af vetenskapsidkare utom Societeten hafva, under det förflutna året, äfven några arbeten blifvit inlemnade.

Den 25 Maji sistl. år föredrogs en af Mathematum Lektorn vid Borgå Gymnasium Prosten Borenius författad: *Jemförelse emellan de Gaussiska och Delambreska Påskformlerna, jemte härledning af de förra ur de sednare,* hvilket arbete blifvit offentliggjordt i Societetens sist utgifna fascikel [91]).

Vid sammankomsten den 19 Oktober föredrogs af Docenten i Botaniken Doktor Nylander, en monografi öfver *Ört-slägtet Eriophorum,* hvilken kommer att införas i Societetens

[90]) T. II, s. 1283.

[91]) *Formularum Paschalium Gaussianarum cum Delambreanis comparatio earumque ex his deducendi periclitatio* (T. II, s. 1031).

nästa häfte [92]); och har Doktorn derjemte den 12 April företett ett arbete med titel: *Bidrag till de Finska Laxarternas kännedom.*

Medicinæ Kandidaten Nylander har den 9 November meddelat Societeten ett *Tillägg* till sina förut inlemnade *Anteckningar rörande Myrornas i det nordliga Europa monografi,* hvilket tillägg, liksom sjelfva Anteckningarna, finnes infördt i Societetens sist utkomna fascikel [93]).

Sluteligen har, vid sammanträdet den 12 April, Protokolls-Sekreteraren Falck föredragit en uppsats under titel: *Anteckningar rörande Falco Albicillas olika utseende vid skilda åldrar;* hvarjemte Protokolls-Sekreteraren, vid samma tillfälle, meddelade en af Prof. Nilsson gjord upptäckt af skelettet utaf en *uroxe,* hvilken, enligt Professorens tanke, blifvit i lifstiden träffad af en pil eller ett spjut, enligt ett å ryggvertebrerna befintligt märke — en upptäckt, hvilken Prof. Nilsson anser definitift afgöra den emellan Prof. Pusch i Warschau och Stats-Rådet Baer i St. Petersburg afhandlade frågan om berörde djurs preadamitiska existens.

Utom ofvannämnda meddelanden, hafva, i följd af Societetens i sednaste årsberättelsen omnämnda bifall till Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica anhållan att få, på Societetens bekostnad, offentliggöra arbeten rörande Finska naturalster, den 12 April föredragits fem sådana af Sällskapet insända arbeten, nemligen af:

Docenten i Botaniken Doktor Nylander: *Notiser om Hvita och Ishafvets Alger,*

Medicinæ Kandidaten Nylander: *Mutillidæ, Scoliidæ et Sapygidæ boreales,*

---

[92]) *Eriophori monographia* (T. III, s. 1).

[93]) *Additamentum Adnotationum in monographiam Formicarum borealium Europæ* (T. II, s. 1041).

Medicinæ Kandidaten Lundahl: *Anmärkningar om tvenne med Parus Sibiricus (Gmel.) förvexlade Mesarter,*

Konservatorn vid Universitetets Museum, Vice Landtmätaren v. Wright: *Helsingfors traktens Fågel-Fauna,* samt

Amanuensen vid Universitetets Museum af Tengström: *Bidrag till Finlands Fjäril-Fauna.*

Doktor Nylanders afhandling öfverlemnades härvid icke till Societeten; men de öfriga fyra blefvo, i följd af den Societeten förbehållna rätt att afgöra hvilka arbeten skulle uti det ifrågavarande "Bihanget" till hennes akter ingå, remitterade till Naturalhistoriska sektionen.

Det föregående utvisar, att Finska Vetenskaps-Societeten, oberäknade de af Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica inlemnade arbeten, under det förflutna tidskiftet emottagit 23 vetenskapliga meddelanden."

Årssammanträdet 1848.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 9 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societetens tionde årshögtid firades i vanlig ordning den 29 sistl. April uti Kejserl. Alexanders-Universitetets solennitets-sal. Sammankomsten öppnades af Societetens Vice Ordförande, Professoren Ilmoni, med en återblick på Societetens nu tillryggalagda decennium, jemte några anmärkningar om den framtid Societeten, i grund af närvarande förhållanden, hade att emotse, dervid han, i afseende å Societetens ådagalagda verksamhet för sitt ändamål, erinrade derom, att hon omöjligen kunnat fullgöra allt hvad hon åsyftat och önskat, i följd af de smärtsamma och betydliga förluster som tid efter annan drabbat henne just uti de vetenskaper hon företrädesvis afser, nemligen först den af Professoren Argelander, hvars bortflyttning inträffade vid den tid de första öfverläggningarna om hennes stiftelse företogos, sedermera dem af Professorerna von Bonsdorff och Hällström, och sist den lika oförmodade, som för närvarande oersättliga, af dess Ordförande för året, Professoren Nervander — män, hvilkas namn skulle utgjort en prydnad för hvilket vetenskapligt samfund som helst. Societetens Sekreterare, Professoren af Schultén, uppläste derefter Årsberättelsen, och vetenskapliga föredrag höllos af Professorerna Ilmoni och Geitlin, dervid den förre lemnade en skildring af den *Epidemiska Dans-sjuka,* hvilken under sednare hälften af fjortonde århundradet hemsökte en stor del af Medel-Europas befolkning, och ännu uti 15:de och 16:de seklet, ehuru i aftagande, skåftals visade sig; samt den sednare föredrog en uppsats om *Österländska mynt, funna i Finlands jord.* Slutligen hölls af Universitets-Adjunk-

ten Borenius, å Societetens vägnar, ett *Minnestal* öfver hennes den 15 sistl. Martii med döden afgångne ledamot, Professoren och Riddaren Johan Jacob Nervander. — Årsberättelsen var af följande lydelse:

"Vid den redogörelse som, enligt Vetenskaps-Societetens stadgar, bör å hennes årsdag afgifvas angående de omständigheter, hvilka närmast rört Societeten under sist förflutna tidskifte, påkalla de ibland hennes Ledamöter skedda förändringar vid detta tillfälle en särskild uppmärksamhet. Det är första gången Societeten nödgas tillkännagifva förlusten af på en gång tvenne dess medlemmar: ännu bedröfligare blir detta förhållande genom den särskilda omständighet, att den ena af de hädangångne var ej allenast hennes Ordförande, — den' som vid närvarande tillfälle bordt föra hennes talan, — utan äfven en Ledamot, på hvars verksamhet hon uti en framtid trodde sig i synnerhet kunna räkna. Det är öfverflödigt att vidlyftigt framställa vidden af den förlust Finska Vetenskaps-Societeten lidit genom dess Heders-Ledamots, Generalen af Infanteriet, Adjointen hos General-Guvernören öfver Finland, Tjenstförrättande Vice Kanslern för Kejserl. Alexanders-Universitetet och Riddaren Alexander Amatus Thesleffs den 15 November sistlidet år, efter en längre sjuklighet, inträffade dödliga frånfälle, samt dess Ordinarie Ledamots, Professoren i Fysiken vid Kejserl. Alexanders-Universitetet och Riddaren Johan Jacob Nervanders alldeles oförmodade hädangång, efter endast tvenne veckors sjukdom. Den förre, egnande ifrån sin höga plats i samhället samma outtröttliga omsorg åt bildningens och den vetenskapliga odlingens befrämjande inom vårt fosterland, som åt befordrandet af allmänt väl inom snart sagdt hvarje dess förvaltningsgren, har, genom sin bortgång, ibland sina landsmän efterlemnat en saknad, deruti Vetenskaps-Societeten, hvilken haft lyckan med honom stå uti en närmare förbindelse, äfven för sin del på det uppriktigaste deltager. Den

sednare, en man hvars utmärkta egenskaper och ovanliga naturs-gåfvor ländt så väl Fäderneslandet som Universitetet till särdeles gagn och heder, och hvars snillrika, dess vetenskap egnade, sträfvanden sannolikt skulle uti en framtid burit ännu rikare frukter, har derjemte gjort sig synnerligen förtjent af denna Societet, ibland hvars första och verksammaste stiftare han varit. Det bör ej här anticiperas på den teckning af dessa förtjenster en talare kommer att vid detta tillfälle särskildt lemna: dock torde här vara på sitt ställe, att, om ock endast i förbigående, erinra om tvenne ibland dem, rörande på en gång vetenskapen och Societeten, nemligen den för några år sedan föranstaltade, år efter år fortgående, samlingen af Klimatologiska anteckningar från alla delar af Finland, samt de på åtskilliga orter i landet skeende tillförlitliga Barometer- och Thermometer-observationer, hvilka begge åtgärder, af betydlig vigt för så väl kännedomen af vårt fädernesland som meteorologien, enligt Societetens föregående årsberättelser till stor del lända Professoren Nervander till förtjenst.

Om, å ena sidan, Societeten lifligt känt förlusten af dessa tvenne Ledamöter, har hon, å den andra, ägt den tillfredsställelsen att se sina Heders-Ledamöters antal förökadt med Universitetets Tjenstförrättande Vice Kansler, General-Majoren, Guvernören och Riddaren Johan Mauritz Nordenstam, och sina Ordinarie Ledamöters med Astronomiæ Professoren vid Kejs. Alexanders-Universitetet Doktor Fredrik Woldstedt, Chemiæ Professoren vid samma Universitet Doktor Adolf Edvard Arppe, samt Chemiæ Adjunkten vid nämnde Universitet Doktor Adolf Moberg, hvilka alla den 3 April invaldes.

Societetens Embetsmän hafva, sedan sista årssammanträdet, blifvit sålunda ombytte, att dåvarande Vice Ordföranden, framl. Professoren Nervander, i vanlig ordning tillträdde Ordförande-

skapet, samt, i följd af Societetens val, efterträddes i förstnämnde befattning af Professoren Ilmoni, hvilken, efter ordinarie Ordförandens frånfälle, på sätt stadgarna bjuda Ordförande-befattningen öfvertagit.

I afseende å Societetens verksamhet under det sistförflutna året, må först nämnas, att Fjerde häftet af hennes akters Andra Tom, innehållande trenne afhandlingar jemte minnestalet öfver framl. Professoren Hällström, lemnade pressen i slutet af sistlidet år, samt att ett Supplement-häfte till samma Tom, hvaruti, ibland annat, ingår en sammandragen redogörelse för Societetens förhandlingar och öfriga henne rörande omständigheter intill utgången af sistlidet år, nyligen utkommit. Härtill kommer ännu ett tredje af Societeten nyss utgifvet arbete, nemligen Första Häftet af det *Bihang* till hennes akter, som, enligt hvad förut blifvit meddeladt, benämnes: *Notiser ur Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Förhandlingar,* hvarjemte kan tilläggas att på Första häftet af akternas Tredje Tom tvenne afhandlingar äro färdigtryckta.

Societetens åtgärder till samlande af klimatologiska uppgifter från alla delar af Finland, fortfara, genom Landsmäns välvilliga medverkan, att hafva önskelig framgång, såsom synes deraf, att, sedan början af innevarande år, 90 observations-böcker med erforderliga anteckningar för sistlidet år till Societeten återkommit.

De af Societeten föranstaltade thermometer- och barometer-observationer hafva äfvenledes i vanlig ordning fortgått, samt sedan sistlidne sommar blifvit utsträckta äfven till Hammarlands prestgård, hvarest Prosten, m. m. Sadelin benäget åtagit sig deras anställande.

De vetenskapliga meddelanden Societeten sedan sista årsberättelsens afgifvande emottagit, äro följande:

Den 21 sistl. Mars föredrogos af Professoren **Ilmoni** åtskilliga anmärkningar om *Motsatsen af de Alimentatoriska och de Respiratoriska funktionerna, såsom den uppenbarar sig i djurverldens klasser och förnämsta ordningar;* och har Professoren den 3 April anmält ett arbete om *De stora och allmänna Sjuklighetstider, hvilka menskligheten genomlefvat, och som varit af den betydelse, att de kunna kallas pandemiska epoker,* ur hvilken sistnämnde afhandling må meddelas, att nämnde epoker, hvilka utmärka sig äfven derigenom att sjukdomarna efter hvarje af dem röjt en väsendtligen förändrad karakter, enligt Författaren inträffat på följande fyra tidpunkter i historien: under det Peloponnesiska kriget, i 5:te seklet före Kristus, denna epok representerad af den s. k. *Atheniensiska pesten;* i medlet af sednare hälften af 6:te seklet efter Kristus, röjande sig genom de s. k. *Justinianska pest-farsoterna;* i medlet af 14:de seklet genom *Digerdöden;* samt slutligen, i vår tid, genom den Asiatiska *Koleran,* hvilken, efter all anledning, kan anses representera den hittills upplefda sista pandemiska epoken.

Stats-Rådet **Pipping** meddelade vid sammanträdet den 27 April, såsom bidrag till historien om det fordna Kongl. Gymnasium i Wiborg, en *Förteckning* öfver de i dess boktryckeri tryckta skrifter, hvilka nästan alla numera äro mycket sällsynta, och hvaraf omkring en tredjedel varit härtills alldeles okänd.

Prosten **Hipping** uppläste vid Societetens årsfest sistlidet år utdrag ur en utförligare historiskt-filologisk afhandling öfver *Den ursprungliga bemärkelsen af Ryska ordet* **Нѣмецъ**.

Vid Societetens sammankomst den 1 November sistl. år föredrog Professoren **Bonsdorff** en *Beskrifning af arteriella kärlsystemet hos Bufo cinereus* [**]), och den 3 April ett arbete

**) *Bidrag till Blodkärlsystemets jemförande Anatomie: I. Det arteriella kärlsystemet hos Paddan* (*Bufo Cinereus, Schneid.*) (T. III, s. 447).

om *Det venösa kärlsystemet hos samma djur.* Vid sistnämnde tillfälle meddelades äfven af Prof. Bonsdorff en uppsats angående *Betydelsen af Ossa supratemporalia,* tillhörande ett större arbete öfver Fiskarnas nerfsystem, hvilket ännu ej är fulländadt.

Den 29 April sistlidet år skildrade Arkiatern Törnroth *Hufvuddragen af den medfödda Blindheten och Döfheten, samt hvilken af dem bör anses svårare och menligare för menniskans andliga kultur;* och har Arkiatern den 27 innev. April anmält ett af honom författadt arbete med titel: *Försök att utreda några ännu tvistiga frågor i läran om Purulent Infektion, sådan den uppstår i följd af större kirurgiska operationer och sårskador i allmänhet.*

Professoren Gyldén har den 27 April fästat Societetens uppmärksamhet på *ett Latinskt språkbruk och derpå grundad förklaring af några ställen i Ciceros skrifter.*

Vid sammanträdet den 21 Mars företedde Professoren Woldstedt *Åtskilliga resultater af sin i Finland förrättade Gradmätning,* derur må meddelas att nämnde gradmätning leder till en litet större afplattning i jordens figur, än den af $\frac{1}{299,1528}$ som af Bessel uppgifves, samt att densamma lemnar noggranna geografiska bestämningar af 72 mellan Hogland och Torneå liggande punkter af Finland (dessa inberäknade), äfvensom, approximatift, triangelpunkternas höjd öfver hafsytan, hvilken sistnämnde för kännedomen om vårt land vigtiga bestämning Författaren lofvat Societeten framdeles meddela.

Societetens Sekreterare har den 11 Oktober, 1 November och 6 December sistl. år, samt 21 Mars, 3 och 27 April d. år föredragit följande arbeten: *Uppsats angående irrationella tals*

utveckling i rationella kontinuerliga bråk [95]). — *Om kontinuerliga bråk, hvilkas täljare och nämnare äro hela tal, och partialbråk lika med eller mindre än enheten* [96]). — *Anmärkning rörande theorien om de så kallade numeri figurati.* — *Uppsats angående trigonometriska formlernas så kallade allmängiltighet.* — *Elementär härledning af binomial-formelns koefficienter för hela jakade exponenter.* — *Anmärkningar rörande rötterna i eqvationen* $x^n - 1 = o$, *då dess grad är ett sammansatt helt tal.*

Medicinæ Doktorn William Nylander har den 1 November inlemnat ett *Ytterligare tillägg* till sin förut ingifna afhandling rörande *Myrornas i det nordliga Europa monografi,* hvilket tillägg kommer att i Societetens nästa häfte ingå [97]).

De enligt sednaste årsberättelsen af Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica inlemnade 4 arbeten hafva, i följd af Naturalhistoriska sektionens afgifna utlåtanden, blifvit offentliggjorda i det ofvannämnda Första Häftet af "Notiser" ur Sällskapets Förhandlingar.

Samma förhållande har ägt rum med följande den 17 Maji och 6 Dec. sistl. år samt den 7 Febr. detta år ifrån Sällskapet äfvenledes inkomna:

Strödda Anteckningar, af Doktor William Nylander,

Adnotationes in expositionem monographicam Apum borealium, af samma Författare,

---

95) *Note sur le développement des nombres irrationnels en fractions continues rationnelles* (T. III, s. 405).

96) *Note sur les fractions continues à numerateurs et dénominateurs entiers et fractions composantes* $= < 1$ (T. III, s. 427).

97) *Additamentum alterum adnotationum in monographiam Formicarum borealium* (T. III, s. 25).

Helminthologische Beiträge, af Doktor Carl Lundahl,

Tillägg till arbetet: Strödda Anteckningar, af Doktor W. Nylander och Ingeniören v. Wright.

Sistnämnde 4 afhandlingar, jemte de förut omförmälda, upptaga hela det ifrågavarande Häftet.

Oberäknade de af Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica insända uppsatser har Societeten således under detta år emottagit 18 vetenskapliga meddelanden, deraf flera komma att uti hennes handlingar intagas."

Årssammanträdet 1849.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 10 och 11 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societeten begick den 29 sistl. April på öfligt sätt sin elfte årsdag. Sammankomsten öppnades af Societetens Ordförande Professoren Ilmoni med ett kort tal, deruti han uppdrog en teckning af Vetenskaps-Societetens närvarande ställning, kastade en blick på det framfarna året och en i det tillkommande, med afseende å vår tids oroliga anda, jemte uttalande af en varm önskan, att vårt älskade Fädernesland, så lyckligt framför de flesta länder på jorden, måtte fortfarande få åtnjuta fredens välsignelser, hufvudvilkoret för all fortgång af kulturen. Med hänsigt till Societetens sträfvanden ansåg sig Prof. Ilmoni äfvenledes böra vidröra en henne någon gång gjord förebråelse att icke vara till sina forskningars sätt och föremål nog fosterländsk, hvilken förebråelse han bevisade vara så mycket orättvisare, som, utom ett ganska betydligt antal meteorologiska och klimatologiska observationer, hvilka på Societetens föranstaltande från alla delar af fosterlandet henne årligen tillsändas, nära tredjedelen af öfriga henne gjorda vetenskapliga meddelanden uteslutande varit åt fosterländska förhållanden egnade. Den vanliga Årsberättelsen upplästes derefter af Societetens Sekreterare, och vetenskapliga uppsatser föredrogos af Professorerna Woldstedt och Ilmoni, hvarvid den förre framställde *De nyaste forskningarna i Fixstjern-Astronomien* och den sednare afhandlade *Det nuvarande Skolsystemets inflytelse på Helsan.* — Årsberättelsen var följande:

"Den redogörelse, som i dag bör å Finska Vetenskaps-Societetens vägnar afgifvas, måste, ty värr! begynnas med omför-

målande af samma för Societeten bedröfliga omständighet, som i sednast afgifna årsberättelse tillkännagafs för första gången inträffad. Äfven sistförflutna tidskifte har för Vetenskaps-Societeten medfört förlusten af tvenne Ledamöter, nemligen hennes Heders-Ledamot, Med. och Fil. Doktorn, Professor honorarius vid Kongl. Karolinska Institutet i Stockholm, Sekreteraren i Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademien, En af de Aderton i Svenska Akademien, Riddaren och Kommendören Friherre Jakob Berzelius, samt hennes Ordinarie Ledamot och en af hennes stiftare, Professoren i Vältaligheten och Skaldekonsten vid Kejserl. Alexanders-Universitetet, Riddaren Filos. Doktor Johan Gabriel Linsén, hvilka begge lemnat detta timliga efter en långvarig sjuklighet, den förre den 7 Augusti och den sednare den 16 November sistlidet år. Det är ej här stället att framställa den högst kännbara, man kunde säga oersätteliga, förlust vetenskaperna lidit genom frånfället af den förre bland desse Vetenskapsmän, hvars rykte uppfyllt ej allenast Europa, utan hela den lärda verlden i dess vidsträcktaste bemärkelse: ej heller bör här anticiperas på den teckning af den sednares förtjenster, en talare kommer att vid detta tillfälle, å Societetens vägnar, särskildt lemna. Dock fordrar skyldigheten att anmärka, det vår Societet ej allenast med alla öfriga vetenskapernas och bildningens vänner lifligt och djupt delar saknaden af den store Svenske Vetenskapsmannen, utan äfven dertill har för egen del en särskild anledning i följd af den verkliga välvilja, hvaraf hon hade lyckan af den Bortgångne åtnjuta mer än ett prof. Obemäld bör ej heller lemnas samma, ännu giltigare, särskilda anledning till Societetens saknad af Professoren Linsén, hvars under de sednaste åren vacklande helsa väl ej tillät honom att omedelbarligen verka för hennes ändamål, men hvilken dock under de första åren af hennes tillvaro bevisade henne flera tjenster, och städse med varmt intresse följde hennes verksamhet.

Öfriga, sedan sista årsberättelsens afgifvande, inom Vetenskaps-Societeten inträffade förändringar bestå deruti, att hennes Ordinarie Ledamöters antal den 16 April ökades med Docenten i Finska och Forn-nordiska språken vid Kejserl. Alexanders-Universitetet, Filos. Doktor Matthias Alexander Castrén, samt hennes Embetsmän blifvit sålunda ombytte, att Professoren Ilmoni, som, i anseende till Prof. Nervanders frånfälle, redan före årsdagen sistl. år öfvertagit Ordförande-befattningen, nämnde dag blef ordinarie Ordförande, samt i Vice Ordförandeskapet efterträddes af Professoren Geitlin.

På Tredje Tomen af Societetens handlingar äro 28 ark färdigtryckta, och kommer Första häftet af nämnde Tom att under årets lopp utgifvas. Ännu ett annat på Societetens bekostnad troligen snart utkommande arbete bör här ej lemnas obemäldt. Redan i Mars år 1846 föreslog framl. Professoren Nervander att Societeten, såsom med ändamålet af dess stiftelse öfverensstämmande, skulle åtaga sig utgifvandet af Första volumen af de vid Magnetiska Observatorium härstädes skeende magnetiska och meteorologiska observationer, hvarigenom hon skulle göra sig i hög grad förtjent af detta vigtiga vetenskapliga företag inom vårt fosterland, då det vore angeläget att åtminstone början snart gjordes med utgifvandet af nämnde med betydlig kostnad fortgående observationer, hvartill erforderliga medel alldeles saknades. Betraktande saken ifrån samma synpunkt, och egande skäl till den förhoppning att akternas utgifvande ej skulle härigenom uppehållas, ansåg sig Societeten böra till nämnde förslag samtycka, och begyntes i följe häraf tryckningen af förenämnde observationer sommaren 1846 samt fortgick till November 1847, då Prof. Nervander, med anledning af de dertills tryckta magnetiska observationerna, begärde och erhöll Societetens bifall dertill, att, i stället för första volumen af magnetiska och meteorologiska observationer, hvilken var beräknad till 50 ark, Societeten skulle påkosta

utgifvandet af de tre första årens magnetiska deklinations- och intensitets-observationer, upptagande tillsammans 54 ark, hvarigenom den fördel vunnes att de intill Julii månad år 1847 anställda observationer af dessa slag blefve fullständigt offentliggjorda. Efter Professoren Nervanders i Mars sistl. år inträffade frånfälle har Societeten ansett sig, såsom en gärd af aktning för hans minne, böra fortsätta utgifvandet af ifrågavarande observationer till början af sistnämnde månad, och upptaga sålunda de på Societetens bekostnad utkommande Deklinations- och Intensitets-observationer 66 ark, hvilkas tryckning numera är, på 4 ark när, fulländad. Den härå nedlagda ej obetydliga kostnad har Societeten så mycket mindre skäl att ångra, som den torde gifvit anledning till ett annat för samma vetenskapliga företags fortgång ganska fördelaktigt resultat. Kejserl. Vetenskaps-Akademien i St. Petersburg har nemligen sistl. år, efter erhållen del af de färdigtryckta observationerna, med prisvärd frikostighet ej allenast tilldelat Professoren Nervander ett halft Demidoffs-præmium, hvilket framdeles kommer hans efterlemnade familj till godo, utan äfven anslagit en summa af 5000 Rubel B:co Assign. för fullföljandet af de å vårt Magnetiska Observatorium skeende observationers tryckning, hvarigenom denna kan ännu en längre tid fortsättas.

De af Societeten föranstaltade thermometer- och barometer-observationer hafva blifvit henne i vanlig ordning benäget meddelade för sistlidet år af Prosten, m. m. Sadelin i Hammarland, Kollegii-Assessoren, m. m. Maconi i Sordavala, Kyrkoherden Dahlström i Wiitasaari, Majoren Karsten i Kuopio, Kommissions-Landtmätaren Malmgren i Kajana och Apothekaren Westerlund i Uleåborg. Thermometer-observationer för sistlidet år hafva derjemte af några andra för meteorologien nitälskande Landsmän blifvit till Societeten insände, nemligen af Kapellanen Lundenius i Kökar, Kyrkoherden Wenell i Taipalsaari,

Kapellanen Frosterus i Kärsämäki, Predikanten Lindegren i Lehtimäki och Pastors-Adjunkten Bäckvall i Rovaniemi; hvarjemte Societeten haft nöjet genom Rektor Fogelholm i Uleåborg emottaga en af Demoiselle Agathe Frosterus benäget förärad betydlig samling meteorologiska observationer, anställda i Carlö Socken åren 1826—1839 af framlidne Kontrakts-Prosten E. J. Frosterus.

Af de utdelade klimatologiska observations-böckerna hafva, under innevarande år, omkring 50 till Societeten återkommit, med deruti gjorda erforderliga anteckningar för sistlidet år. Detta antal är väl mindre än de föregående årens; men Societeten hoppas att detta endast är en tillfällighet, samt begagnar detta tillfälle att, jemte betygande af sin synnerliga erkänsla för de ärade Landsmän, hvilka ifrågavarande anteckningar härtills insändt, anhålla, det de reqvisitioner af observations-boken, som kunna finnas af nöden, måtte, med begagnande af den Societeten Allernådigst förunnade portofrihet, henne direkte tillsändas, då desamma skola genast och med verkligt nöje efterkommas.

Societeten har, sedan sista årsberättelsens afgifvande, emottagit följande vetenskapliga meddelanden:

Den 29 April sistlidet år lemnade Professoren Ilmoni en skildring af den *Epidemiska Dans-sjukan i fjortonde århundradet,* hvartill de första tecknen röjdes redan i 11:te och 13:de seklerna, men som, efter de digerdöd-artade epidemiernas upphörande i 14:de seklet, utbröt i stort år 1374 i Julii månad i Aachen, sedan såsom en farsot hemsökte flera länder, förnämligast de kring Rhenfloden belägna, samt visade sig ännu, ehuru mer och mer aftagande, i 15:de och 16:de seklerna, tills den slutligen försvann i början af det 17:de. Professoren bifogade härtill några anmärkningar om denna farsots analogi med andra likartade företeelser, dess möjliga historiska betydelse och det djupa sammanhang, hvari de pathologiska fenomenerna i stort ofelbart stå med menskliga-

tens utveckling och öden. — Den 9 Junii sistl. år meddelade Prof. Ilmoni Societeten ett arbete: *Om motsvarigheten mellan det Psychiska och det Kroppsliga i menniskonaturen*, deruti Författaren hufvudsakligast fästade sig vid den särskilda relation, hvaruti vissa yttringar af själslifvet otvifvelaktigt stå till vissa af den kroppsliga organismens systemer och organer. — Af Prof. Ilmoni framställdes vidare, vid sammanträdet den 20 November, åtskilliga *Historiskt-pathologiska anmärkningar om den Engelska Svettfeberns utsträckning till och inom Norden.* Det har varit tvistigt, huruvida denna besynnerliga sjukdom under sin sednare, allmänna framfart i norden åren 1529 och 1530, sträckt sig österut, hvilket förhållande Professoren, i följd af forskningar i ämnet, ansåg sig böra bedöma sålunda, att sjukdomen utan tvifvel angripit Finland och de öfriga Östbaltiska kustländerna, men att den icke sträckte sig till Ryssland, samt öfverhufvud inskränkte sig till den skandinaviskt-germaniska befolkningen. — Vid Societetens sammanträde den 5 Februarii föredrogs slutligen af Prof. Ilmoni ett arbete: *Om Pestens periodicitet*, hvarur här endast må meddelas, att Professoren för 15:e, 16:e och 17:e seklerna funnit i afseende å nordliga länder fullkomligt konstaterad den af Albers m. fl. omtalade naturlag, att detta menskligthetens plågoris, så långt tillbaka bestämda historiska notiser derom finnas, iakttagit uti sitt epidemiska framträdande femåriga perioder, efter hvilka den mera utbredt visat sig.

Stats-Rådet Nordenskiöld föredrog vid sammanträdet den 11 Dec. ett i Societetens förstutkommande häfte ingående arbete: *Om det atomistiskt-kemiska Mineral-systemet och Examinations-systemet för mineralierna* [96]). — Vid samma tillfälle förevisade

[96]) *Ueber das atomistisch-chemische Mineral-System und das Examinations-System der Mineralien* (T. III, s. 49).

Stats-Rådet Societeten åtskilliga stycken *Bernsten* anträffade i Ingo socken, samt meddelade, i sammanhang hårmed, följande uppgifter i detta ämne: Redan Professoren Gadd omtalar ett vid kusten af Kimito funnet stycke bernsten, hvilket ansågs för ett alldeles tillfälligt faktum och kunde väl äfven hafva härrört deraf, att bernsten någon gång blifvit förloradt och af hafvet uppkastadt. Sistvikne sommar blef ett parti bernsten insåndt till Bergs-Kontoiret af Vice-Pastor Berg, med uppgift att det funnits i Ingo socken. Det uppgifna stället besöktes sistl. Oktober af Bergmästaren Hartwall, som meddelat att bernstenen förekommer å Jönnis hemman i Ingarskila by af Ingo socken, uti en äng Storkärret kallad, belägen omkring en fjerdedels mil NNW från hemmanets bolstad. Ängen, särdeles jemn, af rik växtlighet och med fet lergrund, begränsas mot söder af en låg, skogbeväxt bergskedja, hvilken hästskoformigt omsluter densamma, och det är i bottnen af den sålunda bildade inskjutningen, som bernstens-stycken 50 à 60 alnar från skogslaggen förekomma på ett djup af 3 till 9 tum, i blå lera, utan inblandning af äldre organiska lemningar. Den rymd, inom hvilken bernstenen förefunnits, är ganska inskränkt, och utgör endast en qvadrat af 4 till 5 alnars sida. Mineralet upptäcktes 1846 vid en dikesgräfning, men har, efter uppgift, icke varseblifvits vid andra gräfningar inom samma äng, som för vattnets bortskaffande blifvit i mångfaldiga riktningar utförda. Tillgången deraf, som i början skall varit temligen ymnig, är nu sparsam, sedan flitiga letningar i tvenne år, med och utan jordägarens vetskap, fortgått. Den ifrågavarande ängen har sitt utfall vesterut, till en å, som icke långt ifrån Ingarskila by bildar ett qvarnfall och derefter, fortlöpande i sydostlig och ostlig riktning omkring $\frac{3}{4}$ mil, vid Strandsby utfaller i Finska Viken. Minsta afståndet från Ingarskila by till närmaste hafsvik torde föga öfverstiga 4 verst. — Den 26 Mars d. år företeddes af Stats-Rådet Nordenskiöld ett nytt mineral, funnet uti Frugårds

kalkbrott i Mäntzälä socken, hörande till genus Vesuvian. Det liknar Cyprin från Norige, utan att likväl koppar kunnat deruti upptäckas. Stats-Rådet föreslår för detta mineral namnet *Jewreinowit*. — Vid samma session framställde Stats-Rådet Nordenskiöld några anmärkningar öfver det redan länge kända *Fosforsyrade Jern*, som förekommer i snäckskal nära fästningen Kertsch, hvaraf Stats-Rådet v. Nordmann medfört en stor mängd exemplar, deruti det fosforsyrade jernet dels finnes väl kristalliseradt och af blå färg, utgörande hvad man kallat *Vivianit*, dels jordformigt af grön och brun färg, bildande andra mer eller mindre rena föreningar af fosforsyrad jernoxid och jernoxidul. Uppå en del exemplar finnas sittande å Vivianiten små, ytterst klara, ofärgade och väl utbildade kristaller, som, efter undersökning med blåsrör och mätning af ett par ytor med reflexions-goniometern, befunnits vara gips. Detta har ej förut blifvit bemärkt och förtjenar så mycket mera uppmärksamhet, som gipsen, ehuru sittande jemte det fosforsyrade jernet, ej är på minsta vis deraf färgad eller förorenad. — Vid sistnämnde sammanträde meddelade slutligen Stats-Rådet Nordenskiöld Societeten några uppgifter rörande en art *Stenbildningar*, som förekomma i sandmoar och sandblandade lerbäddar under jordytan. Då källor eller källådror äro i granskapet, utpressar sig vatten längs i jorden befintliga förruttnade träd och gräsrötter. Om då vattnet, som ofta är fallet, afsätter källsyradt och källsatssyradt jern, bilda sig omkring roten i sanden åtskilliga hårdare stenlager, uti hvilka bindningsämnet tydligen är källsyradt och källsatssyradt jern. I midten af dessa stenbildningar finnes alltid ett hål efter den ruttnade roten, hvaraf delar stundom ännu äro qvarsittande. En sådan stenbildning, som blifvit funnen under gräfningen af Saima kanal, har den ovanliga tjockleken af 3 till 4 tum och består af flera koncentriska ringar, der den sandblandade leran är mer eller mindre gulfärgad, hvilket synes utvisa att vattnet vissa tider afsatt mer,

andra mindre, af det källsyrade och källsatssyrade jernet. För att med en egen benämning utmärka dessa bildningar, föreslår Stats-Rådet, med afseende å deras ursprung, för dem namnet: *Pegotokit.*

Den 29 April sistlidet år höll Universitets-Adjunkten Borenius, å Vetenskaps-Societetens vägnar, ett *Minnestal* öfver Societetens den 15 Mars s. år med döden afgångne ledamot Professoren och Riddaren Johan Jakob Nervander.

Societetens ledamot Stats-Rådet v. Nordmann har d. 11 December meddelat utdrag ur tvenne af honom författade arbeten, det ena innehållande *Mikroskopiska undersökningar öfver ej vertebrerade djur, anställda under trenne veckors vistelse i St. Vaast och Cherbourg, på kusten af Normandiet;* det andra, ett bidrag till intestinal-maskarnas evolutions-lära, benämndt: *Undersökningar öfver den så kallade Filaria piscium, och dess förvandling till en Monostomum, Tetrarhynchus och Bothriocephalus.* Den förra af dessa afhandlingar innehåller Stats-Rådets iakttagelser vid ofvannämnda på ej vertebrerade djur ganska rika kusttrakt, som af honom besöktes i sällskap med den berömde Fransyske naturforskaren Milne-Edvards och en Doktor Morelli ifrån Bergamo. Han lemnar, i detta arbete, en beskrifning af de å dessa kuster i stor skala konstgjorda ostronbankar samt sättet att der uppföda och likasom uppfostra ostron; beskrifver flera af honom upptäckta parasitiska Krustaceer och deras förundransvärda metamorfoser, jemte några nya former af entozoa af genus *Tristoma*; följer sedermera utvecklingen af en nematoid-form, hvilken han kallar *Phanoglene marina*, observerar metamorfoserna hos polyp-slägtet *Campanularia*, samt undersöker i detalj flera polyp-arter af familjerna *Antozoa* och *Bryozoa.* Det sednare arbetet visar hvilken försigtighet erfordras, för att, under de ännu i mörker inhöljda metamorfos-förhållandena hos entozoa, draga slutsatser genom analogier. Hos den ifrågavarande *Filaria* förekomma, också i det fullväxta till-

ståndet, ej några generations-organer. Deremot utsvettas ur maskens inre ett segt ämne, hvilket efterhand omgifver densamma i skilda lager: djurets inre organer försvinna, och deruti utbildar sig ett annat djur kalladt *Monostomum*, hvilket hör till en helt annan ordning af entozoa, neml. till de så kallade *Trematoda*. Det sistnämnde djuret utvecklar åter i sitt inre ett tredje dermed olikartadt, som har fyra med taggar beväpnade sugverktyg, — en *Tetrarhynchus*, — hvilken slutligen utträder ur sin hylsa, men likväl ännu ej är ett fullt utveckladt djur, emedan äfven deruti saknas generations-organer. Så långt de direkta iakttagelserna. Man kan knapt draga i tvifvel, att denna *Tetrarhynchus* slutligen förvandlar sig i en *Bothriocephalus*. — Vid sammankomsten den 26 Mars d. år emottog Societeten af Stats-Rådet v. Nordmann en *Skildring af Nya Rysslands geologiska och palæontologiska förhållanden*, deruti meddelades en kort öfversigt af de geologiska och palæontologiska observationer Stats-Rådet under dess 17-åriga vistelse i Nya Ryssland varit i tillfälle att anställa uti Chersonska, Ekaterinoslawska, Tauriska och Bessarabiska Guvernementerna. De äro en frukt af ej mindre än aderton större exkursioner, företagna i sällskap med Professor Rathke från Dorpat, Hr Dubois från Neuchatel, Hr Demidoff från Paris, Doktor Moritz Wagner från Bayern, m. fl. Stats-Rådet v. Nordmann har till fosterlandet medfört sina rika naturalhistoriska och palæontologiska samlingar, bland hvilka första rummet intages af ett särdeles stort förråd af antediluvianska vertebrerade djurs qvarlefvor. Exempelvis kan nämnas att uti dessa samlingar finnes en så stor mängd ben efter forntida björnar, att de individer de ursprungligen tillhört måste uppgått till åtminstone 300, äfvensom att uti nämnde samlingar finnas mer än 24 arter uti och omkring Odessa samlade däggande djur. Under ifrågavarande föredrag förevisades af Stats-Rådet några utur dess samlingar valda särdeles märkliga

petrifikater, bland andra en mastodontand, förvandlad till chalcedon. Med tillhjelp af dessa rika materialier hoppas Stats-Rådet kunna här utgifva ett större arbete öfver södra Rysslands palæontologi.

Professoren Bonsdorff har den 11 Dec. sistl. år föredragit ett arbete under titel: *Jemförelse emellan Wingarnas ben hos foglarna och Öfre extremiteten hos menniskan*, deruti han, bland annat, sökt ådagalägga att det i sednare tider med *os coracoideum* betecknade benet hos foglarna vore att anses såsom *clavicula; furcula* hos foglarna såsom en sammanväxning af första refbensparet; samt det hos åtskilliga foglar förekommande så kallade *os humero scapulare*, såsom motsvarande *processus coracoideus scapulæ* hos menniskan. — Den 16 April har Prof. Bonsdorff derjemte meddelat Societeten några uppgifter angående 26 st. af Magister Warelius *till Universitetets Anatomiska Museum insända Finska Cranier*, deraf 8 blifvit uppgräfna från den numera öfvergifna begrafningsplatsen i Kemi, 9 från en redan år 1626 öfvergifven kyrka i Laukas, ofvanom Tarvola fors, samt 9 äldre från den ännu begagnade begrafningsplatsen i Wederlax socken. Vid närmare undersökning af dessa cranier hafva de från Kemi, med undantag af tvenne, befunnits rent Lappska, de från Laukas alla företeende den rent Lappska typen, samt samma förhållande äga rum äfven med 3 bland dem, som blifvit tagna från Wederlax; hvaraf synes följa, att Lapparne i fordna tider varit vidt spridde inom Finland.

Den 29 April sistl. år föredrog Professoren Geitlin ett arbete om *Österländska mynt funna i Finsk jord* [**]), hvarutur må i korthet meddelas, att, med undantag af några större jordfynd, hvaruti Österländska mynt förmodats hafva ingått utan att sådant blifvit med visshet utredt, nämnda uti Finland anträffade Österländska mynt bestått uti: 1:o åtskilliga Kufiska mynt, funna

**) T. III, s. 299.

år 1686 på *Saaris* hemman i *Salo* by af *Uskela* socken ibland Anglosachsiska, Tyska och Byzantinska, samt till en del aflemnade till Åbo Universitet, enligt Prof. Bilmarks år 1769 utgifna dissertation: *de Numis quibusdam antiquis in Finlandia repertis;* 2:o en större mängd Kufiska mynt, hittade i *Pelkäne* år 1787 jemte en armring af silfver och ett antal Anglosachsiska, Isländska och Tyska mynt, hvilket fynd inlöstes för de Kongl. samlingarna i Stockholm; 3:o ett okändt antal Kufiska mynt, innehållna i ett betydligt jordfynd, som för omkring 15 år sedan uppgräfdes i en backe ett par stenkast från *Reso* kyrka, men till största delen skingrades och såldes till guldsmeder; 4:o nio Kufiska mynt, funna år 1832 i *Rautus* socken af Wiborgs Län, hvilka förvaras i Universitetets Mynt- och Medalj-kabinett, jemte en öfver dem uppgjord beskrifning af Stats-Rådet von Fraehn; 5:o ett Kufiskt mynt, hittadt år 1841 i *Sysmä* socken och föräradt till Borgå Gymnasium; 6:o tre Kufiska mynt, anträffade år 1842 på Wuoxens strand, nära *Kexholm*, och äfvenledes förärade till Borgå Gymnasium; 7:o ett Kufiskt mynt, hittadt år 1826 i en sandbacke vid *Eura* prestgård och för par år sedan föräradt till Universitetet; 8:o en i *Sääxmäki* funnen Samanid, skänkt år 1843 till Universitetets myntsamling; 9:o en å *Finströms* prestgårds åker år 1846 funnen Samanidisk dirhem, insänd till Universitetet år 1847; och 10:o ett Khalifmynt af silfver, utmärkt väl bibehållet och präglad år 191 efter Muhamedanska tideräkningen, funnet i Godby på Åland och år 1847 föräradt Universitetet.

Vid sammankomsten den 26 Mars öfverlemnade Professoren Woldstedt till Societeten det i sednaste årsberättelsen omförmälda, af honom lofvade arbetet öfver *Triangelpunkternas vid gradmätningen i Finland höjd öfver hafsytan*[100]). I af-

[100]) *Die Höhen der Dreieckspunkte der Finnländischen Gradmessung über der Meeresfläche* (T. III, s. 159).

seende å nämnde arbete, som är författadt på tyska språket och för närvarande under tryckning för Societetens akter, bör anmärkas att de fleste astronomer och geodeter, hvilka befattat sig med bestämning af höjder öfver hafsytan medelst observerade zenithdistanser, väl hafva anmärkt det refraktionen är större ju aflägsnare observationstiden är från sanna middagen, men att denna omständighet likväl icke torde blifvit tagen i beräkning förrän uti Prof. Woldstedts ifrågavarande afhandling, hvilket i sin mån måste öka noggrannheten af deruti härledda resultater. Angående dessa kan här endast i allmänhet nämnas, att höjderna i det Finska triangelnätet tilltaga ifrån *Lovisa* till *Tammimäki* nära norra delen af *Päjäne*, att de i *Kuopio Län* äro nära öfverallt lika, och att de åter tilltaga i närheten af *Kajana.* Den högsta punkten i triangelnätet är *Teiriharju* i *Ristijärvi* kapell af *Hyrynsalmi* socken, och höjderna tyckas starkt tilltaga öster och nordost från Kajana. *Tammimäki*, beläget i Jouza kapell af Gustaf Adolfs socken, äger en höjd af 136 famnar öfver Finska Viken, *Kuopio Läns* höjder äro i medeltal 120 famnar och *Teiriharju* 187 famnar öfver samma vik.

Societetens Sekreterare har den 23 Oktober och 16 April föredragit följande arbeten: *Uppsats angående seriers förvandling i kontinuerliga bråk, och tvärtom dessas i serier. — Om den geometriska konstruktionen af equationer af andra graden med två variabla. — Om konvergensen af obegränsade kontinuerliga bråk med jakade partiella nämnare, men partiella täljare af skilda tecken. — Härledning af några allmänna former för serier, hvilkas summor icke kunna vara tal af gifna slag.*

Af vetenskapsidkare utom Societeten hafva följande meddelanden inkommit:

Protokolls-Sekreteraren Viktor Falck meddelade vid sammanträdet den 26 Mars tvenne naturalhistoriska notiser utur

till honom ankomna skrifvelser från Professor Sundevall i Stockholm och Kollegii-Rådet Middendorff i St. Petersburg.

Hr Carl Aug. Wòlsa har den 5 Februarii inlemnat ett arbete med titel: *Idé till uppdragning af ett Ur genom inflytandet af atmosferens täthets successiva af- och tilltagande,* hvilken afhandling, i anledning af Mathematiko-fysiska sektionens deröfver afgifna yttrande, kommer att i Societetens akter intagas[101]). — Den 16 April hafva derjemte föredragits följande af Hr Wòlsa författade uppsatser: *Om den hydrodynamiska proportionen emellan Tryckhöjden hos en vätska och Hastigheten hos en stråle af samma vätska, som utströmmar från ett fint hål på en tunn vägg genom vätskans påtryckning. — Undersökning om det inflytande på thermometer-observationer, som härleder sig från Begränsningen af thermometerns känslighet för förändringen af den omgifvande luftens temperatur, samt om den verkan en vägg-thermometer erfar genom värmets Strålande emellan väggen och thermometern. — Beskrifning af en Våg.* Dessa arbeten hafva blifvit remitterade till Societetens Mathematiko-fysiska sektion.

Ofvannämnde vetenskapliga föredrag utgöra till antalet 26, deraf flera komma att af Societeten offentliggöras."

---

[101]) T. III, s. 371.

Årssammanträdet 1850.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 13, 14 och 15 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societetens årssammanträde hölls i vanlig ordning den 29 sistl. April och öppnades af Societetens Ordförande Professoren Geitlin med följande ord:

"V. Å! Den Finska Vetenskaps-Societeten har till sin års- och högtidsdag valt en af de betydelsefullaste dagar för de länder och riken som äro förenade under HANS MAJESTÄT KEJSARENS af Ryssland mäktiga och ärofulla spira, den dag då millioner trogne undersåters böner uppsändas till himlen, för att nedkalla välsignelse öfver den Man, som är ämnad att en gång emottaga den höga och ärofulla, men derjemte svåra och tunga regerings-omsorgen öfver det största rike på jorden, med ett ord, den dag som vi nu fire, **Hans Kejserl. Höghet Thronföljaren, Cesarewitsch och Stor-Fursten** ALEXANDER NICOLAJEWITSCH'S höga Födelsedag. Då det åligger mig, i egenskap af Finska Vetenskaps-Societetens nuvarande Ordförande, att öppna dagens högtidlighet, är det mig en dyr och angenäm pligt, att i första rummet, å Societetens vägnar, uttrycka allas vår innerliga tacksamhet emot den Gudomliga Försynen, som icke blott mot alla faror skyddat och vid helsa och oförsvagad kraft bibehållit vår Allernådigste KEJSARE, oaktadt de många bekymmer och pröfningar — bland dem förlusten af en älskad och aktad Broder — dem han varit underkastad, utan ock med sitt Nådiga hägn omfattat HANS KEJSERLIGA MAJESTÄTS **Thronföljare** — i hvars person det Finska Universitetet jemväl har lyckan vörda sin Höge Kansler — samt låtit dem, äfvensom det öfriga **Kejserliga Huset**, vara i åtnjutan-

de af de förmåner, förutan hvilka all mensklig magt och höghet saknar sitt förnämsta värde, nemligen helsans och den husliga sällhetens ovärderliga lycka!

Med denna dag har Finska Vetenskaps-Societeten fulländat det tolfte året af sin tillvaro, ett år så mycket lyckligare än de näst föregående — under hvilka flere af Societetens utmärktare och verksammare medlemmar bortryckts af döden — som Societetens samtlige ledamöter under detta års förlopp varit i tillfälle att under åtnjutande af en, i allmänhet taget, ostörd helsa kunna verka för sitt ändamål. Om dock så skulle hända, att Societetens verksamhet icke motsvarar de förhoppningar och fordringar, som mången gjort och gör sig på Societeten och dess prestationer, så torde den omständighet icke böra förbises, att den Finska Vetenskaps-Societeten hvarken kan eller bör jemföras och mäta sig med flere andra Litterära Inrättningar, Vetenskaps-Akademier m. m., hvarest ledamöternas enda och uteslutande skyldighet är att arbeta för Vetenskapens fortkomst i alla vetandets grenar; den Finska Vetenskaps-Societetens medlemmar äro nemligen sådane tjenstemän, för hvilka de till Societetens sfer strikte hörande göromål mera böra och måste anses som en rekreation och en hvila från dagens nödvändiga och trägna sysselsättningar, än såsom hufvudsak. Det har blifvit anmärkt, och jemväl offentligen uttaladt, att i allmänhet de andliga och vetenskapliga intressena i vårt land ej blifvit bedrifna med samma nit och framgång som de materiella, hvilka skola hafva lemnat de förra efter sig. Huruvida detta påstående verkligen är grundadt, derom vågar jag intet afgöra, och ingen torde så lätt kunna anställa det i sjelfva verket ganska svåra *mätandet* af vetenskapernas framsteg och bestämmandet af deras ståndpunkt för en viss gifven tid: dertill fordras en insigt och vidtomfattande lärdom, som icke är mången förunnad. Det säkra är, att ju längre man framskrider på vetandets oändliga fält, desto mer finner man huru liten väg blif-

vit tillryggalagd, och huru ofantligt mycket som återstår. Men att döma efter sådana företeelser, hvilka genast falla i ögonen, tyckes det som skulle en jemförelse emellan Finland *förr* och Finland *nu*, äfven i andligt och vetenskapligt afseende falla nutiden till särdeles heder.

Ty hvad först beträffar den Finska nationens egentligen så benämnda andliga angelägenheter, är det tvifvelsutan en lycka för Finland, att de religiösa strider, som utomlands, och särdeles i Tyskland, åstadkommit så mycken oro och förvirring, ej funnit något deltagande af Finlands folk, och att till följe deraf den Heliga Skrift allt framgent hos oss med tillbörlig vördnad anses och omfattas; men den fattigdom och brist på Guds Ord, hvaröfver klagan fordom så ofta förspordes, äro nu till största delen häfne. Nya, stora upplagor af Bibeln, till 5000 à 10,000 exemplar, ombesörjas gång efter annan, och den theologiska litteraturen, jemväl på landets *eget* språk, har i de sednaste åren vida öfverträffat hvad i en lång följd af föregående år deri blifvit tillgjordt. Hvad för öfrigt vetenskapliga och vittra skrifter angår, så införskrifvas sådana årligen i ganska stor mängd, och blott för hufvudstadens räkning till ett belopp, hvaröfver man för några decennier tillbaka hade förvånats. Så har t. ex. under loppet af sistlidet år till och igenom Helsingfors införskrifvits utländska böcker och skrifter för en summa af minst 20,000 Rubel silfver. Den tid är ej långt aflägsen, då Finlands tidnings-litteratur var inskränkt till en enda tidning på svenska språket, nemligen Åbo Tidning, som tillika var landets officiella blad. Nu utkomma 14 särskilda Tidningar och Tidskrifter, dels på svenska dels på finska språket, på ej mindre än 5 olika orter inom Finland. Årligen utgifves nu för tiden en icke obetydlig mängd böcker och brochyrer, hvilka, om de ock icke *alla* motsvara kritikens fordringar, dock bevisa liflig håg och varmt intresse för litterära sysselsättningar. Finska Vetenskaps-Societetens och Sällska-

pets pro Fauna & Flora Fennica Handlingar, bland hvilka af de förra åtta Fascikler och af de sednare ett Häfte utkommit, hafva äfven icke något motsvarande i fordna tider, lika litet som de genom Finska Litteratur-Sällskapets försorg utgifna förtjenstfulla och talrika arbeten. Härtill kommer vidare Läkare-Sällskapets Handlingar, af hvilka tre Band och några häften af det fjerde redan blifvit allmängjorda. Om ett nyvaknadt och lifligt intresse för de sköna konsterna vittna dessutom Konstföreningen och de offentliga musikaliska Soiréerna, m. m. Det synes således, som skulle jemväl det icke-materiella sträfvandet i vårt land hafva allt mer tilltagit och befinna sig i ett önskligt framåtskridande. Hafva de materiella intressena gått än mera framåt och med snabbare steg hunnit långt — så mycket bättre: sådant kan ej annat än hafva det mest välgörande inflytande äfven på vetenskapernas och de sköna konsternas trefnad i vårt land, ty genom alla tiders erfarenhet är det nogsamt bevisadt, att der yttre välstånd funnits, der har ock kulturen, der hafva vetenskaperna och de fria konsterna funnit framgång; under eländets och fattigdomens tryckande jernspira trifvas de icke.

Att den Finska Vetenskaps-Societeten äfven under nu tilländalupna år sökt oafbrutet fortfara i sina sträfvanden, derom skola de vördade och aktade Åhörare, som behaga behedra detta sammanträde med sin närvaro, kunna taga kännedom af den Årsberättelse, som Societetens ständige Sekreterare, Professoren och Ridd. af Schultén, ärnar i vanlig ordning uppläsa; hvarefter föredrag komma att hållas: i den Mathematiko-fysiska sektionen, af Professoren Moberg; i den Naturalhistoriska, af Stats-Rådet och Ridd. v. Nordmann, samt i den Historiko-filologiska, af Kansli-Rådet och Ridd. Lagus".

Årsberättelsen blef derefter uppläst, och uti de sedermera hållna föredragen afhandlades af Professoren Moberg, efter några

inledande anmärkningar om vetenskap i och för sig och dess tillämpning till allmänna lefvernet, uppkomsten och inrättningen af *Elektromagnetiska Telegrafen;* af Stats-Rådet v. Nordmann *Det latenta lifvet, eller djurs och växters vinter- och sommarsömn,* samt af Kansli-Rådet Lagus *De poetiska beståndsdelarne i Lag och Rätt;* hvarefter Professoren Moberg, i sammanhang med sitt hållna föredrag, uti Universitetets fysiska auditorium förevisade och experimenterade med en Apparat som föreställde en elektrisk telegraf i smått, derigenom de för tillfället samlade Åhörarne erhöllo en åskådlig kännedom af denna vigtiga uppfinning. — Årsberättelsen var följande:

"Då vid detta tillfälle bör lemnas en öfversigt af hvad närmast rört Finska Vetenskaps-Societeten under dess tillryggalagda tidskifte, är det för Societetens Sekreterare en lika angenäm som oeftergiflig pligt att i första rummet omförmäla det för henne särdeles hugneliga och kraftigt uppmuntrande vedermäle af Hans Majestät Kejsarens och Hans Kejserliga Höghet Thronföljarens Höga välvilja, hvaraf Societeten haft lyckan erhålla del genom följande ifrån Herr Minister Stats-Sekreteraren för Finland Grefve Armfelt till henne aflåtna Skrifvelse:

""Memorial.

De af Finska Vetenskaps-Societeten, genom dess ständige Sekreterare, mig tillsände exemplar af Andra Tomen utaf Societetens genom trycket utgifne Akter, jemte Första Bihanget till desamma, har jag haft lyckan till Hans Majestät Kejsaren och Hans Kejserliga Höghet Stor-Fursten, Cesarewitsch och Thronföljaren öfverlemna, samt får, i följd af mig gifven Nådig befallning, härmedelst till Societeten framföra uttrycket af Hans Majestäts och Hans Kejserliga Höghets Nådiga tillfredsställelse med de uti sagde arbeten nedlagda frukter af Societetens fortfarande, för vetenska-

perne gagneliga och för fäderneslandet hedrande verksamhet. St. Petersburg den 30 November (12 December) 1849.

Alex. Armfelt.

Clas Nordenheim"".

Vid en återblick på de beklagliga förluster, hvilka fem år efter hvarandra, intill sistförflutna årsdag, drabbat Societeten, är det för henne så mycket mera fägnande, att hafva fulländat det sednaste tidskiftet utan någon sådan. Ibland hennes Ledamöter har, sedan sista årsfesten, inträffat endast den förändring, att Verklige Stats-Rådet Steven, hvilken sedan den 2 November 1840 varit Societetens Ordinarie Ledamot, i sammanhang med Societetens lyckönskan till hans den $\frac{12}{24}$ sistlidne Oktober tillryggalagda femtioåriga, utmärkt förtjenstfulla, embetsmannabana, blef den 5 November sistlidet år, medelst på vanligt sätt anställdt val, ifrån Ordinarie Ledamöternas Klass till Heders-Ledamöternas öfverförd.

Societetens Embetsmän hafva, sedan sista årsdagen, blifvit sålunda ombytte, att dåvarande Vice Ordföranden Professoren Geitlin nämnde dag, i vanlig ordning, tillträdde Ordförandeskapet, samt, i följd af Societetens val, efterträddes i förstnämnde befattning af Adjunkten Borenius.

Då en nära tolfårig erfarenhet öfvertygat Societeten om nödvändigheten af åtskilliga närmare bestämningar och till en del förändringar uti hennes, vid stiftelsen *provisoriskt* uppgjorda, och såsom sådana Allernådigst fastställda Stadgar, har hon ansett sig icke böra längre uppskjuta dessas erforderliga revision, och i anledning deraf anmodat Ordföranderne för sina sektioner och sin Sekreterare att densamma företaga, samt uppgöra ett förslag till förnyade Stadgar, hvilket, efter vunnet godkännande af Societeten, kommer att Hans Kejserliga Majestät i underdånighet underställas.

För att göra allmännare bekant, huru Societeten användt de genom HANS KEJSERLIGA MAJESTÄTS Nåd henne beviljade årsanslag, meddelas här följande summariska utdrag af Societetens Råkenskaper ifrån dess stiftelse den $\frac{14}{26}$ April 1838, intill utgången af sistlidet år 1849:

Inkomst.

Det den 23 Okt. 1839 i Nåder beviljade årsanslag af 1500 Rub. B. A. har åren 1840—1849 utgjort tillsammans	4285: 97.	
Det den 10 Julii 1844 i Nåder beviljade tillskott till nyssnämnde årsanslag, att utgå under tio år med 570 Rub. årligen, har åren 1844—1849 uppgått till	3420: —	
De under samma dato, till betäckande af Societetens skuld, i Nåder anslagna . . .	1000: —	8705: 97.
Af Societetens Ledamöter sammanskjutna, år 1838, 150 Rub. B. A. eller	42: 86.	
Influtna, genom utlåning af besparda medel, åren 1844—1849	106: 80.	
Försäljning af Societetens akter har inbragt	224: 86.	374: 52.
	S:a	9080: 49.

Utgift.

Tryckning af Societetens utgifna arbeten, med dertill begagnadt papper	3860: 86.	
Plancherna till samma arbeten	1739: 23.	
Bokbindare-arfvode	437: 11.	6037: 20.
Tryckning af magnetiska observationer, med dertill användt papper		1391: 25.
Transport	———	7428: 45.

Transport	———	7428: 45.
Öfversättning af Societetens stadgar på franska		15: —
5 st. skåp	103: 12.	
Societetens sigill, med dertill uppgjord ritning	38: 57.	
Balloterings-dosor med kulor	1: 86.	
Bokbindare-stämplar och en sax	8: 40.	
Kalendrar	10: 19.	
6 st. barometrar, 20 st. qvicksilfver-thermometrar och 7 st. sprit-thermometrar .	360: 50.	522: 64.
Hr B. Forsstén för resor till flere ställen i Finland med nämnda barometrar och thermometrar		114: 93.
Beräkning af klimatologiska observationer .		27: 58.
Renskrifnings-arfvode åren 1839—1843 . .	8: 71.	
Studeranden W. Neovius, för biträde vid Societetens Sekretariat	150: —	
Papper, lack, m. m.	50: 66.	209: 37.
Postporto åren 1838—1842		19: 42.
Frakt för afsända och ankomna remisser . .		12: 35.
Inträdeskort till Societetens sammanträden .		5: 83.
Uppassnings-arfvoden		141: 99.
Drickspenningar, annoncer, m. m.		4: 63.
Utbetalta intressen		96: 85.
Behållning till år 1850.		481: 45.
	S:a	9080: 49.

Första häftet af Societetens akters Tredje Tom utkom i slutet af sistlidet år, och på det följande Andra häftet af samma Tom äro härtills tryckta 16 ark.

Angående de på Societetens bekostnad utkommande magnetiska observationer bör nämnas, att dessa, som i sednaste årsberättelsen förmäldes vara Deklinations- och Intensitets-observationer ifrån den 1 Julii 1844 till den 1 Mars 1848, enligt Societetens beslut ökats med Inklinations-observationer för samma tid. Societeten har nemligen, efter erhållen underrättelse derom, att de af Kejserl. Vetenskaps-Akademien i St. Petersburg benäget anslagna 5000 Rub. B. A. endast förslå till de meteorologiska observationernas utgifvande för nämnde tid, ansett sig icke kunna undgå att åtaga sig tryckningen af berörde inklinations-observationer, hvilka, upptagande tillsammans endast 5½ ark, eljest skulle förblifvit under obestämd tid outgifna. Societeten vinner härigenom den tillfredsställelse att fullständigt i dagen bringa de under framl. Professoren Nervanders lifstid anställda *magnetiska* observationer, likasom vetenskapen har att tacka Kejserl. Vetenskaps-Akademien för utgifvandet af de *meteorologiska* under samma tid.

De af Societeten föranstaltade thermometer- och barometer-observationer hafva blifvit henne benäget meddelade för sistlidet år af Prosten Sadelin i Hammarland, Kyrkoherden Dahlström i Wiitasaari, Kommissions-Landtmätaren Malmgren i Kajana och Apothekaren Westerlund i Uleåborg. Nämnde observationer, hvilka begyntes år 1846, med undantag af dem i Hammarland som togo sin början ett år sednare, hafva väl ännu icke blifvit så länge fortsatta, att deraf kunna dragas fullt tillförlitliga resultater: dock hafva thermometer-observationerna från *Uleåborg*, *Wiitasaari* och *Kajana* genom Adjunkten Borenii benägna åtgärd blifvit underkastade provisionel beräkning, hvaraf inhemtas, att årets medeltemperatur utgör i Uleåborg + 2°,20, i Wiitasaari + 2°,74 och i Kajana + 1°,49. Fördelas året uti fyra lika stora perioder, sålunda, att December, Januarii och Februarii räknas till vintern, Mars, April och Maji till vå-

ren, Junii, Julii och Augusti till sommaren, samt September, Oktober och November till hösten, så erhålles:

Medeltemp. under:	*Uleåborg.*	*Wiitasaari.*	*Kajana.*
Vintern	— 9°,60	— 9°,12	— 10°,56
Våren	+ 0,44	+ 1,00	+ 0,15
Sommaren	+ 14,45	+ 14,94	+ 13,81
Hösten	+ 3,52	+ 4,15	+ 2,57.

Enligt Prof. Hällströms beräkning (Vet. Soc. akter, Tom. I. sid. 218) är för *Helsingfors:*

Årets medeltemperatur	+ 3°,7
Vinterns	— 6,4
Vårens	+ 1,2
Sommarns	+ 14,8
Höstens	+ 5,3.

För årets lägsta och högsta temperatur erhållas följande vården:

	Uleåborg.	*Wiitasaari.*	*Kajana.*	*Helsingfors.* Enl. Prof. Hällström.
Lägsta	— 11°,4	— 11°,1	— 12°,7	— 7°,5
Högsta	+ 17,0	+ 17,3	+ 16,3	+ 16,2.

Tiden för årets lägsta temperatur är för *Wiitasaari* och *Kajana* omkring den 17 Januari, för *Uleåborg* deremot något sednare, eller ungefär samma tid som Prof. Hällström funnit den inträffa i *Helsingfors*, d. v. s. omkring den 24 Januarii. Årets högsta temperatur infaller för ofvannämnde tre orter i det närmaste omkring den 25 Julii, således betydligt sednare än för Helsingfors, der den, enligt Prof. Hällströms uppgift, inträder omkring den 16 Julii. Enligt de på härvarande magnetiska och meteorologiska Observatorium gjorda observationer, hvilka likväl ännu ej hunnit fullständigt beräknas, synes dock äfven

här årets högsta värme inträffa något sednare. — Hvad de öfriga observations-orterna beträffar, hafva sistlidet års observationer från Sordavala och Kuopio ännu icke hunnit inkomma, och observationerna i Hammarland ännu icke varit så länge fortsatta, att beräkning deraf ansetts löna mödan.

Meteorologiska observationer af ifrågavarande slag komma, enligt Societetens beslut, att från och med detta år anställas å ännu tvenne orter i landet, der de förete ett särskildt intresse, nemligen å Mustiala och i Torneå. Till det förra stället afgå i nästa månad, med anledning af Direktör Collins benägna anbud att observationerna besörja, en barometer och tvenne thermometrar åtföljda af en pluviometer, hvilket sistnämnde instrument, i förening med de förra, bör i en framtid å ifrågavarande ställe lemna äfven för landtbruket vigtiga resultater. Till Torneå, der Provincial-Läkaren Doktor Ehrström benäget erbjudit sig att besörja observationer, skall med sjölägenhet afsändas en barometer, två qvicksilfver-thermometrar och en sprit-thermometer, hvilka redan finnas färdiga och för ändamålet justerade.

Thermometer-observationer, jemte andra meteorologiska iakttagelser, hafva blifvit Societeten tillsände för sistlidet år af Pastors-Adjunkten Bäckvall i Rovaniemi och Predikanten Lindegren i Lehtimäki, hvarjemte Societeten genom Provincial-Läkaren Ehrström emottagit en samling af dylika observationer, anställda af Krono-Länsman Asp i Utsjoki åren 1841 och 1843. Societeten har äfven bekommit thermometer-observationer för sistlidet år från Kyrkoherden Wenell i Taipalsaari, Kapellanen Heikel i Brändö och Vice-Pastorn Lundenius i Kökar kapell på Åland.

Af de utdelade klimatologiska observations-böckerna hafva till Societeten återkommit 36, med deruti gjorda erforderliga anteckningar för sistlidet år. Såsom en skyldig gärd af erkänsla för den benägenhet, hvarmed vänner af vetenskap och forskning

sådana anteckningar insändt och framdeles torde insända, äfvensom för att lemna en öfversigt af de orter i landet, hvarifrån desamma inkommit, meddelas härjemte, och kommer att årligen fortsättas, en tableau öfver fortgången af detta för framtiden beräknade företag, hvars betydliga vigt både i allmänt vetenskapligt afseende och för kännedomen af fosterlandets ännu föga utredda klimatiska förhållanden, synes Societeten en borgen, att det framdeles, såsom härtills, icke skall sakna upplysta och välvilliga Landsmäns benägna medverkan.

Observations-orten.		Observatorns namn.	Observations-åren.			
Län	Socken eller Stad.					
Nylands.	Borgå socken	Boije, W., Sekr.	1846.	1847.	—	—
	d:o d:o	Dahlström, S. A., Tull-Upps.	—	d:o	1848.	1849.
	d:o d:o	Hollmérus, B., Landtbr.	1846.	d:o	d:o	d:o.
	d:o d:o	Nyberg, A., General.	d:o	—	—	—
	d:o d:o	v. Rotkirch, A., Frih.	d:o	1847.	—	—
	Helsingfors	Nervander, J. J., Prof.	d:o	d:o	—	—
	d:o	af Tengström, J. M., Stud.	d:o	—	—	—
	Ingo	Berg, J. F., V.Past.	d:o	1847.	1848.	—
	d:o	Hisinger, E. W. E., Frih.	d:o	—	—	—
	Ithis	Hevelcke, A.	d:o	1847.	—	—
	Karis	Strandberg, C. H., Kontr.Pr.	d:o	d:o	1848.	1849.
	Karislojo	Grönquist, C. G., Sockn.Adj.	—	d:o	d:o	d:o
	Kyrkslätt	Lohman, F., Landtbr.	—	d:o	—	—
	Lojo	Arenius, G. Provisor.	1846.	d:o	1848.	—
	Lovisa	Hackzell, C. A., Kapell.	—	d:o	d:o	—
	Mörskom	Granholm, J., V.Past.	1846.	d:o	d:o	1849.
	Sibbo	Wasenerberg, C., Koff.kap.	—	d:o	d:o	d:o
	Sjundeå	af Tengström, G.	1846.	—	—	—
	Wichtis	Dahlberg, G.	d:o	—	—	—
Åbo och Björneborgs, med Åland.	Bjerno	Smedberg. J., Bruks-Pred.	d:o	1847.	1848.	1849.
	Birkala	Wallenius, A., Prostinna.	d:o	d:o	—	—
	Björneborg	Appelberg, D:r.	—	d:o	—	—
	d:o	Nordgren, J. A., Kap.Adj.	1846.	d:o	1848.	—
	Eura	Homén, G. W., Kyrkoh.	d:o	d:o	—	—
	Eura Åminne	Nestén, G., V.Past.	d:o	d:o	—	—

Åbo och Björneborgs, med Åland.	Eura Åminne	Tallquist, H., Kontr.Pr.	1846.	1847.	—	—
	Finström	Hällfors, J., Kapell.	—	d:o	—	—
	Föglö	Calonius, J. H., Tullförv.	—	d:o	1848.	1849.
	d:o	Forsberg, M., V.Past.	1846.	—	—	--
	d:o	Hamberg, A., Klockare.	—	1847.	1848.	1849.
	d:o	Lundenius, A. M., V.Past.	—	—	d:o	d:o
	Hammarland	Ericsson, J., V.Past.	1846.	1847.	d:o	d:o
	d:o	Sadelin, P. U. F., Prost.	d:o	d:o	d:o	d:o
	d:o	Svibelius, Fyrb.vakt.	—	—	—	d:o
	Kisko	Laurell, E. J., Prost.	1846.	1847.	1848.	d:o
	Kumlinge	Bergman, C. E., Past.Adj.	—	d:o	d:o	d:o
	d:o	Heikel, C., Kapell.	—	d:o	d:o	d:o
	d:o	Hultman, M., Cur.Ger.	1846.	—	—	—
	Lundo	Candolin, C., Possess.	d:o	1847.	1848.	1849.
	d:o	Lindberg, J. D., f.d. Kr.Länsm.	—	d:o	d:o	—
	d:o	Randelin, G., V.Past.	1846.	—	—	—
	Mouhijärvi	Boyer, E., Prost.	—	1847.	—	—
	Nykyrka	Æmelæus, L. J., Kapell.	1846.	d:o	—	—
	Nådendal	Bredenberg, G., Tullj.Upps.	d:o	—	—	—
	Pöyttis	Helenius, C., Prost.	d:o	—	—	—
	Ruovesi	Aminoff, A., Löjt.	d:o	—	—	—
	d:o	Salenius, J., V.Past.	d:o	—	—	—
	Sastmola	Fagerros, D. H., Klock.	d:o	—	—	—
	Sund	Hausen, Öfverläkare.	d:o	—	—	—
	d:o	Tapenius, C. N. A., Prov.Läk.	d:o	1847.	1848.	1849.
	Tyrvis	Gallén, P. W., Kron.Länsm.	d:o	d:o	—	—
	Uskela	Bonsdorff, E. J., Prof.	d:o	—	—	—
	d:o	Saxén, E. J., Prost.	d:o	1847.	—	—
	Wehmo	Roos, S., Med.D:r.	d:o	d:o	—	—
	Wesilax	Brasse, F., Landtm.Ausk.	d:o	d:o	—	—
	Åbo	Regnell, C. W., Gymnasist.	d:o	d:o	1848.	—
Tavastehus.	Akkas	Ahonius, J., V.Past.	d:o	d:o	d:o	1849.
	Hauho	Bosin, V. E., Löjt.	d:o	d:o	d:o	—
	Kalvola	Wallin, J. F., Kyrkoh.	d:o	d:o	d:o	—
	Kangasala	Favorin, W., Löjt.	d:o	d:o	d:o	—
	d:o	Molin, G., Kapell.	d:o	d:o	—	—
	Lampis	Munsterhjelm, G. R., Ryttm.	d:o	—	—	—
	Längelmäki	Boisman, J. O., Kapell.	d:o	—	—	—
	Orihvesi	Boisman, J. O., Kapell.	—	1847.	—	—
	Orimattila	Lange, J. Z., Kyrkoh.	—	d:o	1848.	1849.
	Padasjoki	von Fieandt, R. M.	1846.	—	—	—
	Sahalax	Willenius, G., Kyrkoh.	—	1847.	1848.	—
	Sääxmäki	Nervander, F., Kapt.Löjt.	1846.	—	—	—
	Tavastehus	Ekman, F.	d:o	1847.	—	—

Wiborgs.	Fredrikshamn	Heikel, W.	d:o	d:o	1848.	—
	d:o	Qvist, C. J., Stud.	d:o	d:o	—	—
	Joutzenus	Mathelin, A.	—	—	—	1849.
	Jäskis	Punderus, J., Koll.Sekr.	—	—	—	d:o
	Parikkala	Hall-Tredinnick, W. R.	1846.	—	—	—
	d:o	Rönnholm, A., Kyrkoh.	d:o	1847.	1848.	1849.
	Pyttis	Hackzell, C. A., Kapell.	d:o	—	—	—
	Ruokolax	Wiitikka, P., Past.Adj.	d:o	1847.	1848.	1849.
	Sordavala	Fabritius, G. J., Kontr.Pr.	d:o	d:o	d:o	—
	Taipalsaari	Huchtman, A., V.Past.	—	d:o	—	—
	d:o	Wenell, A. J., Kyrkoh.	—	d:o	1848.	1849.
	Uguniemi	Tengén, N. E., Nåd.Pr.	—	d:o	d:o	d:o
	Wiborg	Thuneberg, Pharm.Cand.	1846.	—	—	—
	Willmanstrand	Öhberg, C. J., Koll.Ass.	—	1847.	1848.	1849.
S:t Michels.	Gustaf Adolfs	Bonsdorff, R., Kyrkoh.	—	d:o	d:o	—
	Jokkas	Poppius, A., V.Past.	1846.	d:o	—	—
	Randasalmi	Observ. ej uppgifven.	d:o	d:o	—	—
Kuopio.	Idensalmi	Lindberg, J., V.Past.	d:o	d:o	1848.	1849.
	Kides	Lundequist, G. M., Past.Adj	1846.	1847.	—	—
	d:o	Telén, U. W., V.Past.	d:o	d:o	1848.	—
	Kuopio	Karstén, Major.	d:o	—	—	—
	Leppävirta	Beyrath, J. E., Past.Adj.	—	—	1848.	—
	d:o	Grönros, J. J., V.Past.	1846.	1847.	d:o	—
	Libelitz	Europæus, A. J., Kontr.Pr.	d:o	d:o	—	—
	Pielisjärvi	Lagus, J. H., Past.Adj.	d:o	d:o	—	—
	Rantalambi	Aschan, P. J., V.Past.	—	d:o	—	—
	Tohmajärvi	Lundequist, G. M., Nåd.Pr.	—	—	1848.	1849.
Wasa.	G:a Carleby s:n	Aspelin, B. H. A., Kapell.	1846.	1847.	—	—
	Jacobstad	Schauman, V. L., Apoth.	d:o	—	—	—
	Ilmola	Hjerpe, C. G., V.Past.	d:o	—	—	—
	d:o	Ollonqvist, F., Kapell.	d:o	—	—	—
	Jyväskylä	Schildt, W. S., Med.D:r.	d:o	—	—	—
	Kelviä	Hällsten, B. G., Kapell.	d:o	—	—	—
	Keuru	Hällfors, P., V.Past.	d:o	1847.	1848.	—
	Kuortane	Frosterus, B. L., Pred.	d:o	—	—	—
	Laihela	Simelius, O. W., Kap.Adj.	d:o	1847.	—	—
	Lappajärvi	Lindgren, P. H., Pred.	d:o	d:o	1848.	1849.
	Lappo	v. Essen, C. G., Kap.Adj.	d:o	—	—	—
	d:o	Keckman, J. H., Sacell.	d:o	1847.	1848.	—
	Laukas	Wallenius, C. J., Kontr.Pr.	d:o	—	—	—
	Lillkyro	Lidman, G. W., Klock.	d:o	—	—	—
	Malax	Wegelius, J. E., Past.Adj.	d:o	1847.	—	—
	Nerpes	Leidenius, C. A., Mag.	—	—	—	1849.

Wasa.	Ruovesi	Bergroth, C. E., Kapell.	1846.	1847.	—	—
	Wiitasaari	Dahlström, A., Kyrkoh.	d:o	—	—	—
	d:o	Dahlström, C. M., Past.Adj.	—	1847.	1848.	1849.
	Östermark	Kumlin, M., Kyrkoh.	1846.	—	—	—
Uleåborgs och Kajana.	Haapajärvi	Lampén, J., Kyrkoh.	d:o	1847.	—	—
	Hyrynsalmi	Löwenmark, G., V.Past.	d:o	d:o	1848.	1849.
	Ijå	Frosterus, E. J., Kyrkoh.	1846.	—	—	—
	Kajana	Lindh, A.	d:o	—	—	—
	Kemi	Castrén, L. M., V.Past.	d:o	1847.	—	—
	d:o	Heickell, J. F., Patufogde.	d:o	—	—	—
	Kemiträsk	Krank, H., Past.Adj.	d:o	1847.	—	—
	Kuusamo	Krank, J. G., Pastor.	d:o	d:o	1848.	1849.
	Limingo	Æjmelæus, J. R., V.Past.	d:o	d:o	—	—
	d:o	Borg, A. G., Prof.	d:o	—	—	—
	Neder-Torneå	Ehrström, C. R., Prov.Läk.	—	—	1848.	—
	d:o	Granroth, A. G., Hem.inneh.	1846.	—	—	—
	d:o	Ticcander, J., Häradsh.	d:o	—	—	—
	Paldamo	Bohm, C. F.	d:o	1847.	—	—
	d:o	Törnudd, A., Vice Landtm.	d:o	—	—	—
	Pudasjärvi	Hällström, H., Vice-Landtm.	d:o	—	—	—
	Rovaniemi	Bäckvall, J., Past.Adj.	d:o	1847.	1848.	1849.
	Siikajoki	Castrén, L. M., V.Past.	—	d:o	—	—
	Torneå	Granroth, A. G., Hem.inneh.	—	d:o	—	—
	Utsjoki	Berghell, C., Krono-Länsm.	1846.	d:o	—	—
	d:o	Durchman, J. W., Kapell.	d:o	—	—	—
	d:o	Hornborg, P., Kapell.	—	—	—	1849.
	d:o	Nordberg, G., Kron.Länsm.	—	1847.	1848.	—
	d:o	Stjerncreutz, F. W., Kyrkoh.	—	d:o	—	—
	Öfver-Torneå	Castrén, C. A., Prost.	—	d:o	—	—
	d:o	Ekström, N.	—	d:o	—	—

Utom förenämnde, på utdelade formulärer grundade, klimatologiska iakttagelser, har Societeten haft nöjet genom Stats-Rådet Tavaststjerna emottaga en betydlig samling dylika observationer, anställda af Prosten Fellman i Lappajärvi från och med 1833 intill utgången af sistlidet år.

Societeten har, sedan sista årsberättelsens afgifvande, emottagit följande vetenskapliga meddelanden:

Professoren Ilmoni uppläste, den 29 April sistlidet år, en uppsats om *Det nuvarande Skolsystemets inflytelse på Helsan,*

hvilket föredrag blifvit uti Societetens sistutkomna Häfte offentliggjordt [102]).

Vid sammanträdet den 4 Junii meddelades af Kansli-Rådet Lagus åtskilliga *Genealogiska upplysningar om ätten Fincke,* hvilken under 1400, 1500 och början af 1600-talet var en af de mest betydande i Finland. Framl. Kansli-Rådet Porthan hade, uti sin upplaga af Juustens Chronicon, yttrat sin afsigt att om nämnde ätt, som för mer än tvåhundrade år sedan utgått på svärdssidan, meddela underrättelser; men detta har ej gått i fullbordan, hvilket gifvit anledning till Kansli-Rådet Lagi ifrågavarande arbete.

Stats-Rådet Nordenskiöld förevisade, vid samma tillfälle, åtskilliga stenredskap, af allmogen kallade *Åskviggar,* dem Hr Linder samlat i nejden af Svartå bruk, hvilka skulle afritas och beskrifvas uti en tillämnad afhandling om *Stenredskap funna i Finland.* — Såsom tillägg till detta föredrag förevisades af bemälde Stats-Råd, vid sammanträdet den 4 December, tvenne *Stenmejslar,* hittade i nejden af Wuoxen af Magister Reinholm, hvaraf den ena undergått fullkomlig förvittring och från mycket hård lerskiffer förvandlats till ett så löst ämne, att det kunde rifvas med nageln, hvarunder den förlorat sin svarta eller svartbruna färg och blifvit hvit. En annan stenmejsel visade blott på ena sidan en begynnande vittring.

Vid Societetens sammankomst den 9 Oktober föredrog Stats-Rådet v. Nordmann en afhandling om *Kejserl. Botaniska trädgården i Odessa,* innehållande beskrifning om denna år 1820 anlagda trädgård, dess jordmåns beskaffenhet, de derstädes odlade växter, klimatologiska och meteorologiska observationer åren 1842—1848, iakttagelser öfver vegetations-förhållanden, förteckning

[102]) T. III, s. 331.

öfver de i trädgården förekommande parasitiska växter och skadliga djur, samt uppgifter öfver antalet af träd och buskar, hvilka blifvit aflemnade för att planteras i närliggande stepptrakter. Arbetet slutar med en beskrifning om den med trädgården förenade *trädgårdsmästareskola*, den första och förnämsta i Ryssland, inrättad af Ministerium för Kejserl. Domänerna, med biträde af våra landsmän Stats-Råderne Steven och v. Nordmann. — Vid sammankomsten den 5 Nov. föredrog Stats-Rådet v. Nordmann ett arbete *om tvenne Antediluvianska Björnarter*. Ibland den till förvåning stora mängd af fossila djurben, dem Författaren upptäckt i närheten af Odessa, i Bessarabien, Podolien och det öfriga södra Ryssland åren 1846—1848, utgöra björnqvarlefvor ifrån diluvial-lagret hufvudmassan. Att bland dessa finnas sådana, som kunna antagas tillhöra tvenne skilda björnarter, grundar sig på Stats-Rådets jemförelse af ett stort antal dithörande underkäkar, hvilka så väl uti sina dimensions-förhållanden, som i följd af den nötning kindtänderna förete, i sjelfva verket visa kännetecken af tvänne skilda species. — Den 3 Dec. emottog Societeten äfven af Stats-Rådet v. Nordmann ett arbete benämndt: *Symbolæ ad floram cryptogamicam Trans-Caucasi*, hvilket ingått i Societetens sistutgifna Häfte [103]) samt, jemte uppräkning af i dessa trakter befintliga ormbunkar och mossor, innehåller en beskrifning öfver några nya former af dessa växter, samlade af Stats-Rådet under en vetenskaplig resa i Imeretien, Mingrelien, Guriel och på fjällen af Adshara vid Turkiska gränsen.

Professoren Bonsdorff föredrog den 5 Nov. en speciel anatomisk undersökning af *Cerebral-Nerverna hos Kråkan*, hvilket arbete kommer att offentliggöras uti Societetens under tryckning varande Häfte [104]), och i allmänhet lemnade det resultat, att

---

[103]) T. III, s. 385.

[104]) *Symbolæ ad anatomiam comparatam nervorum animalium vertebratorum: I. Nervi cerebrales Corvi Cornicis* (*Linn.*) (T. III, s. 505).

de sex sednare cerebral-nervparen genom föreningsgrenar äro sinsemellan ganska inveckládé, så att ofta mycken svårighet möter vid bestämmandet af de grenar, som egentligen tillhöra den ena eller andra nervstammen. Sådana primitiv-nervcylindrar, hvilka ursprungligen tillhöra en bestämd nerv, fortgå nemligen här inom skidan af en annan nerv, utan att likväl ingå föreningar med dennas primitiv-nervcylindrar, samt bilda grenar hvilka vid vanlig anatomisk undersökning framställa sig såsom utgående från en annan nerv; och anmärkte härvid Förf. att man, af sådan anledning, oriktigt ansett åtskilliga grenar, hvilka utgå från en bestämd nerv hos menniskan, saknas hos foglarna. — Vid sammanträdet den 3 December föredrog Prof. Bonsdorff en af honom år 1848 gjord *Iakttagelse vid rågens blomning.* Vid fullkomligt lugnt väder observerades nemligen, kl. ½ 9 om morgonen, att frömjölet å särskilta ställen af en åker med häftighet framdrefs ur rågblommorna, och derefter sakta framskred öfver åkerfältet; hvilket fenomen förnyades ungefär hvar 12:te minut. Iakttagelsen skedde i två timmars tid och visade en efter 12 minuter temligen noggrannt inträdande afsöndring af frömjölet å särskilda delar af åkern. Blott en gång varseblefs en mellantid af 17 minuter. Föredraganden ansåg detta fenomen bero på en ur blommans delar skeende utveckling af syrgas, hvilken enligt hans förmodan torde spela en vigtig roll vid frösättningen. — Den 4 Februarii meddelade Prof. Bonsdorff ett *Tillägg* till dess den 5 November hållna föredrag, innehållande åtskilliga allmänna fysiologiska slutsatser rörande *Cerebral-Nervernas funktion hos Foglarna;* — och framställde Professoren, vid sammanträdet den 1 Mars, några iakttagelser beträffande den så kallade *Carotis-Körteln hos Paddan* [105]), om hvars betydelse och byggnad författare varit af olika mening. Professoren har å denna körtel observerat

[105]) *Bidrag till blodkärlsystemets jemförande anatomie: II. Om ett accessoriskt vensystem hos Paddan, öppnande sig i Sinus caroticus* (T. III, s. 499).

rhytmiska kontraktioner, samt att, ehuru derifrån utgår en artèr till tungan, i densamma äfven öppnar sig en ven, hvilken förer blod från hjernan och ryggmärgen, hvarföre han anser ifrågavarande glandel spela rollen af ett bihjerta, hvilket väl tillåter blodets inträngande i centripetal riktning, men ej dess öfvergång uti den af författaren så kallade vena carotico-cerebralis.

Professoren Geitlin meddelade den 9 Oktober en *Jemförelse emellan Finska och Turkiska språken,* hvari visades, att emellan dessa språk förefinnes en mängd märkvärdiga likheter, hvilka dock icke så egentligen framträda i sjelfva språkmaterialet eller i lexikaliskt afseende, som icke mer i språkens inre organisation och grammatiska former. Detta föredrag torde framdeles, sedan ytterligare forskningar hunnit i ämnet anställas, uti Societetens akter ingå. — Vid sammanträdet den 3 December anmälte Professoren Geitlin, att Kejs. Alexanders-Universitetets Mynt- och Medalj-kabinett blifvit riktadt med en betydlig mängd dels Danska dels Svenska, äldre och nyare *Silfver- och Kopparmynt,* dem Professoren Berlin i Lund, medelst gåfvobref af den 16 Febr. 1849, till härvarande Universitet förärat. Af dessa mynt, som inalles uppgå till ett antal af 677, neml. 409 i silfver och 268 i koppar, förevisades jemväl några de sällsyntaste.

Vid årsfesten sistlidet år hölls af Professoren Gyldén ett *Minnestal* öfver Societetens den 16 November 1848 med döden afgångne ledamot, Professoren Linsén, och vid samma tillfälle upplästes af Professoren Woldstedt en uppsats öfver *De nyaste forskningarna i Fixstjern-Astronomien.*

Professoren Moberg höll den 5 November ett föredrag om *Rullstens-fenomenerna,* i anledning af några företeelser af detta slag å norra kusten af Åland, dem han haft tillfälle att iakttaga och ansåg fordra antagandet af norrifrån strömmande vatten, utan att derföre behöfdes bildas en speciel s. k. *rullstensflod.* Han tillade härvid, att de icke afnötta, men likväl uppenbart från af-

lägsna orter framflyttade, berg-fragmenterna synas nogsamt utvisa att äfven andra förflyttningssätt egt rum. — Den 4 Febr. meddelade Prof. Moberg några anmärkningar om den af Mag. A. Warelius i dess "Beiträge zur Kenntniss Finnlands in ethnographischer Beziehung," sid. 90, omtalade *Sandsten* från "Pakolaisten hauta" på Ihakekkangas mo i Petäjävesi kapell af Jämsä socken. Denna s. k. sandsten, som utmärker sig derigenom, att den vid upphettning antändes och förbrinner med sotande låge, har, enligt Professorens tanke, uppkommit genom sandens sammangyttring förmedelst flygtiga ämnen, utvecklade vid torr distillation af harts eller tjära, så vida dessa derutur erhållas både vid upphettning i retort och behandling med æther; och ansåg Professoren den ifrågavarande gropen sannolikt hafva varit en tjärdal.

Societetens Sekreterare har den 3 December, 4 Februarii, 4 Mars och 8 April föredragit följande uppsatser: *Remarque sur la différentiation des fonctions trigonométriques.* — *Note sur l'application du Calcul Différentiel à la détermination des expressions qui deviennent* $\frac{0}{0}$. — *Déduction analytique de quelques théorèmes géométriques noveaux relatifs à la théorie des trois corps ronds* [106]). — *Sur la théorie élémentaire la plus convenable du développement des fonctions.*

Af vetenskapsidkare utom Societeten hafva följande arbeten inkommit:

Vid sammanträdet den 4 Junii sistl. år föredrogs en af Philos. Kandidaten Eklöf författad uppsats under titel: *Jäänlähtö-ajaat Kokemäen virrassa, Porin kohdalla, vuosina* 1801—1849, *Tohdenvaihe-laskulla määräsi Joh. Henr. Eklöf,* innehållande en genom minsta qvadratmethoden anställd beräkning öfver de uti N:o 19 af tidningen Suometar för sistlidet år uppgifna tider för *Kumo elfs* islossning åren 1801—1849. Societe-

---

[106]) T. III, s. 825.

ten har ansett detta arbete, såsom lemnande ett icke obetydligt bidrag till kännedomen af vårt lands klimat, förtjena ett rum i sina akter; dock har hon härvid tagit i betraktande, att det med dess offentliggörande afsedda ändamål skulle högst ofullständigt vinnas, om detsamma utgåfves på det af författaren begagnade finska språket, enär det i sådant fall blefve till sitt innehåll kändt af endast de ganska få vetenskapsmän inom Finland, som äro detta språk fullkomligt mäktige och derjemte kunna följa författaren uti dess på probabilitets-kalkylen grundade beräkningar. Societeten har ansett sig böra tillika afse det för vårt land exceptionella förhållande, att finskan till följe af svenska språkets under flere sekler inom landet vunna insteg, icke ens kunnat höja sig till samtalsspråk hos den bildade delen af finska folket, än mindre till undervisningens språk, och att det i följd häraf icke ännu lämpar sig till kommunikations-medel inom de *abstrakta* vetenskapernas gebit, der redan terminologien skulle medföra svårigheter, hvilkas öfvervinnande torde få bero af den litterära Förening, hvars föremål är finska språkets ändamålsenliga utbildning. I grund af dessa skäl har Societeten, oaktadt sitt intresse för det språk som allmännast talas inom vårt fosterland, icke kunnat undgå att meddela Hr Eklöf den önskan, att hans uppsats, likasom föregående afhandlingar af dylikt innehåll, måtte uti Societetens akter offentliggöras på ett inom den lärda verlden allmännare kändt och begagnadt språk.

Den 4 Febr. föredrogs ett af Doktor W. Nylander författadt arbete under titel: *Conspectus floræ Helsingforsiensis,* till offentliggörande i det Bihang till Societetens akter, som utgifves under benämning: "Notiser ur Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Förhandlingar." I denna afhandling, hvilken kommer att i nämnde "Notiser" intagas, lemnas en framställning af vegetationen omkring Helsingfors, med afseende å dess karakter i sin helhet samt arternas större eller mindre allmänhet och blom-

ningstid, jemte dessas detaljerade uppräkning. Denna floras område inskränkes egentligen till Helsinge socken; men åtskilliga växter, som icke der förekomma, upptagas äfven från de angränsande socknarna. Vegetationen omkring Gefle, hvilken ort blifvit tagen till jemförelsepunkt, är mycket rikare. Helsingfors flora räknar 525 Cotyledoneæ, 18 Ormbunkar, 120 Mossor och ungefär 100 Lafvar. — Till införande i förenämnde "Notiser" har äfven inlemnats en af Doktor W. Nylander författad afhandling med titel: *Animadversiones circa distributionem plantarum in Fennia, Particula I,* hvaruti anmärkes, att det mest karakteristiska för vegetationen i Finland ligger i växternas benägenhet att utbreda sig vidt i nordlig och sydlig riktning, hvaremot de såhafva vida mindre utsträckning i den östliga och vestliga. Sålunda hafva sydliga arter här en betydligare utbredning mot norden än i Sverige, och på samma sätt fortgå de nordliga här sydligare än fallet är i nämnde land. Denna vegetationens beskaffenhet förklaras af den dermed öfverensstämmande sträckningen hos våra många och stora insjöar samt åsar och höjder, hvilka sistnämnde, ehuru icke betydliga, dock mer eller mindre hämma växternas transversella utbredning i landet. Finland äger många utmärkta växtarter, ehuru ej någon rik och yppig vegetation; dess karakter i detta afseende är enkelhet och anspråkslöshet.

Sluteligen har Societeten för ofvannämnde "Notiser" emottagit en af Provincial-Läkaren Doktor Ehrström författad uppsats under titel: *Djurvandringar i Lappmarken och Norra delen af Finland åren* 1839 *och* 1840, hvilket arbete hufvudsakligen innehåller uppgifter rörande Lemlarna i Lappmarken, deras lefnadssätt och märkvärdiga periodiska vandringar.

Ofvannämnde vetenskapliga meddelanden utgöra, oberäknade de af Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica insände, till antalet 22."

Årsammanträdet 1851.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 30 April, 5, 6 och 7 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societetens årsfest firades den 29 April i Kejs. Alexanders-Universitetets solennitetssal. Högtidligheten öppnades med några ord af Ordföranden Universitets-Adjunkten Borenius, hvarefter Societetens ständige Sekreterare uppläste Årsberättelsen och föredrag höllos: af Adjunkten Borenius om de *Framsteg, som kunskapen om Jordmagnetismen gjort, i synnerhet under de sednaste decennierna*, af Professoren Bonsdorff om *Kommunismens inflytande på samhällsordningen, betraktad från en Fysiologisk synpunkt,* och af Professoren Gyldén om *Grekernas rikedom på plastiska konstverk.* — Årsberättelsen lydde som följer:

"Den öfversigt af ett förflutet tidskifte, som i dag bör å Finska Vetenskaps-Societetens vägnar meddelas, måste, såsom redan flera gånger förut, tyvärr! begynnas med omförmälandet af för Societeten inträffade förluster. Societeten har derunder sett sig genom döden beröfvas tvenne af sina Heders-Ledamöter, begge veteraner i vetenskapens tjenst och prydnader för det lärosäte de i tiden tillhörde. Den ena, Matheseos Professor Emeritus vid Upsala Universitet, Theologiæ Doktorn, Prosten och Kyrkoherden samt Ledamoten af Nordstjerne Orden Jöns Svanberg, lemnade detta timliga i Upsala den 15 sistlidne Januarii i den höga åldern af nära 80 år; den andra, Medicinæ & Botanices Professorn vid samma Universitet, Medicinæ Doktorn och Riddaren af Nordstjerne Orden Göran Wahlenberg, afled i Upsala den 22 sistl. Mars i en ålder af 70 år Den förre, hvilken redan i början af detta sekel, genom sin för vetenskapen vigtiga

gradmätning åren 1801—1803, förvärfvade europeisk ryktbarhet, fullföljde, såsom allmänt kändt är, under hela sin långa lifstid värdigt den bana han med så mycken utmärkelse påbegynt. Hans derunder inlagda stora och mångfaldiga förtjenster om de mathematiska vetenskaperna, dels såsom skarpsinnig tänkare och skriftställare, dels såsom verksam befordrare af dessa kunskapsämnens intressen i en mängd praktiska befattningar, såsom Professionen vid Fältmätnings-korpsen, Observators-tjensten vid Kongl. Vetenskaps-Akademien i Stockholm och Sekretariaterna i samma Akademi samt Kongl. Vetenskaps-Societeten i Upsala, dels ändtligen såsom utmärkt Universitets-lärare, uti hvilken sistnämnde befattning han, genom grundligheten och sjelfständigheten af sina åsigter, utvecklade dels i föreläsningar, dels under enskildta samtal, framför allt verkade till vetenskapens synnerliga båtnad, — alla dessa förtjenster tillförsäkra honom ett oförgätligt namn i den mathematiska kunskaps-sferens annaler. Den sednare af ofvannämnde allmänt saknade vetenskapsmän, Professoren Doktor Wahlenberg, skall, såsom äfvenledes är hvarje naturvetenskapens vän bekant, åtnjuta en ej mindre varaktig ryktbarhet för sina stora och mångsidiga förtjenster om örtkunskapen, geologien och klimatologien, inlagda under mer än ett halft sekel dels genom sjelfständig forskning under vidsträckta botaniska och geologiska resor, dels genom utmärkta vetenskapliga arbeten, dels ock genom ett med särdelas beröm uppfyldt lärarekall och dermed förenadt inseende öfver Upsala Universitets Linneiska trädgård. Dessa begge Mäns af den lärda verlden högt uppskattade förtjenst kan dock här endast i förbigående antydas, icke fullständigt och på ett tillfredsställande sätt framställas.

Antalet af Vetenskaps-Societetens Ledamöter har, under det förflutna året, för öfrigt icke undergått förändring, och hennes Embetsmän hafva derunder blifvit sålunda ombytte, att då-

varande Vice Ordföranden, Adjunkten Borenius, i vanlig ordning tillträdt Ordförandeskapet, samt, i grund af Societetens val, efterträdts i förstnämnde befattning af Stats-Rådet v. Nordmann.

Såsom fortsättning af det i sednaste årsberättelsen meddelade summariska utdrag af Societetens Räkenskaper intill utgången af 1849, bifogas här följande lika beskaffade utdrag af desamma för sistlidet år 1850:

Inkomst.

Behållning från 1849	481: 45.
Det Societeten i Nåder beviljade årsanslag . .	998: 60.
Försäljning af Societetens akter har inbragt	1: 2.
Influtna intressen	4: 82.
	S:a 1485: 89.

Utgift.

Tryckning af Societetens akter, med dertill användt papper	549: 58.	
Dithörande plancher	291: 55.	
Bokbindare-arfvode	24: —	865: 13.
Tryckning af magnetiska observationer med dertill hörande papper		139: 20.
En kalender	1: 90.	
2 st. barometrar	95: —	
6 st. qvicksilfver-thermometrar	18: —	
2 st. sprit- d:o	10: —	
2 st. regnmätare	26: —	150: 90.
Biträde vid Societetens Sekretariat	25: —	
Papper, lack, m. m.	8: 25.	33: 25.
Uppassnings-arfvoden		20: —
Beräkning af meteorologiska observationer . .		7: 50.
Transport		1215: 98.

Transport ———	1215: 98.
Emballage af instrumenter	4: 45.
Instrumenters afsändning till Torneå	1: 10.
Gratifikation åt Hr Wòlsa för ett till Societeten inlemnadt arbete	50: —
Behållning till år 1851	214: 36.
	S:a 1485: 89.

På Tredje Tomen af Societetens akter äro 76 ark färdigtryckta, och har tryckningen af Andra Häftet af tidskriften *Notiser ur Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Förhandlingar,* hvilken utgifves af Vetenskaps-Societeten såsom Bihang till dess akter, äfvenledes fortgått till 23:e arket.

Societetens i sednaste årsberättelsen omförmälda beslut att med Mustiala och Torneå öka antalet af de 6 punkter i Finland, hvarest sedan flere år tillbaka Barometer- och Thermometer-observationer anställas med härifrån afsända instrumenter, blef under Maji och Junii månader sistlidet år verkställdt. I början af förstnämnde månad tillsändes nemligen Direktören Collin på Mustiala en barometer, tvenne qvicksilfver-thermometrar och tvenne pluviometrar, och omkring midsommarstiden afgingo, med ångfartyget Hengist, till Uleåborg en barometer, två qvicksilfver-thermometrar och en sprit-thermometer, adresserade till Provincial-Läkaren Doktor Ehrström i Torneå, till hvilken desamma, genom benägen åtgärd af Apothekaren Westerlund i Uleåborg, snart derefter välbehållna framkommo. Societeten begagnade det sig företeende tillfället, att derjemte till D:r Ehrström öfversända en sprit- och två qvicksilfver-thermometrar, bestämda för Kyrkoherden Liljeblad i Muonioniska, hvilken benäget åtagit sig fortgående temperatur-observationer på denna så nordligt belägna ort, och har Societeten haft tillfredsställelsen inhemta att berörde instrumenter genom D:r Ehrströms försorg lyckligen framkommit.

Barometer- och thermometer-observationer för år 1849 blefvo under sistl. Maji och Junii månader Societeten tillsända af Majoren Karsten i Kuopio och Apothekaren Relander i Sordavala; och dylika observationer hafva, för sistlidet år, blifvit henne benäget meddelade af Apothekaren Westerlund i Uleåborg, Kommissions-Landtmätaren Malmgren i Kajana, Kyrkoherden Dahlström i Wiitasaari, Majoren Karsten i Kuopio, Direktören Collin på Mustiala och Prosten Sadelin i Hammarland. Kyrkoherden Dahlström, Kommissions-Landtmätaren Malmgren och Direktören Collin hafva ökat nämnde observationer med klimatologiska iakttagelser af flere slag, anställda på samma tider som barometer- och thermometer-observationerna, hvaribland må nämnas, såsom förtjenta af särskild uppmärksamhet, de af Direktören Collin insända nederbörds-observationer. Thermometer-observationer för sistlidet år hafva äfven blifvit Societeten tillsända af Predikanten Lindegren i Lehtimäki, äfvensom af Vice-Pastorn Lundenius i Kökar och Kapellanen Heikel i Brändö på Åland; hvarjemte Societeten genom Doktor Ehrström emottagit observationer öfver hafsytans höjd, anställda åren 1848 och 1849 i Simo kapell af Kapellans-Adjunkten Simelius. Ibland meddelanden af denna beskaffenhet bör ej heller lemnas obemäld en af Apothekaren Julin i Åbo Societeten benäget förärad Journal öfver meteorologiska och klimatologiska observationer af flere slag, anställda å skeppet Atka, under inseende af Kapten Riedell, 4 gånger dagligen från den 3 Nov. 1847 till den 16 Junii 1849, samt afbrutna endast under fartygets korta vistelser i Rio-Janeiro, Valparaiso, Sitka, Ajan, Peter-Pauls hamn och Honolulu.

Klimatologiska observationer hafva, sedan årsdagen sistlidet år, blifvit Societeten tillsända af de Landsmän, och från de orter, hvilka här specificeras.

Observations-orten.		Observatorns namn.	Observations-åren.			
Län.	Socken eller Stad.					
Nylands.	Karis	Strandberg, C. H., Kontr.Pr.	—	—	—	1850.
	Karislojo	Grönqvist, C. G., Sockn.Adj.	—	—	—	d:o
	Mörskom	Granholm, J., V.Past.	—	—	—	d:o
	Pyttis	Hackzell, C. A., Kapell.	—	—	1849.	—
	Tenala	Bruncrona, E. W., Sekret.	—	1848.	1849.	—
Åbo och Björneborgs, med Åland.	Bjerno	Smedberg, J., Sockn.Adj.	—	—	—	1850.
	Eura	Homén, G. W., Prost.	—	—	—	d:o
	Finström	Tapenius, C. N. A., Prov.Läk.	—	—	—	d:o
	Föglö	Calonius, J. H., Tullförv.	—	—	—	d:o
	d:o	Hamberg, A., Klockare.	—	—	—	d:o
	d:o	Lundenius, A. M., V.Past.	—	—	—	d:o
	Hammarland	Sadelin, P. U., Prost.	—	—	—	d:o
	Kisko	Laurell, E. J., Prost.	—	—	—	d:o
	Kumlinge	Bergman, C. E., Past.Adj.	—	—	—	d:o
	d:o	Heikel, C., Kapell.	—	—	—	d:o
	Lemland	Eriksson, I., Kyrkoh.	—	—	—	d:o
	Loimjoki	Lindfors, M. C., Stud.	—	—	—	d:o
	Lundo	Candolin, C., Possess.	—	—	—	d:o
	Nådendal	Bredenberg, G., Löjtn.	1847.	1848.	1849.	d:o
Tavastehus.	Akkas	Ahonius, J., V.Pastor.	—	—	—	1850.
	Hauho	Bosin, V. E., Löjtn.	—	—	1849.	d:o
	Kangasala	Favorin, W., Ing.-Löjtn.	—	—	d:o	—
Wiborgs.	Jäskis	Punderus, J., Koll.Sekr.	—	—	—	1850.
	Parikkala	Rönnholm, A. U., Prost.	—	—	—	d:o
	Ruokolax	Wiitikka, F., Past.Adj.	—	—	—	d:o
	Taipalsaari	Mäklin, F. W., Fil.Kand.	—	—	1849.	—
	d:o	Wenell, A. J., Prost.	—	—	—	1850.
S:t Michels.	Jokkas	Poppius, A., V.Past.	—	1848.	1849.	—
Kuopio.	Rautalambi	Aschan, P. J., V.Past.	—	d:o	—	—
Wasa.	Alajärvi	Lindegren, P. H., Pred.	—	—	—	1850.
	Nerpes	Leidenius, C. A., Kapell.Adj.	—	—	—	d:o
Uleåborgs och Kajana.	Hyrynsalmi	Löwenmark, G., V.Past.	—	—	—	d:o
	Kuusamo	Krank, J. G., Kyrkoh.	—	—	—	d:o
	Neder-Torneå	Ehrström, C. R., Prov.Läk.	—	—	—	d:o
	Rovaniemi	Bäckvall, J., Past.Adj	—	—	—	d:o
	Sodankylä	Wallenius, J.	1847.	—	—	—
	Utsjoki	Hornborg, P., Kapell.	—	—	—	1850.

Societeten får derjemte begagna detta tillfälle att, med betygande af sin synnerliga erkänsla för dessa nya bidrag till kännedomen om vårt lands klimat-förhållanden, förnya sin förut gjorda anhållan, att reqvisitioner af observations-formuläret måtte, med begagnande af den i Nåder medgifna portofrihet för till Societeten ställda skrifvelser, henne direkt tillsändas, då desamma skola genast, och med största nöje, efterkommas.

Till de ämnen, som för närvarande väcka en större uppmärksamhet inom naturvetenskapen, hör den sekulära höjning och sänkning i hänseende till hafsytan, hvilken fasta landets kuster på flere ställen undergå, och hvilken företer det tillförlitligaste bevis på inom jordklotet skeende betydliga förändringar. Detta fenomen, hvilket länge varit iakttaget vid Sveriges och Finlands kuster, tillskrefs, såsom bekant är, i äldre tider en på okändt sätt skeende minskning af Östersjöns vattenmassa, hvarom arbeten i förra seklet om den så kallade "Vattuminskningen," nogsamt vittna. Rätta förhållandet härmed, hvilket nära sammanhänger med det af flere andra geologiska företeelser som förr ej kunde nöjaktigt förklaras, är väl numera allmänt kändt; men om sjelfva fenomenet i och för sig vet man ännu ej stort mera än hvad långesedan varit bekant, nemligen att de nordligare Österjökusterna fortfarande höja sig öfver vattnets medelhöjd, att denna höjning aftager mot söder och att den slutligen öfvergår till sänkning för de sydligaste kusterna af nämnde haf. Ett annat ämne af vigt, så väl i allmänt vetenskapligt afseende, som särskildt för de länder, hvilka stöta till Östersjön, är en närmare utredning af detta hafs tidtals skeende höjningar och sänkningar: ett fenomen, som hvarken står i sammanhang med det nyssnämnda, eller med ebb och flod, utan troligen är ett resultat af vindarnas och lufttryckningens förenade inverkan på hafsytan, samt i följe häraf leder till den intressanta, ehuru härtills outredda, fråga, på hvad sätt, och i hvad förhållande, begge dessa

orsaker dertill bidraga. Finska Vetenskaps-Societeten, som redan år 1841 vidtog åtskilliga åtgärder till utredande af sistnämnde ämne, har erhållit en särskild, för henne välkommen, anledning att söka befordra begge dessa vigtiga frågors framtida lösning. Uti en till Societeten aflåten skrifvelse af den 26 Junii sistlidet år, har nemligen Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademien, jemte underrättelse om de af Akademien vidtagna åtgärder till åstadkommande af dagliga observationer å vattenhöjden längs de Svenska kusterna i hela deras utsträckning, fästat Societetens uppmärksamhet på vigten af dylika iakttagelser äfven vid Östersjöns östra kuster, samt anhållit att Societeten, hvad Finland vidkommer, ville till ändamålsenliga åtgärder i detta hänseende medverka; och har Societeten, som med fägnad omfattat detta tillfälle att befrämja på en gång vetenskapens framsteg och uppfyllandet af Kongl. Akademiens önskan, tagit i öfvervägande de särskilta sätt, hvarigenom observationer af nämnde beskaffenhet kunde i Finland tillvägabringas, samt, i följe deraf, varit betänkt på åtskilliga för detta ändamål nödiga åtgärder, för hvilka framdeles skall redogöras.

Sedan sista årsberättelsens afgifvande hafva inom Societeten hållits följande vetenskapliga föredrag:

Professoren Ilmoni beskref, den 16 December sistlidet år, ett *Vattendjur*, hvilket han funnit vid ön Capri utanför Neapel, och som, efter all anledning, ännu icke varit föremål för närmare uppmärksamhet. Det hör till de djur, som innebo en vid andra föremål fästad hölsa, hvilken i närvarande fall var konisk, af bruskartad textur och med sin bas fästad å en snäcka (en Murex-art). Ifrågavarande djur, hvaraf äfven en teckning meddelades, företedde till sin så yttre form som inre organisation, likhet med Ascidiernas familj, hvarpå äfven nyssnämnde hölsa tyder.

Kansli-Rådet **Lagus** afhandlade den 29 April sistlidet år *De poetiska beståndsdelarne i Lag och Rätt*, och Stats-Rådet **Nordenskiöld** företedde, den 16 December, en *Blästerprofvare*, eller manometer, för bestämmandet af upphettad blästers medelpression, öfver hvilket instrument en beskrifning skulle insändas till Kejserl. Vetenskaps-Akademien i St. Petersburg. Stats-Rådet hade nemligen redan år 1837 för nämnde Akademi beskrifvit en blästerprofvare, som med mycken noggrannhet visade den utur blåsmachiner utströmmande luftens medel-pression; men detta instrument kan, vid numera vanlig användning af varm blåster, ej begagnas, hvarföre Stats-Rådet verkställt ifrågavarande förändring deraf, hvarigenom detsamma kan användas för hvad temperatur som helst, endast den icke öfverstiger qvicksilfrets kokpunkt. — Stats-Rådet **Nordenskiöld** har derjemte, vid sammanträdet den 3 Februarii, meddelat beskrifning af *Iwaarit, ett nytt till granat-arterna hörande mineral*, hvilket förekommer å spetsen af Iwaara berg i Kuusamo socken. Det håller, enligt en af Mag. **Thoreld** å Bergs-Kontoirets laboratorium verkställd analys, bland andra ämnen ej mindre än 18 procent Titansyra. Jemte detta mineral förekommer Elæolith och Datholith, tvenne äfvenledes i Finland ej förut bemärkta mineralier.

Vid sammanträdet den 21 Oktober föredrog Stats-Rådet **Pipping** *Fjerde Stycket* af den afhandling med titel: *Några historiska underrättelser om Boktryckeriet i Finland*[107]), hvars tvenne första Stycken finnas införda i Societetens akter; och den 3 Februarii meddelades af bemälde Stats-Råd *Femte Stycket* af samma arbete[108]).

Stats-Rådet v. **Nordmann** höll den 29 April sistlidet år ett föredrag om *Det latenta lifvet, eller djurs och växters vinter- och sommarsömn.* I fall den yttre verlden åt vissa djur

---

[107]) T. III, s. 709.
[108]) T. III, s. 735.

och växter icke erbjuder alla villkor för deras lifsverksamhet, såsom bestämd grad af värme, föda och fuktighet för näring och respiration, så falla de i ett tillstånd af sömn, hvilket närmast kan förliknas vid skendöd, i det att lifvets förrättningar synas upphöra. Ett sådant tillstånd kan under vissa förhållanden vara periodiskt, och betecknas då träffande med uttrycket *latent lif.* Stats-Rådet anförde flera exempel af växter och djur, hvilka i detta hänseende ådragit sig naturforskarnes uppmärksamhet. I sammanhang härmed omnämndes de på isen af gletscherna förekommande, och äfven af Föredraganden på Kaukasus sedda, infusorier af *Gyges sanguineus*, hvilka, såsom bekant är, bidraga till snöns röda färg; vidare den länge bibehållna groningskraften hos vissa frön, då luftens tillträde hindras, och slutligen försöken att återupplifva mikroskopiska djur, såsom *Rotifer*, *Macrobiotus* och *Vibrio*. Med de sistnämnda eller Vibrionerna, hade Hr v. Nordmann, tillsammans med Professor Dujardin i Paris, anställt försök, och derefter i torrt tillstånd medfört ägg af polypen *Halcyonella* ifrån Frankrike till Odessa, hvarest desamma sedermera utvecklade sig i en damm. — Den 10 Junii sistlidet år meddelade Stats-Rådet v. Nordmann åtskilliga uppgifter rörande *Den märkvärdiga tillbakaskridande metamorfosen hos parasitiska kräftor:* ett ämne, hvartill Stats-Rådet samlat nya materialier vid Svarta hafvets kust, i Bohuslän, vid Nordsjön samt i zoologiska Museerna i Köpenhamn, Berlin, Paris och London. — Stats-Rådet v. Nordmann höll ytterligare, den 18 November, ett föredrag öfver *Användningen af apparaten för polariseradt ljus i förening med det sammansatta mikroskopet*, samt anställde inför Societeten åtskilliga hithörande försök. Experimenter af denna beskaffenhet, förrättade med åtskilliga dubbelbrytande så väl organiska som anorganiska ämnen, förete de briljantaste fenomener och lofva, oaktadt deras komplicerade förhållanden, naturvetenska-

pen alldeles nya och vigtiga resultater: dock hafva härtills endast Professor Ehrenberg och Doktor Gerlach i Berlin sig härmed sysselsatt. — Vid sammankomsten den 16 December förevisade Stats-Rådet v. Nordmann *Käkar och tänder af ett fossilt däggdjur, tillhörande tertiärformationen och funnet i Kischineff i Bessarabien*, samt förtydligade ämnet med några teckningar. Af de upplysningar Stats-Rådet hade tillfälle under sistlidne sommar, i sällskap med Hr Laurillard i Jardin des plantes och Professor Owen uti Hunterska Museum i London, inhemta rörande nämnde fossilier, hade det visat sig att ifrågavarande djur, som står närmast slägterna *Viverra* och *Lutra*, tillhör ett nytt genus, för hvilket Stats-Rådet föreslagit namnet *Thalassictis*. — Den 3 Februarii förevisades af Stats-Rådet v. Nordmann en *Snigel* (Limax) i spiritus, hvilken, enligt uppgift af Doktor Lindh, skall hafva afgått från ett gossebarn; — och den 7 April hölls af Stats-Rådet ett föredrag öfver *Chryptochiton Stelleri* (Middendorff), en mycket sällsynt, till Cyklobranchiaternas afdelning hörande mollusk från Kamtschatka. Den första underrättelse om denna relatift jättestora form, hvars längd uppgår till 8 eng. tum, lemnades af den lärde akademikern Steller i St. Petersburg, hvilken, enligt hvad kändt är, åtföljde verldsomseglaren Bering, och med denne led skeppsbrott vid den efter Bering benämnda ögruppen. Man trodde länge att det enda exemplaret af detta djur förvarades i Brittiska Museum; men Stats-Rådet Middendorff har nyligen, bland skräp från den tillförene så kallade Konstkammaren i St. Petersburg, upptäckt några i spiritus bibehållna exemplar af detta djur, och deröfver utgifvit en mycket innehållsrik monografi. Nästan under lika förhållande har Stats-Rådet v. Nordmann, bland föremål tillhörande Alexanders-Universitetets Museum, funnit ett torkadt exemplar af detta sällsynta djur; och förevisades detsamma nu för Societeten, hvarjemte Stats-Rådet lofvade vidtaga åtgärder för

att, om möjligt, från Kamtschatka erhålla flera exemplar af oftanämnde djur, hvilket Kamtschadalerne sägas kalla *Keru* och använda såsom födoämne.

Professoren Bonsdorff föredrog den 3 Februarii en af honom författad anatomisk beskrifning af *Cerebral-Nerverna hos Tranan (Grus cinerea)*, hvilket arbete redan lemnat pressen, för att ingå i den nästutkommande Andra fascikeln af Societetens akters Tredje Tom [109]). — Vid sessionen den 3 Mars redogjorde Prof. Bonsdorff, efter en kort öfversigt af blodkärlsystemets allmänna förhållande hos fiskarna, för resultaterna af sina forskningar rörande vensystemet hos *Laken* (Gadus Lota), och fästade dervid främst uppmärksamhet vid ett af honom funnet portvensystem hos denna fisk, hvilket han kallat *caudal-portvensystemet*, bildadt af den hos laken ganska betydliga caudal-venens utgrening i den mest bakåt belägna delen af njuren. Detta system erbjuder ej allenast ett särskilt fysiologiskt intresse, hvilket i korthet framställdes, utan äfven ett historiskt, emedan Stannius Meckel och Cuvier bestridt tillvaron af ett sådant sekundärt portvensystem emot Jacobsson, hvilken antagit detsamma, utan att likväl lyckas ovedersägligt bevisa sitt påstående, emedan han anställde sina undersökningar utan att injiciera blodkärlen. Äfven detta Professorens meddelande har redan lemnat pressen, såsom tillhörande den nyssnämnda Andra fascikeln af akternas Tredje Tom [110]). — Prof. Bonsdorff har äfven den 7 April meddelat Societeten resultaterna af sina å Håkansböle gård i grannskapet af Helsingfors förrättade obduktioner af 3:ne nötkreatur, misstänkta att vara behäftade med den smittosamma *Lungsjukan*, deraf tven-

---

[109]) *Symbolæ ad anatomiam comparatam nervorum animalium vertebratorum: II. Nervi cerebrales Gruis cinereæ* (T. III, s. 591).

[110]) *Bidrag till blodkärlsystemets jemförande anatomie: III. Portvensystemet hos Gadus Lota Linn.* (T. III, s. 571).

ne voro af Voigtländsk och den tredje af Finsk race. Då dessa resultater förtjena att göras allmänt bekanta, torde det vara lämpeligt att af dem här intaga det väsendtligaste. Det sistnämnda kreaturet, ehuru ej utvisande synbara tecken till sjukdomen, hade blifvit slagtadt emedan det befann sig i samma stall med de 2:ne förstnämnda, i ändamål att dymedelst utreda huruvida sjukdomen meddelat sig äfven åt ett finskt kreatur, som stått i närmare beröring med de smittade. De voigtländska djuren, hvilka icke gåfvo andra tecken till sjukdom än en lindrig, i det hela ganska sällan påkommande, hosta, utmärkt genom en egen heshet, befunnos i mer och mindre grad hafva sådana degenerationer i lungorna, som i allmänhet utmärka ifrågavarande sjukdom, nemligen hydatider och genom suppuration samt hepatisation förstörda delar af lungan, under det de närliggande delarna voro fullkomligt friska. Såsom första stadium af den degenerativa förändringen i lungan hos de voigtländska kreaturen, observerades å lungans yta, och äfven i den interstitiella cellväfven, större och mindre ecchymoser, hvilka, genom inträdande inflammationsprocess, transformerades antingen till hydatider eller indurationer, som, öfvergångna i suppuration, åstadkommit den specifika degenerationen. Men, utom dessa förändringar i lungan, befunnos hos nämnda kreatur mesenterial-körtlarna betydligt hypertrofierade och emollierade, samt den hos nötkreatur egna bruna färgen å berörde körtlar nästan fullkomligen svart. Hos det finska kreaturet observerades icke den specifika degenerationen i lungan, utan endast ecchymoser, lika beskaffade med dem hos de voigtländska; men mesenterial-körtlarna voro hos detta djur nästan på samma sätt förändrade, som hos dem af Voigtlands racen. Af dessa fenomener ansåg sig Professoren böra draga den slutsats, att berörde smittosamma sjukdom i sin första period utgöres af ett lidande i mesenterial-körtlarna, hvilket sedermera, i en följande period, öfvergår till den specifika degeneration i lungorna, hvilken uti

ifrågavarande sjukdom är så karakteristisk. För öfrigt ansåg Professoren ecchymosernas uppkomst i lungan sannolikt bero på en felaktig kemisk sammansättning af blodmassan, hvilken hos alla de slagtade kreaturen äfven var af särdeles tunn beskaffenhet, och förmodade Professoren bloden, i detta fall, innehålla mindre qvantitet äggghvite än i normala tillståndet, ett förhållande som kunde förklaras derigenom, att de för blodberedningen så vigtiga mesenterial-körtlarna voro i sjukdomens första stadium sjukligt förändrade. Med anledning af de betydliga förändringar i lungornas textur, som utmärka det andra stadium af ifrågakomna sjukdom, ansåg Professoren en rakikal kur deraf icke möjlig i detta stadium, men väl i det första, då endast mesenterial-körtlarna voro angripna, hvilken kur, utur rationella grunder, borde bestå i dekokt på adstringerande och bittra ämnen, såsom videbark, ekbark, millefolium, chamomill, malört och enbär med antimon, jemte sund och god föda, hufvudsakligen af godt hårdvallshö, friskt vatten och salt. Sjukdomens smittosamma beskaffenhet, hvilken andra länders erfarenhet visat vara högst betydlig, ansåg Professoren utvecklas först i dess andra stadium, då lungan blifvit angripen; och trodde sig Professoren slutligen ej böra lemna oanmärkt den alldeles egna omständighet, att de slagtade djuren af Voigtlands racen, ehuru redan i så hög grad angripna af lungdegeneration, icke, genom deras förhållande i öfrigt, visade några sjukdomstecken.

Professoren Moberg höll den 29 April sistlidet år ett föredrag öfver *Elektromagnetiska Telegrafen,* och gaf ett åtskådligt begrepp om denna vigtiga uppfinning genom experimenter med en apparat, som föreställde en sådan telegraf i smått. — Societeten har derjemte, den 3 Februarii, af Professoren emottagit ett meddelande om *Silurisk kalksten, förekommande på Åland,* hvarvid förevisades åtskilliga i norra delen af Åland, på och inuti mulljorden samt på stränderna, funna kalkstens-fragmenter,

hvilka genom de deruti inneslutna petrifikater, såsom orthoceratiter, enkriniter, paleader (deribland Calymene **Blumenbachii** och andra obestämbara calymenearter), spiriferer och fucoider, tydligen visade sig tillhöra öfvergångsformationens första period, den siluriska; och ansåg Professoren, med afseende derå att Ålands bergformation öfverallt är plutonisk, dessa fragmenters ursprungliga formationsort sannolikast böra sökas i de svenska landskaperna Dalarne eller Jemtland, samt desamma sålunda, äfven i sin mån, bestyrka hypothesen om en öfver skandinaviska halfön i sydostlig och sydlig riktning fortgången högst våldsam vattenflod. — Slutligen har Professoren, vid sammanträdet den 3 Mars, fästat Societetens närmare uppmärksamhet å en i Januarii-häftet af **Poggendorffs** Annaler för detta år förekommande, för optiska vetenskapen vigtig, notis om ***Fizeau's och Breguet's experiment till bestämmande af Ljusets relativa hastigheter i luft och i vatten.*** Såsom bekant är, förklaras ljusets refraktion i de tvenne olika optiska theorierna på ett helt och hållet motsatt sätt. Emanations-theorien antager detta fenomen härröra af ljusämnets öfvervägande attraktion af det starkare brytande medium: undulations-theorien tillskrifver detsamma en retardation af ljusvågorna i samma medium. Följaktligen bör ljuset, enligt den förra theorien, vid öfvergången i ett medium af starkare brytningsförmåga erhålla, och sedan i detta medium bibehålla, en större hastighet; enligt den sednare tvärtom. Ljusets utomordentliga hastighet, hvilken icke ansågs kunna mätas på så korta distanser som här behöfdes, har ända hittills lagt hinder i vägen för en experimentel pröfning af dessa förutsättningar. Under förlidet år har likväl detta experiment, hvilket föreslogs af **Arago** redan år 1838, och länge varit efterlängtadt såsom afgörande den ena eller den andra theoriens riktighet, blifvit anställdt i Paris af **Fizeau** och **Breguet**, förmedelst en ända till 1500 hvarf i sekunden roterande reflexionsspegel, och har derigenom ljusets

hastighet under dess propagation genom luft och vatten i sjelfva verket befunnits vara icke i direkt utan omvändt förhållande af dessa kroppars brytningsförmåga, samt emanations-theorien sålunda blifvit vederlagd genom en af sina egna hufvudsatser.

Societetens Sekreterare har den 10 Junii och 18 November sistlidet år, samt den 7 innev. April, föredragit följande uppsatser: *Note sur une modification récemment proposée à la formule barométrique de Laplace*[111]. — *Remarque sur la déduction des expressions apparemment imaginaires de sinus et de cosinus.* — *Remarque sur le principe relatif à la théorie des parallèles proposé p.* 351 *et suiv. de ce Tome*[112]. — *Développements nouveaux relatifs à la fraction continue considérée dans le Tome 2^d de ces actes, p.* 1063—1076. — *Du plus grand pentaèdre à surface donnée.*

Tvenne vetenskapsidkare utom Societeten, Mag. Wilh. Neovius och Hr Wòlsa, hafva den 18 Nov. sistlidet år inlemnat hvar sin uppsats, den förre: *Härledning af en sats för beräkningen af en sferisk zon*, den sednare: *Analytisk bestämning af graderings-intervallerna på ett Bessman.* Det förra af dessa arbeten kommer att offentliggöras i det under tryckning varande Häftet af Societetens akter[113].

De, enligt sista årsberättelsen, af Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica insände arbeten med titlar: *Animadversiones circa distributionem plantarum in Fennia, Part. I* och *Djurvandringar i Lappmarken och Norra delen af Finland åren* 1839 *och* 1840, komma, enligt Societetens beslut, att intagas i Andra Häftet af det oftanämnda Bihanget till Societetens handlingar.

---

111) T. III, s. 811.

112) T. III, s. 783.

113) T. III, s. 807.

Uti samma tidskrift komma åfven att ingå följande ifrån Sällskapet inkomna och den 18 November sistl. år föredragna arbeten af Doktor W. Nylander:

Collectanea in floram Karelicam,

Supplementum adnotationum in expositionem Apum borealium,

Strödda Anteckningar.

Ofvannämnde vetenskapliga meddelanden äro till antalet 28, deribland flera komma att offentliggöras uti Societetens akter, och 3 att intagas uti Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica notiser."

Societetens sammanträden hösten 1851.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 29, 30 och 31 Dec. s. år.)

Vetenskaps-Societeten, som beslutit att oftare än härtills lemna allmänheten del af de inom Societeten hållna vetenskapliga föredrag, har under hösten detta år emottagit följande så beskaffade meddelanden:

Vid sammanträdet den 13 sistl. Oktober föredrog Kansli-Rådet Lagus ett arbete under titel: *Sveriges Rikes Landslag, stadfästad af Kon. Christopher* 1442. *Öfversatt på finska språket af Ljungo Thomæ.* Åtskilliga försök hafva blifvit gjorda att på finska språket öfversätta den af Kon. Christopher år 1442 stadfästade landslagen. Af dylika öfversättningar finnas ännu åtminstone 6 i behåll, af hvilka 3 förvaras i härvarande Kejserl. Universitets bibliothek, och likaledes 3 tillhöra Kongl. bibliotheket i Stockholm. Vid anställd noggrann jemförelse emellan 5 af dessa öfversättningar, har det befunnits att den, vid hvilken Kyrkoherden i Kalajoki Ljungo Thomæ lagt handen, är den minst felaktiga. Handskriften till berörde öfversättning är i folio, bunden i pressadt skinnband med förgylda ornamenter och eges af Kongl. bibliotheket i Stockholm. Att ifrågavarande codex tillhört Kon. Karl IX ses deraf, att på ena permen följande bokstäfver äro intryckte: *C. D. S.* (Carolus *Dux Sudermanniæ*). Det är allmänt bekant att Konungen varit sinnad att låta berörde öfversättning från trycket utgå: början dertill gjordes ock, men till följd af Karl IX:s död afstadnade företaget. Som nu ifrågavarande för två och ett halft sekel tillbaka gjorda försök torde vara det äldsta att i lagstil använda finska språket, har Societeten

ansett Föredragandens med kostnad och betydligt arbete förenade företag att göra Ljungos öfversättning allmännare bekant, icke sakna nytta och intresse, samt i följe deraf beslutit att, under form af särskilt arbete, offentliggöra nämnde öfversättning, deraf omkring 20 ark redan lemnat pressen.

Stats-Rådet Nordenskiöld förevisade den 13 Oktober, uti Universitetets Gymnastiksal, det redan på många ställen eftergjorda *Foucaultska experimentet*, hvarigenom jordens rörelse kring sin axel göres på ett högst enkelt sätt synbar. Det visades först, att en på fin tråd upphängd kula, fästad vid en liten trädskifva, fortfor att svänga i sin först erhållna direktion, ehuru skifvan horisontelt kringvreds. Följden af denna, visserligen länge kända, omständighet måste naturligtvis vara den, att en kula af betydlig tyngd, upphängd på en lång och fin tråd samt fritt svängande i ett dragfritt rum, i följd af jordens rörelse kring sin axel mer och mer afviker från den riktning i hänseende till jordytan hvilken den först erhöll, samt att denna afvikelse sker i motsatt direktion mot jordens rotations-rörelse eller från öster till vester. Den af Stats-Rådet begagnade pendel hade omkring 20 alnars längd och bar en kula af 38 markers vigt, samt ändrade under experimentet betydligt sin svängnings-direktion, hvilket visade sig på en under pendeln ställd graderad skifva. — Stats-Rådet Nordenskiöld har äfven, vid Societetens sammanträde den 10 November, företett ritning på *en af särskilta meteorologiska instrumenter sammansatt maschin,* förfärdigad af Mekanikus Dollond i London och uppställd invid Industri-Expositionens lokal, hvarigenom observationerna upptecknades af instrumenterna sjelfva på ett uti maschinen för hvarje dag insatt papper. Genom denna sjelfregistrerande inrättning åstadkoms en fortlöpande serie af barometer-, thermometer-, hygrometer- och pluviometer-observationer, hvartill ytterligare kommo iakttagelser af vattnets afdunstning samt vindens riktning och styrka. Stats-Rådet förevisade,

vid samma tillfälle, ritningar på åtskilliga af D:r C. Brooke uppfunna och vid Expositionen i London uppställda instrumenter för *meteorologiska och magnetiska observationer,* hvilka äfvenledes voro sjelfregistrerande. Observationernas uppteckning skedde här genom ljusets inverkan på ett fotografiskt papper, och erinrade Stats-Rådet, i sammanhang härmed, om ett af framlidne Prof. Nervander redan år 1839 Societeten meddeladt förslag till barometer-, thermometer- och psychrometer-observationers verkställande efter enahanda grund, hvilket ådagalade den obestridliga prioritet Societetens framlidne ledamot äger i afseende å den idé, hvaruppå D:r Brookes instrumenter bero, ehuru Prof. Nervander då icke var i tillfälle att utföra, eller ansåg nödigt att annorledes än genom Societetens årsberättelse offentliggöra, sitt förslag.

Societetens nyligen hädangångne ledamot Kollegii-Rådet af Ursin meddelade, vid sammanträdet den 10 November, åtskilliga uppgifter rörande en hos Bonden Ollikain i Petäjärvi by af Sakkola socken i Wiborgs län yppad okänd boskapssjuka, hvarom Kollegii-Rådet, i anseende till sjukdomens förmodade smittosamma beskaffenhet, under loppet af sistl. Maji månad tagit på stället närmare kännedom. Hos Ollikains boskap, 10 kor och 7 kalfvar, hade från början af Martii månad visat sig en mer och mer tilltagande sjuklighet, med aftagande matlust och tidtals under dygnet påkommen hosta, i följe hvaraf, före Kollegii-Rådets ankomst, 5 kor och 4 kalfvar dött. De återstående kreaturen befunnos på det högsta utmagrade, men röjde icke tecken till feber eller annan lokal affektion än hosta, med sådana rörelser som antydde svår smärta i bröstet. En tre års gammal ko, som fyra veckor förut burit, men redan så afsinat, att högst en jungfru mjölk för gången erhölls, slagtades, och befanns hafva viscera i bröst- och buk-kaviteten i alldeles naturenligt skick. Muskulaturen i allmänhet och lungorna voro väl mycket bleka, men sådant är vanligen fallet vid högre grad af magerhet. Då åter bronchierna

med sina utgreningar uppflåcktes, förefunnos en mängd två à tre tums långa lefvande maskar, dem Stats-Rådet v. Nordmann funnit tillhöra slägtet *Strongylus,* och hvilka lågo, icke uti lungans cellväfnad, utan inom luftkanalerna vecklade till 10 à 15 om hvarandra, klumptals och omgifna af en större eller mindre massa segt slem. Af denna företeelse drog Kollegii-Rådet den slutsats, att den här uppträdda sjukdomen ej kunde vara smittande, hvilket också faktiskt visade sig deraf, att å intet annat ställe i Petäjärvi by något kreatur var sjukt, ehuru Ollikain icke bor aflägsnare från grannar än på en half verst afstånd, och byns kreatur varit med hvarandra i daglig beröring. Huru ifrågavarande strongyli tillkommit, är svårt att förklara. Angående åter deras pathologiska inverkan och den uppkomna sjukdomens botlighet yttrade Föredraganden följande åsigter. Strongyli hade, såsom främmande ämnen, framkallat en irritation, hvilken haft större slemsekretion till följd. Genom dels denna, dels mängden af strongyli sjelfve, hade luftgångarne blifvit till den grad fyllda, att luften ej mera fått tillträde till det inre af lungorna, och dessa alltså icke mer kunnat fullgöra sin funktion. Deraf således den småningom tilltagande magerheten, sjukdomens långsamma gång och slutliga utbildning till hektik, samt dess gifna följd döden. Sjukdomen är derföre icke smittosam, men deremot, då strongyli i större mängd utvecklat sig, fullkomligen obotelig, emedan de medel som möjligen kunde förstöra lifvet för dessa djur, borde genom inandning anbringas, hvarigenom kreaturet skulle i och med detsamma dödas. Der åter strongyli i mindre mängd äro förhanden, torde naturen finna utväg att dem aflägsna, och djurets helsa sålunda kunna återvinnas. Sådana strongyli hade man väl funnit inom lungorna hos kreatur i Holland och England, men, så vidt Föredraganden kände, icke i Finland. Dock synes orsaken dertill varit endast den, att uppmärksamhet ej blifvit förut fästad på detta ämne, så vida det skall visat sig att, vid de prof-

slagtningar, som å särskilda orter i Finland anställts i anledning af den här yppade elakartade lungsjukan, strongyli, ehuru i ringa mängd, blifvit funna uti bronchial-gångarna å slagtade kreatur.

I anledning af Kollegii-Rådet af Ursins föredrag meddelade, vid samma tillfälle, Stats-Rådet v. Nordmann det han af Koll.Rådet af Ursin fått emottaga ett större parti af de i Petäjärvi samlade strongyli, och förevisade tillika ritningar, som utredde detaljerna af ifrågavarande inre parasiter. De tillhöra det af Rudolphi, i Synopsis Entozoorum, såsom dubiöst upptagna species *Strongylus vitulorum.* Rudolphi har likväl icke sjelf varit i tillfälle att inom bronchierna af kor och kalfvar observera dessa entozoa, utan nämner blott i förbigående att denna sjukdom vore känd i England och Holland, medför en torr afbruten hosta, dispnoea och slutligen döden. Nämnde strongyli synas, vid första påseende, kunna hänföras till arten *Strongylus filaria* Rud., hvilken finnes hos hästar; men noggrannare undersökningar hafva öfvertygat Stats-Rådet att djuret är enahanda med *Strongylus micrurus* Mehlis, eller, med afseende å Professor Gurlts "Lehrbuch der pathologischen Anatomie der Haus-Säugethiere," densamma som *Gordius viviparus* Bloch och *Fusaria vituli* Zeder. — Vid sammanträdet den 8 December meddelade Stats-Rådet v. Nordmann Societeten åtskilliga uppgifter om den ännu icke nog kända och högst märkvärdiga fysiologiska akt, som fått namn af *Konjugation*, och består deruti, att bland lägre så väl växter som djur, tvenne eller flere individer mer eller mindre sammansmälta, samt först derefter flere slags organer, deribland de för reproduktionen, hos dem utbildas. Denna konjugations-akt, observerad af Alexander Braun hos flera *Konferver*, har numera blifvit konstaterad ej allenast af Kölliker och Kohn hos några *Protozoer* (Infusionsdjur), hvilka efter nämnde akt erhålla endast reproduktions-organer, utan ock af Professor v. Siebold hos ett högre djurslag,

eller den märkvärdiga af Stats-Rådet v. Nordmann år 1831 upptäckta entozoformen *Diplozoon paradoxum*, hvilken, försedd med två hufvuden och två bakkroppar, uppkommer derigenom, att tvenne individer af den utaf Professor Dujardin beskrifna *Diporpa*, hvilken finnes på gälar af Cyprinus-arter, i midten *för alltid* sammanväxa. Sedan konjugations-akten här för sig gått, utvecklas ej allenast reproduktions-organer, hvilka hos det enkla djuret saknas, utan äfven andra mycket komplicerade inre organer. I sammanhang med detta ämne lemnade Stats-Rådet v. Nordmann en öfversigt af flere andra reproduktions-förhållanden hos lägre djur, — ett vidt fält af djup fysiologisk betydelse, hvilket endast med tillhjelp af de numera fullkomnade mikroskoper kunnat blifva bearbetadt. Observationer af detta slag å en ofta komplicerad cyklus af periodiska metamorfoser dem samma djur successift genomgår, erfordra å observatorns sida den yttersta noggrannhet och försigtighet.

Vid sammankomsten den 13 Oktober föredrog Professoren Bonsdorff en afhandling under titel: *Anatomisk undersökning af Vensystemet hos åtskilliga i Finland förekommande Fiskar,* hvilken kommer att utgöra *fjerde* afdelningen af Professorens till en del redan offentliggjorda: *Bidrag till blodkärlsystemets jemförande anatomi.* Såsom ett resultat af detta arbete förtjenar anföras, att det så kallade njur-portvensystemet, hvilket, enligt Professorens undersökningar, förefinnes hos Gadus Lota, icke förekommer hos Cyprinus Idus och Perca fluviatilis. — Vid samma tillfälle meddelade Prof. Bonsdorff Societeten åtskilliga af honom, jemte Tecknings-läraren v. Wright och Hr Julius v. Wright, på Eriksbergs egendom i Uskela socken å växter och djur gjorda iakttagelser under *Solförmörkelsen den* 28 *Julii* innev. år, af hvilka de vigtigaste voro: 1:o att åtskilliga växter, såsom *Viola tricolor, Calendula officinalis, Eschholzia californica, Campanula speculum, Nymphæa alba,* m. fl., under sol-

förmörkelsen fullständigt slöto sina blommor; 2:o att särskilda arter af familjen *Syrphici* Fall., så utmärkta genom sina lifliga rörelser, blefvo i högsta grad tröga och i stället att, såsom vanligt mot aftonen, öfvergifva de blommor å hvilka de under solskenet uppehålla sig samt intaga sitt nattläger, qvarblefvo likasom bortdomnade å blommorna af Spiræa salicifolia, hvaremot *Bien* begåfvo sig in i kuporna; och 3:o att *Hönsen* under solförmörkelsen begåfvo sig in i hönshuset, såsom vanligt vid solens nedgång, samt tuppen, mot sin vana denna tid på dagen, flitigt galade både vid början och slutet af förmörkelsen. Professoren hade vid samma tillfälle observerat att thermometern, som kl. 4^t 6′ e. m. visade 29° C., inom 27 minuter föll till 17°. — Slutligen har Prof. Bonsdorff, vid sammanträdet den 8 December, utur ett af honom författadt arbete, hvilket kommer att i Finska Läkare-Sällskapets handlingar ingå, meddelat den notis, att de hos lägre vertebrerade djur, från fåglarna till fiskarna, förekommande med kärna försedda blodkorpuskler, med fästadt afseende å kärnans betydelse för cellen enligt hans åsigt stadnat på en lägre utvecklingsgrad än de hos menniskan och däggdjuren förekommande bikonkava blodskifvor, hvilka äro i saknad af kärna.

Professoren Geitlin förevisade den 8 December en mängd smärre, gamla *Silfvermynt,* hvilka genom Guvernörs-Embetet i Åbo blifvit hembjudna Universitetet till inlösen. Dessa penningar, till ett antal af 160 och i vigt uppgående till 5 lod, utgjorde, enligt Professorens uppgift, en del af det fynd, hvilket innevarande höst, under gräfningen för den nya kajbyggnaden i Åbo, påträffats 3 à 4 alnar från östra åbrädden, ett stycke nedanom öfre bron, på 5 alnars djup, och hvarom i Åbo Underrättelser N:o 91 förmäles, att "detsamma utgjorts af omkring 400 silfvermynt, de fleste så kallade bracteater, till storlek liknande våra nuvarande 5 à 10 kopeks silfverslantar, af hvilka dock en del skall blifvit förskingrad af arbetarne och 360 Höga Kronan hem-

bjudne till inlösen." Då emellertid bland dessa mynt, hvilka, troligen till undvikande af tidsutdrägt, blifvit Universitetet till inlösen direkt hembjudna, icke finnes en enda brakteat, utan blott tvåsidiga, eller rättare, på begge sidorna stämplade mynt (med på åtsidan: en krona, upptill prydd med en liten stjerna på hvardera sidan; på frånsidan: ett lejon, Folkungarnes vapen), samt dessutom antalet, i stället för 360, som af Å. U. uppgifves, icke öfverstiger det af 160, så förmodade Professoren att antingen de omnämnda brakteaterna höra till dem, som af arbetarne förskingrats — hvilket likväl synes mindre troligt derföre, att det ringa metallvärdet af så tunna mynt icke bordt föranleda deras försäljande framför de stadigare, tvåsidiga myntens — eller ock att uti nämnde tidnings uppsats något misstag ingått, så väl i anseende till det uppgifna antalet, som benämningen "bracteater." Beträffande åter de intressanta upplysningar D:r Pinello meddelat Red. af Åbo Underrättelser, angående lokalen der dessa mynt blifvit hittade, tiden hvarifrån de förskrifva sig, m. m., ville Professoren göra endast den anmärkning, att antagandet af ifrågavarande mynts prägling i Åbo stad synes mindre sannolikt, helst detta antagande grundar sig blott deruppå "att mynt (Moneta Aboënsis) under *en del af medeltiden* preglades i denna då för tiden mycket förmögna stad." Nu äro de till detta fynd hörande silfvermynt fullkomligt lika med det ifrån Waldemars och Birger Jarls tider, hvilket i Brenners Thesaurus Tab. IV, N:o 6 finnes aftecknadt (endast med den obetydliga skillnad, att på detta sistnämnde de små stjernorna på ömse sidor om kronan saknas), och böra derföre hänföras till medlet eller slutet af trettonde århundradet, på hvilken tid i Åbo sannolikt ännu icke fanns något mynthus. Detta synes otvunget framgå deraf, att Magnus Ladulås i sitt testamente af år 1285, der han uppräknar Rikets dåvarande myntstäder: Skara, Söderköping, Skenninge, Jönköping, Nyköping, Örebro, Upsala och Westerås, icke nämner Åbo (jfr Lagerbring,

Svea Rikes Hist. 2 Del. sid. 713 följ.). Derjemte kan man af några uttryck i samma testamente draga den slutsats, att det mynt, som då för tiden gick och gällde i Finland, åtminstone till största delen präglades i Upsala och Westerås. ("Pro istorum omnium solutione in Westgotia assignamus monetam Scarensem, in Ostgotia monetam Suthercopiæ - - - in Finlandia monetam in Upsala & Arosia deputamus"). Men att sednare, och åtminstone redan i Karl VIII Knutsons tid, 1448—1470, silfvermynt verkligen blifvit slagna i Åbo, med omskrift i munkstil: Mon| eta| Abo|ens|, derpå äro, bland annat, de tvenne exemplar af detta sällsyuta mynt, hvilka förvaras i Alexanders-Universitetets Mynt-kabinett, ett osvikeligt bevis.

Vid sammanträdet den 13 Oktober meddelade Professoren Woldstedt, utur ett bref från Direktorn för Central-observatorium i Pulkova, att de Astronomer, hvilka derifrån varit sände till Lomsa för att observera den totala *Solförmörkelsen* den 28 sistlidne Julii, kommit till det resultat, att de röda upphöjningar, hvilka vid totala solförmörkelser observeras i den strålkrans som omgifver månen, och hvilka några trott vara månberg, verkligen höra till solen. Derjemte hade bemälde Direktor, i anledning af Kejserl. Vetenskaps-Akademiens i St. Petersburg afsigt att genom trycket offentliggöra alla inom Ryska Kejsaredömet gjorda observationer af samma solförmörkelse, begärt och af Föredraganden erhållit uppgift öfver de i Helsingfors anställda observationer af nämnde förmörkelse. Enligt de å Helsingfors observatorium med nio fots refraktorn förrättade observationer, inträffade solförmörkelsens början kl. $3^t\ 49^m\ 44^s.9$ och slutet kl. $5^t\ 46^m\ 50^s.6$ Helsingfors medeltid. — Prof. Woldstedt har äfven, vid Societetens sammankomst den 10 November, anmält sig hafva, i anledning af *Foucaultska experimentet* öfver en pendels svängningsplans successiva förändring till följe af jordens rotation, upp-

löst följande problem: "Om ett vertikalt plan i ett visst ögonblick å en ort på jorden, hvars polhöjd är gifven, gör en vinkel med meridianen, frågas, hvilken vinkel ett vertikalt plan efter en gifven tids förlopp skall göra med meridianen i dess dåblifvande läge, för att dess lutning mot förstnämnda vertikala plan skall vara den minsta möjliga;" och hade han kommit till det resultat, att förändringen af lutningen mot meridianen, i fall mellantiden tages oändligt liten, d. v. s. om man antager att förändringen sker i hvarje ögonblick, är oberoende af planets ursprungliga lutning mot meridianen, och proportionel mot sinus af polhöjden.

Professoren Moberg framställde, den 10 November, idén af *En apparat till åskådliggörande af Jordens rotation*, nära öfverensstämmande med en af C. Marx i Poggendorffs Annalen der Physik und Chemie, 3e Ser. 23 B. s. 302–6, för samma ändamål föreslagen, men icke bestående af en i sin tyngdpunkt upphängd visare, utan utgörande ett ytterst lätt roterande hjul, hvars axel, hvilande på antifriktionstrissor, skulle ställas parallel med jordaxeln. Detta hjul borde till följe af jordens rotation *synas* röra sig medsols ett hvarf i dygnet. Tillika visade Föredraganden, förmedelst en dertill inrättad apparat, nödvändigheten deraf, att, vid dylika experimenter med stillastående kroppar hvilka genom skenbar rotation skola ådagalägga jordens, deras rotations-axel först ställes i ortens parallelcirkels plan, och sedan, utan någon annan inverkan å desamma än den som eger rum genom sjelfva axeltapparna, denna axel bringas i parallelism med jordaxeln, emedan de eljest, vid axelns riktning, erhålla en impuls till rotation åt samma håll som jorden, hvarigenom den skenbara rörelsen mycket måste förminskas, eller till och med alldeles tillintetgöras. — Vid samma tillfälle meddelade Prof. Moberg Societeten berättelse om en af honom under sommaren innevarande år uti socknarna Saltvik, Sund, Finström och Jomala gjord *Insamling af petrifikater*, samt förevisade af dessa 1:o Mollusca:

af klassen *Cephalopoda* fem species Orthoceratites, af kl. *Gasteropoda* species af Throchus, Euomphalus, m. fl., äfvensom några species af klasserna *Acephala* och *Brachiopoda;* 2:o Articulata: särskilta species af trilobit-genera Calymene, Asaphus och Illænus; 3:o Radiata: species af Sphæronites och Ætinocrinus, samt åtskilliga hörande till polypernas klass.

Societetens Sekreterare meddelade den 10 November, i anledning af Stats-Rådet Nordenskiölds och Professoren Woldstedts föredrag om *Foucaultska experimentet,* följande upplysningar angående detta experiment hvilket nu väcker så mycken uppmärksamhet. Förslaget derom framställdes den 3 sistl. Februarii för Vetenskaps-Akademien i Paris. Den fullständiga theorien om hithörande rörelse, hvarmed åtskilliga författare, deribland nyligen Clausen i Dorpat, sysselsatt sig, är ganska invecklad, emedan, utom andra dertill bidragande orsaker, tyngdkraftens direktion, i följd af jordens rotations-rörelse, mer och mer skiljer sig från det plan hvaruti pendelrörelsen först begynte. En följd af sistnämnda omständighet är den, att, i hvilken riktning än pendelns rörelse begynner, och huru noggrannt än densamma först anbringas i ett vertikalt *plan,* det ej dröjer länge innan den visar sig mer och mer konisk. Enklast och bäst framställes theorien om ifrågavarande rörelse från den synpunkt, att dess begge hufvudorsaker betraktas hvar för sig. Dessa äro, å ena sidan, middagsliniens af jordens rotation förorsakade vändning omkring vertikal-linien motsols, och, å den andra, pendelns egen, af tyngdkraftens förändrade riktning beroende, mer och mer koniska rörelse. Den förra af dessa orsaker, hvilken är den hufvudsakligaste och omedelbart verkar rörelsens skenbara framskridande medsols, underkastas ganska lätt kalkyl: icke så den sednare. Horisontens angulära hastighet omkring vertikal-linien erhålles då jordens rotations-hastighet multipliceras med sinus af ställets latityd, hvaraf följer att pendelrörelsen under eqvatorn

icke företer någon afvikelse, men deremot under polerna förändrar sin riktning hastigast eller lika fort med jordens rotation, d. å. med 15° i timmen. I Helsingfors utgör denna förändring, på samma grund, 13°,01 för hvarje timme. En intressant, men ej lätt anställd, undersökning vore den, att genom försök med visshet utröna, huruvida pendelrörelsens afvikelse på samma ort sker med olika hastighet ifrån olika begynnelseplaner. I Journalen *l'Institut* för den 9 Julii d. år meddelas åtskilliga af General Dufour och tvenne andra vetenskapsmän häröfver anställda försök i Geneve, hvilka ledde till det resultat, att en pendel af 20 mètres (d. å. 33,7 alnars) långd, försedd med en blykula af 12 kilogrammers (28,2 markers) vigt, företedde en afvikelse af 25° på 2,376 timmar då rörelsen begynte från norr till söder eller söder till norr, men endast på 2,110 timmar, då den började från vester till öster eller öster till vester. Nyssanförda uppgift rörande horisontens rörelse kring vertikal-linien ger, i förevarande fall, 2,309 timmar. Dessa försök kunna dock ej anses afgörande. — Vid ifrågavarande sammanträde anmältes derjemte af Societetens Sekreterare några nya af honom erhållna resultater rörande *Parallel-theorien,* hvilka komma att offentliggöras i nästutkommande häfte af Societetens akter [114]).

Sluteligen hafva från Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica till Societeten inkommit följande 8 afhandlingar, nemligen af

D:r W. Nylander: *Collectanea in floram Karelicam. Continuatio,*

Additamentum ad Conspectum floræ Helsingforsiensis,

Revisio synoptica Apum borealium, comparatis speciebus Europæ mediæ;

D:r C. Lundahl: *Bidrag till mellersta Finlands mikromammalogi;*

---

[114]) *Note sur la théorie des parallèles* (T. III, s. 791).

Prof. A. G. Borg: *Möss-ströfverier i Limingo socken* 1850, 51;

D:r C. Ehrström: *Naturhistoriska iakttagelser;*

Stud. A. E. Nylander: *Lichenes in Ostrobottnia boreali et Lapponia inferiore adnotati,*

Berättelse till Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica öfver en naturhistorisk resa i Södra Finlands östra Skärgård, verkställd om sommaren 1851 *med understöd af Sällskapet;*

Och har Societeten i afseende å dessa arbeten, hvilka blifvit till Naturalhistoriska sektionens bedömande öfverlemnade, härtills hunnit afgöra att D:r Nylanders tvenne första afhandlingar, jemte D:r Lundahls, komma att offentliggöras i den oftanämnda tidskriften: "Notiser ur Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Förhandlingar."

Societetens sammanträden våren 1852.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 28 Febr. och 7 April s. år.)

Vid Societetens sammanträde den 9 Februarii meddelade Professoren Bonsdorff resultaterna af sina å den vanliga *Björnen* (Ursus arctos) anställda anatomiska undersökningar af blodkärlsystemet, med fästadt afseende å *Vintersömnen,* och anförde i detta afseende följande:

Vintersömnen, hvilken är en nog vanlig företeelse hos åtskilliga djur, särdeles bland familjerna Chiroptera, Glires, Insectivora och Plantigrada, förekommer likväl hos dessa i ganska olika grader, så att, då några tillbringa hela vintern i sömn utan att i denna låta sig störas, andra antingen vid inträffande mildare väderlek af sig sjelfva vakna, eller, om de störas i sitt läger, genast försättas i vakande tillstånd. Såsom allmänt kändt hör björnen till den sednare kategorien. Då likväl, hos de djur som tillbringa vintern i sömn, lifsverksamheten i allmänhet är bragt till sitt minimum, och blodkärlsystemets verksamhet är för dennas fortbestånd ett oeftergifligt vilkor, har man all anledning att, hos de vintersofvande djuren i allmänhet, förmoda en inrättning inom detta system, hvarigenom blodcirkulationen periodiskt, om icke helt och hållet afbrytes, dock betydligen aftager. Härvid företer sig likväl hos björnen den anmärkningsvärda omständighet, att, om ock en inträdande lägre temperatur och brist på nödig föda föranleda den att söka sig ett tjenligt ställe att tillbringa vintern under sömn, densamma dock, härunder störd, hastigt vaknar, sätter sig i rörelse och utvecklar hela sin styrka, hvilket förhållande synes bevisa att den hos detta djur förekommande vintersömnen till en del beror af dess vilja. Tager man härvid i betraktande

att den ostörda blodcirkulationen genom kroppens alla delar är ett nödvändigt vilkor för de normala lifsyttringarna hos djuren, men att blodcirkulationen icke beror af viljans inflytande, skulle häri en motsägelse synas äga rum. Af blodkärlsystemets anatomiska förhållande synes dock en fysiologisk förklaring häraf kunna åstadkommas, dervid främst bör anmärkas, att aorta abdominalis i bukkaviteten förlöper under ett starkt muskulärt crus af diaphragma. Inom vensystemet förekommer åter, att vena cava inferior, hvilken, af $1\frac{1}{2}$ tums diameter, till vidd betydligt öfverträffar den $\frac{1}{2}$ tum vida aorta abdominalis, förlöper genom en lob af lefvern, hvilken, likasom en ring, omfattar venstammen, sålunda att den tjockaste delen af denna lefverlob ligger rätt på vena cava. Vena cava förlöper vidare genom lefvern upp till foramen quadrilaterum, der den genomtränger diaphragma, och vidare inom bröstkaviteten, för att utgjuta sig i det högra hjertförmaket. Då likväl vena cava passerar foramen quadrilaterum, öfvergå, både från bröst- och bukytan af diaphragma, muskel- och senfibrer till den närbelägna delen af vena cava, å hvilken de förlöpa, dels longitudinelt, dels cirkulärt omkring venstammen. När således diaphragma är i kontraktions-tillstånd, verka dessa muskelfibrer både en förkortning och en förträngning af venstammen, hvarigenom blodets cirkulation genom denna venstam ytterligare förhindras. Inom portvensystemet befinnes åter den så kallade portvenstammen ($1\frac{1}{2}$ tum i diameter), hvilken sammansättes af 4 hufvudgrenar: *vena mesenterica magna* (1 tum), *pancreatica* ($\frac{1}{4}$ tum), *cœliaca* ($\frac{3}{4}$ tum) och *gastro-epiploica* ($\frac{1}{4}$ tum), särdeles utmärkt genom sin vidd i förhållande till de artèrer från hvilka blod öfverföres till detta vensystem. — Dessa anatomiska data torde vara af vigt för förklaringen af den hos björnen under vintersömnen retarderade blodcirkulationen och dess fullständiga återinträdande vid djurets uppvaknande. Med all sannolikhet synes nemligen kunna antagas, att diaphragma

under björnens vintersömn är i ett kontraktions-tillstånd, närmande sig till tonisk kramp. Dervid sammantryckes, till följd af det förut anmärkta läget af aorta abdominalis, denna åder emot vertebrerna, så att blodcirkulationen derigenom ytterst försvagas. Af samma anledning förkortas och sammantryckes äfven vena cava, genom kontraktion af de från diaphragma derpå öfvergående longitudinella och cirkulära muskel- och senfibrer. Beträffande portvensystemet, förekomma icke här några sådana mekaniska hinder för blodcirkulationen som inom vena cava, men här är åter venernas betydliga vidd i förhållande till artèrerna ett vigtigt hinder för hastigare blodcirkulation, ty, enligt hydrauliska lagar, flyter samma qvantitet vätska långsammare genom en vid flodbädd än genom en trängre. Att, af sådan anledning, blodcirkulationen genom portvensystemet betydligt måste retarderas, finner man lätt. Tages härvid tillika i betraktande, att hjertat, hvilket, såsom en sugtryckpump, gifver den enda aktiva impulsen till blodets cirkulation, genom den under vintersömnen försvagade respiratoriska verksamheten till stor del förlorat sin kontraktilitet, företer sig ännu en orsak till försvåradt blodomlopp genom nämnde system. Slutligen bör märkas att, i följd af ofvannämnde tryckning på aorta abdominalis och vena cava, en blodkongestion uppstår uti lefvern, hvarigenom den anmärkta lefverloben, hvilken såsom en ring omsluter vena cava, sväller till och utöfvar en tryckning på oftanämnde venstam emot ryggraden, deraf blodomloppet ytterligare i högsta grad försvåras. Det föregående torde tillräckligt ådagalägga, hvilken betydlig inverkan ett kontraktions-tillstånd uti diaphragma utöfvar till störande af blodcirkulationen. Tillkomsten af ett sådant tillstånd måste åter hufvudsakligen förklaras af björnens läge i dess vinterdvala. Diaphragma är en muskel, hvilken till en del beror af viljans inflytande, till en del är af denna oberoende. Då björnen af yttre omständigheter och instinkten föranledes att lägga sig i vinterdvala, intager den,

till följe af samma instinkt, med starkt böjd kropp och nosen skjuten under buken emellan de bakre extremiteterna, en sådan ställning, som mest bidrager till befordrande af oftanämnda kontraktion. Häraf förklaras äfven ganska naturligt björnens hastiga återkomst till sitt normal-tillstånd, då densamma af en eller annan orsak störes i sin vintersömn. Då hos de djur, hvilka ligga i *full* vintersömn, nerv-verksamheten, och till följe deraf sensibiliteten, till den grad hvilar, att de icke känna eller kunna uppfatta äfven en ganska stark retning, är detta icke förhållandet med björnen. Denna bibehåller då ännu förmågan att, medelst sinnesnerverna och de sensibla hudnerverna, emottaga och i hjernan uppfatta de emottagna intrycken, deröfver reflektera och rusa upp ur sitt läger, då den toniska krampen och kontraktionen i diaphragma i och med detsamma upphör, samt blodets cirkulation kan obehindradt för sig gå. Härmed är äfven vinterdvalan upphäfven.

I sammanhang med det föregående anmärkte Prof. Bonsdorff, att, hos en gammal björnhona, å hvilken han anstället sina undersökningar öfver blodkärlsystemet, tarmkanalen, af 18 alnars längd, samt ventrikeln voro fullkomligt toma på spår af njutna födoämnen, tunntarmarna innehöllo en betydlig mängd, med epithelii fjäll uppblandadt, tjocktflytande, halfkoaguleradt slem, och gallblåsan, hvilken var ovanligt stor, befanns hel och hållen fylld af mörk galla. I afseende å tarmkanalens körtlar, anmärktes en särdeles stark körtel i portio pylorica af ventrikeln, hvilken ännu icke blifvit närmare undersökt, och, utom fyra enskilda Pejerska körtlar, en ungefär 3 alnar lång dylik körtel, alla belägna å den mesenterii fäste motsatta sidan af tarmen. Dessutom förekommo spridda under slemhinnan utan någon ordning små, ännu icke mikroskopiskt undersökta, solitära körtlar, hvilka Professoren förmodade böra anses såsom motsvarande de Brunnerska körtlarna

hos menniskan, ehuru dessa egentligen förekomma i duodenum. Beträffande den af jägare så kallade *Tappen,* förekom verkligen en sådan, hvilken utgjordes af en massa hårda och mörkgröna, mindre och med hvarandra genom hår, torra gråsstrån, gallharts och något slem förenade stycken, hvilka fyllde hela rectum, hvarutom sphincter ani förefanns i ett starkt sammandraget tillstånd. Att denna tapp, såsom utöfvande en störande inverkan på tarmkanalens kontraktion och blodcirkulationen derstädes, äfvenledes är af vigt vid björnens vinterdvala, ansåg sig Professoren böra endast i förbigående anmärka. Öfverallt under huden, i omentum och mesenterium, hade derjemte förefunnits betydligt fett, hvilket måste, såsom dålig värmeledare, förekomma förlust af den under vinterdvalan till sitt minimum bragta animala värmen, samt derjemte, genom resorption, afgifva material för kroppens nutrition under den tid vinterdvalan påstår.

Stats-Rådet v. Nordmann framställde, vid samma tillfälle, de inkast han tror sig böra göra emot den bekante helminthologen Professor v. Siebold ts förklaring af de besynnerliga fenomener, hvilka företes af den till saltsjöfiskarnas invertes-maskar hörande gruppen *Anthocephalus* och *Tetrarhynchus,* af hvilka inkast han redan uti bref lemnat nämnde vetenskapsman del. I följd af en mycket noggrann iakttagelse å en enstaka, uti en blåsa inom en snäcka funnen, ung Tænia-amma, hvars leder ännu ej voro utvecklade samt hufvud och hakkrans indragna inom den utvidgade bakkroppen, slutar Prof. v. Siebold, uti en uppsats "Ueber den Generationswechsel der Cestoden, nebst einer Revision der Gattung Tetrarhynchus," att ett dylikt förhållande torde ega rum hos de inom ett hylle af *Amphistoma rapaloides* innesluta unga Tetrarhynchi. Deremot anmärker Stats-Rådet v. Nordmann det han, förmedelst mikroskopiska undersökningar, anställda med Prof. Miescher redan åren 1838 och 39 samt yttermera i Paris 1850, blifvit öfvertygad att nämnde hel-

minth icke står i ett organiskt samband med den deraf inneslutna *Tetrarhynchus*, utan att de äro skilda djur, så besynnerligt än detta låter. Om *Tetrarhynchus* utgjorde hufvudet af samma helminth, borde dess utveckling alltid föregå utbildningen af denna sednares bakkropp; men Stats-Rådet v. Nordmann hade påträffat *Amphistoma* ensam, samt äfvenledes varit i tillfälle att följa den småningom skeende utbildningen af *Tetrarhynchus*. Det otroliga uti ifrågavarande förhållande försvinner, då man erinrar sig analoga företeelser hos de likaledes till entozoerna hörande genera *Distomum* och *Cercaria*.

Slutligen föredrog, vid ifrågavarande sammanträde, Professoren Moberg några uppgifter om en *Belemnit, funnen i den på Åland förekommande siluriska kalken*, samt undersökte dervid, huruvida nämnde fynd gåfve anledning att sluta, det de djur, hvilkas petrificerade qvarlefvor erhållit denna benämning, haft en tidigare tillvaro än den af geologerna allmänt antagna, hvilken inskränker sig till Lias-, Jura- och Krit-formationerna.

Vid sammanträdet den 22 Mars föredrogos af Professoren Bonsdorff följande resultater af anställda anatomiska undersökningar å inelfvorna hos *Strutsen* (Struthio Camelus), hvartill han erhållit tillfälle derigenom, att Stats-Rådet v. Nordmann sådana från St. Petersburg nyligen medbragt och benäget till honom öfverlemnat:

Beträffande digestions-organerna, befanns matstrupen öfvergå i en ganska betydlig förmage (proventriculus), utmärkt genom en utomordentlig rikedom på körtlar och innehållande, utom njutna födoämnen, en större längd af ett fingertjockt rep, hoprulladt till en klump, en qvarters lång, 2 tum bred och $\frac{1}{4}$ tum tjock trådbit, samt en betydlig mängd gröfre sand uppblandad med mindre stenar. Ifrån denna förmage fanns nämnde dess innehåll öfvergå i muskelmågen, hvilken utgjordes, såsom vanligt hos fåglarna, af tvenne hälfter, hvilka kunna, såsom qvarnstenar,

gnida emot hvarandra och krossa de ämnen som inkomma från förmagen, en förrättning, som väsendtligen underhjelpes genom den stenblandade sand, hvilken tillika med födoämnena öfverföres i muskelmagen. Ifrån den sistnämnde funnos söndermalade och sandblandade födoämnen uttränga i duodenum, hvarest desamma uppblandats med saft från den ganska betydliga pancreas, samt galla, hvilken sednare, i följd deraf att hos strutsen saknas gallblåsa, blifvit från lefvern omedelbart öfverförd i duodenum. Den egentliga tunntarmen var af ganska betydlig längd samt bildande mångfaldiga gyri, till dess den öfvergick i tjocktarmen, hvars begynnelse särdeles karakteriserades af tvenne starka appendices vermiculares, hvilka, i början af 2 tums diameter och skrufvade i spiralform, mer och mer afsmalnade mot ändan, som slutade med en blind spets. Anmärkningsvärdt föreföll härvid tillika, att dessa appendices innehöllo hvardera omkring $\frac{1}{2}$ qvarter sand, samt att å ifrågavarande blindtarmar förmärktes en starkare muskelväfnad än å den öfriga tjocktarmen: omständigheter, hvaraf Professoren ansåg sig böra sluta, att den peristaltiska rörelsen är i dessa blinda bihang ganska stark, samt bestämd att, med tillhjelp af nyssnämnde sand, ytterligare söndermala de här förekommande, redan till en del upplösta, födoämnen. Tjocktarmen, af 3 tums diameter, bildade flere gyri, samt öfvergick, med ett transverselt läge, motsvarande colon transversum hos menniskan, slutligen i en dubbelt smalare tarm, hvilken, af betydlig längd och bildande mångfaldiga böjningar, slutade i en ganska vid kloak. — Tarmkanalen hos strutsen befanns erhålla blod af 3 hufvudstammar, hvilka utgå från aorta abdominalis, nemligen: 1) arteria coeliaca, motsvarande samma artèr hos menniskan och en del af mesenterica superior, 2) mesenterica superior, som utgrenar sig i tunntarmarna, och 3) mesenterica inferior, hvilken utgrenar sig endast i tjocktarmarna. Såsom i synnerhet anmärkningsvärdt ansåg Professoren, att den första gren, hvilken afgår från a. coeliaca och utan

tvifvel är mjeltens artèr (hvilken inelfva blifvit vid uttagningen af viscera bortskuren), kort efter sitt ursprung bildar ett starkt undernät (rete mirabile), förr än den intränger i mjelten; och anmärkte Professoren i detta afseende, att man i allmänhet varit oense om nyttan af de hos djur förekommande undernäten, då några velat anse dem utöfva ett mekaniskt, andra ett kemiskt, inflytande på blodet. Tager man i betraktande de ställen, å hvilka undernät blifvit hos djuren iakttagna, såsom t. ex. i ögonhålan hos idislande djur, kattor, fåglar, m. m., å arteria maxillaris interna förr än den tränger till hjernan, å lefvern hos thunfisken, o. s. v., visar sig att dessa äro sådana, der det borde förekommas att blodet skulle alltför starkt inverka å ett för mekanisk inflytelse ömtåligt organ, och torde det derföre ej kunna betviflas, att nyttan af de arteriella undernäten är mekanisk, samt består deruti, att det i en artèrstam innehållna blodet derigenom fördelas på en större flodbädd, blodcirkulationen i följd deraf retarderas, samt den arteriella blodpelarens tryckning betydligen förminskas. Nämnde verkan ansåg Professoren det hos strutsen anmärkta mjeltundernätet äfven utöfva: ett förhållande så mycket mera nödigt, som mjeltens kapillar-kärl utmärka sig genom utomordentligt fina väggar. Att ett sådant undernät icke förekommer å mjeltens artèr hos menniskan, syntes Professoren icke kunna gälla såsom inkast häremot, emedan en sådan retardation af blodcirkulationen kan åstadkommas äfven genom andra inrättningar å artèrerna, såsom böjningar af artèrstammen, t. ex. å carotis interna, den vinkel under hvilken en artègren utgår ifrån stammen, m. m. Hos menniskan vänder sig mjeltartèren, efter sitt ursprung ur a. coeliaca, åt vänster och förlöper slingrande i flere böjningar till mjelten, hvarigenom naturligtvis blodcirkulationen, då blodet i hvarje böjning röner ett motstånd af kärlväggen, betydligt måste retarderas. Då denna slingring af mjeltartèren saknas hos strutsen, har naturen vunnit samma ändamål genom det anmärkta under-

nätet. Professoren meddelade ytterligare åtskilligt rörande de artèr-stammar, hvilka utgå från hjertat, samt anmärkte att detta organ hos den undersökta strutsen var i det närmaste lika stort som hos en vanlig ko. Ifrågavarande undersökningar torde offentliggöras i Vetenskaps-Societetens akter under titel: *Symbolæ ad anatomiam Struthionis Cameli.*

Stats-Rådet v. Nordmann anmälte, vid samma session, att, — oberoende af de åren 1846, 47 och 48 i södra Ryssland anställda palæontologiska forskningar, hvarigenom Stats-Rådet varit nog lycklig att i trakten af Odessa, vid Kertsch i Taurien samt i Podolien och Wolhynien upptäcka en förvånande mängd fossila ben af numera försvunna djur, — uti Bessarabien förefunnits en stor fossil *Rhinoceros-tand,* samt att något sednare derstädes uppgräfts ett nästan fullständigt skelett af nyssnämnde djur. I sammanhang härmed förevisades ett fossilt cranium af detta kolossala djur, hvilket Stats-Rådet under en nyligen gjord resa till St. Petersburg varit i tillfälle att förvärfva. Nämnde cranium, tillhörande *Rhinoceros tichorhinus* Cuv., har blifvit tillfälligtvis upptäckt vid Tula, samt förärades nu af Föredraganden till Universitetets anatomiska museum, hvarest det kommer att utgöra en af samlingens största rariteter.

För Societeten föredrogs, vid ifrågavarande sammanträde, äfven en af Konduktören Mag. Thoreld författad *Beskrifning på ett mineral, funnet i Kuusamo socken af Uleåborgs Län,* öfver hvars införande i Societetens akter Mathematiko-fysiska sektionen skulle dess yttrande afgifva. Nämnde mineral, hvarå Stats-Rådet Nordenskiöld förevisade prof, har, i anledning af dess kulformiga utseende, af Författaren erhållit namnet *Gongylit.*

Sluteligen föredrog, vid samma tillfälle, Societetens Sekreterare en uppsats under titel: *Considérations sur les racines imaginaires d'équations quelconques.*

Årssammanträdet 1852.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 30 April, 3, 4 och 5 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societeten firade i går sin årsfest i Kejs. Alexanders-Universitetets solennitetssal. Högtidligheten öppnades med några ord af Ordföranden, Stats-Rådet v. Nordmann, hvarefter Societetens Sekreterare uppläste Årsberättelsen, Stats-Rådet v. Haartman höll ett *Minnestal* öfver Societetens framlidne ledamot Kollegii-Rådet af Ursin, Professoren Gyldén höll ett föredrag öfver *Värdet af Socrates filosofi* och Professoren Woldstedt uppläste en afhandling med titel: *Solen betraktad i dess förhållande till öfriga fixstjernor och i afseende å dess fysiska beskaffenhet.* — Årsberättelsen var följande:

"Om Finska Vetenskaps-Societeten de sex första åren af sin tillvaro fick fägna sig af den förmån att icke förlora någon af sina Ledamöter, med undantag af sin nitiske stiftare Chemiæ Professoren von Bonsdorff, hvilken till hennes synnerliga saknad hädangick några månader efter hennes stiftelse, har hon deremot varit underkastad det missgynnande förhållande att sedermera, eller ifrån och med år 1845, vid hvarje af sina årsdagar, med undantag af endast den år 1850, nödgas erinra sig en eller flere under det förflutna tidskiftet lidna förluster. Äfven denna dag gör icke härifrån ett undantag. Societeten såg den 27 Nov. sistl. år en af sina Ordinarie Ledamöter och stiftare, f. d. Professoren i Fysiologien och Anatomien vid Kejs. Alexanders-Universitetet, Kollegii-Rådet och Riddaren Doktor Nils Abraham af Ursin bortryckas af döden, visserligen i den framskridna åldern af öfver 66 år, men dock ännu vid oförminskad

kropps- och själskraft, såsom nogsamt visade sig af den ovanliga verksamhet han sommaren förut genom jemna och långväga resor i embetsväg ådagalade — resor, af hvilka han äfven meddelade vår Societet en frukt genom ett intressant vetenskapligt föredrag, hållet endast tvenne veckor före hans död. Om, för öfrigt, vigtiga och trägna tjenstebefattningar samt praktiska sysselsättningar hindrade den hädangångne att medelst vetenskapliga forskningar i högre grad verka för Societetens ändamål, bör dock här ej lemnas obemäldt, att han städse med uppmärksamhet och intresse följde hennes verksamhet, samt i hennes inre förhållanden ofta var henne till tjenst, särdeles i egenskap af ständig Ordförande i hennes Naturalhistoriska sektion, uti hvilken befattning han efterträdes af den Man, som kommer att, vid detta tillfälle, å Societetens vägnar egna en skyldig gärd åt hans minne.

I afseende å Vetenskaps-Societetens Ledamöter har, under det sistförflutna tidskiftet, för öfrigt ingen förändring inträffat; och hennes Embetsmän hafva blifvit ombytte sålunda, att Stats-Rådet v. Nordmann för i dag ett år sedan, i vanlig ordning, öfvertog Ordförande-befattningen samt i Viceordförandeskapet efterträddes af Professoren Gyldén.

Societetens vetenskapliga förbindelser, som nästan årligen utvidgats, hafva sedan sista årsdagen förökats med Vetenskaps-, Vitterhets- och Konst-Akademien i Lyon, hvilken uti en sistl. höst ankommen skrifvelse, jemte föräring af en del utaf dess memoirer, tillkännagifvit sin önskan om utbyte af vetenskapliga arbeten. Societetens boksamling har derjemte, under årets lopp, vunnit en ej obetydlig tillökning genom föräringar af Finska Litteratur-Sällskapet, Finska Läkare-Sällskapet, Manufaktur-Direktionen, Kejserl. Naturforskare-Sällskapet i Moskva, Kejserl. Universitetet i Kharkoff, Richelieuska Lyceum i Odessa, Kongl. Vetenskaps-Akademien i Stockholm, Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien i Stockholm, Kongl. Universitetet i

Christiania, Kongl. Vetenskaps-Societeten i Göttingen, Kongl. Vetenskaps-Akademien i München, m. fl. vetenskapliga inrättningar, äfvensom derutöfver af åtskilliga enskilta personer.

Societetens Räkenskaper för sistlidet år äro, i sammandrag, följande:

Inkomst.

Behållning från 1850		214: 36.
Allernådigst beviljade anslag af allmänna medel		1148: 60.
Genom försäljning af Societetens akter, förnämligast i Tyskland, har inkommit .		71: 82.
Influtna intressen		19: —
	S:a	1453: 78.

Utgift.

För tryckning af Societetens akter, förskottvis	350: —	
Dithörande plancher	230: —	580: —
Biträde vid Societetens Sekretariat		25: —
Uppassnings-arfvoden, m. m.		20: 66.
Ett bokskåp		20: —
Behållning till 1852		808: 12.
	S:a	1453: 78.

Att utgifterna endast uppgått till 645 rub. 66 kop., uppkommer deraf, att slutliqvid om Societetens tryckningsarbete icke blifvit under årets lopp anställd.

Angående Societetens utgifvande arbeten bör omförmälas, att Andra häftet af Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Notiser befinnes så nära fulländadt, att det efter några veckor kommer att utdelas och ingå i bokhandeln. Detsamma äger rum med ett af Kansli-Rådet Lagus den 13 Oktober sistlidet år meddeladt

arbete under titel: *Sveriges Rikes Landslag, stadfästad af Kon. Christopher* 1442, *Öfversatt på finska språket af Ljungo Thomæ,* hvilket Societeten, såsom mindre lämpligt för dess akter, ansett sig böra särskildt utgifva. Tredje Tomen af Societetens akter torde deremot icke komma att afslutas förr än mot slutet af detta år.

Societeten har haft fägnaden från Kommissions-Landtmätaren Malmgren i Kajana, Kyrkoherden Dahlström i Wiitasaari, Prosten Sadelin i Hammarland, Apothekaren Westerlund i Uleåborg, Direktören Collin å Mustiala, Provincial-Läkaren Doktor Ehrström i Torneå och Majoren Karsten i Kuopio erhålla de vanliga, på hennes anmodan fortgående, barometer- och thermometer-observationer för sistlidet år; och hafva äfven thermometer-observationer för samma år, åtföljda af flera andra meteorologiska iakttagelser, blifvit henne benäget meddelade af flere, för sådana forskningar nitälskande, landsmän, nemligen Kyrkoherden Liljeblad i Muonioniska, Studeranden Baron Hisinger, Kapellanen Lindegren i Muldia, Kyrkoherden Wenell i Taipalsaari, Vice-Pastor Lundenius i Kökar och Borgmästaren Cederman i Torneå. I följd af erhållen underrättelse att thermometer-observationer skulle med nöje anställas af flere landsmän, äfven i de nordligaste delarna af landet, i fall ändamålsenliga instrumenter blefve dertill anskaffade, har Societeten gått i författning derom att 10 st. qvicksilfver-thermometrar och några sprit-thermometrar hållas i beredskap att vid första öppet vatten sjöledes försändas till de orter som komma i fråga.

Klimatologiska iakttagelser, grundade på Societetens utgifna formulär, hafva blifvit insända såsom följande tabell utvisar.

Observations-orten. Län.	Socken eller Stad.	Observatorns namn.	Observations-åren.
Nylands.	Borgå socken	Holmerus, B., Landtbrukare.	1850. 1851.
	Ingo	Hisinger, E., och Illman, F.	1851.
	Karis	Strandberg, C. H., Kontrakts-Prost.	d:o
	Mörskom	Granholm, J., Vice-Pastor.	d:o
Åbo och Björneborgs, med Åland.	Bjerno	Smedberg, J., Sockne-Adjunkt.	d:o
	Eura	Homén, G. W., Prost.	d:o
	Finnström	Tapenius, C. N. A., Provincial-Läkare.	d:o
	Föglö	Calonius, I. H., Tullförvaltare.	d:o
	d:o	Lundenius, A. M., Vice-Pastor.	d:o
	d:o	Hamberg, A., Klockare.	d:o
	Hammarland	Sadelin, P. U. F., Prost.	d:o
	Kisko	Laurell, E. J., Prost.	d:o
	Lemland	Eriksson, J., Kyrkoherde.	d:o
	Lundo	Candolin, C., Possessionat.	d:o
	Nådendal	Bredenberg, G., Löjtnant.	d:o
Tavastehus.	Akkas	Ahonius, J., Vice-Pastor.	d:o
Wiborgs.	Jäskis	Punderus, J., Kollegii-Sekreterare.	d:o
	Parikkala	Rönnholm, A., Prost.	d:o
	Taipalsaari	Wenell, A. J., Kyrkoherde.	d:o
Wasa.	Keuru	Lindegren, P. H., Kapellan.	d:o
	Wiitasaari	Dahlström, C. M., Pastors Adjunkt.	d:o
Uleåborgs och Kajana.	Hyrynsalmi	Löfvenmark, G., Vice-Pastor.	d:o
	Muonioniska	Liljeblad, J. F., Kyrkoherde.	1847. t. o. m. 1851.
	Neder-Torneå	Ehrström, C., Provincial-Läkare.	1851.
	Rovaniemi	Bäckwall, J., Pastors-Adjunkt.	d:o
	Sodankylä	Ekroos, T., Krono-Länsman.	1847. 1851.
	d:o	Slottsberg, G.	1851.

Societeten har äfven med nöje emottagit observationer öfver hafsytans höjd, anställda sistlidet år å Töftö egendom på Åland af Handlanden Stålström, samt i Simo kapell af Kapellans-Adjunkten Simelius. Rektor Fogelholm i Uleåborg har derjemte benäget förärat Societeten ett af framl. Kontrakts-Prosten

E. J. Frosterus upprättadt sammandrag af medeltemperaturerna för hvarje dag, grundadt på bemälde Prosts i Carlö socken åren 1827—40 anställda thermometer-observationer, hvilka, jemte en betydlig mängd andra meteorologiska uppgifter från samma hand, Societeten hade nöjet för några år sedan emottaga af Demoiselle Agathe Frosterus. Såsom hithörande kan ännu nämnas, att en samling af dagliga väderleks-observationer vid Fredriksfors Jernbruk åren 1842—44 blifvit till Societeten aflemnad af Bokhållaren vid Frenckellska Bokhandeln i Åbo Granlund.

Sedan Vetenskaps-Societeten, i enlighet med ett den 8 sistl. December fattadt beslut, uti Finlands Allmänna Tidning N:ris 301—303 för sistlidet år, och N:ris 49, 81 för det nu löpande, lemnat allmänheten kännedom af de vetenskapliga meddelanden Societeten bekommit den 13 Oktober, 10 November och 8 December förlidet år, samt 9 Februarii och 22 Mars detta år, är det öfverflödigt att här utförligare redogöra för dessa redan kända föredrag. Till beredande af den fullständiga öfversigt af Societetens verksamhet under det förflutna året, hvilken bör vid detta tillfälle meddelas, må dock tillåtas att, i vanlig ordning, återhemta åtminstone rubrikerna af nämnde vetenskapliga uppgifter.

Kansli-Rådet Lagus föredrog den 13 sistlidne Oktober det arbete benämndt: *Sveriges Rikes Landslag, stadfästad af Kon. Christopher år* 1442, *Öfversatt på finska språket af Ljungo Thomæ*, hvilket blifvit i det föregående omnämndt.

Stats-Rådet Nordenskiöld förevisade, vid samma tillfälle, uti Universitetets Gymnastiksal, det s. k. *Foucaultska experimentet,* och företedde, vid det påföljande sammanträdet den 10 November, ritningar öfver åtskilliga vid Industri-Expositionen i London sistl. år uppställda *Sjelfregistrerande instrumenter för meteorologiska och magnetiska observationer.*

Vid sistnämnde sammanträde upplästes af framl. Kollegii-Rådet af Ursin en uppsats rörande en i Petäjärvi by af Sak-

kola socken i Wiborgs län yppad okänd boskapssjuka, hvilken Föredraganden i Maji månad sistlidet år på stället undersökt samt funnit härröra af två till tre tums långa lefvande maskar, tillhörande slägtet *Strongylus*, hvilka förefunnos i större mängd inom kreaturens luftkanaler.

Stats-Rådet v. Nordmann meddelade vid samma tillfälle, näst efter Kollegii-Rådet af Ursins föredrag, åtskilliga närmare upplysningar rörande nämnde *Strongyli* och den särskilda art, hvartill de, enligt hans tanke, borde hänföras. — Vid påföljande sammankomst, den 8 December, fick Societeten af bemälde Stats-Råd emottaga flera uppgifter rörande den ännu icke nog kända, märkvärdiga fysiologiska akt, hvilken eger rum hos vissa lägre växter och djur samt fått namn af *Konjugation;* den 9 Februarii meddelade Stats-Rådet v. Nordmann de inkast han tror sig böra göra emot Professor v. Sieboldts förklaring af de besynnerliga fenomener, hvilka företes af entozoerna *Anthocephalus* och *Tetrarhynchus;* och den 22 Mars förevisades af Stats-Rådet ett fossilt Cranium af *Rhinoceros tichorhinus* Cuv., hvilket funnits vid Tula samt nyligen blifvit inköpt af Föredraganden, som deraf gjort Universitetets anatomiska Museum en present.

Vid sammanträdet den 13 Oktober föredrog Professoren Bonsdorff en afhandling under titel: *Anatomisk undersökning af Vensystemet hos åtskilliga i Finland förekommande Fiskar,* hvilken kommer att utgöra fjerde afdelningen af Professorens *Bidrag till blodkärlsystemets jemförande anatomi;* och meddelade Professoren, vid samma tillfälle, åtskilliga på Eriksbergs egendom i Uskela socken å växter och djur gjorda iakttagelser under *Solförmörkelsen den 28 Julii sistl. år.* — Den 8 December lemnade Prof. Bonsdorff en notis rörande *lägre vertebrerade djur,* hemtad utur ett af honom författadt arbete som kommer att offentliggöras i Finska Läkare-Sällskapets Handlingar; den 9 Februarii föredrogos af Professoren resultaterna af ana-

tomiska undersökningar anställda å den vanliga *Björnen*, med fästadt afseende å *Vintersömnen;* och den 22 Mars meddelades af bemälde Professor resultaterna af anatomiska undersökningar å *Strutsen*, hvilka torde komma att i Societeten akter offentliggöras.

Professoren Geitlin förevisade den 8 December en mängd gamla *Silfvermynt*, tillhörande ett fynd som sistlidne höst påträffats under gräfningen för den nya kajbyggnaden i Åbo.

Professoren Woldstedt föredrog den 13 Oktober, utur ett bref från Direktorn för Central-observatorium i Pulkova, ett honom meddeladt resultat af de observationer som anställdes sistl. år å den *Totala solförmörkelsen* i Lomsa, samt uppgaf, i sammanhang dermed, de å Observatorium härstädes erhållna tider för nämnde solförmörkelses början och slut. — Prof. Woldstedt har äfven, vid sammanträdet den 10 November, meddelat Societeten upplösningen af ett det *Foucaultska experimentet* rörande problem.

Den 10 November meddelades af Professoren Moberg förslag till *En för åskådliggörandet af jordens rotation tjenlig apparat*, och afgaf Professoren, vid samma tillfälle, berättelse om en af honom på Åland gjord insamling af *Petrifikater*, deraf åtskilliga äfven förevisades. — Prof. Moberg har också, den 9 Februarii, lemnat Societeten några uppgifter rörande en *Belemnit*, funnen i den på Åland förekommande siluriska kalken, samt framställt sina åsigter om perioden för tillvaron af de djur, hvilkas petrifikater erhållit denna benämning.

Societetens Sekreterare har den 10 sistl. November aflemnat några upplysningar rörande det *Foucaultska experimentet*, samt föredragit en uppsats angående *Parallel-theorien*. — Den 22 Mars har bemälde Societetens ledamot äfven föredragit en mindre afhandling med titel: *Considérations sur les racines imaginaires d'équations quelconques.*

Konduktören vid Bergs-Staten Mag. Thoreld har inlemnat en af honom författad *Beskrifning på ett mineral, funnet i Kuusamo socken af Uleåborgs Län*, hvilket arbete föredrogs den 22 Mars och remitterades till Mathematiko-fysiska sektionen, som dess utlåtande deröfver ännu ej afgifvit.

Den 13 Oktober, 10 November och 8 December hafva för Societeten föredragits följande från Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica inlemnade afhandlingar, nemligen af

D:r W. Nylander: *Collectanea in floram Karelicam. Continuatio,*
Additamentum ad Conspectum floræ Helsingforsiensis,
Revisio synoptica Apum borealium, comparatis speciebus Europæ mediæ;

D:r C. Lundahl: *Bidrag till mellersta Finlands mikromammalogi,*

Prof. A. G. Borg: *Möss-ströfverier i Limingo socken* 1850, 51;

D:r C. Ehrström: *Naturhistoriska iakttagelser;*

Stud. A. E. Nylander: *Lichenes in Ostrobottnia boreali et Lapponia inferiore adnotati,*
Berättelse till Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica öfver en naturhistorisk resa i Södra Finlands östra Skärgård, verkställd om sommaren 1851 *med understöd af Sällskapet;*

Och äro, af dessa arbeten, Doktorerna Nylanders och Lundahls färdigtryckta, för att ingå i det utkommande Andra Häftet af Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Notiser.

Det återstår att lemna en öfversigt af några andra Societeten gjorda vetenskapliga meddelanden, hvaraf allmänheten hittills icke erhållit del.

Professoren Ilmoni höll den 6 April ett mundligt föredrag om *Epidemisk vansinnighet,* dervid, efter en kort antydning af den *epidemiska* vansinnighetens förhållande till den *sporadi-*

ska eller vanliga, dess psychiska grund och vanligaste yttringar i det kroppsliga, dess sannolika orsaker, m. m., han uppräknade de historiskt kända, förnämsta företeelserna af denna folkandens aberration, från den fornösterländska och antika åldern, genom medeltiden, allt intill vår tid. Härvid relevererades framför andra: Barnskarornas vallfärder till det förlofvade landet, Gisslaresällskapernas ursinniga upptåg, det epidemiska dansraseriet, de fanatiska rörelserna inom hela folkmassor af antingen dæmonomani, det bekanta hexeriets innersta princip, eller theomani, den fixa föreställningen att vara af den Evige inspirerad till våldsamma omstörtningar, såsom hos Kalvinisterna på 1600-talet och det s. k. Läseriets sektyra i vår tid, m. m.; och härleddes såsom hufvudresultater häraf, att medeltidens sednare hälft och den nyares första århundraden synas varit rikast på det epidemiska vansinnets företeelser, att det ondas makt utgör uti dem alla en herrskande grundton, att denna vansinnighet uppdykat ur folklifvets innersta djup, företrädesvis vid vissa tidpunkter, samt att den företett i sin helhet, efter särskilta tidehvarf, ett olika skaplynne.

Stats-Rådet Nordenskiöld förevisade den 22 Maji sistlidet år ett instrument, som med mycken noggrannhet angifver *Vindens medelriktning*, och för hvilket han föreslagit namnet *Anemodeiktär*. Det är kändt att vinden, äfven på större slätter, har en inom vissa gränser kroklinig eller slingrande rörelse, äfven under det den, i det hela, blåser från ett och samma håll. Vanliga flaggor oscillera derföre oupphörligt, hvarigenom uppkommer svårighet att angifva vindens verkliga riktning. Det ifrågavarande instrumentet, som athjelper denna brist, utgöres af fyra på hvardera ändan af en axel fästade väderqvarnsvingar af vanlig beskaffenhet, hvilka genom en midt på axeln befintlig skruf utan ända verka på ett så inrättadt machineri, att vingarna genom sin egen rörelse oupphörligt föras utur vinden. Skulle vinden ej

oscillera, komme vingarna att stå stilla så snart de hunnit vridas i sjelfva vindens plan, hvars riktning då utmärkes genom en mot axeln vinkelrät visare. Detta förhållande inträffar dock ytterst sällan, hvarföre vingarna oupphörligt röra sig än åt det ena hållet, än åt det andra; men i anseende dertill, att de genom machineriets konstruktion länge måste vara i rörelse, innan visaren märkbart flyttar sig, får man ändå med behörig noggrannhet vindens medeldirektion. — Vid samma tillfälle föredrog Stats-Rådet äfven en afhandling under titel: *Beschreibung des Karamsinit, eines neuen Minerals aus Nischnei Tagil im Ural,* hvilken torde ingå i Vetenskaps-Societetens akter. Detta mineral påfanns under Författarens vistelse på stället, vid det en ny koppargrufva upptogs af Herr A. von Karamsin hösten 1849. Det sitter på Grossular, i öfre delen af schaktet, der bergarten ännu är alldeles söndersplittrad, och utgör ett sprickfyllningsämne, hvarvid det stundom bildar uti ihåligheterna små fina stråliga, liksom i qvastar sammanvuxna, kristallnålar. En analys deraf, verkställd å Bergs-Kontoirets laboratorium af Mag. Thoreld, visar att detsamma består af 6 atomer $\frac{2}{3}$ silikat af kalkjord med 2 atomer $\frac{2}{3}$ silikat af lerjord, jemte 3 atomer vatten. Kalkjorden är till en del ersatt af talkjord, manganoxidul och kali, samt lerjorden af en ringa portion jernoxid. Den grufva, hvarest detta mineral förekom, var äfven deruti märkvärdig, att en del af den der befintliga kopparmalmen var guldhaltig, och gaf ända till 2 ℔ guld på 100 pud.

Den 29 April sistlidet år uppläste Adjunkten Borenius en afhandling om *De framsteg, som kunskapen om Jordmagnetismen gjort, i synnerhet under de sednaste decennierna;* hvilket arbete är färdigtryckt, såsom tillhörande det snart utkommande häftet af Societetens akter [115]).

[115]) T. III, s. 625.

Stats-Rådet v. Nordmann förevisade den 12 Maji sistl. år flere antiqviteter från *Panticapæum,* det nuvarande Kertsch, på östra kusten af Taurien, och från *Olbia* (Miletopolis), den fordna så rika och blomstrande Milesiska kolonien vid floden Bug (Hypanis), icke långt från Otschakow. Dessa piecer bestodo af lampor, så kallade tårflaskor och handtag till Amphorer och Vaser (καδος). En af dessa lampor är rund, af mycket fin röd lera med vackra teckningar, föreställande hufvudet af Minerva med dess vanliga attribut ugglan, samt fanns vid uppgräfningen af en grafhög, eller tumulus, invid Panticapæum. En tårflaska från Olbia är gjord af gips, i stället för det vanliga ämnet glas, och på de förevisade Amphorhandtagen, likaledes funna bland ruinerna af Olbia, kan man läsa de intryckta namnen på dem som förfärdigat dessa kärl. Stats-Rådet v. Nordmann meddelade, i sammanhang härmed, att bland den oändliga mängd af mynt och andra antiqviteter, hvilka tid efter annan upptäckts i Olbia, den så kallade *Psephisma* öfver *Protogenes* i synnerhet förtjenar uppmärksamhet. Med en inskription af 190 rader lof-orda Archonterna Protogenes frikostighet och ansenliga penninge-uppoffringar för staden Olbia. Skifvan med denna i alla afseenden märkvärdiga inskription förvaras på godset Stolnoje i Tschernigovska Guvernementet, tillhör Grefve Kuschelew-Besborodko och har varit föremål för Hrr v. Köppens och Köhlers undersökningar — Vid ifrågavarande sammanträde förevisades äfven af Stats-Rådet v. Nordmann några exemplar af en *Sill- eller Strömmings-sort,* utmärkt genom särdeles storlek, deraf en betydlig mängd blifvit vid denna tid fångad i yttre skärgården omkring Helsingfors, samt undersökte huruvida denna fisk kunde anses stå närmare sill eller strömming. Stats-Rådet kom dervid till det resultat, att denna form, hvilken enligt uppgifter af fiskare alldrig fångas uti inre skärgården, torde vara identisk med *Clupea cimbrica,* eller den så kallade Kivik-sillen.

— Vid samma tillfälle meddelade äfven Stats-Rådet v. Nordmann åtskilliga uppgifter om den på Esthniska kusten vid Rammosaari den 9 April fångade hvalfisken *Balænoptera longimana,* samt förevisade så väl en teckning af detta nu mera till finska faunan hörande kolossala djur, som ock några parasitiska kräftor *Coronula diadema,* funna på huden af detsamma. — Vid sammanträdet den 6 April meddelade Stats-Rådet v. Nordmann Societeten en skrifvelse från dess i Paris då vistande Broder Kaptenen af 1:a rangen, m. m. Boris Nordmann, innehållande en detaljerad framställning af Parisiska Vetenskaps-Akademiens den 22 Mars firade årsfest, hvarutur må anföras, att Akademiens stora pris tilldelades fysiologen D:r Bernard för upptäckten af en ny funktion hos lefvern, nemligen den s. k. sockerberedningsprocessen; att Cuvierska priset tillföll Hr L. Agassiz i Nord-Amerika för dess omfattande och klassiska arbete: *"Recherches sur les poissons fossiles,"* o. s. v.; äfvensom att sammankomsten slutades med ett af den ena utaf Akademiens ständige Sekreterare, Hr Flourens, hållet minnestal öfver den år 1844 aflidne, ryktbare naturforskaren och filosofen Geoffroy-Saint-Hilaire, känd äfvenledes såsom deltagare uti den af Kejs. Napoleon utförda expedition till Egypten, samt såsom ständig antagonist till den verldsberömde Cuvier.

Den 29 April sistlidet år höll Professoren Bonsdorff ett föredrag om *Kommunismens inflytande på Samhällsordningen, betraktad från en Fysiologisk synpunkt,* samt Professoren Gyldén ett om *De gamle Grekernes rikedom på plastiska Konstverk.*

Vid sammankomsten den 6 April föredrog Professoren Woldstedt ett arbete om *Helsingfors Observatorii Meridiancirkels delningsfel*[116]), och vid samma tillfälle meddelades af So-

[116]) *Untersuchung der Theilungsfehler des Reichenbach-Ertelschen Meridiankreises der Sternwarte in Helsingfors* (T. III, s. 839).

cietetens Sekreterare tvenne uppsatser under titlar: *Démonstration simple et élémentaire de la forme des racines imaginaires des équations algébriques*, och *Du plus grand hexaèdre à surface donnée*.

Ofvannämnde vetenskapliga meddelanden utgöra, oberäknade de af Sällskapet pro Fauna & Flora Fennica insände, till antalet 36, derutaf ett blifvit särskildt tryckt, och flera torde offentliggöras i Societetens akter."

Societetens sammanträden hösten 1852.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 3 Nov. och 23 Dec. s. år.)

Vid sammanträdet den 18 Oktober höllos följande föredrag:

Kollegii-Rådet Baranowsky uppläste en på fransyska språket författad beskrifning öfver ett af honom uttänkt instrument, hvilket han kallat *Cyklometer* och som har till föremål att omedelbart afmäta mindre, huru som helst irreguliera, plana figurers storlek i qvadratmått. Det har således samma bestämmelse som Wetlis bekanta planimeter, men skiljer sig till grundidén väsendtligt från denna. Författaren, som önskar öfver detta sitt förslag inhemta Societetens yttrande, har till henne inlemnat ofvannämnde beskrifning, hvilken blifvit remitterad till Mathematiko-fysiska sektionen.

Stats-Rådet Nordenskiöld förevisade ett mineral från Brewig i Norige, hvilket, i anseende till sin orangegula färg, fått namn af *Orangit,* och hvaruti D:r Bergemann i Berlin trott sig finna en ny metall, hvilken han benämnt *Donarium.* Professor Mosander i Stockholm har dock visat att nämnde mineral endast är ett vattenhaltigt silikat af thorjord med kalk och flera ämnen, samt icke innehåller någon ny metall. Professorerna Berlin i Lund och Damour i Paris hafva derjemte, hvar på sitt håll, funnit att donaroxiden är densamma som thorjord, hvarföre den förmenta nya metallen får utstrykas från listan på enkla kroppar.

Stats-Rådet v. Nordmann meddelade att Doktorerna Küchenmeister och Lewald, under inseende af Professor v. Siebold i Breslau, anställt noggranna försök till utredande huruvida icke den till helmintherna såsom egen ordning hörande

grupp af *Cystici* utgöres af förirrade, på vandring stadda, hydropiska former af *Cestoder* eller *Binnikemaskar,* samt att nämnde försök fullkomligt bekräftat denna af Prof. Siebold långesedan uttalade åsigt. Sålunda vet man t. ex. nu med visshet, att den hos råttan förekommande *Cysticercus fasciolaris,* hvars bakre kroppsdel är en blåsa utan alla inre organer, utvecklar sig till *Tænia crassicollis* med leder och reproduktions-organer, derest den kommer i magen af en katt. Professor v. Siebold hade samlat en mängd af *Cysticercus pisiformis,* hvilken förefinnes hos haren och kaninen, ingaf desamma med mjölk åt hundar, och fann sedermera hos dessa alla öfvergångsformer af nämnde *Cysticercus* till *Tænia serrata.* Det har likaledes blifvit utrönt att den kända, uti fårets hjerna allmänt förekommande, *Cœnurus cerebralis* är en form af en *Tænia,* hvars normala utveckling beror deruppå, att t. ex. en varg eller hund förtär fåret. — Stats-Rådet v. Nordmann lemnade vid samma tillfälle Societeten del af en utaf Docenten vid Kejserl. Alexanders-Universitetet D:r J. J. W. Lagus honom tillsånd skrifvelse från Odessa af den $\frac{1}{2}\frac{1}{8}$ sistl. Maji, hvilken innehåller åtskilliga historiskt-antiqvariska anmärkningar och uppgifter i anledning af en utaf Doktorn den 16 i samma månad företagen resa till den lilla ön Beresan, nära intill Dnieperns mynning.

Societetens Sekreterare anmälte sluteligen, i sammanhang med en utaf honom förut meddelad uppgift om det s. k. *Foucaultska experimentet,* att Hr Zantedeschi's i Padua observationer öfver pendelns afvikelse ej långesedan lemnat en ny bekräftelse på det i Geneve, Lüttich och Rio Janeiro förut iakttagna förhållande, att nämnde afvikelse sker i meridianplanet med *mindre,* i normalplanet med *större,* hastighet än den vanliga enkla theorien om horisontens rörelse kring vertikal-lineen utvisar.

Vid Societetens sammanträde den 15 November anmälte Professoren Woldstedt att han jemte Kandidaten Fedorenko,

en ung astronom från Kharkov, sistl. sommar, på anmodan af Verkl. Stats-Rådet Struve, fulländat den sista till *Gradmätningen i Finland* hörande operationen, neml. bestämningen af polhöjden å en triangelpunkt i det inre af landet, och en dertill stötande triangelsidas azimuth. Nämnde observationer anställdes från den 4 till den 20 Augusti å punkten Kilpimäki, omkring 4 verst WNW från Rautalampi kyrka. Polhöjden, som bestämdes med en ny, särdeles utmärkt, vertikalcirkel af Repsold, medelst ett större antal observationer å polstjernans höjder och sydliga stjernors meridianhöjder, befanns endast 0″,48 mindre än den som beräknats af det genom gradmätningen bekanta afståndet från punkten Mäkipäällys på Hogland. I sammanhang härmed anmärktes att den finska gradmätningen blott utgör en del af en större, som kan kallas den rysk-skandinaviska och sträcker sig från Ismail i Bessarabien, vid 45° 20′ latityd, till Fuglenäs, 1 verst från Hammerfest i Norrska Lappmarken, vid 70° 40′ latityd. Den rysk-skandinaviska gradmätningen, omfattande 25° 20′, är den största hittills uti ett sammanhang utförda, och efter denna följer i ordningen den större ostindiska, som omfattar 15° 58′.

Kansli-Rådet Lagus meddelade den 6 December utdrag af ett bref från sin son, Docenten D:r J. J. W. Lagus *), innehållande några uppgifter om den förfärliga storm som rasade i Athén natten mot den 27 sistlidne Oktober. Utdraget lydde som följer:

"Redan utgången i afsigt att föra mitt bref på posten, har jag dock återvändt för att tillägga bekräftelse på den nyhet som tidigt på morgonen i dag nådde mitt öra. Jag tog omvägen förbi ruinerna af Jupiters tempel. Det är sannt: den grufliga orkan

*) Docenten Lagus hade den 11 Junii afrest från Odessa till Konstantinopel, der han blott en kort tid uppehöll sig, hvarefter han begaf sig till Athén, dit han ankom den 24 Junii.

som rasade förliden natt från SSO, har ej blott förstört otaliga af nutidens verk, men äfven ett af de skönaste monument som återstå sen Athéns gyllene dagar. En af de våldiga kolonnerna som tillhört det största af alla Grekiska Gudahus — Zeus Olympierns — har sänkt sitt stolta hufvud ned mot jorden. Folket strömmar som bäst dit i massor, tidningsskribenterne hafva samlat sig, den ena ritar, den andra mäter, den tredje antecknar. Med dagens post sprider sig säkert den beklagliga nyheten åt alla jordens delar. Man vet ofta ej rätt hvad en hjelte gått före innan han fallit, och så är det äfven med dessa kolonner. Nu äro vi på ett så bedröfligt sätt komne i tillfälle att studera, att anatomisera deras undransvärdt enkla och likväl fasta sammansättning, som trotsat mer än tvåtusende års stormar. Under Pisistratus började templets byggande: det fulländades först i Romarnes tid. Dess längd var 354 fot, bredd 171 och hela omfång med portik öfver 2000. Pelarne voro 124 af Jonisk (Korinthisk) ordning, Penthalisk marmor; hvarje öfver 6 fot i diameter och öfver 60 i höjd. Skaften bestå af 15 kolossala stycken, lagda på hvarandra utan murbruk. Till sista natten stodo 16 af dem, deribland en som vid sitt kapitäl ännu har en koja, hvari en munk bodde under medeltiden; den mellersta af de tre som stodo längst åt W har nu stupat — och stupat så vackert som vore alla dess delar radade efter hvarandra på marken."

Professoren Ilmoni meddelade vid samma tillfälle några notiser om de i flere afseenden högst märkvärdiga *Telluriska naturtilldragelserna år* 1755, särdeles om de jordskakningar och besynnerliga rörelser i vattnet, hvilka företedde sig å flere ställen i Finland, Sverige och Norige d. 1 Nov. nämnde år, just på samma tid af dagen som den vidtbekanta jordbäfningen i Lissabon inträffade. Dessa företeelser i norden, i förening med många andra likartade och alldeles samtidiga å andra vidt skilda orter, tyda på ett stort inre sammanhang mellan dem alla.

Stats-Rådet v. Nordmann berättade, vid ifrågavarande sammanträde, att han under en utfärd till Palajärvi i Wichtis socken varit i tillfälle att insamla flere arter af lägre djur, neml., bland Annelider, *Nephelis vulgaris* i många varieteter och en form af *Clepsine,* några *Krustaceer,* samt, bland Polyper, ett species af *Halcyonella,* hvilket af Fil. Kand. Mäklin påträffades. På stranden af Palajärvi förekommer växten *Lobelia dortmanna* i stor mängd. Vid insamlingen häraf fann Stats-Rådet uppå en i vatten liggande trädstam grupper af små röda korn, hvilka, vid undersökning med mikroskop, funnos vara ägg, med embryoner, af en mindre krustacé. Utvecklingen af embryonerna hade uppnått det stadium, att äggets vitellus ännu sammanhängde med embryos öppna ryggsida, under det embryos nedre delar, eller buksidan med extremiteterna, redan voro bildade. Stats-Rådet v. Nordmann anmärkte, i sammanhang härmed, att, om indelningen af *Djurriket* grundas på de särskilda modifikationerna af embryogenesis, och uppmärksamhet dervid fästes å den massa af vitellus som erfordras för bildandet af embryos organer, samt på den inbördes ställningen af vitellus och embryo, djurriket sönderfaller i följande grupper: A) Djur, hvilkas embryo danas med en primitif del, *Evolutio ex una parte,* eller, såsom Professor Remak kallar dem, *Animalia holoblastica,* och B) Djur, hos hvilka hela vitellus användes vid danandet af embryo, *Evolutio ex omnibus partibus,* eller Remaks *A. meroblastica.* Till den förra gruppen höra *Vertebrata, Articulata* och *Cephalopoda,* till den sednare alla öfriga lägre djur, med undantag af de tvenne lägsta klasserna *Infusoria* och *Rhizopoda,* hvilka icke framalstras af ägg. Stats-Rådet ansåg det tillika vara af högsta intresse, att vitelli ställning vid embryos bildning varierar på *tre* sätt, eller kan vara *abdominal,* såsom hos alla Vertebrata, *dorsal,* såsom hos Articulata, och slutligen så modifierad att vitellus ställer sig framför embryos *hufvud,* såsom hos Cephalopoda.

Societetens Sekreterare föredrog sluteligen, vid nämnde session:

1:o En uppsats med titel: *Quelques remarques sur le développement des fonctions.*

2:o Tvenne af Inspektören vid Lots- och Båkverket, Major Stjerncreutz gjorda skriftliga meddelanden, det ena benämndt: *Undersökning af de Räfflor, hvaraf bergen vid Finska Vikens norra kust äro med bestämd riktning fårade;* det andra innehållande berättelse om en af Majoren den 1 sistl. September verkställd afvägning af det *Vattenmärke* Landtmätaren E. Klingius år 1755 inhuggit å Gränö Skaten på Wargö (nu Bergö kallad), hvilket omförmäles i Kgl. Svenska Vet. Akademiens Handlingar för år 1765, sid. 105.

Det förra af sistnämnde tvenne meddelanden innehåller följande resultater rörande *räfflornas* afvikelse från meridianen vid deras riktning mot söder:

Granholmen, nära Pargas port	$36\frac{1}{2}°$	à	$38\frac{1}{2}°$	Ö.
Hangöudd	32	à	36	Ö.
Dalkarby egendom i Pojo skärgård	$30\frac{3}{4}$	à	$35\frac{3}{4}$	Ö.
Storkrämaren, 2 tyska mil öster om Helsingfors .	17	à	25	Ö.
Gråskär, 3 tyska mil öster om Helsingfors	31	à	34	Ö.
Unas hemmans strand	$39\frac{1}{4}$	à	$43\frac{3}{4}$	Ö.
Hacksalö södra udde, vestra stranden	$38\frac{1}{2}$	à	$39\frac{1}{2}$	Ö.
Stor-Pellinge, Apparnäs udde	$40\frac{1}{2}$	à	42	Ö.
Lill-Pellinge	$34\frac{1}{4}$	à	$39\frac{1}{4}$	Ö.
Sundarö norra udde	29	à	34	Ö.
Wåtskär, 3 tyska mil vester om Lovisa	$23\frac{2}{3}$	à	$43\frac{2}{3}$	Ö.

Dessa uppgifter öfverensstämma ganska väl med dem Professor Sefström anfört i K. Vet. Akad. Handl. för år 1836, sidd. 253—255, efter Hrr Hiriakoff och Rachette, och de instämma äfven, åtminstone i afseende å den östliga riktningen, så väl med Hr Igelströms iakttagelser på Åland, meddelade i Öfversigt af K. Vet. Akad. Förhandl. för 1849, N:o 9, sid. 241,

som med Hr Boethlingks i afseende å den del af Finland som stöter till Finska Viken, intagna i Kejserl. Vet. Akademiens i St. Petersburg Bulletin, T. VII, sid. 107 och följ.

Det af Majoren Stjerncreutz uppmätta *vattenmärke* befanns 3 fot 61 dec. linier öfver vattenhöjden för tillfället, hvilken, enligt uppgift af bonden Johan Nybacka från Bergö by, var 2½ dec. tum under medelhöjden. Då derjemte, enligt åberopade ställe i Kgl. Vet. Akad. Handl., Klingii vattenmärke var "2 tum högre än den medelmåttige vattu-horizonten," hvarmed synes menas äfven dec. tum, leder den skedda uppmätningen till en sekular-höjning af 3 fot 26 linier. — Major Stjerncreutz lät samma dag inhugga ett nytt vattenmärke 40½ alnar från Klingii, och 2½ dec. tum öfver vattenytan eller vid vattnets uppgifna medelhöjd. Detta märke består i ett 4 tums djupt hål med derinvid inhuggna: 1852 och S:tz, samt anbragtes SW från det gamla vattenmärket uti en låg berghäll, hvilken pröfvades för tillfället 14 à 15 alnar lång och omkring 3 alnar bred.

Årssammanträdet 1853.

(Finl. Allm. Tidn. för d. 30 April, 9, 10 och 11 Maji s. år.)

Finska Vetenskaps-Societeten begick i går, **Hans Kejserliga Höghet Thronföljaren, Cesarewitsch och Stor-Fursten** ALEXANDER NICOLAJEWITSCH'S Födelsedag, sin årsfest i Universitetets solennitetssal. Högtidligheten öppnades med ett tal af Ordföranden Professoren Gyldén, hvarefter Societetens ständige Sekreterare Professoren af Schultén uppläste Årsberättelsen, Arkiater Törnroth föredrog en uppsats *Om Geologien och dess praktiska tillämpning på Agrikulturen, hufvudsakligast i afseende å jordens fysiska beskaffenhet* och Professoren Geitlin höll ett *Minnestal* öfver Societetens med döden afgångne ledamot Professoren Matthias Alexander Castrén. — Årsberättelsen lydde som följer:

"Vid den öfversigt af Finska Vetenskaps-Societetens förflutna tidskifte, hvilken i dag bör å hennes vägnar meddelas, fordrar skyldigheten att, i första rummet, omförmäla den underdåniga tacksamhet, hvarmed Societeten emottagit ett för henne dyrbart vedermåle af HANS MAJESTÄT KEJSARENS och **Hans Kejserliga Höghet Thronföljarens** fortfarande Höga välvilja. Societeten har haft lyckan deraf erhålla del genom följande från Herr Minister Stats-Sekreteraren, m. m. Grefve Armfelt till henne aflåtna

""Memorial.

Till HANS MAJESTÄT KEJSAREN och **Hans Kejserliga Höghet Thronföljaren, Cesarewitsch och Stor-Fursten**, har jag haft lyckan öfverlemna de af Finska

Vetenskaps-Societeten, genom dess ständige Sekreterare, mig tillsände exemplar af tredje tomen utaf Societetens genom trycket utgifne akter, jemte det till samma tom hörande bihang: Och får, till följe af mig gifven Nådig befallning, jag nu äran meddela Vetenskaps-Societeten, att HANS MAJESTÄT och **Hans Kejserliga Höghet** med synnerligt intresse tagit kännedom af Societetens fortsatta sträfvanden att värdigt uppfylla sin bestämmelse. St. Petersburg den $\frac{4}{16}$ April 1853.

Alex. Armfelt.

Clas Nordenheim.""

Äfven det nu förflutna tidskiftet har för Vetenskaps-Societeten medfört förlusten af tvenne högt aktade Ledamöter. Den ena, hennes Ordinarie Ledamot, Professoren i Finska språket och Litteraturen vid Kejserl. Alexanders-Universitetet, Filos. Doktorn Matthias Alexander Castrén bortrycktes den 7 Maji sistlidet år af en förtidig död, ett offer för de mödor och försakelser han i flere års tid sig underkastat vid resor i de vildaste trakter för forskningar rörande Finska folkstammens språk och karakter; den andra, hennes Heders-Ledamot, f. d. Chemiæ Professoren vid Åbo Universitet, Riddaren af Kejserl. St. Wladimirs Ordens Tredje och St. Annæ Ordens Andra Klass, Filos. och Med. Doktorn Johan Gadolin afled å sin egendom Sunila i Wirmo socken den 15 Augusti sistlidet år i den ovanligt höga åldern af 92 år. Det tillhör icke närvarande öfversigt att teckna desse i hög grad utmärkte och vid så olika förhållanden hädangångne Vetenskapsmäns förtjenst. Den förre, hvars outtröttliga och af framgång krönta verksamhet följts med intresse af ej allenast den lärda verlden utan äfven en större allmänhet, har efterlemnat en saknad, hvilken flere dertill väl egnade pennor allaredan hastat att uttrycka, och hvilken äfven Veten-

skaps-Societeten kommer att vid detta tillfälle, genom en värdig tolk, för sin del uttala. Den sednare, en prydnad på sin tid för det läroverk han tillhörde, hade väl, till följe af en långt framskriden ålder, långesedan upphört att verka för sin vetenskaps fortkomst: hvad han dock en gång för henne var, derom vittna hans flerfaldiga förbindelser med utländska lärda samfund äfvensom den fortlefvande, ofta uttalade, aktningen för hans vetenskapliga förtjenst.

Societetens Ordinarie Ledamöter hafva förökats med Medicinæ och Chirurgiæ Doktorn Carl Lundahl, hvilken den 15 sistl. November intog ett ledigt rum i Societetens Naturalhistoriska sektion. Hennes Embetsmän hafva, sedan sista årsdagen, blifvit sålunda ombytte, att dåvarande Vice Ordföranden Professoren Gyldén nämnde dag tillträdde Ordförandeskapet, samt, i grund af Societetens val, i förstnämnde befattning efterträddes af Professoren Woldstedt.

Societetens vetenskapliga förbindelser hafva, sedan sista årsberättelsens afgifvande, ökats med Smithsonska Institutionen i Washington och Fysiko-Medicinska Sällskapet i Würzburg, hvilka, jemte öfversändande af en del utaf deras arbeten, meddelat deras önskan om i sådant afseende skeende framtida utbyte. Societeten har dessutom haft tillfredsställelsen se sitt Bibliothek under sistlidet år ökadt genom föräringar af Finska Litteratur-Sällskapet, Finska Läkare-Sällskapet, Kejserl. Naturforskare-Sällskapet i Moskva, Kejserl. Universiteterna i Kharkoff och Dorpat, Richelieuska Lyceum i Odessa, Kongl. Vetenskaps-Akademien i Stockholm, Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien i Stockholm, Kongl. Vetenskaps-Societeten i Upsala, Kongl. Danska Vetenskaps-Societeten, Kongl. Vetenskaps-Societeten i Göttingen och Naturforskande Sällskapet i Zürich, äfvensom af några enskilda personer, nemligen Guvernören Lavonius, Professoren Argelander, Adjunkten Borenius och Bibliotheks-Amanuensen Schauman.

Societetens Räkenskaper för sistlidet år utvisa, i sammandrag, följande:

Inkomst.

Behållning från 1851		808: 12.
I Nåder beviljade anslag af allmänna medel		998: 60.
Influtna genom akternas försäljning		14: 65.
Inbetalda räntor		24: —
		S:a 1845: 37.

Utgift.

Slutliqvid om tryckning för Societetens räkning	1047: 75.	
Bokbindare-arfvode	78: 68.	1126: 43.
14 st. instrumenter för vattenhöjds-observationer	81: 7.	
Transport och uppsättning deraf	29: 65.	110: 72.
10 st. qvicksilfver- och 3 st. sprit-thermometrar, jemte emballering och transport deraf		41: 75.
Reparation af en barometer		10: —
Uppassnings-arfvoden, skrifmaterialier, m. m.		26: 25.
Biträde vid Societetens Sekretariat		25: —
Behållning till 1853		505: 22.
		S:a 1845: 37.

Andra Häftet af "Notiser ur Sällskapets pro Fauna & Flora Fennica Förhandlingar," samt det af Kansli-Rådet Lagus på Societetens bekostnad utgifna arbete: *Sveriges Rikes Landslag, stadfästad af Kon. Christopher* 1442, *Öfversatt på finska språket af Ljungo Thomæ,* utkommo under loppet af Junii månad sistlidet år, och Andra fascikeln af Societetens akters

Tredje Tom, med åtföljande Supplement-häfte hvarigenom nämnde Tom afslutats, blefvo färdigtryckta mot slutet af samma år. Till dessa arbeten kommer ännu ett fjerde under titel: *Sveriges Rikes Stadslag, Öfversättning på finska språket af Ljungo Thomæ*, hvilket meddelades Societeten af Kansli-Rådet Lagus den 14 Junii sistlidet år, samt hon ansett sig, på samma skäl som föranledde offentliggörandet af ofvannämnde Landslag, böra på sin bekostnad utgifva. Ifrågavarande arbete lemnade pressen under sistlidne Januarii månad.

Societeten har haft nöjet emottaga de vanliga på hennes anmodan skeende barometer- och thermometer-observationer från Kommissions-Landtmätaren Malmgren i Kajana, Apothekaren Westerlund i Uleåborg, Kyrkoherden Dahlström i Wiitasaari, Direktören Collin å Mustiala, Prosten Sadelin i Hammarland, Majoren Karsten i Kuopio samt Provincial-Läkaren Doktor Ehrström i Torneå; och hafva äfven meteorologiska observationer af flere slag blifvit henne benäget meddelade af Prosten Wenell i Taipalsaari, Kapellanen Lindegren i Muldia, Studeranden Baron Hisinger, Vice-Pastor Lundenius i Kökar, Borgmästaren Cederman i Torneå, Curam Gerens Kranck i Kemi samt Pastors-Adjunkten Fellman i Kemiträsk.

Klimatologiska observationer, grundade på Societetens utgifna formulär, hafva blifvit henne tillsände såsom följande tabell utvisar:

Observations-orten.		Observatorns namn.	Observations-åren.
Län.	Socken eller Stad.		
Nylands.	Helsingfors	Nervander, J. J., Professor.	1846.
	Ingo	Hisinger, E., Baron.	1852.
	Karis	Strandberg, C. H., Kontrakts-Prost.	d:o
	Mörskom	Granholm, J., Vice-Pastor.	d:o
	Pojo	Bredenberg, E. A., Pastors-Adjunkt.	d:o
	d:o	Christiernin, A. C.	1851.
Åbo och Björneborgs, med Åland.	Bjerno	Smedberg, I., Sockne-Adjunkt.	1852.
	Eura	Homén, G. W., Prost.	d:o
	Föglö	Lundenius, A. M., Vice-Pastor.	d:o
	d:o	Hamberg, A., Klockare.	d:o
	Jomala	Tapenius, C. N. A., Medicinæ Doktor.	d:o
		Grönlund, G. D., Chirurgiæ Magister.	d:o
	Hammarland	Sadelin, P. U. F., Prost.	d:o
	Kisko	Laurell, E. J., Prost.	d:o
	Lundo	Candolin, C., Possessionat.	d:o
	Nådendal	Bredenberg, G., Löjtnant.	d:o
Tavastehus.	Akkas	Ahonius, J., Vice-Pastor.	d:o
Wiborgs.	Parikkala	Rönnholm, A. U., Kontrakts-Prost.	1851.
	Taipalsaari	Wenell, A. J., Prost.	1852.
Wasa.	Keuru	Lindegren, P. H., Kapellan.	d:o
	Wiitasaari	Dahlström, C. M., Pastors-Adjunkt.	d:o
Uleåborgs och Kajana.	Hyrynsalmi	Lövenmark, G., Vice-Pastor.	d:o
	Kemiträsk	Fellman, N., Pastors-Adjunkt.	d:o
	Limingo, Muhos	Mellin, R., Ministerii-Adjunkt.	d:o
	Neder-Torneå	Ehrström, C., Provincial-Läkare.	d:o
	Pudasjärvi	Bäckvall, J., Ministerii-Adjunkt.	d:o
	Sodankylä	Ekroos, T., Krono-Länsman.	d:o

Då den i flere hänseenden vigtiga bestämningen af hafsytans dagliga höjd vid våra kuster, hvarom förmäldes i Societetens för tvenne år sedan afgifna årsberättelse, till följd af oförutsedda hinder icke kunde under derpå följande sommar bringas i

verkställighet, har det för Societeten utgjort en särskild fägnad att sistlidet år se början gjord till framtida utredning af detta för vetenskapen maktpåliggande ämne. Societeten har derföre att tacka den välvilja, hvarmed Inspektören vid Lots- och Båkverket Major Stjerncreutz gått hennes önskningar till mötes i afseende å vattenhöjds-observationer vid åtskilliga Lotsplatser vid Finlands kuster. Sedan Societeten låtit till sådana platser försända ändamålsenliga instrumenter, förfärdigade enligt ett af Stats-Rådet Nordenskiöld uppgifvet förslag, hafva under loppet af sommaren anställts och uti dertill upprättade formulärer antecknats observationer öfver vattnets höjd och vindens riktning samt styrka hvarje dag kl. 6 f. m. och 6 e. m. vid Helsingfors lotsplats på Båkholmen samt Porkala, Hangöudds inre, Jungfrusunds och Lypörtö lotsplatser, hvilka observationer befunnits ganska väl sammanstämmande, samt öppnat för Societeten den glada utsigt att få detta angelägna ämne äfven hos oss tillbörligen bearbetadt.

I afseende å den öfversigt, som vid detta tillfälle bör lemnas af de sedan sista årsberättelsens afgifvande inom Societeten hållna vetenskapliga föredrag, må först anmärkas, att allmänheten genom Finlands Allmänna Tidning N:is 256 och 299 för sistlidet år redan erhållit kännedom om de den 18 Oktober, 15 November och 6 December hållna föredrag. Då, af sådan anledning, en utförligare framställning af dessa redan bekanta meddelanden här icke behöfves, men, å andra sidan, deras uteslutande från närvarande redogörelse skulle göra denna ofullständig, torde det, såsom en medelväg, tillåtas att här upptaga åtminstone de ämnen, hvilka vid nämnde tillfällen behandlades.

Professoren Ilmoni meddelade den 6 December några notiser om de *Vidsträckta telluriska företeelser,* hvilka inträffade år 1755 på samma tid som den bekanta jordbäfningen i Lissabon.

Kansli-Rådet Lagus uppläste samma dag utdrag af ett bref från sin son, Docenten D:r J. J. W. Lagus, angående

verkningarna af en förfärlig *storm*, hvilken rasade i Athén natten mot den 27 sistlidne Oktober.

Stats-Rådet Nordenskiöld förevisade den 18 Oktober ett *Mineral från Brewig i Norige,* deruti man trott sig finna en ny metall, benämnd donarium, hvilket antagande dock befunnits oriktigt.

Stats-Rådet v. Nordmann höll den 18 Oktober ett föredrag om den till helmintherna såsom egen ordning hörande grupp af *Cystici,* samt lemnade, vid samma tillfälle, Societeten del af en utaf D:r J. J. W. Lagus honom tillsänd skrifvelse från Odessa af den $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ sistl. Maji rörande *Historiskt-antiqvariska ämnen.* — Stats-Rådet v. Nordmann meddelade derjemte den 6 December några *Naturalhistoriska uppgifter* i anledning af en företagen utfärd till Palajärvi i Wichtis socken, samt gjorde, sammanhang dermed, åtskilliga anmärkningar öfver de särskilda modifikationerna af *Embryogenesis.*

Professoren Woldstedt anmälte den 15 November att han, jemte Kandidaten Fedorenko, sistlidne sommar fulländat den sista till *Gradmätningen i Finland* hörande operationen, samt meddelade, i sammanhang dermed, några uppgifter om de största hitintills anställda gradmätningar.

Stats-Rådet Baranowsky beskref den 18 Oktober ett af honom uppfunnet instrument, hvilket han kallat *Cyklometer,* med anhållan om Societetens utlåtande öfver denna uppfinning.

Vid sammanträdet den 6 December upplästes tvenne af Inspektören vid Lots- och Båkverket Major Stjerncreutz gjorda skriftliga meddelanden, det ena benämndt: *Undersökning af de Räfflor, hvaraf bergen vid Finska Vikens norra kust äro med bestämd riktning fårade;* det andra innehållande berättelse om en af Majoren den 1 sistl. September verkställd afvägning af ett utaf Landtmätaren E. Klingius år 1755 ej långt från Wasa stad inhugget *Vattenmärke.*

Societetens Sekreterare meddelade den 18 Oktober en ej långesedan erhållen ny uppgift rörande det *Foucaultska experimentet*, samt den 6 December en uppsats under titel: *Quelques remarques sur le développement des fonctions.*

Utom ofvannämnda föredrag har Societeten, sedan sista årsberättelsens afgifvande, emottagit följande vetenskapliga meddelanden:

Den 29 April sistlidet år hölls af Stats-Rådet von Haartman ett *Minnestal* öfver Societetens den 27 November året förut med döden afgångne ledamot, Kollegii-Rådet af Ursin.

Den 25 innevarande månad föredrogos af Professoren Ilmoni åtskilliga resultater af anställda forskningar rörande *Kometernas ætiologiska betydelse.* Den mycket omtvistade frågan, huruvida dessa besynnerliga kryssare i de omätliga himlarymderna utöfva någon inflytelse till framkallande af stora farsoter eller annan allmännare sjuklighet hos menniskor och djur på jorden, har, ibland andra dylika, sysselsatt Professoren under dess epidemiologiska forskningar. Efter noggrannt öfvervägande af de historiska data man i denna väg eger, förnämligast från de sednaste seklerna, derifrån iakttagelserna i hvarje afseende äro pålitligare, har Prof. Ilmoni kommit till det resultat, att sådana himlakroppar af betydlig storlek visserligen någon gång funnits träda vår jord mycket nära vid början af vidt utbredda farsoter, men att den då inträffade sjukligheten hellre bör uti andra naturförhållanden få sin förklaring, äfvensom att vida oftare stora sjukdoms-epoker egt rum då stora kometer alldeles icke varit synliga; och anser Professoren häraf kunna slutas, att kometerna i allmänhet lika litet förorsaka epidemier och epizootier i större skala på jorden, som de vålla andra olyckor dem vidskepelse och okunnighet i alla tider dem tillskrifvit. Professoren anser sig emellertid icke böra bestämdt förneka möjligheten deraf, att en sådan himlakropp af ofantlig storlek och massa, kommen jorden

någon gång mycket nära samt höljande henne med sin dunstkrets i vida större grad än hittills, kunde å vår planet åstadkomma åtskilliga förderfliga verkningar, i afseende hvarå man dock torde hafva skäl att vara ganska lugn.

Kansli-Rådet Lagus hemställde den 14 Junii sistl. år huruvida icke Societeten ville på sin bekostnad utgifva en af Ljungo Thomæ gjord finsk öfversättning af *Sveriges Rikes Stadslag*, samt motiverade detta sitt förslag dermed, att denna, likasom Landslagen, var gällande ända till dess 1734 års Lag antogs, äfvensom att någon annan finsk öfversättning af Stadslagen än ofvannämnde af Ljungo Thomæ verkställda icke vore att tillgå, oaktadt af Landslagen icke mindre än sex dylika förefinnas. Handskriften till sagde öfversättning skall, enligt Kansli-Rådets uppgift, hafva tillhört Kon. Carl IX samt för närvarande egas af Kgl. Bibliotheket i Stockholm. Att Societeten samtyckt till Kansli-Rådets förslag är i det föregående omnämndt.

Stats-Rådet v. Nordmann föredrog den 25 dennes ett arbete under titel: *Beitrag zur Naturgeschichte der Anneliden*, innehållande beskrifning öfver nya former af *Blodiglar* från Sitka, ön Kadjan och Valparaiso, äfvensom, i sammanhang dermed, en öfversigt af de till samma grupp hörande, i Finland förekommande, djurarter; och förmälte vid samma tillfälle Stats-Rådet sig hafva under arbete en afhandling med titel: *Ueber das Vorkommen von lebenden Polythalamien im hohen Norden*. Professorerne Ehrenberg i Berlin och Dujardin i Paris torde vara de enda naturforskare, hvilka varit i tillfälle att undersöka i salt vatten förekommande *lefvande* Polythalamier, hvaremot *fossila* Polythalamier, ingående i mergelns, flintans och kritans sammansättning, äro till sin yttre form nog kända. Det torde derföre förtjena meddelas, att Stats-Rådet v. Nordmann på skalet af en för sin ovanliga storlek märkvärdig *Mytilus giganteus* från Edgecombe i Norfolksundet funnit flera mikroskopiska Po-

lythalamier, hvilka icke allenast tillhöra den nu lefvande naturen, utan äfven, efter varsam behandling med kemiska reagentier, förete nog egna organisations-förhållanden.

Professoren Gyldén höll den 29 April sistlidet år ett föredrag öfver *Värdet af Sokrates filosofi;* och har Professoren den 25 innevarande månad meddelat några åsigter rörande *Vår tids folkvandringar,* dem han betraktade såsom en af samtidens märkvärdigaste och till sina följder betydelsefullaste företeelser. För att visa, huru dessa folkvandringar år från år tilltagit, meddelade Professoren åtskilliga statistiska notiser, t. ex. den att emigrationen från Storbritannien, hvilken åren 1821—31 uppgick till 738,582 personer, under 1842—48 stigit till 985,953, samt under förra hälften af år 1849 till 196,973. Ifrån Tyskland åter hade emigrerat:

1836	omkring	29,000	personer
1837	»	33,000	»
1838	»	20,000	»
1839	»	28,000	»
1840	»	28,000	»
1841	»	22,000	»
1842	»	28,000	»
1843	»	23,000	»
1844	»	43,661	»
1845	»	70,163	»
1846	»	93,428	»

Om emigrationerna under de senaste åren hade bestämda uppgifter ännu icke kunnat erhållas; dock skulle, enligt Professorens uppgift, af utländska dagblad inhemtas, att desamma under nämnde tid högst betydligt stigit och ännu vore i stigande.

Professoren Woldstedt uppläste den 29 April sistlidet år en afhandling under titel: *Solen, betraktad i dess förhållande till öfriga fixstjernor och i afseende å dess fysiska beskaffenhet.*

Professoren Arppe har, den 25 dennes, föredragit ett arbete under titel: *Ueber das brenzweinsaure Ammoniak und dessen Veränderung beim Erhitzen* [117]), deruti Författaren beskrifver en ny förening emellan Ammoniak och Vidbränd Vinsyra, samt redogör för ett eget qväfhaltigt krystalliserande flygtigt ämne, som, genom upphettning af ammoniaksalterna, uppkommer af ifrågavarande syra, i likhet med hvad man redan känner angående motsvarande föreningar af andra organiska syror.

Professoren Moberg afgaf den 7 Mars sitt utlåtande öfver de till hans granskning remitterade *Vattenhöjds-journalerna*, samt meddelade några i sammanhang dermed beräknade resultater, hvaribland här endast må uppgifvas det, att de *månadtliga* medelhöjderna af vattenstånden, i jemförelse med medelhöjden för *hela observationstiden*, befunnits utgöra i decimal-tum:

a) I Helsingfors, der observationerna förrättats från 3 Junii till 14 November,

— 3,49, — 1,14, — 2,52, + 1,81, + 5,80, — 1,63;

b) I Porkala, der desamma fortgått från 23 Julii till 22 November,

— 5,62, — 3,02, + 0,78, + 5,45, — 3,08;

c) I Jungfrusund, der iakttagelserna skett från 27 Julii till 14 November,

— 6,68, — 2,65, — 0,04, + 4,88, — 2,78;

d) I Lypörtö, der desamma egt rum från 14 Augusti till 14 November,

— 3,81, — 0,41, + 3,97, — 3,08;

För Hangöudd, der observationerna begyntes först i medlet af Oktober, hade Professoren icke anstält någon beräkning, hvarjemte han anmärkt, att vattnets rätta medelhöjd för sommaren blifvit noggrannt bestämd endast vid Helsingfors lotsplats, der observationerna förrättades nästan hela den tid af året då sjön var

[117]) T. IV, s. 13.

isfri, samt att denna omständighet, i förening med det höga vattenståndet i Oktober månad, hufvudsakligen föranledt de uti föregående resultater sig företeende olikheter vid särskilda lotsplatser.

Vid Societetens sammanträden den 7 Februarii, 7 Mars, 11 och 25 April har Societetens Sekreterare föredragit följande uppsatser: *Remarque relative à la théorie des parallèles* [118]). — *Försök att med Geometriens tillhjelp upplysa Algebran och dess tillämpning till Geometrien* [119]). — *Remarques sur quelques points du Calcul Différentiel.* — *Några anmärkningar rörande Algebrans användning till Geometriska problemers konstruktion.*

Den af Stats-Rådet Baranowsky författade beskrifning öfver dess i det föregående omnämnda *Cyklometer*, hvilket instrument, efter flere derå anbragta förändringar, af honom erhållit benämningen *Planimeter*, är, enligt Societetens beslut, redan tryckt, för att ingå i nästutkommande fascikel af Societetens akter [120]), och förevisade bemälde Stats-Råd vid Societetens sammanträde den 7 Mars detta numera färdiga instrument och dess användning till uppmätande af åtskilliga plana figurer. — Den 11 April har Stats-Rådet Baranowsky derjemte föredragit en uppsats med titel: *Le pendule constamment vertical*, hvaröfver yttrande skulle af Mathematiko-fysiska sektionen afgifvas.

Ofvannämnde af Societeten emottagna vetenskapliga meddelanden utgöra tillsammans 28."

---

[118]) T. IV, s. 25

[119]) T. IV, s. 29.

[120]) *Description d'un Planimètre d'une construction nouvelle* (T. IV, s. 3).

INNEHÅLL.